

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Phocion et Cato Mino

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

Iam iubaris solis obscuratione. Nam anno toto illo orbis eius pallidus sine fulgore emerfit, debilemque & tenuem dimisit calorem. Itaque nubilus aer & grauis extitit imbecillitate eum tenuantis teporis. Vnde fructus crudi immaturique elanguerunt ob cœli rigorem, & flaccidi euasere. Præcipue vero oblatum Bruto spectrum Cæsaris eadem denunciauit non fuisse diis cordi. Id fuit huiuscemodi: Transportaturus ex Abydo in oppositam continentem exercitum, quiescebat nocte, vt assueuerat, in tabernaculo, infomnis adhuc, vt de belli euentu sollicitus. siquidem vir hic inter omnes imperatores perhibetur minime somno indulgisse, naturaque fuisse vigilantissimus. Is strepitum sentire ad fores imaginatus est. Intentis autem ad lucernæ lumen iam emarcentis oculis, speciem vidit horribilem viri immani magnitudine diroque aspectu. Percussus primum, vbi nihil intentantem conspexit, neque vocem mittentem, tantum cubili suo tacitum assistentem: rogauit quisnam esset. Respondit ei spectrum, Tuus Brute malus genius: in Philippis me videbis. Tunc forti animo Brutus, Videbo, inquit. Mox genius ille ex oculis abiit, Postmodum, quum in Philippis infestum exercitum contra Antonium & Cæsarem haberet prima acie victor oppositum sibi cornu profligauit, atque instans effusus, castra Cæsaris diripuit. Altera instante pugna idem se ei noctu obtulit spectrum, neque est cum alloquutum: verum intelligens Brutus fatum, in periculum demisit se. Non cecidit tamen in prælio: sed pulsus suis refugit ad rupem quandam, admatoque pectori stricto gladio, simulque amico quodam, vt fama est, idem adiuuante examinatus est.

A καὶ ὁ πρὸς τὸν ἥλιον ἀμείρωμα τῆς αὐγῆς. ὅλον γὰρ ὀκείνον τὸν οὐρανὸν ὡχρὸς μὲν ὁ κύκλος καὶ μαρμαρυγᾶς ὅσκιόν ἐξων αἰέτελλεν, ἀδρανὲς δὲ καὶ λεπτὸν ἀπὸ αὐτῆς κατῆι ὁ θερμὸν ὥστε τὸ μὲν ἀέρας, δινοφερόν τε βαρυὸν ἀσθενεία τὸ δὲ κερκινούσης αὐτὸν ἀλέας ἐκφέρεσθαι, τὰς δὲ κερκίους ἡμιπέπλους καὶ ἀτελείς ἀπὸ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀκμῆς ἔχει τὴν ψυχρότητα ἢ πρὸς τὸν ἥλιον. μάλιστα δὲ Βροῦτον γηρόμυρον φάσμα τὸ Καίσαρος ἐδήλωσεν σφαγῶν ἢ γηρόμυρον θεοῖς ὄρεσιν. ἡ δὲ τοιοῦδε μέλλον τὸν στρατὸν ἐξ Αἰδύδου ἐκβιάζον εἰς τὴν ἑτέραν ἡπειρόν, αἰεπαύετο νυκτὸς (ὡς περ εἰώθει) καὶ σκικιῶν, ἢ καθεύδων, ἀλλὰ φρονήτων πρὸς τὸ μέλλοντος. (λέγεται γὰρ ὅτι ἀνὴρ ἠκιστα δὴ τῶν στρατηγῶν ὑπνώδης γινέσθαι, καὶ πλείστον ἐαυτὰς χροῖον ἐργασθεῖν προῖον πεφυκώς) ἴσως δὲ πῖνος αἰσθεσθαι πρὸς τὸν ἥλιον ἐδόξε, καὶ πρὸς τὸν λύχρα φῶς ἢ ἡ καταφερομένη σκεψάμενος, ὅτι εἶδε φουερεῖν ἀνδρὸς ἐκ φύλας ὁ μέγιστος, καὶ χαλεπὸς ὁ εἶδος. ἐκπλαγείς δὲ πρὸς τὸν, ὡς εἶωρα μῆτε πρὸς πῖον τὰ πῖ, μῆτε φησὶ γηρόμυρον, ἀλλὰ ἐστὼτα σιγῆ πρὸς τὸ κλίμα, ἠρώτα ὅστις ἐστίν. ἀποκρίνεται δὲ αὐτὰ τὸ φάσμα, Ὁ σὸς ὁ Βροῦτε δαίμων κακός· ὅψη δὲ με πρὸς Φιλίππους. τότε μὲν οὖν ὁ Βροῦτος διηαρσώς, Ὀψομαι, εἶπεν. καὶ ὁ δαίμωνιον **C** ἀθύς ἐκποδῶν ἀπήει· τὰ δὲ ἰκνεμένη χροῖον πρὸς τοὺς Φιλίππους ἀπὸ τῆς Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος, τὴν μὲν πρὸς τὴν μάχην κρατήσας ὁ καθ' ἑαυτὸν ἐβέβατο καὶ διεξήλασεν, προβαλὼν ὁ Καίσαρος στρατόπεδον· τὴν δὲ δευτέραν αὐτὰ μάχην ἀμα μείλοντι φοιτᾷ ὁ αὐτὸ φάσμα τὸ νυκτὸς αἴης, οὐχ ὥστε πῖ πρὸς εἰπεῖν· ἀλλὰ στωεῖς ὁ Βροῦτος ὁ πεπρωμένος, ἔρριψε φέρων ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον. οὐ μὲν ἔπεσεν ἀγωνισόμενος, ἀλλὰ τῆς ἔσπης γηρόμυρος, αἰαφυγὼν πρὸς τὴν κρημαδέες, καὶ τὰ ἔϊφει γυμνῶ πρὸς βαλῶν ὁ γέρον, ἄμα καὶ φίλου πῖνος (ὡς φασιν) ἐπιρρώσαντος πληγῶν, ἀπέθανεν.

PLUTARCHI
 vitæ comparatæ
PHOCIONIS
 &
CATONIS
 Minoris.
PHOCIΘΝ.

DEMADES orator quia ad Macedonum & Antipatri nutum republ. gerebat, Athenis pollens, quum multas leges rogare multaue dicere cogeretur præter ciuitatis dignitatem & morem, ignoscendum dicebat sibi esse, quod naufragia ciuitatis gubernaret. Fuit hoc dictum arrogantius, traductum tamen ad Phocionis in republic. actiones verum dicas. quippe erat ipse naufragium republ. Demades, qui ita insolenter & vixit & republ. administrauit: vt de illo diceret Antipater iam sene, Ex eo sicut hostia immolata linguam modo & ventrem superesse. At Phocionis virtutem, quæ grauem aduersariam erat & violentam temporum sæuitiam sortita, fortuna Græciæ languidam & obscuram reddidit ad gloriam.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
 Βίοι παράλληλοι
ΦΩΚΙΩΝΟΣ
 καὶ
ΚΑΤΩΝΟΣ
 τῆς ἰεωτέρου.
ΦΩΚΙΩΝ.

EΜΜΑΔΗΣ ὁ ῥήτωρ ἰσχυρὸν μὲν εἶπε Ἄθωνας, ἔχει δὲ πρὸς χάριν πολλὴν ἰδέσθαι Μακεδόνων καὶ Ἀντιπατρῶν, πολλὰ δὲ γράφειν καὶ λέγειν ἀναγκαζόμενος πρὸς τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως καὶ τὸ ἥθος, ἔλεγε συνηνώμης ἀξίος εἶναι, πολιτευόμενος τὰ ναύαγα τὴν πόλεως. τὸ πρὸς εἶ καὶ ὁ ῥήματι δρασύτερον εἶρηται, δόξειεν ἀπὸ ἀληθῆς εἶναι, μετενεχθῆν ἐπὶ τὴν Φωκίανος πολιτείαν. Δημάδης μὲν γὰρ αὐτὸς ἡ ναύαγον τὴν πόλεως οὕτως ἀσελγῶς βιάσας καὶ πολιτευσάμενος, ὥστε Ἀντιπατρῶν εἶπεῖν ἐπὶ αὐτῷ γέροντος ἢ ἡδη γεροῖος, ὅτι κατὰ τὸν ἱερείου Δραπέτρα γένου, γλαῦσα καὶ κραιλία μόνον ἀπολλείσθαι. τὴν δὲ Φωκίανος ὄρετιν, ὡς περ αἰταγωνιστῆ βαρεῖ καὶ βιάσας, κατὰ συλλαχόσαν. αἱ τύχαι τῆς Ἐμάδος ἀμαυροῖν καὶ ἀλαμπῆ πρὸς δόξαι ἐποίησαν.

οὐ γὰρ Σοφοκλεῖ γε πρὸς ἐκτεῖον ἀδελφῆ ποιῶντι τὴν ἄρε-
τιν, ὡς οἷς φησὶν,

Ἄλλ' οὐ γὰρ ὦ Νάξ, οὐδ' ὅς δὲ βλάσφημίη,

Νοῦς τοῖς κακῶς πρᾶξιαι, ἀλλ' ἐξίσταται. ποσούτων δὲ
τῆ τύχῃ δοτέον ἀπίτατομένη πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀδρας ἰ-
χύνειν, ὅσον ἀπὸ τῆς ἀξίας τιμῆς καὶ χάριτος εἰσοῖς ψόγους
πονηροῦ καὶ ἀφελούς ἐπιφέρουσιν τὴν πίσιν ἀδελφῆ
εἶναι ποιεῖν τῆς ἄρετῆς. καὶ τοὶ δοκῶσιν οἱ δῆμοι μᾶλλον εἰς
τοὺς ἀγαθοὺς ἐξυβρίζειν, ὅταν δοκῶσιν ἐτυχεῖν ὑπὸ πρᾶ-
γματῶν μεγάλων καὶ διωάμεως ἐπαγεῖν, συμβαίνει
ἢ ποιῶντιον. αἰεὶ γὰρ αἱ συμφοραὶ πικρὰ μὲν τὰ ἦδη καὶ μι-
κρολύπα καὶ ἀκροσφαλῆ πρὸς ὄργας ποιοῦσιν, διεκχλόν ἢ
τὴν ἀκρίαν καὶ τρεχέαν, ὑπὸ πόντος λόγῳ καὶ ῥήματι
τόνον ἔχοντος ἐροχλουμύλω. ὁ δὲ ἐπιτημῶν τοῖς ἄμαρ-
τανόμοις, ἐξονειδίζει τὰ διετυχήματα δοκεῖ, καὶ κατα-
φρονεῖν ὁ παρρησιαζόμενος. καὶ κατὰ τὸ μέλι λυπεῖ τὰ
τετραμύρα καὶ ἠλικωμύρα μέρη τῶ σώματος, οὕτως πολλὰ-
κίς οἱ ἀληθινοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες λόγοι δάκνουσι καὶ παρ-
ξινώσοι τοὺς κακῶς πρᾶξιαι, εἰ μὴ πρὸς ἰσχυροῦς ὡσὶν καὶ
συνείκοντες, ὡς τὸ ἀμέλει ὁ ἦδύ, ἠμοσεικὲς ὁ ποιητῆς κέκλη-
κεν, ὡς τὸ ἠδομύρα τῆς ψυχῆς ὑπεῖχον, καὶ μὴ μαχόμενον
μηδὲ ἀπίτυποιῦ. καὶ γὰρ ὄμμα φλεγμῶνον, ἦδιστα τοῖς
σκιεροῖς καὶ ἀλαμπέσιν ἐν ἀφελείῃ χρώμασι. τὰ ἢ αὐγὴν
ἔχοντα καὶ φῶς ἀποστέφεται. καὶ πόλις ἐν τύχῃς ἀβου-
λήτοις ἡμομύρα, ψοφοδὲς καὶ τρυφερόν ἐστὶ δὲ ἀδείειαι
αἰέχεσθαι παρρησίας, ὅτε μάλιστα δεῖται, τῶν πρᾶγματῶν
ἀναφορῆν ἀμύρτηματος ὅτι ἔχοντων. διὲ πόντη σφαλερόν
ἢ ποιῶντι πολιτεία. στω πολλοὶ γὰρ τὸν πρὸς χάριν λέ-
γοντα, καὶ πρὸς πολλοὶ τὴν μὴ χρεῖζόμενον. ὡς τὸ οἶον τὸν
ἠλιον οἱ μαθηματικὴ λέγουσιν, μήτε τὴν αὐτὴν τὰ οὐρα-
νῶ φερόμενον φορῶν, μήτε ἀπικρὶς ἐναντίας καὶ ἀπίθαπι-
κίω, ἀλλὰ λοξῶ καὶ παρεγκεκλιμύρα πορείας χήματα χρω-
μύρον, ὑγρὰ καὶ δὴκαμπῆ καὶ πρὸς ἐπιτομύλω ἔλικα ποιεῖν,
ἢ σάξεται πόντα καὶ λαμβάνει τὴν ἄριστην κρᾶσιν. οὕτως ἀ-
ρε τῆς πολιτείας ὁ μὲν ὀρθὸς ἀγρὸ καὶ πρὸς ἀπύρτα πῖς
δημοσίοις ἀπίθαίνων τόνος, ἀπηνίως καὶ σκληρός. ὡς τὸ αὐ-
πάλιν ἐπισφαλὲς καὶ κᾶτρυτες, ὁ στω φελχόμενοι τοῖς
ἀμαρτημοῖσι, ὅ πολλοὶ καὶ στω ἐπὶ ῥέποισιν. ἢ ἢ ἀπύπτι-
κρῶσα πειθομύροις καὶ διδούσα ὁ πρὸς χάριν εἶτ' ἀπαιτού-
σα ὁ συμφῆρον ἐπιτασία καὶ κυβέρισις ἀπὸ θεόπων πολλὰ
πρᾶξιαι καὶ χρεῖσις ὑποσυρζωύτων, εἰ μὴ πόντα δε-
σποτικῶς καὶ βιαίως ἀγρῖντο, σωτήριος, ἐργώδης δὲ καὶ χα-
λεπῆ, καὶ ὁ στω μὲν ἔχουσα τὰ ἐπιτικῆ δὲ μύκτον. εἰ δὲ
μύχθῃ, τὸ τὸ ἐστὶ ἢ πόντων μὲν ῥυθμῶν, πασῶν δὲ ἀρμονιῶν
ἐμμελεσάτη καὶ μοσικωπάτη κρᾶσις. ἢ καὶ τὸν κόσμον ὁ θεὸς
λέγουται διοικεῖν, οὐ βιαζόμενος, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ λόγῳ πα-
ραγῶν τὴν ἀνάγκην. ταῦτα δὲ καὶ Κάτωνι τὰ νῦν στω-
βη. καὶ γὰρ οὐδ' οὐ πιθανὸν ἔχεν ὁ δὲ πρὸς φιλέσ ὄχλω ὁ
ἦτος, ὁ δὲ ἠύθησεν ἐν τῇ πολιτεία πρὸς χάριν. ἀλλ' ὁ μὲν
Κικέρων φησὶν αὐτὸν, ὡς τὸ ἐν τῇ Γλάτωνος πολιτεία, καὶ
ὁ δὲ ἐν τῇ Ρωμύλου πολιτεία μὲν ὑποσθαμῆ, τῆς ὑ-
πατείας ἐκπεσεῖν. ἐμοὶ δὲ ταῦτο δοκεῖ παρῆν τοῖς μὴ καθ' ἑ-
ῶσαν ἐκφαιεῖσι κερποῖς. ὡς γὰρ ἐκείνοις ἠδέως ὀρώντες καὶ θαυμάζοντες, οὐχ ἔδινται οὕτως ἢ Κάτωνος ἄ-
χαρῆσπια ἀπὸ χρέων πολλῶν ἐπιτημομύρα βίοις διεφθοροῖσι καὶ πονηροῖς ἔχουσι, δόξαν μὲν εἶχε μέγαν καὶ
κλέος, ὅτι ἐπὶ ῥοσσε δὲ τῆς χρεῖαις, ἀπὸ βάρους καὶ μέγεθος τῆς ἄρετῆς ἀσύμμετρον τοῖς κερποῖσι κερποῖς.

A Neque enim audiendus Sophocles est, qui imbecillem virtutem facit hisce carminibus,
Non mens eo statum remanet, quo floruit,
O Rex, in hisce quos malorum pondera
Grauiter premunt, sed linquit afflictissimos.

Tantam vero infestę bonis viris attribuas vim fortunę, quatenus pro merito honore & gratia infamiam nonnullis & probra referens fidem infirmat virtuti. Et quidem putantur insolescere magis in bonos populi, quum lætas res suas existimant, rebus magnis & potentia exultantes. Verum diuersum accidit. siquidem clades amarus mores irritabilesq; & præcipientes reddunt in iram: ad hæc aures difficiles atque morosas, quę quouis dicto & verbo acri exacerbentur. Iam peccantes qui castigat, exprobrare videtur calamitates: & despiciere, qui libere loquitur. Atque vt corporis mel vulnera & vlcera pungit: ita frequenter vera & cordata oratio, nisi lenis sit & blanda, mordet ac stimulat afflictos. quamobrem dulce poeta ἠμοσεικὲς vocauit, quasi animo cedens nec repugnans vel renitens tumentis. Nam vt oculo inflammato opacus & fuscus gratissimus color est, splendidus vero & lucidus asperat eum: haud secus rebus obruta ciuitas asperis timet refugitque ob imbecillitatem, quum maxime opus habeat, rebus eo prolapsis vt excitari nequeat ab offensa, veritatē audire. Quapropter versatur prorsus in lubrico ea resp. quippe vna secum blandientem auribus perdit, & acerbum perdit ante. Vt igitur prædicant solem mathematici non eodem ac cœlum motu volui, neq; prorsus aduerso tamen & opposito, sed obliquam atq; leuiter inflexam cursus formam tenendo lentum, flexibilem, & sequacem efficere anfractum, quo vniuersitas constat, atq; optimam accipit temperaturam: in republ. item nimirum directus, & per omnia populi voluntati reluctans, ingratus est tenor & rigidus: vt contra lubricus & procliuus qui peccantes sequitur, quum eo videat inclinare populum. Illa vero quę parentibus concedit indulgetq; indeque exigit quod fructiferum est, administratio & moderatio hominum in multis modeste atq; vtiliter, nisi vbiq; imperiose & violenter agantur, obtemperantium, salutaris quidem est, verum ardua eam quę ægre cum lenitate temperatur retinens grauitatem. Quę cum hac si temperata fuerit, ea demum modulorum sit omnium & concentuum maxime concinna & delectabilis temperatura, qua mundum quoq; perhibent Deū regere, non violentia, sed lepore & ratione inducendo leniens necessitatem. Hęc Catoni minori vsu venere. neq; enim blandis hic vel gratis plebi moribus præditus fuit, neq; floruit in republ. obsequiis: sed ait eum Cicero quasi in republ. Platonis, non in Romuli fœce, ageret, consulatus repulsam tulisse. Mihi vero videtur idem illi quod fructibus accidisse intempestiue prouenientibus. Vt enim hos contēplamur libenter miramurq; nec vtimur tamen: ita mores antiqui Catonis, in ciuitate corrupta & deprauata consuetudine existentes, laudem quidem habuerunt & gloriam grandē, vsui tamen propter pondus & fastigium a præsentibus abhorrens seculo virtutis non fuerunt cōsentanei.

Etenim haud præcipite iam patria, ut Phocion, magna tamen tempestate & fluctibus iactata, vela & rudentes ut tractare & assistere posset potentioribus, remp. gerens: quum à clavo esset & gubernaculo summotus, certamen exhibuit tamen fortunæ durum, quippe subiugavit illa quidem & prostravit remp. per alios, verum ægre & tarde longoque spacio, quum victoria penes remp: pene fuisset per Catonem & Catonis virtutem: cum qua Phocionis conferimus non communibus similitudinibus ut bonorum & reipub. tractandæ peritorum virorum. Nempe est & fortitudinis cum fortitudine discrimen, ceu eius quæ Alcibiadis fuit, cum illa quæ Epaminundæ: & cum prudentia prudentiæ, velut Themistoclis cum Aristidis: iustitiæ item cum iustitia, ut Numæ cum Agefilai. At horum virorum virtutes vsq; ad extremas & indiuiduas differentias eundem characterem, effigiem, colorem morum communem præferunt impressum, quasi temperata pari modo cum austeritate humanitate, & cum cautione fortitudine: pro aliis sollicitudine, pro semetipsis securitate: turpitudinis fuga cum firmitate iustitiæ similiter in vtroq; coaptata. ut ad discernendum & eruendum quatenus discrepent, arguta opus sit tanquam instrumento oratione.

AC Catonis quidem in confesso est clarum genus, ut post dicitur, fuisse: Phocionem vero auguramus loci fuisse non omnino obscuri & abiecti. Neq; enim, si fuisset ei (ut Idomeneus autumat) pater artifex cochlearius, qui sexcenta collegit & obiecit ei conuitia, generis nouitatem Glaucippus Hyperidis filius prætermisisset: neq; mores adeo liberales & honestos vel institutionem fortitus esset. qui Platonis admodum adolescens, & post Xenocratis, fuit in academia auditor, studiorumq; à prima ætate sectator optimorum. Siquidem neq; ridentem neque plorantem quisquam Atheniensium temere Phocionem vidit, neque in balneo publico lauantes, ut tradit Duris: neque extra pallium, quum amictus esset, manum eius exercitam. Nam peregre quidem atq; in bello sine calcæis semper nudusq; incedebat, nisi gelu immodicum esset & intolerabile: ut milites per iocum pro grauis brumæ nota haberent, ubi esset vestib. Phocion opertus. Quamuis autem moribus esset mansuetissimis facilimisq; , vultum tamen morosum & tetricum repræsentabat. unde nemo facile eum alienior conuenit solus. Itaque quum Chares aliquando supercilia eius perfringeret, arrideretque populus Atheniensis: Nihil hoc vobis, inquit, mœtoris intulit supercilium: at horum risus multas ciuitati lacrymas inuexit. Perinde oratio quoque fuit Phocionis utilibus sententiis & consiliis salubris, coniuncta cum imperiosa, austera & tristis breuitate. quippe, ut Zeno ait, mente tinctum proferre philosophum sermonem debere, pari modo habuit Phocionis oratio plurimū in concisa dictione sententiæ. quo apparet Sphettium Pholyeuclum respexisse, quū diceret oratorem esse Demosthenē optimū, sed in dicendo acutissimum Phocionem. Quomodo. n. habet monetæ æstimatio exigua in mole maximum valorem, sic huius orationis vim censebat verbis paucis multa significare. Et vero ipsum etiam ferunt Phocionem aliquando completo theatro sub scena inambulasse cogitabundū.

A καὶ γὰρ αὐτὸς οὐ κεκλιμμένος μὲρ ἢ τῆς πατρίδος, ὡς τὸ Φωκίω, πολὺ δὲ χειμῶνα καὶ σάλον ἐχούσης, ὅσον ἰστίων καὶ κελῶν ἐπιλαβεῖσθαι, καὶ τὸ εὐσεβῆσαι τοῖς πλέον διωκτοῖς, πολιτευσαίμενος, οἰάκων δὲ καὶ κυβερνήσεως ἀπαθείς, ὁμοῦς μέγιστον ἀγῶνα τῆ τύχῃ παρέειπεν. εἶλε μὲρ γὰρ καὶ κεντέβαλέ τιμὴν πολιτείας δι' ἄλλοις, μάλιστα δὲ βραδέως, καὶ χροῖα πολλῶν καὶ τῶν μικρῶν ἐλθοῦσαν παρελθόντα δὲ Κλάτωνα καὶ τὴν Κάτωνος ἀρετὴν ἢ τῶν βαβυλωνίων τὴν Φωκίωτος, οὐ γὰρ χροῖα ὁμοιότητος, ὡς ἀγαθῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν. ἐστὶ γὰρ ἀμέλει καὶ ἀδρείας ἀφορεσθῆναι ἀδρείας, ὡς τῆς Ἀλκιβιάδου πρὸς τὴν Ἐπαμεινώνιδου καὶ Φερνήσεως πρὸς Φερνήσαν, ὡς τῆς Θεμιστοκλέους πρὸς τὴν Ἀειγεῖδου καὶ δικαιοσύνης πρὸς δικαιοσύνην, ὡς τῆς Νομοκράτους πρὸς τὴν Ἀγησιλάου. τούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν αἰ ἀρετὰι, μέλει τῶν τελευταίων καὶ ἀτόμων ἀγαθῶν, ἕνα χάριτας καὶ μορφῶν καὶ χροῖα κρινόν ἦτοις ἐγκεκαλιμένων ἐκφύεσι, ὡς τὸ ἴσασιν μεμνημένους πρὸς τὸ αὐστηρῶς ἐφίλειαν ἀρώπης, καὶ πρὸς τὸ ἀσφαλῆς ἔσθ' ἀδρείας, καὶ τὸ ὑπὲρ ἄλλων μὲρ κηδεμονίας, ὑπὲρ αὐτῶν δὲ ἀφοβίας, καὶ πρὸς μὲρ δὲ ἀσχετοῦ ἀβλαβείας, πρὸς δὲ δίκαιον ἀτιμίας, συμνημοσμένης ὁμοίως ὡς τε λεπτὴ πηλὺ λήγυθ' ἀείκῃ, καὶ τὰ πρὸς ὄργας πρὸς ἀσχετοῦ καὶ ἀδρείας τὴν ἀσχετοῦ.

B Τοῦ μὲρ οὖν Κάτωνος ὁμολογήθητι γένος ἐκ λαμπερῶν ὑπάρχειν, (ὡς λέγῃσεται) Φωκίωνα δὲ τεκμηρίωσι μὴ πηρὸν πασι εἶναι γένος ἀτίμης καὶ καπαπεπρωκῆτος. εἰ γὰρ ἴω (ὡς Φησὶν Ἰδδρυδὲς) διδύκω τοιοῦτο πατρὸς, ἐκ αἰετῶν δὲ λήγυθ' Ἰλαυκίππου ὁ Ὑπερίδου, μυσία στυειλοχῶς καὶ εἰρηκῶς καὶ αὐτὸς κακὰ, τὴν δὲ γῆν παρῆκεν οὐδ' αὖ ἔτιως ἐλάττει βίβης καὶ σώφρονος καὶ παιδείας μετέχον, ὡς τῆς Πλάτωνος, εἴ τι μείζονος ὦν, ὑπερὶ δὲ τῆς Ξενοκράτους ἀγαθῆς ἐν

C Δ' Ἀκαδημία μεταχρεῖν, καὶ τὴν ἀρίτων δὲ ἀρχῆς ἐπιτηδεύματα ζηλωτῆς γένεσθαι. Φωκίωνα γὰρ ἔτε γελῶσαντα τῆς, οὔτε κλάσαντα, ῥαδίως Ἀθλιῶν εἶδεν, ἐδὲ ἐβαλαβείω δημοσιδόντι λαυσάμενον, (ὡς ἰσθρῆκε Δούρις) ὅσθ' ἐκπὸς ἐχροντα τὴν χροῖα τῆς παρῆκεν, ὅτε τῶν παρῆκεν μένος. ἐπέκλει γὰρ τὴν χροῖα καὶ τῆς γραμμάτας, ἀνυπόδητος αἰετὸς καὶ γυμνὸς ἐβάδιζεν, εἰ μὴ ψυχρὸς ὑπὲρ βάλλον εἶη καὶ διακερτέρητον, ὡς τε καὶ παρῆκεν ἦδη τοῖς γραπτοῖς, σύμβολον μεγάλης ποιῆσαι χροῖας, ὡς δὲ μὲρ Φωκίωνα. ἐπὶ δὲ ἦν πρὸς οὐλοῦσατος ὦν καὶ φιλιαν, δεσποτατίας, ὅσθ' ἐπὶ πρὸς ὅπου

E διεξυμῶλος ἐφάνετο καὶ σκυδρόπος ὡς τε μὴ ῥαδίως ἀπ' ἴνας μόνον ἐντυχεῖν αὐτῶν τῶν ἀστυκῶν. δὲ καὶ Χάριτι ποτὲ πρὸς τῆς ὄφρις αὐτῶν λήγνητι, τῶν Ἀθλιῶν ἐπιτελώντων, οὐδὲν (εἶπεν) αὐτῆ ὕμας λελύπηκεν ἢ ὄφρις ὅθ' ἐπὶ τῶν γέλωτος πολλὰ κλάσαντα τὴν πόλιν πεποίηκεν ὁμοίως δὲ πῶς ἔσθ' Φωκίωτος καὶ ὁ λόγος ἴω δὲ πρὸς χροῖας ἀτυχημάτων καὶ ἀστυκῶν ἀστυκῶν πρὸς ἀστυκῶν πῶς καὶ αὐστηρῶς καὶ ἀνίδυσον ἔχον βραχυλογία. ὡς γὰρ ὁ Ζῆνων ἐλεγεῖν ὅτι δὲ τὸν φιλόσοφον εἰς νοῦν ἀποβάλλοντα πρὸς φέρεσθαι τὴν λέξιν, οὕτως ὁ Φωκίωτος

μῆνιν αὐτῶν ὀλίγων. καὶ μὲρ τοῖς καὶ αὐτὸν ποτὲ τὸν Φωκίωνα φασι πληροῦ μέρους τῶν ἰατρῶν πρὸς ἀστυκῶν, ὡς γὰρ ὁ Ζῆνων ἐλεγεῖν ὅτι δὲ τὸν φιλόσοφον εἰς νοῦν ἀποβάλλοντα πρὸς φέρεσθαι τὴν λέξιν, οὕτως ὁ Φωκίωτος

F λόγος πλείστον ἐπὶ ἐλαχίστη λέξει νοῦν εἶχεν. καὶ πρὸς τῶν τοιοῦτων ἀπαθῶν ὁ Σφήτιος Πολύδκιος εἶπεν, ὅτι ῥήτωρ μὲν ἄριστος εἶη Δημοσθένης, εἶπεν δὲ δεινότατος ὁ Φωκίωτος. ὡς γὰρ ἡ τῶ νομίσματος ἀξία πλείστη ἐπὶ ὄγκῳ βραχυτάτῳ διαμῖν ἔχει, οὕτως λόγῳ δεινότατος ἐδόκει πολλὰ σπ

αὐτὸν ὄντα πρὸς ἑαυτῷ τὴν ἀξιοίαν· εἰ πόντος δὲ πῖνος τῷ φίλων, Σκεπτομένη Φωκίων εἶχε· Ναὶ μὲν τὴν Δία (Φαίαι) σκέπτομαι εἰ πὶ διωάμεν τὸ λόγου ἀφελεῖν ὃν μέλλω λέγειν πρὸς Ἀθωαίους. ὁ δὲ Δημοσθένης τῶν μὲν ἄλλων κατεφρονεῖ πολὺ ῥητόρων, αἰσαμένου δὲ Φωκίωνος, εἰώθει λέγειν ἄρεμα πρὸς τοὺς φίλους, Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κατὰ πάρεστιν. Ἄλλα τὸ μὲν ἴσως πρὸς ὁ ἦτος ἀνοίσει· ἐπεὶ καὶ ῥήματα καὶ νόμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μνείαις ἐνθυμήματα καὶ ἀειόδοις ἀπὸ ῥόποι ἔχει πῖστιν. νέος δὲ ὢν, Χαβρία πρὸς ἐμιξεν ἑαυτὸν τῷ στρατηγῷ, καὶ παρείπετο, πολλὰ μὲν εἰς ἐμπειρίας τῶν πολεμικῶν ἀφελούμενος, ἐστὶ δὲ ἐν οἷς ἐπὶ μορφοῦμενος τὴν ἐκείνου φύσιν, αἰώμαλον οὖσαν καὶ ἀκρατον. ἰωθρὸς γὰρ ὢν ὁ Χαβρίας καὶ δεικνύσας ἄλλως, ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσι ὠρῆα καὶ διεπυροῦτο τῷ θυμῷ, καὶ σιωπῆ ἐπιπέτοις δραστατοῖς ἀποβόλων τε ὡς ἀμέλει καὶ κατέφρασε τὸν βίον ἐν Χίῳ, πρὸς τοὺς εἰσελάσας τῆ τελευτῆ, καὶ βιαζόμενος πρὸς τὴν ἀπόβασιν. ἀσφαλῆς οὖν ἄμα καὶ δραστήριος ὁ Φωκίων Φαινόμενος, τὴν τε μέλλουσαν ἀνετέρμην τῆ Χαβρίου, καὶ πάλιν ἀφῆρει τὴν ἀκρατον ἐξύτηται τὸ ὄρη. ὅθεν διμήνης ὢν ὁ Χαβρίας καὶ χερσὸς ἠγάπα καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτὸν ὅτι πρὸς αἰεὶ καὶ ἡγεμονίας, γνώμων ποιεῖν τοῖς Ἕλλησιν, καὶ τὰ πλείους ἀξία ἀποδοῖς ἐκείνῳ χροῦμενος. κακὸν τὸ εἶναι Νάξον ναυμαχίας ὄνομα καὶ δόξα οὐ μικρὰν Φωκίῳ πρὸς ἐπιπέτησεν. τὸ γὰρ θιωνύμου κέρως ἀπέδωκε αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ ὅτι τὴν μάχην ὅξαι εἶχεν ὁ ἀγῶν, καὶ κρίσιν ἐποίησεν ταχέως. πρὸς τὴν οὖν ἐκείνῳ ναυμαχίᾳ ἡ πόλις αὐτῆ δι αὐτῆς ἀγωνισαμένη τοῖς Ἕλλησιν μὲν τὴν ἄλωσιν, καὶ κατατυχεύσα, τὸν τε Χαβρία ὑπερηγάπησεν, καὶ τὸ Φωκίωνος, ὡς ἀνδρὸς ἡγεμονικῶν, λόγον ἔχεν. ἐνίκων δὲ μεγάλῳις μυσείοις καὶ παρείχεν οἰνοχόημα Χαβρίας Ἀθωαίοις καὶ ἑκάστον ἐναυτὸν τῆ ἐκτῆ ὅτι δέκα τῶν βοδρομαίωνος. ἐκ τῆς λέγεται, πέμποντος αὐτὸν ὅτι τῶν ἡσιωπικῶν σιωπῆσιν τῶν χαβρίας, καὶ αὐτὸς εἶχεσι διδόντος, εἰπεῖν, εἰ μὲν ὡς πολεμῶσαν πέμποντο, μείζονος δὲ διωάμεως εἰ δὲ ὡς πρὸς συμμάχου, ἀρκεῖν ναυῶν μίας. καὶ πλῆσαντα τῆ αὐτῆ τελευτῆ, καὶ ἀφελεῖν τὰς πόλεις, καὶ συχνοῦμενος τοῖς ἀρχουσιν ὅτι καὶ ἀφελῶς, καταπλῆσσαι μὲν πολλῶν νεῶν, ἀσπείριαν οἱ σύμμαχοι τὰ χεῖματα τοῖς Ἀθωαίοις χροῦσας. οὐ μόνον δὲ ζῶντα τὸν Χαβρία πρὸς ἀπὸν διεπέλει καὶ τιμῶν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, τὸ πρὸς ἡκόντων καλῶς ἐπεμελεῖτο, καὶ τὸν παῖδα Κτήσιππον, ἐβούλετο μὲν ἀνδρα ποιεῖν ἀγαθόν, ἐμπληκτον δὲ ὄραν καὶ ἀνάγωγῶν ὁμῶς ὅτι ἀπείπεν ἐπὶ μορφοῦμενος καὶ ἀποκρῦπτων τὰ ἀίρη. πλῆν ἀπαξ λέγεται, παρενοχλοῦτος ἐν στρατείᾳ πνὶ τῶν νεαλίστου, καὶ χροῦσας αὐτὸν ἐρωτήμασιν ἀκρίτοις καὶ συμβουλίαις, ὅτι ἐπὶ μορφοῦμενος καὶ ἀφελῶν στρατηγῶν εἰπεῖν. Ὡ Χαβρία, Χαβρία, μεγάλῳι γέ σοι χροῖν ἐκπίνω τῆς φιλίας, ἀπομῶν σου τὸν ἦον. ὄραν δὲ τὸς τὰ χροῖν ἀφελῶσιν τῶν τότε, διηρημένοις, ὡς ἀφελῶν ἀπὸ κληροῦ, ὁ στρατηγὸν καὶ ὁ βῆμα, καὶ τὸς μὲν λέγοντας ἐν τῶν δῆμων καὶ χροῖν ἀφελῶν μόνον ὢν Εὐβουλος καὶ Ἀεισοφάν, καὶ Δημοσθένης, καὶ Λυκούργος, καὶ Ἰπείδης· Διοπίθη δὲ καὶ Μεναεῖα, καὶ Λεωσθένης, καὶ Χάρητα, τῶν στρατηγῶν καὶ πρὸς πολεμῶν αὐξοῦσας ἑαυτοῖς· ἐβούλετο τὴν Περικλέους καὶ Ἀεισίδου καὶ Σόλωνος πολιτείας, ὡς ἀφελῶν ὁλόκληρον καὶ διηρημένῳ ὢν ἀμφοῖν ἀφελῶν καὶ ἀποδοῦναι.

A Vbi quum amicus quidam diceret ei, Videris aliquid Phocion tecum meditari, Sane vero, inquit, meditor an quid de oratione, quam habiturus ad populū Atheniensem sum, quē refecare. Demosthenes magnopere contemnebat ceteros oratores: at quū ad dicēdū Phocion surgeret, solebat ad amicos dicere summisse, Orationum mearum fecuris adest. Ceterum hoc sit fortassis ad mores eius referendum. quando viri boni vel verbum vel nutus solus mille instar sit sententiarum & ambituum verborum. Porro adolescens sub duce meruit Chabria, eumque est affectatus, à quo fuit in scientia militari institutus egregie. Nonnihil vicissim illius ingenium correxit varium & impotens. Nam quum segnis alias Chabrias & tardus esset, ipsis in certaminibus gliscebatur & exardescebat animo, atq; cum ferocissimis prouebatur precipitanter. quomodo sane in Chio quoq; vitam proiecit, quum triemi sua ante ceteros prouectus descensionem vrgeret. At Phocion iuxta cautum & impigrum præbens se, qua cunctationem excitabat Chabrias, qua contra calorem impetus intempestiuum detrahebat. Vnde candidus & proprius Chabrias dilexit eum, ad negotiaque & imperia prouexit celebrans apud Græcos, eiusque arduis in rebus vsus est opera, atq; ex pugna nauali apud Naxum insigne nomen & gloriam Phocioni conciliauit. nam permisit ei læuum cornu, in quo acro certamen Mars habuit, & cito decreuit. Prima illa pugna ciuitas Atheniensis per se sola, postquam capta fuit, confligit cum Græcis, victrixq; Chabriam mirifice complexa est, & Phocionem ut virum æstimauit imperio dignum. Parta victoria est magnis mysteriis. cuius causa decimo sexto die mensis Boedromionis dabatur populo Atheniensi quotannis Chabrias vini congiarium. Hinc fertur, quū mitteretur à Chabria ad tributum ab insulis exigendum, ac naues viginti acciperet, dixisse, Si ad bellum gerendum mitteretur, maiore classe opus esse: sin vero ut ad socios, sufficere nauem vnam. Itaque sua nauis profectum, alloquutumq; ciuitates, & congressum cum magistratibus humaniter & aperte, decurrisse cum frequentibus nauibus quas socii Atheniensibus cum stipendio miserent. Non autem viuum modo constanter obseruauit & coluit Chabriam, verumetiam defuncti propinquorum magnam curam gessit, & filium Ctesippū affectauit bonū virum reddere. quem licet vecordē videret & contumacē, non destitit tamen emendare & tegere eius vitia. Semel tantū dicitur, quum obtunderet ipsum in quodā bello adolescens, fatigaretq; importunis quæstionibus & interrogationibus quasi castigans atq; imperatoris munus eum docere instituens, dixisse, O Chabria, Chabria, magnam sane tibi refero amicitie gratiam, qui filium feram tuum. Quum videret eos qui id temporis rempublicam gerebant partitos quasi sorte bellicā & forensē administrationem, partim in concionibus dicere & rogationes promulgare tantum, ex quibus Eubulus, Aristophon, Demosthenes, Lycurgus, Hyperides erāt, Diopithem vero, Menesthea, Leosthenem, & Chareta imperando & bello gerendo opes quærere, institutum visum est ei Periclis, Aristidis, & Solonis, tanquam integrum atque ex ambobus concinnatum, referre & imitari,

καὶ γὰρ

Namque visus est illorum virorum quisq; vt Archiloehi verba vsurpem,

*Vtrumq; vt Martis confidens esse satelles,
Musarumq; artes nosse adamare pias.*

Ac Mineruam ipsam bellatricem simul & ciuili-
um artium peritam esse & appellari videbat. Quū
ita se comparasset, semper quidem procurauit pa-
cem, & otium, bella vero gessit plurima omnium
non suorum tantum æqualium, sed & priorum,
non prensans neque ambiens eas prouincias, sed
neq; defugiens tamen neq; declinans, vbi vsus vo-
cauit eum reip. Constat enim cum quinq; & qua-
draginta cepisse præturas, quum comitiis ne semel
quidem interfuisset, sed absens semper electus &
accretus esset. Itaq; mirabantur insipientes popu-
lum, quod quum plurimum Phocion in eum in-
curreret, neq; vnquam quicquam vel dixisset vel
egisset populariter, sicut reges censent vti adulatori-
b. debere, post lotas manus, vteretur populus hic
concionatoribus facetiioribus & blandioribus per-
ludum, ad imperia sobrius semper & sedulus seueri-
ssimum vocaret ac sapientissimum ciuem, eum-
que solus vel præ aliis qui nutibus & libidinibus
suis reluctabatur. Quippe quum esset oraculum
Delphicum recitatum, cæteris consentientib. A-
theniensib. vnum dissentire à ciuitate ciuem, pro-
gressus Phocion liberare se eos ait sollicitudine, se,
quem quærent esse. Sibi enim eorum quæ age-
rentur vni placere nihil. Quum aliquando senten-
tia dicta in concione celebraretur, orationemque
suam pariter videret ab omnibus approbari, con-
uersus ad amicos dixit, Nunquid imprudenti mi-
hi excidit mali? Flagitante congiarium ad sacrifi-
cium quoddam populo Atheniense, aliisq; præbe-
tibus, identidem appellatus ait, Hosce poscite diui-
tes: me vero puderet, vobis si largirer, huic non sol-
uere: monstrans Calliclem fœneratorem. Vbi non
cessarunt vociferari & increpare eum probris, hæc
narravit eis fabulam. Quidam ignauus homo pa-
rabat ad bellum proficisci. Crociantibus autem
coruis posuit arma, tenuitq; se domi. Mox recipi-
ens ea institit pergere. Illis denuo crociantibus, sub-
stitit, & tandem ait, Etsi vos quam maxime croci-
uistis, non gustabitis me tamen. Alio tempore iu-
uentibus Atheniensibus vt moueret in hostes, vbi
renuit, timidum mollemq; appellantis: Neque
vos, inquit, facere me audacem potestis, neq; vos
ego timidos. Attamen nouimus nos inter nos.
Quum dubiis temporibus perquam ageret cum
eo populus asperere, atque imperii rationes repo-
sueret, Seruemini quæso, inquit, prius. Quum in
bello essent abiecti & trepidi, pace vero facta fe-
rocirent, ac conuictis incesserent Phocionem,
quasi eripuisset ipsis victoriam, Felices estis, inquit,
ducem qui habeatis vos cognoſcentem: alioquin
iam dudum perissetis. Cum Bæotiis vbi de agro
voluere non iudicio sed bello disceptare, consu-
luit vt verbis, quibus præstarent, non, quib. essent
inferiores, armis, cum iis digladiarentur. Quum
aliquando sententiam eius non probarent, neque
eum sustinerent audire, Me vos, inquit, quæ non
probo, cogere vt faciam valetis: dicere quæ non
probo, præter sententiam non cogetis. Ex ad-
uersariis eius in rep. oratoribus quum Demosthe-
nes dixisset, *Interficiet te populus Atheniensis Phocion,*

καὶ γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἐκείνων ἕκαστος ἐφάνητο κατὰ τὴν ἀρχή-
λοχον,

Ἀμφότερον, τρεῖς πῶν μὲν Ἐνυαλίῳ θεοῖο,

καὶ μουσῶν ἑρετῶν δῶρον ἔπι τῶν ἀμύμων.

καὶ τὴν θεὸν ἑώρα πολεμικῶ τε ἄμω καὶ πολιτικῶ οὐ-
σαν, καὶ πρὸς ἀρχὴν ἀμύμων. οὕτω δ' οὐκ ἐξέλασεν ἑαυτὸν, ἐ-
πολιτῶντο μὲν αἰεὶ πρὸς εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ἐστρατήγη-
σεν δ' ἡ πλείστα οὐ μόνον τῶν κατ' ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ
αὐτῶν στρατηγίας, ὅτι τῶν ἀρχῶν, ὅσοι δὲ μετῶν, ἀλλ' ὅσοι δὲ ἀδύ-
γων. ὅσοι δὲ ἀποδιδράσκων τῆς πόλεως καλῶς. ὁμολογεῖται
γὰρ ὅτι πέτετε καὶ πρὸς ἀρχὴν στρατηγίας ἔλαβεν, ὅσοι δὲ ἀ-
παξ ἀρχαίρεσις τῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἀπόντα μεταπεμπο-
μῶν αὐτὸν αἰεὶ καὶ χειρονοῦντων ὥστε θαυμάζειν τοῖς
ὄσιν δὲ φρονοῦσας τὸν δῆμον, ὅτι πλείστα τῶν Φωκίωνος ἀνι-
κροῦντες αὐτῶν, καὶ μηδὲν εἰπόντες πῶποτε μηδὲ πρὸς ἀ-
πὸς πρὸς χάριν, ὡς πρὸ ἀλλοῖσι τοῖς βασιλεῖς τοῖς κλάσει
χρῆσθαι μὲν ὅτι καὶ χειρὸς ὑδάρι, ἐχρῆτο οὐκ τοῖς μὲν χρημο-
τεσις καὶ ἰλαροῖς ἐν παιδείᾳ μᾶλλον δὲ μαθηματικῶν, ὅτι δ' ὅτι
ἀρχῶν αἰεὶ ἡφῶν καὶ ἀσπυδῶν, τὸν αὐτῶν ἀπὸ τῶν φρο-
νιμοῦντων ἐκάλεσε τῶν πολιτικῶν, καὶ μόνον ἢ μάλλον τῶν βα-
λῆσαι αὐτῶν καὶ ὁρμῆς ἀπὸ τῶν ἀμύμων. χρῆσιμόν μὲν γὰρ
ἐκ Δελφῶν ἀναγνωσέντος, ὅτι τῶν ἄλλων Ἀθηνῶν ὁ-
μοφρονοῦντων, εἰς αὐτὸν ἐκείνη φρονοῖ τῆ πόλει, παρελθὼν
ὁ Φωκίων ἀμελεῖν ἐκέλευσε, ὡς αὐτὸς ἂν ὄχη τὸν ἄμω μόνον
γὰρ αὐτῶν μηδὲν ἀρέσκειν τῶν πρὸς ἀμύμων. ἐπεὶ δὲ λέγων
ποτὲ γνώμῃ πρὸς τὸν δῆμον ἀδοκίμει, καὶ πρὸς ὅσιν ὁμα-
λῶς ἑώρα τὸν λόγον ἀποδεδυμένους, ὅτι φραφῆς πρὸς τοῖς
φίλοις εἶπεν, Οὐ δὴ που τί καὶ ἄν λέγων ἑμῶν τὸν λέληθα;
πρὸς δὲ θυσιᾶν πῶν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν ἀμύμων, ὅτι δὲ οὐκ
τῶν ἄλλων ὅτι δὲ οὐκ ἀμύμων, κληθεὶς πολλάκις ἔφη, Τούτους
ἀπὸ τῶν πλοιοῖς ἐγὼ δὲ ἀμύμων αἰεὶ τούτων μὴ
ἀποδιδόναι, μὲν ὅτι δὲ οὐκ ἀμύμων δειξάς Καλλικλέα τὸν δαμεισίω.
ὡς δὲ ὄσιν ἐπαύοντο κεκαρῆτες καὶ καταβοῶντες, λόγον
εἶπεν αὐτοῖς τῶν, Ἄνθρωποι δειλὸς ὅτι πόλεμον δέξει. φηγεῖ-
μῶν δὲ κεκαρῶν, τὰ ὅπλα τοῖς ἡσυχῶν εἶπε ἀναλαβῶν
αὐτοῖς δέξει, καὶ φηγεῖ μῶν πάλιν ἑώρα. καὶ τέλος
εἶπεν, Ὑμεῖς κεκαρῆσατε μὲν μέγιστον ὡς διωκτῶν, ἐμῶν
δὲ οὐ γάλασατε. πάλιν δὲ ποτὲ τῶν Ἀθηνῶν ἑώρα γὰρ
αὐτὸν ὅτι πῶν πολεμίοις κελεύοντων, ὡς ὄσιν ἐβούλετο, δει-
λὸν καὶ ἀναδρον ἀποκαλυπῶν, Οὔτε ὑμεῖς (εἶπεν) ἐ-
μὲ διώσατε ποιῶσαι φαρσαλέον, οὔτε ἐγὼ ὑμᾶς δειλοῖς. οὐ
μὲν ἀλλ' ἴσμεν ἀλλήλοισ. ἐν δὲ κεκαρῶν ὅτι φραφῆς φρα-
χου μῶν τῶ δῆμου πρὸς αὐτὸν σφίδρα, καὶ τῆς στρατηγίας
ἀθῶν ἀπὸ τῶν, Σωφίητε (εἶπεν) ὁ μακάριοι
πρὸς τῶν. ἐπεὶ δὲ πολεμιοῦντες μὲν ἦσαν ταπεινοὶ καὶ πει-
θεῖς. φηγεῖ μῶν δὲ εἰρήνης ἐδρασεύοντο, καὶ κατεβῶν τῶ
Φωκίωνος, ὡς ἀφρη μῶν τῶ νικίω αὐτῶν, Εὐτυχεῖτε (εἶ-
πεν) ἔχοντες στρατηγῶν εἰδὸτα ὑμᾶς ἐπεὶ πάλας ἀν' ἀπὸ τῶ
λειτε. πῶν δὲ Βοιωτοῖς οὐ βουλομένων αὐτῶν δικάζουσαι
πρὸς τῆς χάρις, ἀλλὰ πολεμεῖν, σιωποῦντες ἀπὸ τῶ
ἀρχῶν, ἐν οἷς εἰσι κρείττους, μὴ ἀπὸ τῶ ὅπλων, ἐν οἷς
ἡσυχῶν, μάχουσαι. λέγοντα δὲ αὐτὸν οὐ πρὸς μῶν ὅσοι δὲ
ἀποδιδόντων ἀκείν, Ἐμὲ (εἶπεν) ὑμεῖς ἀ μὴ βούλομαι
ποιεῖν, βιάσασθαι διώσατε, λέγειν δ' ἀ μὴ δεῖ τῶ γνῶμῃ
ὄσιν ἀναγίσκετε. τῶν δὲ ἀπὸ τῶ ἀμύμων αὐτῶν ῥητόρων, Δημοσθένους μὲν εἰπόντος, Ἀποκτενεῖσθε Ἀθηναῖοι Φωκίων,

αὐτὸν μὲν εἶπεν, Σὲ δὲ, ἐὰν σφραγίσῃσι. Πολύδουκτον δὲ
 τὸν Σφήτιον ὄραν ἐν καύματι συμβουλεύοντα τοῖς Ἀθη-
 ναίοις πολεμεῖν πρὸς Φίλιππον, εἶτα ἐπ' ἀδματος πολλῆ
 καὶ ἰδρωτός αὐτε δὴ καὶ ὑπερ' παχύνοντα, πολλάκις ἐπι-
 ροφουῶντα τῆ ὑδατος, Ἄξιον (εἶπεν) τέτρωπις ἄσαντας ὑμᾶς
 ψιφίσασθαι τὸν πόλεμον. ὃν τί οἶεσθε ποιήσῃσι ἐν τῷ θά-
 ρακι καὶ τῇ ἀσπίδι, τῶν πολεμίων ἐγγύς ὄντων, ὅτε λέγων
 πρὸς ὑμᾶς ἀ' ἔσκεπται, κινδυνώβει πνιγῶν, τῆ δ' Λυκέρ-
 ρου πολλὰ βλάβοςφημα πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ἐν ἐκκλη-
 σία, καὶ πρὸς ἅπαν, ὅτι δέκα τῶν πολιτῶν ἄξιαιτύως
 Ἀλεξάνδρου, συμβούλευεν ἐκδιώξαι, εἶπεν, Πολλὰ ἐγὼ
 συμβεβούλευκα κατὰ καὶ συμφέροντα τέτοις, ἀλλ' οὐ πεί-
 θονται μοι. ἰὼ δὲ τις Ἀρχιεράδης ἐπικαλούμενος Λακωνι-
 κῆς, πρῶτον ἀ τε καὶ μετὰ ὑπερ' φῦν μαγέται, καὶ τρεῖς ἄλλα
 φορὰν αἰεὶ καὶ σκυθροπάζων· τῶν ἐν βελῆ ἰορυβούμενος
 ὁ Φωκίων ἐπεκαλεῖτο τῶ λόγῳ μῆτιν ἄμα καὶ βοηθόν. ὡς
 ἵ αἰσῆς ἐκείνος, ἀ πρὸς χάριν ἰὼ τοῖς Ἀθηναίοις, σπε-
 βούλευεν, ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτῶν ἡμεῖων, ὧς Ἀρχιεράδης εἶπεν,
 τί οὖν οὐκ ἀπεκείρω; Αἰσιογείτονος ἵ τῆ σκυφάιτα, πο-
 λεμικὸν μὲν ὄντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ παροξύνωντος
 ἐπὶ ταῖς πρῶταις τὸν δῆμον, ἐν ἵ τῶ καταλόγῳ πρὸς ἐλ-
 λόντος ἐπὶ βακτηρία τῶ σκέλει καταδεδεμένῳ, πῶρρωθεν
 αὐτὸν ἀπὸ τῆ βήματος ἰδὼν ὁ Φωκίων, ἀέκρηχεν, Γεράφε
 καὶ Αἰσιογείτονα χολὸν καὶ ποιηρῶν. ὡς τε θαυμάζειν ὅπως
 καὶ ὁπόθεν τρεχὺς οὕτως ἀνὴρ καὶ σκυθροπὸς ἐκτίσαστο
 τῶ τῆ χροσὸ πρὸς ἡρωείας. ἔστι δὲ, οἶμα, χαλεπὸν, ἔ μὲν
 ἀδιώατον, ὡς πρὸ οἶον καὶ δῦθροπον τὸν αὐτὸν, ἠδὲ ἄμα
 καὶ ἀσπῆρον εἶναι. κατὰ πρὸ ἔτεροι πάλιν φαινόμενοι γλυκεῖς,
 ἀνδρατοι τοῖς χροσὸμοῖς εἰσὶ καὶ βλαβερώατοι. καὶ τοι φα-
 οῖν Ἰ πρὸ εἰδῶν τοτε εἶπεν πρὸς τὸν δῆμον, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 μὴ σκεπεῖτε μόνον εἰπικρὸς, ἀλλ' εἰ πρὸς ἑκά εἰμι πικρὸς.
 ὡς πρὸ τῆ πλεονεξία μόνον ἐπορθεῖς καὶ λυπηρεῖς ὄντας,
 οὐχὶ μάλλον ὅσοι πρὸς ὑβριν καὶ φρόνον ἢ ὀργῶν, ἢ φιλονει-
 κίας πιά, χροσὸν τῶ δυνάσασθαι, τέτοις δεδιότων καὶ
 πρὸς ἀλλομῶν τῶ πολλῶν. Φωκίων τὸν μὲν ἔρρα μὲν οὐ-
 δένα τῶ πολιτῶν κακῶς ἐποίησεν, ὅσῳ ἐνόμιζεν ἐρρῶν
 ἀλλ' ὅσον ἔδει μόνον τῶ ἑσπασμῶν οἷς ἐπρὸς πῆν ὑπερ' τῆς
 πατερίδος κατεξασπῆσαι, τρεχὺς ὦν, καὶ δις ἐκείνας καὶ
 ἀπὸ χρίτης, εἰς τὸν ἄλλον βίον δῶ μὲν πᾶσι καὶ χροσὸν καὶ
 φιλάθροπον ἑαυτὸν παρῆχεν, ὡς τε καὶ πρὸς ἄσπῃ βοηθεῖν,
 καὶ κινδυνώβει σπεβούλευσαι τοῖς ἀφῆροις. ἐγκα-
 λουῶτων δὲ τῶ φίλων ὅτι ποιηρῶν τι κρινόμενα σπεβούλευεν,
 τοῖς χροσὸς ἐφῆ μὴ δεῖσθαι βοηθείας. Αἰσιογείτονος δὲ τῆ
 σκυφάιτα, μὲν τῶ καταδικῶν πέμφαντος καὶ δεηθέν-
 τος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ὑπαχρῶσας, ἐβάδιζεν εἰς τὸ δε-
 σματῆριον· οὐκ ἐώντων δὲ τῶ φίλων, Ἐάσατε (εἶπεν) ὧ
 μακείριοι. ποῦ γὰρ δὲ τις ἠδῶν Αἰσιογείτονον συμβούλοι; καὶ
 μὲν οἱ γε σύμμαχοι καὶ οἱ ἠσπῶνται τοῖς Ἀθῆναιον ἀπὸ-
 σόλοι, ἐτέρῳ μὲν ἐκ πλεοντος φρατῆρο, πολεμίοις νομίζον-
 τες, ἐφῆρῳ τὸ τεῖχη, καὶ λιμῶνας ἀπεχρῶνυσαν, καὶ κατε-
 χροσὸν ἀπὸ τῆς χροσῆς εἰς ταῖς πόλεις βοσκήματα, καὶ αἰ-
 δρᾶ ποδα, καὶ γυναικας, καὶ παῖδας· εἰ δὲ Φωκίων ἠρῆτο,
 πῶρρω ναοῖν ἰδίας ἀπὸ πρῶτων ἐφῆ φασμῶν, καὶ χροσὸν-
 τες, ὡς αὐτοῖς κατῆρῳ. πρὸς ἀδουμῶν δὲ εἰς τῶ Εὐβοίαι τῆ Φιλίππου, καὶ δυνάμιν ἐκ Μακεδονίας ἀφῆ βλά-
 ζοτος, καὶ ταῖς πόλεις οἰκείουμῶν ἀφῆ τυρανῶν, Πλουτάρχου δὲ τῆ Ἐρετελέως καλοῦτος τοῖς Ἀθῆναιοις,

A *si insaniere cœperit, respondit, Te vero, si sapuerit. Poly-*
euctum Sphettium quum videret per æstum au-
torem populo Atheniensi esse mouendi Philippo
belli, inde anhelantem multum & sudantem, vt-
pote præpinguem, atq; crebro aquam sorbentem,
Debetis scilicet, inquit, ex huius sententia bellum
sciscere. quem in lorica & clypeo quid censetis fa-
cturum instantibus hostibus, quum inter dicen-
dum apud vos ea quæ commentatus est, pene suf-
focetur? Quum multa ei exprobraret in concione
Lycurgus, præter cætera, quod deposcenti decem
ciues Alexandro, fuisset autor vt dederentur: ait,
Multa ego his recta & salutaria consilia dedi, ve-
rum non parent mihi. Erat Archibiades quidam,
quem Laconistam appellabant, immensa promif-
sa barba, ac læna semper amictus tetricusq;. Hunc
in curia Phocion occlamationibus iactatus testem
dictis suis & suffragatorem aduocauit. qui vt exur-
gens, quæ accepta forent consuluit Atheniensibus,
apprehensa barba eius, Quin igitur Archibiade, in-
quit, tondes barbâ? Quum Aristogiton sycophan-
ta, qui in concionibus bellicosus erat, populumq;
ad arma incenderat, in delectu accederet baculo
innixus & crure obligato, conspiciatus procul eum
ex suggestu Phocion, exclamauit, Scribe etiam A-
ristogitonem claudum & improbum. vt mirum sit
qui & vnde vir adeo asper & tristis cognomen in-
uenerit Boni. Cæterum est meo iudicio arduum,
haud impossibile tamen, vt vinum, sic hominem
eundem dulcem pariter & austerum esse: sicut a-
li è diuerso in specie dulces, ingratiissimi vsu sunt
& nocentissimi. Et quidem Hyperidem memo-
rant aliquando in concione dixisse, Nolite Athe-
nieneses aduertere solum an amarus, sed an gratis
sim amarus. quasi illos tantum qui auaritia impo-
rtuni & odiosi suut, non autem hos potius qui ad
impotentiam & inuidiam vel iram vel contentio-
nem abutuntur potentia, populus timeat & exe-
cretur. At Phocion inimicum ex ciuibus nemi-
nem afflixit, ac ne pro inimico quidem habuit,
sed quantum res postulabat, tantum vt aduersus
obstinentes suis pro bono publico actionibus lu-
ctaretur, horridus erat, pertinax & implacabilis.
Omnibus in cæteris placidum se communemque
& humanum præbebat, lapsisque ferebat opem,
atq; periclitantibus aduocatus aderat aduersariis.
Exprobrantibus ei amicis quod turpem homi-
nem defendisset, probos ait non indigere auxi-
lio. Aristogitoni sycophantæ post damnatio-
nem ipsum per amicos precato vt ad se veniret,
morem gessit, atque ad carcerem perrexit. Re-
tinentibus eum amicis, Sinite quæso, inquit.
vbi enim congregiare cum Aristogitone liben-
tius? Porro socii Atheniensium & insulares,
classes eorum duce missas aliò pro hostibus ha-
bebant, muros sepiebant, portus obstruebant,
pecora, seruitia, coniuges, liberos in vrbes ex
agris deportabant: sin imperator Phocion es-
set, nauibus suis longe occurrebant corona-
ti & gratulabundi, deducebantque eum ad
se. Quum irreperet in Eubœam Philippus,
eoque exercitum ex Macedonia traduceret,
atque oppida sollicitaret per tyrannos, implo-
rante opem Atheniensium Plutarcho Eretrienti,
 F

oranteque insulam vt eriperet ex faucibus Macedonū, Phocion parua manu dux missus est, quod incolas sperarent prompte ad eum concursuros. Qui omnia quum offendisset proditorum plena, affecta, & largitione constuprata, in periculum adductus ingens est: occupatoque tumulo quodam, qui caua valle à campo est circa Tamynas diremptus, in eo quod firmissimum erat in exercitu, continuit & coercuit. De incompositis, garrulis, & ignauis, qui ex castris aufugiebant & signa relinquebant, monuit duces nihil esse laborandum. quippe ob licentiam fore eos in exercitu inutiles, & obfuturos dimicantibus: domi vero, horum sibi conscios, minus infectaturos ipsos neque multum calumniaturos. Vt infesti adfucere hostes, iussis suis sub armis consistere quoad immolauisset, protraxit tempus diutius, vel quod non lita- ret, vel quo hostes propius alliceret. Quapropter ratus primum metu illum trepidare & obtorpesce- re Plutarchus, procurrit cum milite conducticio. Deinde conspicati id equites, non continuerunt se, sed ilico admiserunt equos in hostem, in condi- tiq; & effusi proruerunt ex castris. Dum cæduntur primi, omnes disiecti sunt, & fugam cepit Plutar- chus. Pars hostium vallum adorti excindere mol- liebantur & perrumpere tanquam omnibus fufis. Interea perpetrato sacro erumpentes castris Athe- nientes partim extemplo auertunt, & in fugā effu- sos apud vallum plurimos concidunt, Phocion phalangem in occasionem stare intentam impe- rat, colligereq; simul & recipere eos qui in fugam ante dissipati fuerant: ipse cum delectis incurrit in hostes, commissaq; acri pugna omnes impigre & strenue certauerunt. Thallus Cineæ & Glaucus Polymedis, apud ipsum locati ducem, præter cæ- teros dimicauerunt fortiter, & vero etiam Cleo- phanes insignem virum eo in prælio præstitit. Hic equites ex fuga reuocans, clamans & adhortans vt periclitanti succurrerent imperatori, effecit, vt re- uerfi victoriam peditum confirmarent. Hinc Plutarchum exegit Eretria, & Zaretra opportu- nissimam arcem cepit, qua maxime coarctatur laxitas insulæ, quæ in angustam ceruicem vtrin- que astringitur pelago. Græcos capi non permisit oratorum Atheniensium metu, ne populum ad se- cus in eos consulendum inflammarent. Postquam rebus hisce gestis domum se Phocion recepit, mox desiderauerunt eius humanitatem & iustitiam fo- cii, mox etiam populus Atheniensis peritiam eius & virtutem animaduertit: siquidem successor eius Molossus ita gessit bellum, vt etiam ipse in hosti- um potestatem viuis venerit. Vnde grandia Phi- lippus spe complexus, in Hellepontum cum om- nib. copiis mouit ad occupandum simul Cher- sonnesum, Perinthum, & Byzantium. Paranti- bus suppetias ferre Atheniensibus, contende- runt oratores vt dux mitteretur Chares. qui eo profectus nihil copiis suis gessit dignum, neque acceperunt classem ciuitates, sed omnibus su- spectus palabatur pecuniam cogens ab fociiis, & ab hostibus contemptus. Populus vero quum esset ab oratoribus incensus, indignatus est,

A
 B
 C
 D
 E
 F

ἢ δεομένου πῶν ἵσον ἔξελεῖσθαι καταλαβόμενον ἕως
 τῆ Μακεδόνος, ἀπετάλη στρατηγὸς ὁ Φωκίων, ἔχων δυνάμιν
 οὐ πολλήν, ὡς τῆς ἐκεῖ συνησομένων ἐπίμοις πρὸς αὐτόν.
 ὁρῶν δὲ πρὸς δόξαν ἀπὸ πᾶσι μετὰ, ἢ νοσοῦντα, ἢ διορω-
 ρυγμένα δωροδοκία, εἰς κίνδυνον μίγδην κατέστη καὶ πῆνα
 λόφον χαράδρα βαθύη τῆς περὶ τῆς Ταμύνας ὀπιπέδων.
 ἀποκρυπτήριον καταλαβὼν, σιωεῖται ἐν τούτῳ καὶ σιωε-
 κρέπει ὁ μαχημάτων τῆς δυνάμεως. τῆ δὲ ἀπάκτων καὶ
 ἀλάων ἢ ποιητῶν ἀφιδρασκόντων ἐκ τῆ στρατοπέδου, καὶ
 ἀπρωροῦτων, ἐκέλευσεν ἑμ λείν πρὸς ἡγεμόνας. ἢ γὰρ
 ἐν ταῦτα διερχόμενος ἕως ἀταξίας ἔσεισται, καὶ βλαβε-
 ροῖ τοῖς μαχητοῖς, καὶ καὶ τοιαῦτα σιωεῖσθαι αὐτοῖς ἢ τῶν
 αὐτῶ καταδοῦσθαι, ἢ μὴ πᾶν συκοφαντήσιν. ὡς ἢ ἐπὶ ἔ-
 σαν οἱ πολέμοι, κελύσας ἐν τοῖς ὀπλοῖς ἀβρεμῖν, ἀρχὴ δὲ
 αὐτὸς σφραγίσσεται, πλείων διέτελλε χρόνον, ἢ διεστῆν, ἢ
 βυλόμενος ἐγχετέρω τῆς πολεμίου ὀπιπέδου. ἢ δὲ πρὸς
 τὸν μὲν ὁ Γλύταρχος, οἰόμενος ἀποδειλιᾶν καὶ καπνεῖν ἔ-
 κείνον, ἔξεδραμῶν μὲ τῆς ξένων. ἔπειτα τὸν ἰδόντες οἱ
 ἰππεῖς οὐκ ἐκαρτέρησαν, ἀλλ' ἠλαυνον ὁρῶν εἰς τοὺς πολε-
 μίους, ἀσιώτακτοι καὶ ἀσπράδες ἐκ τῆ στρατοπέδου πρὸς
 Φερόμενοι. νικημένων δὲ τῆς πρὸς τῶν, ἀπὸρτες ἐσκεδάθη-
 σαν, καὶ ὁ Γλύταρχος ἐφυγῶν καὶ ὁ χάρακι πρὸς μίξαι-
 τες ἐνιοῖ τῆς πολεμίων, ἐκχέπειν ἐπειρώντο καὶ ἀξασπῶν, ὡς
 ἀπὸρτων κεκρατηχῆτες. ἐν τούτῳ δὲ τῆς ἰερῶν ἡμομένων,
 τοῖς μὲν ὁρῶν ἐκ τῆ στρατοπέδου πρὸς πεσόντες οἱ Ἀθηναῖοι
 τρέποισι, καὶ καταβάλλοισι τοῖς πλείοσι περὶ τοῖς ἐρύμασι
 φθῆντας. ὁ δὲ Φωκίων τῆ μὲν φάλαγγα πρὸς ἐτάξεν ἐφε-
 δρῶν, ἀναλαβόμενος αὐτὸν καὶ πρὸς δεξιῶν πρὸς ἐν τῆ
 φυγῆ πρὸς τῶν ἀσπράδες, αὐτὸς δὲ τῆς ὀπιπέδου ἐ-
 χων, ἐπέβαλλε τοῖς πολεμίοις καὶ μάχης καρτερῶν ἡμομέ-
 νης, πᾶρτες μὲν ἐκθύμως ἠγωνίσαντο καὶ ἀφειδῶς. Θάλλος
 δὲ ὁ Κινέας, καὶ Γλαύκος ὁ Πολυμήδους, περὶ αὐτὸν τεταγμέ-
 νοι τὸν στρατηγὸν ἠείκουσαν. ἢ μὲν δὲ καὶ Κλεοφάνης ἀξίον
 πλείου παρέχει αὐτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ. πρὸς γὰρ ἰππεῖς
 ἀνακαλούμενος ἐκ τῆς Ἑσπῆς, καὶ βοῶν, καὶ ἀφελόμε-
 νος κίνδυνόν τῳ στρατηγῶ βοηθεῖν, ἐποίησεν ἀναγρέψαν-
 τας ἀπὸρτῶν ὁ νίκημα τῶ ὀπιπέδου. ἐκ τούτου, τὸν τε Πλού-
 ταρχον ἔξεβαλλεν ἐκ τῆς Ἐρετείας, καὶ Ζάρηθα φρέιον ἐλῶν
 ὀπιπέδου, ἢ μάλιστα σιωεῖσθαι ὁ πλάτος εἰς βρα-
 χὺ ἀφῆζωμα, τῆς ἵσου σφιγμένης ἐκκατέρωτε τῆς θα-
 λάσσης, οὐτὲ λαβεῖν ἀχμαλώτοις Ἑλληνας ἐφῆκε, φοβη-
 θεῖς τοῖς ῥήτορας τῆς Ἀθηνῶν, μὴ πρὸς ὀργῶν πῆνα βιά-
 σονται τὸν δῆμον ἀγνωμονῆσαι περὶ αὐτοῖς. ἐπεὶ δὲ ταῦτα
 ἀφῆζωμενος ἀπέπλευσεν ὁ Φωκίων ταχὺ μὲν ἐπόθη-
 σαν οἱ σύμμαχοι τῶν χρηστότητα καὶ δικαιοσύνη αὐτῶ, τα-
 χὺ δὲ ἔγνωσαν οἱ Ἀθηναῖοι πῶν ἐμπειρίας καὶ Ῥώμῳ
 τῆ δούρος. ὁ γὰρ μετ' ἐκείνον ἐλθὼν ὀπιπέδου πρὸς ἀγμάτα
 Μολσαδῶν, οὕτως ἐπολέμησεν ὡς τε καὶ ζῶν αὐτὸς ἕποχί-
 εἰος ἡμεῖσται τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ μετὰ τῆς ἐλπίσι
 πρὸς ἐνοῶν ὁ Φίλιππος εἰς Ἑλλάσποντον ἦλθεν μὲν πάσης τῆς
 δυνάμεως, ὡς Χερρόνησον ἐν ταῦτα καὶ Πέρινον ἔξων
 καὶ Βυζῆτιον. ὀρμημένων δὲ τῆς Ἀθηνῶν βοηθεῖν,

οἱ ῥήτορες ἠγωνίσαντο τὸν Χάρηθα στρατηγὸν ἀποκαλιῶσαι, καὶ πλεύσας ἐκείνος ὁρῶν ἀξίον τῆς δυνά-
 μεως ἔπραξεν, ὁρῶν αἱ πόλεις ἐδέχοντο τὸν σόλον, ἀλλ' ὑποσῆος ὦν πᾶσιν ἐπλάνατο, χρηματιζόμενος ἀπὸ τῆς
 συμμάχων, καὶ καταφρονούμενος ἕως τῆς πολεμίων. ὁ δὲ δῆμος ἕως τῶν ῥητόρων παρῆμοις ἠδμάκῃ,

καὶ μετενόη τοῖς Βυζαντίοις πέμψας τὴν βοήθειαν, ἀναστὰς ὁ
 Φωκίων εἶπεν ὅτι δὲ μὴ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐργάζεσθαι τῶν συμ-
 μάχων, ἀλλὰ τοῖς ἀπιστοῦμένοις τῶν στρατηγῶν. Οὕτω γὰρ
 ὑμᾶς ποιοῦσι φοβέρις, καὶ τοὶ χεῖρὲς ὑμῶν σώζεσθαι μὴ δύ-
 νάμενοι. κινήσει δὲ ὁ δῆμος ὑπὸ τῆς λόγου καὶ μεταπεισῶν,
 ἐκέλθων αὐτὸν ἐκείνον ἐτέραν πρὸς λαβόντα διώαμιν
 βοηθεῖν τοῖς συμμάχοις εἰς τὸν Ἑλλησπόντον· ὁ μεγίστην ῥο-
 πὴν ἐποίησεν πρὸς τὸ σωθῆναι τὸ Βυζάντιον. ἡ δὲ μὲν ἤδη
 μεγάλη δόξα τῷ Φωκίῳ· ἐπεὶ δὲ Κλέων ἀπὸ Βυζαντίων
 πρὸς τὴν ἑρῆτην, καὶ τῷ Φωκίῳ γερῶς ἐν Ἀκαδημία
 σιωπῆτος, ἀνεδέξατο τὴν πίστιν ὑπὸ αὐτῷ πρὸς τὴν πό-
 λιν, ὅτι εἴασαν ἔξω στρατοπεδεύου βυζαντινόν, ἀλλ' ἀνοί-
 ξαντες τὰς πύλας, ἐδέξατο καὶ κατέμειξεν εἰς αὐτοὺς τὰς Ἀ-
 θηναίους, οὐ μόνον ἀνεγκλήτους ταῖς διαίταις καὶ σώφρονας,
 ἀλλὰ καὶ πρῶτον πάντων ἐν τοῖς ἀγῶσι ἀπὸ τῆς πίστεως γε-
 νομένους. οὕτω μὲν ὁ Φίλιππος ἐξέπεσε τῷ Ἑλλησπόντου
 ποτε καὶ κατεφρονήθη, δοκῶν ἀμαχὸς τις εἶναι καὶ αἰσπα-
 γῶντος· ὁ δὲ Φωκίων καὶ ταῦς πῖνας εἶλεν αὐτῷ, καὶ φρου-
 ρουμένας πόλεις ἀνέλαβεν· καὶ πολλαχόθι τῆς χώρας ἀπο-
 βάσεις ποιούμενος, ἐπόρευε καὶ κατέδεχε· μέγιστος οὐ τρυφῶ-
 ματα λαβὼν ὑπὸ τῶν πρὸς βοήθου τῶν ἀπέπλευσεν. τῶν
 δὲ Μεγάρων ἐπικλαυμένων κρύφα, φοβόμενος ὁ Φωκίων
 τὰς Βοιωτὰς, μὴ πρὸς αὐτοὺς φθάσῃ τὴν βοήθειαν,
 ἐκκλησίᾳ σιωπήσασιν ἔωθεν, καὶ πρὸς ἀγγέλους τὰ πρὸς
 τῶν Μεγάρων τοῖς Ἀθηναίοις, ὡς ἐπέφηφισαν τὴν σαλ-
 πιγγισμῆνας, ἄθως ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἦσαν αὐτοὶ τὰ ὀ-
 πλά λαβόντας. δὲ αὐτῶν δὲ τῶν Μεγάρων πρῶτον ἔμμε-
 τὴν τε Νίσσας ἐτίχθη, καὶ ἀπὸ μέσου σκέλη δύο πρὸς
 τὸ ἐπίγειον ἀπὸ τῆς ἀγῆρας ἐπέβαλεν, καὶ σιωπῆσαν τὴν θα-
 λαττῆν τὴν πόλιν, ὡς τε τῶν καὶ γὰρ πολέμων ὀλίγη ἤδη
 φρονηζούσαν ἐξηρτήσασιν τῶν Ἀθηναίων. ἡ δὲ τῶν
 πρὸς Φίλιππον ἐκπεπολεμημένων πόλεων πασι, καὶ στρα-
 τηγῶν αὐτῷ μὴ παρόντος, ἐτέρων δὲ τὸν πόλεμον ἠρημάων,
 ὡς κατέπλευσεν ἀπὸ τῶν νήσων, πρῶτον μὲν ἔπειθε τὸν δῆ-
 μόν· εἰρηνικῶς ἔχοντος τῷ Φιλίππου, καὶ φοβουμένου τὸν
 κίνδυνον ἰσχυρῶς, δεχέσθαι τὰς ἀγαθύσεις· καὶ πῖνος ἀπι-
 χροῦσαντος αὐτῷ, τῶν εἰρησίων κυλινοῦσθαι πρὸς τὴν ἡ-
 λιάσιν καὶ συκοφαστεῖν, καὶ εἰπόντος, Σὺ δὲ πολέμῳ, ὦ Φω-
 κίων, ἀποβέπειν Ἀθηναίοις ἡδὴ τὰ ὄπλα ἀπὸ χειρῶν ἔρρη-
 ξας· Ἐγὼ γε (εἶπεν) καὶ ταῦτα, εἰδὼς, ὅτι πολέμου μὴ ὄντος,
 ἐγὼ σοῦ, εἰρηνικῶς δὲ δημοκράτης σὺ ἐμοῦ ἀρξῆς. ὡς δὲ οὐκ ἔ-
 πειθεν, ἀλλ' ὁ Δημοκράτης ἐκράτει, κελθῶν ὡς πύρρον τὰ-
 τῶ τῆς Ἀθηναίων· ἰεῖσθαι μάχην τῶν Ἀθηναίων, ὡς τῶν
 (ἔφη) μὴ ποδὸς μάχης σκεπῶν, ἀλλὰ πῶς νικήσωμεν.
 οὕτω γὰρ ἔσαι μακρῶν ὁ πόλεμος, ἠπώμενοις ὅτι μὴ αἰεὶ
 δεινὸν ἐγγὺς παρῆσιν. δημοκράτης δὲ ἦτης, καὶ τῶν ἰσοβο-
 ποίων καὶ νεωτεριστῶν τῶν ἐν ἄσει τὸν Χαλκιδέων ἐλκόντων
 ἐπιτὸ βῆμα, καὶ στρατηγεῖν ἀξιουμένων, ἐφοβήθησαν οἱ
 βέλπει· καὶ τὴν δὲ Ἀρείου πάρι βουλήν ἔχοντες ἐν
 τῷ δήμῳ, δέμενοι καὶ δακρύνοντες, μόλις ἔπεισαν ἐπιτρέ-
 ψαι τῷ Φωκίῳ τὴν πόλιν. ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλλω τῷ Φιλίπ-
 που πολιτεῖαν καὶ Φιλανθοφίαν ἔπειθε δεινὸν πρὸς δεχέσθαι·
 Δημάδου ὅτι γὰρ ἄντος ὅπως ἡ πόλις μετέξει τῆς κρηνης εἰ-
 ρηνῆς, καὶ τῆς σιωπῆτος τοῖς Ἑλλησπόντου, ὅτι εἴα πρὸς τῆς γῆ-
 ναι πῖνας Φίλιππος αὐτῷ γῆρας τῶν τῶν Ἑλλήνων ἀξιώσει.

proxitque eum summissa Bizantinis opis. Ibi
 exurgens Phocion concionatus est, Iniquum esse
 diffidentibus succensere sociis, sed succensen-
 dum infidis ducibus. Hi enim vos reddunt, in-
 quit, formidabiles, quantumvis citra vos in-
 columibus esse non valentibus. Hac permotus
 oratione populus mutavit sententiam, atque il-
 lum ipsum alia manu sociis iussit subuenire in
 Hellepontum: quod ad conseruandum Byzan-
 tium maximi fuit momenti. Erat nomen iam
 inclytum Phocionis. Ut vero etiam Cleon, By-
 zantinorum virtute primus, Phocionisque pri-
 dem in Academia familiaris, apud ciuitatem pro
 eo intercessit, non passi sunt eum extra moenia
 quamuis cupientem metari castra, verum pate-
 factis portis acceperunt eum, domumque ad se
 duxerunt Athenienses. qui non solum integros
 se in hospitibus & abstinentes, sed & promptissi-
 mos in praeliis sese ob fidem sibi habitam exhibere.
 Ita Helleponto tunc pulsus Philippus est
 & despectus, qui esse inuictus ac formidabilis vi-
 debatur. Ademit insuper Phocion ei aliquot na-
 ues, oppidaque, quibus ille praesidium imposue-
 rat, recepit. Ad haec crebras descensiones faciens
 fines eius populatus est & vastauit, quoad ab iis
 qui subuenerunt vulneratus, abcessit. Imploran-
 tibus clam Atheniensium opem Megarensibus,
 timens Bceotios Phocion, ne, si praecissent, ante-
 uerterent suppetias, summo mane concionem ad-
 uocauit, expositisq; populo Megarensium postu-
 latis, ubi ea icuere, signo tuba dato extemplo a
 concione eos, quum tantum arma sumpsissent, e-
 duxit. Receptus a Megarensibus cupide Nisaram
 munuit, ac brachia duo interiecto inter urbem &
 nauale spatium duxit, eamq; a mari commisit. Ita pa-
 rum iam de hostibus per terram sollicita, adhae-
 sit Atheniensibus. Quum iam indixissent bel-
 lum aperte Philippo, alii autem per absentiam
 eius duces belli creati essent, simul atque ab in-
 fulis domum est regressus, ante omnia iussit po-
 pulo, quum pacem Philippus cuperet, formida-
 retque impense periculum, ut foedus acciperent.
 Ac quum quidam ei ex illis qui iactare se in foro
 circa subsellia iudicum & quadruplaturam affue-
 uerant facere, oblatraret, diceretque, Tunc au-
 des Phocion arma iam manibus tenentem reuo-
 care populum Atheniensem? Ego vero, inquit,
 idque certus, bello me tibi, pace mihi te impera-
 turum. Vbi non flexit populum, sed Demosthe-
 nis valuerunt consilia, ut ab Attica quam remo-
 tissime Athenienses signa conferrent, Ne di-
 spiciamus fodes, inquit, ubi dimicemus, verum
 quemadmodum vincamus: ita demum longin-
 quum erit bellum. Victis omnia atrociam sem-
 per propinqua sunt. Superatis Atheniensibus,
 turbatoribusque & nouatoribus urbanis Char-
 idemum in suggestum trahentibus atque postu-
 lantibus ut hic praeficeretur exercitui, exterriti
 optimates, senatumque Areopagi in concionem
 adducunt aegre precibus & lacrymis impetra-
 uerunt ut rempublic. permitterent Phocioni.
 Censuit hic leges & condiciones amplectendas
 humanas, quas dixerat Philippus. Sed post-
 quam rogationem Demades tulit, ut ciuitas in
 societatem veniret pacis communis & conuen-
 tus Graeciae, intercessit, ni prius cognoscerent
 quas condiciones postularet a Graecis Philippus.

Cuius quum temporibus aduersantibus non obtinisset sententia, Athenienses autem ilico videret poenitentia ductos quod naues & equites praebendi Philippo essent, Hæc, inquit, timens refragabar. Verum quando ita estis pacti, non debetis grauiter ferre neque animum despondere, memores etiam maiores vestros nunc imperasse nunc paruisse, atq; vtrumq; hoc recte & ordine exequentes rempubl. ac Græciam conseruasse. Philippo defuncto immolare oblatum nuntiū prohibuit populum. quippe abiecti animi esse malis exultare alienis: atq; exercitum qui cum ipsis ad Charoneam conflixerat, vno tantum homine ait esse diminutum. Demosthene autem Alexandrum arrodente Thebis iam exercitum admouentem, dixit,

Cur miser intendis regem irritare ferocem,

& insignis gloriæ cupidum? Quo conatis tanto propinquo incendio præcipitare rempublicam? Atqui ne volentibus quidem perire his conuuebimus, qui propterea suscepimus ducatum. Vt euerse Thebe sunt, quum Alexander Demosthenē, Lycurgum, Hyperidem, & Charidemum exposceret, conuiceret autem in illum concio oculos, crebro eum excitans: exurrexit, atq; vnum ex amicis, quo supra cæteros assidue utebatur, cui fidebat, & quæ charum habebat, iuxta se statuens, Huc, inquit, rempublicam isti deduxerunt, vt equidem, si vel Nicoclem hunc quis deposcat, eum iussurus sum dedi. nam ipse vitam pro omnibus vobis profunderē felicitatem ducam meam. Miseret vero me, inquit, Athenienses Thebanorum quoq; qui huc confugere: verum sufficit Græcis Thebas lugere. Quare præstat vt pro vtrisque agamus & deprecemur victores, quam vt præliemur. Ac primum plebiscitum perhibent Alexandrum, postquam fuit ei oblatum, proiecisse, auersatumq; legatos recessisse. Alterum à Phocione allatum accepit, vbi de maioribus natu audiuit Philippum quoq; habuisse hunc virum in honore. Nec orationem modo & preces eius admisit, sed audiuit etiam consilium. Suasit ei Phocion, si otium expeteret, vt poneret arma: sin gloriam, à Græcis versa transferret ea in barbaros. Ac multis dextre pro Alexandri ingenio & mente dictis vsque adeo eum inclinauit & demulsit, vt ille diceret, Atheniensibus aduertendum rebus animum esse. quando siquid se factum esset, pertineret ad eos imperium. Priuatim vero cum Phocione iure amicitia & hospitii inito, prouexit illum eo honoris quem pauci, qui nunquam discedebant ab ipso, haberent. Refert Duris, postquam euasit ingens, & Darium profligauit, ex Epistolis detraxisse eū salutē, nisi quū scriberet Phocioni. Huic vni sicut Antipatro Salutē in capite adscribebat. Idē Chares scriptū reliquit. Nam de pecunia quidem in confesso est, dono ei misisse ex Asia Alexandrum centum talenta. His Athenas deportatis, quæsiuit ex ministris eius Phocion qua de causa in multis Atheniensibus tantum munus soli sibi Alexander largiretur. Vbi responderunt illi, Quod te existimet vnum virum bonum & honestum. Ergo sinat me, inquit Phocion, talis vt & habear & sim. Qui vt domum eum sequuti insignem aduerterūt frugalitatem eius, vxorem pinsentem, & Phocion ipse hausta ex puteo aqua pedes lauit: magis ac magis institerunt, stomachatique sunt,

A κρατηθείς δὲ τῆ γλώσσει Διὰ τὸν κρηθρὸν, ὡς δὴ τὸν ἐάσει τὸν Αἰθιωταῖς μεταμελουμένους, ὅτι καὶ τείνεις ἔδει παρῆχαι τῶν Φιλίππου καὶ ἰπποῦς, Ταῦτα (εἶπεν) Φερούμενος ἐλάττω μὲν ἐπεὶ δὲ σιωπῆσατε, δεῖ μὴ βαρέως φέρειν μηδὲ ἀθυμεῖν, μεμνημένους ὅτι καὶ οἱ παρῆχοντες, ποτὲ μὲν ἀρρηγντες, ποτὲ δὲ δευροῦροι, καλῶς δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα ποιούμετες, καὶ τὴν πόλιν ἴσωσαι καὶ τὸν Ἑλλήνας. Φιλίππου δὲ σποθανόντος, διαγγέλια γίνετο τὸν δῆμον ὅσα εἶα καὶ γὰρ ἀθηνῆς ἐπὶ ὀπιχάριεν, καὶ τὴν ἐν Χαριωνία ποταμῶν ἀμύμονος παρὸς αὐτοῖς δυνάμει, εἰ σιωπῆσι μόνον ἐλάττω γινέσθαι.

B Δημοσθένεις δὲ λοιδοροῦντος τὸν Ἀλέξανδρον ἰδὼν παρῆχοντα ταῖς Θήβαις, εἶπεν, Σχέτιε τί σοι ἐπέλεις ἐρεθίζον ἀρειον ἄνδρα, καὶ δόξης μεγάλης ὀρεγόμενον; ἢ βούλη πικρίας τηλικαύτης οὐσίας ἐγγυς, ῥίψαι τὴν πόλιν; ἀλλ' ἡμεῖς ὅσδε βουλομένοις σπολέσθαι τούτοις ὀπιχάριεν, οἱ Διὰ τὸ στρατηγεῖν ὑπομύροντες. ὡς δὲ σπολώλεισαν αἱ Θήβαι, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δεηθεῖτο τὸν παρὸς Δημοσθένει καὶ Λυκούργου καὶ Ὑπερίδου καὶ Χαρίδημον, ἢ δὲ ἐκκλησία παρὸς ἐκείνους ἀπέβλεπεν, ὀνομασί πολλὰ κίς καλούμενος αἰεσί καὶ τῶν φίλων ἕνα ποταμῶν ἀμύμονος, ὃ μάλιστα χροῦμος διετέλει, καὶ πικρῶν καὶ ἀγαπῶν, εἰς ταῦτα τοιαῦτα (εἶπεν) τὴν πόλιν οὐ τοι ποταμῶν ἔχουσιν, ὡς τ' ἐγώ γε, καὶ Νικηκλέα τις τῶν ὀπιχάριεν, δίδουαι κελύσσω. Ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὸ μὴ ἀπὸ τῶν σποθανόντων, ἀτυχίαν ἐμφοτῆ γέμει. ἐλεῶ ὃ (εἶπεν) ὃ ἄνδρες Αἰθιωταῖοι, καὶ τὸν ἐκ Θηβῶν δευροπέφθας ἀρειῶν ἀρεθῆ τῶν Θηβῶν κλάειν τοῖς Ἑλλησιν. δευροπέπὸν ἔστιν ὑπὸ ἀμφοῖν πείθειν, καὶ παρατεῖσθαι τοῖς κρητούς, ἢ μάχεσθαι. Ὁ μὲν οὖν παρὸς τὸν ψήφισμα λέγετο Ἀλέξανδρον, ὡς ἐλάβεν, ῥίψαι, καὶ φυγεῖν σποστραφέντα τοῖς παρῆχοντες. Ὁ δὲ δευροπέπὸν ἐδέξατο, κρημαδέν ὑπὸ Φωκίωνος τῶν παρῆχοντων ἀκρούων ὅτι καὶ Φιλίππου ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα τῶντον. καὶ οὐ μόνον τὴν ἐν τῶν ἀμύμονος ἀρεθῆ καὶ τὴν δέησιν, ἀλλὰ καὶ συμβουλοῦντος ἤκουσεν. σιωβούλθε δὲ ὁ Φωκίων, εἰ μὴ ἡσυχίας ὀρέγετο, ἔσθαι τὸν πόλεμον. εἰ δὲ δόξης, μετατέσθαι παρὸς τοῖς βαρβάρους σπο τῶν Ἑλλήων τεραπόμυρον. καὶ πολλὰ καὶ παρὸς τὴν Ἀλέξανδρου φύσιν καὶ βούλησιν ὑπόχως εἰπὼν, οὕτω μετέβαλε καὶ κρατεροῦνεν αὐτὸν, ὡς τε εἶπεν, ὅπως παρῆχονσι τὸν τοῦ Αἰθιωταῖοι τοῖς παρῆχοντων, ὡς εἶπεν ἡρόδοτος παρὸς αὐτὸν, ἐκείνοις ἀρχειν παρῆχοντων. ἰδίᾳ δὲ τὸν Φωκίωνα ποιησάμενος αὐτὸν φίλον καὶ ξένον, εἰς πσαῦτῶν ἔθετο πρὸς ὅσιν εἶχον ὀλίγοι τῶν ἀεισιωόντων. ὃ γὰρ οὖν Δοδεκῆς εἶρηκεν, ὡς μέγας ἡρόδοτος, καὶ Δαρείου κρατήσας, ἀφείλε τῶν ὀπιχάριεν τὸν Χαίρειν, πλὴν ἐν ὅσας ἐγραφε Φωκίωνα. τῶντον ὃ μόνον, ὡς παρὸς Ἀντίπαδον, μετὰ τῶν Χαίρειν παρῆχοντων. τῶντον ὃ καὶ Χάρης ἰσόρηκε. τὸ μὲν τοῖς τῶν χροῦματων, ὀμολογητόμυρον ἔστιν, ὅτι διαρεθῶ αὐτῶν κρατεροῦνεν ἐκαστὸν τάλαντα. τούτων κρημαδέντων εἰς Αἰθίνας, ἡρώτησεν ὁ Φωκίων τοῖς φέροντας, τί δὴ ποτε πολλῶν ὄντων Αἰθιωταῖων, αὐτῶν μόνον πσαῦτα δίδωσιν Ἀλέξανδρος. εἰπόντων ὃ ἐκείνων, Ὅτι σὲ κρίνει μόνον ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν. Οὐκ οὖν (εἶπεν) ὁ Φωκίων ἐσάτω με καὶ δοκεῖν αἰεὶ καὶ εἶναι τοιοῦτον. ὡς δὲ ἀχλοουθῆσαντες εἰς οἶχον αὐτῶν, πολλὰ ἐῶρων ἐπέλειαν, τὴν μὲν χροῦμα μάψουσαν, ὃ δὲ Φωκίων αὐτὸς ἀνιμήσας ὕδωρ ἐκ τῶν φρέατος ἀπειπέτο τοῖς πόδας, ἐπὶ μάλλον ἐπέκειτο, καὶ ἡδύμακτων

δφίον εἶ) λέγοντες, εἰ φίλος ὦν τῷ βασιλεύϊ εἶτο διατήρηται
 πειρηθεὶς. ἰδὼν δ' αὖτ' οὗ Φωκίων πέπτα περιεβύτιον, ἐν τειρω-
 νίῳ ῥυπαρῶ παρδύομον, ἠρώτησεν εἰ τῆτου χέρον νομίζου-
 σιν αὐτὸν. ὁ φημὲν δὲ ἐκείνων δεομένων, Καὶ μὴν οὐκ
 « (εἶπεν) ἀπὲρ ἐλαττόνων ἐμοὺς ζῆ, καὶ ἔργεται. ὅθ' ὄλον, ἢ μὴ
 « χερόμορος (εἶφη) μάτιν ἔξω πούτων χερότων, ἢ χερόμορος ἐ-
 « μαστὸν ἄμα κακίον Δραβαλάωρος τῷ πόλι. ἔτω μὴ
 « αὖτ' ἐπὶ πῆλα πάλιν τὰ χεράματα δὲ Ἀθηνῶν, ὅτι δειξάν-
 « τα τοῖς Ἑλλησι πλεονεχθῆν τῷ δίδόντος ποσῶτα τ' μὴ δεό-
 « μων. ἐπεὶ δὲ Ἀλέξανδρος ἠγανάκτησε, καὶ πάλιν ἔγραψε
 « τῷ Φωκίῳ φίλους μὴ νομίζειν τοῖς μηδὲν αὐτῷ δεομένους,
 « χεράματα μὴ οὐδ' ὡς Φωκίων ἐλαβεν, ἀφελῶναι ὅθ' ἔξωσε
 « τὸν σοφιστὴν Ἐχερατίδην, καὶ τὸν Ἰμβριον Ἀθηνῶδωρον, καὶ
 « Ροδίους δύο, Δημάρατον καὶ Σπάρτωια στυειλημμίους
 « ἐπ' αἰτίας ποῖ καὶ κατεργαμένοις ἐν Σάρδεσι. τότε μὴ
 « αὖτ' ὁ θεὸς ἀπέλυσε τὸν Ἀλέξανδρον. Κρατερὸν δὲ δόξα ἔ-
 « λων εἰς Μακεδόνιαν, ἐκέλευσε τὴν ἄρῶν πόλεων ἐν Ἀσίᾳ,
 « Κίς, Γεργήτου, Μυλασῶν, Ἐλαίας, μίαν ἰὼν αἰ ἀρήται κα-
 « ραδοῦναι τῷ Φωκίῳ. Δραπειάμορος ἐπὶ μάλλον ὡς χαλε-
 « πώτερον μὴ λαβῆτο. ἀλλ' οὐτὲ Φωκίων ἐλαβε, ὅτι Ἀλέξαν-
 « δρος ταχέως ἀπέθανεν, ἢ ὅτι οἴκῳ τῷ Φωκίῳ ἐπιῦν ἐν Με-
 « λίτῃ δείκνυται, χαλκῶς λεπτοῖς κεκοσμημένη, τὰ δὲ ἄλλα
 « λιτὴ καὶ ἀφελῆς. τῷ δὲ γυναικῶν ἀσέγητον, καὶ τῆς πρε-
 « τίας οὐδὲν ἰσορῆται, πλὴν ὅτι Κηφισόδοτος ἰὼ ὁ πλάσης
 « ἀδελφὸς αὐτῆς. τῆς δὲ δούτερας ἐκ ἐλάτων ὅτι σωφρο-
 « σιῶν καὶ ἀφιλία λόγος ἰὼ τῷ τῷ Αθηνῶν, ἢ Φω-
 « κίωνος ὅτι χερότητι. καὶ ποτε θεομένων καμοῖς τραγωδίας
 « Ἀθηνῶν, ὁ μὴ τραγωδίας εἰσέναι μέλλον, βασιλίδος παρ-
 « ὠποι ἦται καὶ κεκοσμημένης πολλὰς πολυτελεῖς ὀπαδοῖς
 « τὸν χορηγόν. καὶ μὴ παρέχοντος, ἠγανάκτησε, καὶ καπέχε ὁ
 « θεός, οὐ βουλομένης πρεσβυτέρη. ὁ δὲ χορηγὸς Μελαγχίος,
 « ὡθὼν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον, εἶρε, Τοῦ Φωκίῳ οὐχ ὄρας γυ-
 « τῆ καὶ πρεσβυτέρη αἰετὸς μίαν θεοπαίδος. ἀλλ' ἀλαζ-
 « νὴ καὶ Δραφείρης τῷ γυναικῶν ἔλαχότου ὅθ' ἔξωσε
 « Φανῆς ἠμορῆς, ἐδέξατο κράτη πολλῶν καὶ ἰορῶν τὸ θεα-
 « ἔρον. αὐτὴ δὲ ἠγανάκτησε, ἐξέστη πρὸς Ἰωνικῆς ὅτι δόξα μὴ χε-
 « ροῦ καὶ λιτοκλήτων κόσμον ἐμπλοκίους καὶ πρεσβυτέρους,
 « Ἐμὴ ὅθ' (εἶφη) κόσμος ὅτι Φωκίων, εἰς τὸν ἔπος ἠδ' ἠγανάκτησεν
 « Ἀθηνῶν. Φωκίων ὅθ' ἰὼ βουλομένης ἀγώνισαομαι
 « πρὸς Ἀθηνῶν, ἀποβάτω ἰφῆκεν, οὐχ ἔξωσε ἠγανάκτη-
 « ἔμος, ἀλλ' ὅπως ὅθ' ἠγανάκτησε καὶ ἀσκήσας τὸ σῶμα, βελ-
 « ἔτων ἔσπιτο. καὶ γὰρ ἰὼ ἀλλως φιλοπότης καὶ ἀπακτος ὀνει-
 « σκας. νικήσαντος δὲ, καὶ πολλῶν ἀτουμένων ἐστῆσεν τὰ νι-
 « κητήρια, τοῖς ἄλλοις Φωκίων παραιτησάμενος, ἐν τῷ φι-
 « λοπῆματι τῷ τῷ παρεχώρησεν. ὡς ὅθ' ἔλθων ὅθ' ὁ δειπνόν,
 « ἄλλω τε σβαρῶν ἔωρε πῶ δασκῶν, καὶ ποδονομήσας
 « οἴνου δὲ ἔργαμάτων πρεσβυτέρους τοῖς εἰσοδοῖς, καλέσας
 « τὸν ἰὼ. Οὐ παύσις (εἶφη) τὸν τῷ τῷ ὡ Φωκίῳ, Δραφείρη τῷ
 « σου τῷ ἰὼν. βουλομένης δὲ καὶ καλόλου μεταστῆσαι ὁ
 « μείρακιον ἐκ τῆς διατῆς ἐκείνης, ἀπήγαγον εἰς Λακεδαί-
 « μονα, καὶ κατέμιξε τοῖς ἀγρόμοις τῷ λερωμῶν ἀγα-
 « γῶν νεαίσκας, καὶ τῷ τῷ Αθηνῶν ἐλύπησεν, ὡς ἔαρο-
 « ραυτῆς καὶ ἔαροφρονιῶν τῷ τῷ τῷ Φωκίῳ. εἰπόν-
 « τας δὲ τῷ Δημάδου πρεσβυτέρους αὐτὸν, Τί οὐ πειθόμεν, ὡ Φω-
 « κίῳ, Ἀθηνῶν τῷ Λακωνικῶν πρεσβυτέρους δόξαομαι πολιτείας;

A turpe allegantes esse regis amicum tam vivere du-
 riter. Ibi conspiciens inopem senem Phocion in
 obsoleta lana pretereuntem, rogavit num eo se ar-
 bitrarentur deteriozem? Bona verba, inquit il-
 li. Atqui hic, inquit, ex re minore viuit, & est con-
 tentus. Breui, aut si minus vtar, inquit, pecunia
 hac, nequicquam tantum auri possidebo: aut si v-
 tar, me ipsum iuxta atq; illum in calumniam con-
 iiciam ad populum. Ita reportata ex Athenis pecu-
 nia est, ostenditque Græcis ille, locupletiozem tan-
 tam summam dante esse non indigentem eius. At
 quum Alexander offensus scripsisset ad Phocio-
 nem iterum, non habere se pro amicis eos qui ni-
 hil ab se vellent accipere, nummos Phocion ne sic
 quidem cepit: postulauit autem, vt Echecratidem
 rhetorem & Imbrium Athenodorum, præterea
 Rhodios duos Demaratum & Sparonem, certis
 de criminibus comprehensos & Sardibus vincos,
 liberaret. Eos Alexander extemplo soluit, Crate-
 rumque in Macedoniam mittens, ex oppidis qua-
 tuor Asia, Cio, Gergethe, Mylassis, Elæa, vnum
 iussit, quod eligeret, vt traderet Phocioni, ac mul-
 to vehementius institit, indigne laturum osten-
 dens se, ni acciperet. Cæterum nec accepit Pho-
 cion, & breui Alexander deceffit. Phocionis ædes
 etiam hac memoria in vico Melita visuntur lami-
 nis ornatae æreis, cætera tenues & modicæ. Vxo-
 rum, quas duxit, de priore nihil memoriæ proditum
 est, extra quam Cephisodotum platem eius
 fratrem fuisse: altera non minus castitatis nomine
 & frugalitatis fuit Athenis celebrata, quam ob pro-
 bitatem Phocion. Spectantibus autem aliquan-
 do nouos tragædos Atheniensibus, histrio, qui
 proditurus erat in scenam, personam poposcit cho-
 ragum reginæ ac multas eximie cultas pedisse-
 quas. Non præbente illo stomachabatur, tene-
 batque suspensum theatrum, progredi abnuens.
 At choragus Melanthius propellens cum in me-
 dium, clamauit, Non cernis Phocionis vxorem
 vna cum ancilla semper incedentem? Tu vero in-
 solens es peruertisque mulieres? Hanc vocem ex-
 auditam excepit theatrum ingenti plausu & stre-
 pitu. Ipsa vxor, quum hospita quædam ei Ionica
 aureum gemmisque distinctum mundum cum
 monilibus & torquibus ostendisset, Mihi, inquit
 Phocion, mundus est vigesimum iam annum dux
 Atheniensis. Filio cupienti desultorem certare
 Panathenæis, concessit, non victoriæ appetens,
 sed quo corpore exercitatus & meditato euade-
 ret melior. fuit enim alioqui vinosus & dissolu-
 tus adolescens. Victori multis petentibus epu-
 lum victoriæ præbere, reiecit Phocion cæte-
 ros, atque vni hanc munificentiam concessit.
 Vt venit ad conuiuium, & cum alium aduertit
 fastuosum paratum, tum pedum lauacra ex vi-
 no cum aromatibus conuiuis oblata, appellato
 filio, Non compefces, inquit, amicum nostrum
 Phoce, quo minus victoriæ deformet tuam?
 Quo autem filium semel ex illa vita extraheret,
 abduxit eum Lacedæmonem, & in contuberni-
 um dedit adolescentium qui patria disciplina
 instituebantur. Id offendit populum Athenien-
 sem, quasi Phocion instituta despiceret & fasti-
 diret domestica. Cui quum dixisset De-
 mades, Quin inducimur Phocion populum A-
 theniensem vt instituta Laconica recipiat?

almer.

Quod si mihi autor sis, præsto sum ad ferendam & suadendam legem: Tibi verò, inquit, admodum conveniat, tantopere vnguentum redolenti & chlamydem istam gerenti de conuiuiss Laconicis consulere populo Atheniensi & Lycurgum laudare. Quum mandasset per literas Alexander vt naues mitterent sibi, obfisterent autem oratores, senatus vero Phocionem sententiam rogaret: Censeo igitur, inquit, vt vel armis vincatis, vel victoribus sitis amici. Aggredienti aliquando Pythææ primum concionem Athenis habere, homini iam loquaci & audaci, Non filebis, inquit, idque quum nouitius in populo sis? Postquam Harpalus cum magna vi pecuniæ Alexandrum profugiens Atticam ex Asia appulit, & concionalium hirudinum fuit certatim concursatio operas suas ei venditantium: modicam his ille ex multis obtulit & obiecit escam, Phocioni vero per internuntios septingenta talenta obtulit, cæteraque omnia, & cum omnibus semetipsum fidei eius vnus commisit. Quum respondisset aspere Phocion, haud impune Harpalum laturum, si pergeret ciuitatem redimere, ita in præsentia quieuit mæstus. Paulo post quum haberet populus Atheniensis de ipso consilium, aduertit illos qui ab se nummos acceperant, factos sibi aduersarios, ne detegerentur, oppugnare se: Phocionem vero, qui se abstinerat, cum bono publico simul aliquam etiam salutis suæ habere rationem. Igitur denuo incumbens, captauit eum enixe. verum omnib. circumspectis aduertit eum, vt arcem, auro vndiq; inexpugnabilem. Cum Charicle vero eius genero consuetudinem & amicitiam contrahens, quod crederet illi omnia, eoque in omnibus vteretur, cõiecit eum in prauam suspiciõẽ. Sed & Pythonicæ meretrici defunctæ, quam adamauerat, filiamque ex ea sustulerat, quum Harpalus monumentum sumptuosum locare vellet faciendum, eius rei demandauit Charicli curam. Hoc ministerium per se turpe fœdauit insuper sepulcrum absolutũ. Extat enim & hac ætate in Hermio, qua Athenis Eleusina itur: neq; in eo triginta talenta, quantam summam expensam tulisse in id opus Harpalo autumant Chariclem, comparent. Et vero etiam post Harpali fata educta Charicle & Phocione puella est & accurate habita. Vocato tamen in crimen Harpali causa Charicle, oranteque Phocionem vt præsto esset sibi, & in iudicio atfisteret: renuit dicens, Ego te Charicle ad omnia honesta generũ adsciui. Quum Asclepiades Hipparchi Athenas princeps mortem Alexandri nuntiauisset, negauit ei Demades credendum. Iam pridem enim cadaueris fœtorem totum orbem fuisse occupaturum. Cernens vero populum Phocion ad res nouas propensum, conabatur eũ placare & frenum imponere: verum quum multi in suggestũ profilirent clamarentque vera Asclepiadem attulisse & fato fundũ Alexandrum, Igitur si hodie, inquit, mortuus est, & eras erit & perendie mortuus. Itaque poteritis per otium & tutius deliberare. Postquam autẽ Leosthenes ciuitatem præcipitem in bellum Græcum dictũ egit, atque indignante Phocione quæsiuit per ludibriũ, quidnam suo annorum adeo multorum imperio reipublicæ profuisset? Non parum vero, inquit, quod ciues in propriis sepulcris sunt humati.

A εδὴ γὰρ σὺ κελεύεις, ἰγὼ γὰρ φεῖν καὶ λέγειν ἔτοιμός εἰμι. Πάριος ἔφη ἔφη ἀρέσκειν αὐτοῖς σοι, μύρου ποσὸν ὄζοντι, καὶ χλαμύδα ποιῶντι φοροῦντι, συμβουλεύειν Ἀθηναίους καὶ Φιλιππίων, καὶ τὸν Λυκαόρην ἐπαμειν. γράψαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν τετραπύλιν, ὅπως δόποσείλωσιν αὐτῶν, καὶ τῶν ῥητόρων εἰσαμύρων, τῆς δὲ βουλῆς τὸν Φωκίωνα λέγειν κελεύεις, λέγων ποῖνυ ὑμῖν (εἶπεν) ἢ τοῖς ὄπλοις κρατεῖν, ἢ τοῖς κρατοῦσι φίλοις εἶναι. πρὸς δὲ Πυθαίαν ἀρχομένην ποτε πρὸς τὸν ἐπιτοχόμενον Ἀθηναίους, ἠδὲ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ φρασεῖν, Οὐ σιωπήσεις (εἶπεν) καὶ ταῦτα νεώτερος ἂν τὰ δὴ μὲν, ἐπεὶ δὲ Ἀρπαλὸς μὲν χρημάτων πολλῶν ἀποδράς Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας τῆ Ἀθηναίων πρὸς ἐβαλε, καὶ τῶν εἰσδοτῶν ἀποτῆ βήματος χρηματίζεσθαι δρόμος ἦν καὶ ἀμίλλα Φθιερωμένων πρὸς αὐτὸν, πύπιν μὲν ἀπὸ πολλῶν μικρὰ δελεάζων, πρὸς ἕκαστον καὶ διῆρσι, τὰ δὲ Φωκίωσι πρὸς ἐπεμψέ διδοῖς ἐπιτάχισα τάλαντα, καὶ τάλαντα πύπιν, καὶ μὲν πύπιν εἰ αὐτὸν ἐπὶ ἐκείνῳ μόνῳ πρὸς ἀκαταπύπινος. ἀποκρινομένου δὲ τρῶχας τῆ Φωκίωσι, οἰμώζεσθαι τὸ Ἀρπαλὸν, εἰ μὴ παύσεται ἀφαιρῶν τὴν πόλιν, ποτε μὲν συσταεῖς ἀπέστη μετ' ὀλίγον δὲ βουλομένων Ἀθηναίων, εἰσεπὶς μὲν εἰληφῶς τὰ χρηματὰ παρ' αὐτῶν, μεταβαλλομένων καὶ κατηρεσῶνται, ἵνα μὴ φανεροὶ γίνωνται. Φωκίωνα δὲ τὸν μηδὲν λαβόντα, μὲν τῆς κοινῆς συμφέροντος ἅμα καὶ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἐν τῇ λόγῳ πύπινος. πάλιν οὖν ἐπερῶν ὅτι ὁ θεοπέθειν ἐκείνον, αὐτὸν μὲν ὡς ἔρυμα πύπινος ἀνάλωτον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θεοῦ δῶν ἑώρα. Χαρικλέα δὲ τὸν γαμβρὸν αὐτῶν πύπινος σιωπῆσθαι καὶ φίλον, εἰ ἐπλησθε δόξης ποιεῖς, πάντα πύπινος καὶ πύπινος χρωμένων ἐκείνῳ. καὶ δὴ καὶ Πυθαίαν τῆς ἐταίρας ἀποθανούσης, ἡ εἶχεν ὁ Πυθαίανος ex τῆ καὶ Palmer.

B παλὸς μὲν χρημάτων πολλῶν ἀποδράς Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας τῆ Ἀθηναίων πρὸς ἐβαλε, καὶ τῶν εἰσδοτῶν ἀποτῆ βήματος χρηματίζεσθαι δρόμος ἦν καὶ ἀμίλλα Φθιερωμένων πρὸς αὐτὸν, πύπιν μὲν ἀπὸ πολλῶν μικρὰ δελεάζων, πρὸς ἕκαστον καὶ διῆρσι, τὰ δὲ Φωκίωσι πρὸς ἐπεμψέ διδοῖς ἐπιτάχισα τάλαντα, καὶ τάλαντα πύπιν, καὶ μὲν πύπιν εἰ αὐτὸν ἐπὶ ἐκείνῳ μόνῳ πρὸς ἀκαταπύπινος. ἀποκρινομένου δὲ τρῶχας τῆ Φωκίωσι, οἰμώζεσθαι τὸ Ἀρπαλὸν, εἰ μὴ παύσεται ἀφαιρῶν τὴν πόλιν, ποτε μὲν συσταεῖς ἀπέστη μετ' ὀλίγον δὲ βουλομένων Ἀθηναίων, εἰσεπὶς μὲν εἰληφῶς τὰ χρηματὰ παρ' αὐτῶν, μεταβαλλομένων καὶ κατηρεσῶνται, ἵνα μὴ φανεροὶ γίνωνται. Φωκίωνα δὲ τὸν μηδὲν λαβόντα, μὲν τῆς κοινῆς συμφέροντος ἅμα καὶ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἐν τῇ λόγῳ πύπινος. πάλιν οὖν ἐπερῶν ὅτι ὁ θεοπέθειν ἐκείνον, αὐτὸν μὲν ὡς ἔρυμα πύπινος ἀνάλωτον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θεοῦ δῶν ἑώρα. Χαρικλέα δὲ τὸν γαμβρὸν αὐτῶν πύπινος σιωπῆσθαι καὶ φίλον, εἰ ἐπλησθε δόξης ποιεῖς, πάντα πύπινος καὶ πύπινος χρωμένων ἐκείνῳ.

C ληφῶς τὰ χρηματὰ παρ' αὐτῶν, μεταβαλλομένων καὶ κατηρεσῶνται, ἵνα μὴ φανεροὶ γίνωνται. Φωκίωνα δὲ τὸν μηδὲν λαβόντα, μὲν τῆς κοινῆς συμφέροντος ἅμα καὶ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἐν τῇ λόγῳ πύπινος. πάλιν οὖν ἐπερῶν ὅτι ὁ θεοπέθειν ἐκείνον, αὐτὸν μὲν ὡς ἔρυμα πύπινος ἀνάλωτον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θεοῦ δῶν ἑώρα. Χαρικλέα δὲ τὸν γαμβρὸν αὐτῶν πύπινος σιωπῆσθαι καὶ φίλον, εἰ ἐπλησθε δόξης ποιεῖς, πάντα πύπινος καὶ πύπινος χρωμένων ἐκείνῳ. καὶ δὴ καὶ Πυθαίαν τῆς ἐταίρας ἀποθανούσης, ἡ εἶχεν ὁ Πυθαίανος ex τῆ καὶ Palmer.

D Ἄρπαλος ἐρῶν καὶ θυγατρὸς πατρὸς ἐξ αὐτῆς γέροντος, μνημεῖον ἀπὸ χρημάτων πολλῶν ἐπιτελέσαι θελήσας πρὸς ἐτάζε τῶν Χαρικλεί τῶν ἐπιμελείαι. οὐσαν δὲ τῶν ὑπουργῶν ταῦτα ἀγῆν πρὸς ἀκαταπύπινος ὅτι σιωπῆσθαι. ἀφαιρῶν γὰρ ἐπὶ τῶν ἐπιμελείαι, ἡ βασιλομένη δὲ ἔρῳ Palmer. ἄστος εἰς Ἐλθεῖνα, μηδὲν ἔχον τῶν τετακῶντα τάλαντων ἄξιον, ὅσα τῶν Ἀρπαλῶν λογαζῶντα φασὶν εἰς τὸ ἔργον ὑπὸ τῶν Χαρικλείς, καὶ μὴ τοῖς καὶ τελευτήσαστος αὐτῶν, ὁ παιδάριον ὑπὸ τῶν Χαρικλείς, καὶ τῶν Φωκίωσι ἀαληθῆν, ἐπιτοχόμενος ὅτι μελείαι. κρινομένου μὲν τοῦ τῶν Χαρικλείς ὅτι τοῖς Ἀρπαλῶσι, καὶ δεομένου βοηθεῖ αὐτῶν τὸν Φωκίωνα, καὶ σιωπῆσθαι εἰς τὸ δικαστήριον, ὅσα ἠθέλησεν, εἰπὼν, Ἐγὼ σε ὦ Χαρικλείς ὅτι πᾶσι τοῖς δικαστοῖς γαμβρὸν ἐπιτοχόμενον. πρὸς τοῦ Ἀθηναίων Ἀσκληπιάδου τῶν ἐπιτοχόμενον τεθῆναι πρὸς ἀκαταπύπινος Ἀλέξανδρον, ὁ μὲν Ἀθηναίων ἐκέλευσε μὴ πρὸς ἐχῆν (πάλαι γὰρ ἀπὸ οὐλοῦ ὄζειν νεκρῶν τῶν οἰκουμένων) ὁ δὲ Φωκίωσι ἐπηρῶν ὄραν πρὸς τὸ νεώτερον τὸν δῆμον, ἐπερῶν το παρηρηρεῖν καὶ κατεχῆν. ἀναπυπῶντων δὲ πολλῶν ὅτι το βῆμα, καὶ βοῶντων, ἀληθῆν τὸν Ἀσκληπιάδου ἀπαγέμεν, καὶ τεθῆναι τὸν Ἀλέξανδρον, Οὐκίω (εἶπεν) εἰ σῆμερον τεθῆκεν, καὶ αὐρεῖν ἐπιτοχόμενον.

E ἔφα, καὶ εἰς τριτὴν τεθῆκεν. ὡς τε ἡμᾶς ἐπιτοχόμενον βοῦλοῦσασθαι μάλλον δὲ μὲν ἀσφαλείας. ὡς δὲ φέρων ἐνεσφῆν ὁ Λεωθένος τῶν πόλιν εἰς τὸν Ἐλλοικῶν πόλεμον, καὶ τῶν Φωκίωσι δυσχεραίνοντος, ἠρώτα καὶ φρασεῖν, τί πεποιθῶν.

κεν ἀγαθὸν τῶν πόλιν, ἔτη πύπινος πρὸς ἀκαταπύπινος. Οὐ μικρὸν, (εἶπεν) τὸ πύπινος ἐν τοῖς ἰδίῳι μνημασὶ δὲ ἀκαταπύπινος.

πολλά ἢ δρασιμονόμου, καὶ κερπάζοντος ἐν τῷ δῆμῳ τῶ
 " Λεωσθένει, ὁ Φωκίων, Οἱ ληροιστοὶ (εἶπεν) ὡ μείρακιον,
 " εἰκοσι κυπαρίθους. μεγάλοι γὰρ ὄντες καὶ ὑψηλοὶ, καρποὶ
 " οὐ φέρονται. ὡς ἢ ἐπιδμασάς ὁ Ὑπερίδης ἠρώτησεν, Πότε οὖν
 " ὁ Φωκίων, συμβεβλήεις πολεμεῖν Ἀθῆναις; Ὅταν (εἶ-
 " πεν) τοὶς μὲν νέοις ἴδω τὴν τάξιν βουλευόντων φυλάττειν, τοὶς
 " ἢ πλοιοῖσι εἰσφέρειν, τοὶς ἢ ῥήτορας ἀπέχεσθαι τῶ κλέπτειν
 " τὰ δημόσια θαυμάζοντων δὲ πολλῶν. τίω ἔτι Λεωσθέ-
 " νοις σκυλημένω δυνάμει, καὶ τῶ Φωκίῳ πωθανομόρων
 " πῶ; ἢ παρεσκόδαται δοχεῖσιν αὐτῶ, Καλῶς (εἶπεν) πρὸς
 " ὁ γάρον τὸν ἢ δόλιχον τῶ πολέμου φοβούμεθα, μήτε χρη-
 " ματα τῆς πόλεως ἔτετα, μήτε αὐτῶ, μήτε ὀπλίτας ἐχρυσί-
 " ἐμπτύρα δὲ αὐτῶ καὶ τὰ ἔργα. πρῶτον μὲν γὰρ Λεωσθένει
 " λαμπρῶς ἠρώτησεν πρὸς αὐτῶ, ἢ τε Βοιωτῶν μάχη κρα-
 " τήσας, καὶ τὸν Ἀντίπατρον εἰς Λαμίαν σκευάσας. ὅτε καὶ
 " φασὶ τίω μὲν πόλιν ἐλπίδος μεγάλης ἡγομένην, εὐορτάζειν
 " διαγγέλλει σκευάσας, καὶ ἴδω τῶ Φωκίῳ, πρὸς
 " τοὶς ἐλέγχει αὐτὸν οἰομένους, καὶ πωθανομόρους εἰ ταῦτα
 " ὅσα αὐτῶ ἠθέλει αὐτῶ περὶ αὐτῶ, Πάνυ μὲν οὖν, (εἶπεν)
 " βεβουλόδαται δὲ ἐκεῖνα. καὶ πάλιν ἄλλων ἐπ' ἄλλοις δια-
 " γελῶν γραφομόρων καὶ φερεμόρων ἀπὸ τῶ γραππέδου, Πό-
 " τε ἄρα (φαίει) παυσόμεθα νικῶντες, ἐπεὶ ἢ τῶ Λεωσθένει
 " ἀποθανόντος, οἱ φοβούμενοι τὸν Φωκίῳ, μὴ γραπτήσας ἐκ-
 " πεμψίς καταλύσῃ τὸν πόλεμον, ἀνδρῶν πῶ τῶ ὅσα
 " ὅτι φασὶν ἐν ἐκκλησίᾳ παρεσκόδασαν ἀναστάντα λέγειν ὅτι
 " φίλος ὢν τῶ Φωκίῳ, καὶ συμπεφοιτηκῶς παρανεῖ φείδε-
 " σθαι τῶ ἀνδρῶ, καὶ φυλάσσειν, ὡς ἄλλον ὅμοιον ὅσα ἔχοντες
 " ἐκπέμπειν δὲ Ἀντίφιλον ὅτι τὸ γράτθμα. καὶ ταῦτα τοὶς
 " Ἀθηναίοις σκευάσας παρελθὼν ὁ Φωκίῳ ἐλέγχε, μήτε συμ-
 " πεφοιτικῶς ποτὲ τῶ ἀνδρῶ, μήτε ἄλλως γερονένω
 " γνώριμος ἢ σκευάσας. Ἀλλὰ νῦν (εἶπεν) ἀπὸ τῆς σήμερον
 " ἡμέρας καὶ φίλον σε ποιούμεθα καὶ οἰκεῖον. ἀλλ' ἢ ἐμοὶ συμφέ-
 " ροντα συμβεβλήεις, ὡς ἡμετέροις ἢ Ἀθῆναις ὅτι τοὶς
 " Βοιωτοῖς ἐπιδμασάς, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶ φίλων λεγόντων,
 " ὡς ἀπὸ ταῦτα εἶται πρὸς κρῶν τοὶς Ἀθῆναις, Ἀδίκως, (εἶ-
 " πεν) αὐτῶ ποτὲ ὁ συμφορῶν ἀνδρῶ τῶ ἀνδρῶ, διχάσας ἐπεὶ
 " δι' ὅσα ὅσα ἀνδρῶ, ἀλλὰ βουάντας, ἐκέλευσε τὸν κήρυκα
 " ἀειπεῖν, Ἀθῆναις τοὶς ἀνδρῶ ἐξήκοντα ἐτῶ ἀφ' ἡβῆς, πέν-
 " τε ἡμερῶν σπία λαβόντας, ὅπως ἀχολουθεῖν ἀπὸ τῆς ἐκ-
 " κλησίας. Ἰορῶ δὲ πολλοὶ ἡγομένην, καὶ τῶ πρῶτον
 " βουάντων καὶ ἀναπιδνάντων, Οὐδὲν (εἶπεν) δεινόν. ἐγὼ γὰρ ὁ
 " γραπτήσας ὄγδοηκῶν ἔχω ἔτος, ἔσμεθα μὲν ὑμῶν. καὶ τότε
 " μὲν οὕτως κατέπαυσεν αὐτῶ καὶ μετέβαλεν. πορτομέ-
 " νης δὲ τῆς πρῶτης ἀπὸ Μικίανος συχοῖς Μακεδόσι
 " καὶ μιαιφοροῖς, ἀποβέβηκτος εἰς Ῥαμνοῦντα, καὶ κα-
 " τὰ βέχοντος τίω χόρον, ἐξήγαγε τοὶς Ἀθῆναις ἐπὶ
 " αὐτὸν. ὡς δὲ πρὸς βέχοντες ἀμαχῶν ἄλλος διεγραπτή-
 " ρω, καὶ σκευάσας αὐτῶ τὸν λόφον καταλαβεῖν, ἐκεῖ
 " ἀειπέμεθα τοὶς ἰππέας, ἐν ταῦτα παρεμβαλεῖν, Ὡ
 " Ἡ ἐκκλεις (εἶπεν) ὡς πολλοὶ ὄρα γραπτήσας, ὀλίγους δὲ
 " γραπῶτας. ἐπεὶ δὲ πρῶτον αὐτῶ τῶ ὀπλίτας, εἰς
 " πολὺ πρὸ τῶ ἄλλων πρῶτον εἶται δέισας, ἀπιδνάντος
 " ἀνδρῶ πολεμίου, πάλιν εἰς τίω τάξιν ἀνεχώρησεν, Ὡ μεί-
 " ρακιον (εἶπεν) ὅσα ἀπὸ δύο τάξιν ἀπολελοιπῶς, ἡ ἐπὶ
 " ἡβῆς ἀπὸ τῶ γραπτήσας καὶ πάλιν ἐφ' ἡ σκευάσας,

A Quum ferociret & insoleceret Leosthenes ad po-
 pulum, Phocion, Oratio tua, inquit, adolescens
 cupressorum similis est. hæ enim grandes sunt &
 excellæ, sed non ferunt fructum. Vbi adortus eum
 Hyperides quæ fuit, Quando igitur consules Pho-
 cion populo Athenienti ut arma capiat? Quum iu-
 ventutem, inquit, videro servare ordines velle, di-
 vites conferre, oratores ærarium non expilare.
 Quum multi copias ab Leosthene conscriptas stu-
 perent, rogarentq; Phocionem quemadmodum
 instructas putaret, Recte, inquit, ad stadium: at doli-
 chon exhorresco belli, quod neq; stipendium ci-
 vilitati aliud, neq; naues, neq; milites sint. A stipula-
 ta est autem ei res ipsa. Primum enim rebus gestis
 Leosthenes, superatis acie Bœotii & intra Lamie
 mœnia redacto Antipatro, splendidus effloruit.
 Quo tempore civitatem memorant magnifica
 gustata spe quotidie ex lætis nuntiis festos dies e-
 gisse, atq; diis honorem habuisse: Phocionem ve-
 ro ad illos qui se, redarguere ipsum putantes posse,
 requirebant num hæc non optaret se fecisse? Om-
 nino sane, dixisse, verum consuluisse illa. Aliis
 rursus super alia lætis nuntiis ex castris scriptis &
 allatis dixisse. Quando tandem desinemus vince-
 re? Quum defuncto Leosthene verentes aliqui ne
 dux ad exercitum Phocion missus bellum transi-
 geret, hominem quendam subornassent obscu-
 rum qui exurgens in concione diceret, quod ami-
 cus & condiscipulus esset Phocionis, monere se ut
 parcerent ei reserarentq; quum parem non ha-
 berent alium: Antiphilum autem exercitui præfi-
 cerent: atq; id populus probaret: progressus Pho-
 cion demonstravit, neq; se vnquam istius condi-
 scipulum, neq; aliàs notum vel familiarem fuisse.
 Verum nunc, inquit, ex hodierno die amicitiam &
 necessitudinem in eo tecum: quando quidem quæ
 è re mea sint consulisti. Molientibus bellum in
 Bœotios Atheniensibus primum repugnauit, mo-
 nentibusq; amicis occisuros ipsum Athenienses, si
 eos pergeret offendere, Iniuria, inquit, si quod è re-
 publica est faciam: sin secus, iure. Vbi eos videt
 nihilo remissiores, sed obstrepentes sibi, pronun-
 tiare iussit præconi, ut Athenienses omnes qui à pu-
 bertate intra sexaginta annos essent, cum quinque
 dierum cibariis confestim se à concione seque-
 rentur. Ibi magna turba excitata, vociferantibus-
 que & exilientibus natu grandioribus, Quid hoc
 rei est, inquit? Ego dux annos natus octoginta vo-
 bis cum ero. Ea ratione repressit & reflexit illos in
 præsentia. Quæ vero ora maritima à Micionem, qui
 ingenti manu Macedonum & mercenariorum in
 Ramnunta descenderat, agerque vastaretur: edu-
 xit in eum exercitum Atheniensium. Ibi alio at-
 que alio hinc inde accurrentibus, inferentibus-
 que se in partes ducis, & monentibus ut illic
 tumultum occuparet, illic equitatum circummit-
 teret, hinc subsidiarios inter principia locaret: Pa-
 præ, inquit, quam multos duces, paucos video mi-
 lites! Vbi peditum aciem instruxit, quidam
 longe ante signa prouectus, mox, timore percul-
 sus occurrentis sibi hostis, retro ad ordinem
 suum recepit se. ibi, Non te pudet, inquit, ado-
 lescens duos deseruisse ordines? & quo posi-
 tus à duce fueras, & iterum vbi temet colloca-
 sti ipse. Hostes adortus fudit fugauitque eos.

ἐμβαλὼν δὲ τοὶς πολεμίοι καὶ τῶ κρῶτος τρεψάμενος,

ipsum Micionem cum multis interfecit. Porro Græcorum exercitus in Thessalia iunctos cum Antipatro Leonnatum Macedonasq; , qui ex Asia venerat, acie fudit: vbi pedites Antiphilus, Menon Thessalus equites duxit. quo in prælio cecidit Leonnatus. Post paulo, quum Craterus magnis copiis ex Asia venisset, signis iterum apud Cranona collatis cæsi sunt Græci: non magnam cladem tamen accepere, nec multi cecidere. At contumacia aduersus duces lenes & iuuenes, simulq; sollicitante ciuitates eorum Antipatro, dilapsi fœdissime libertatem prodidere. Ibi quum signa confestim moueret Antipater Athenas, Demosthenes & Hyperides cesserunt vrbe. Demades, qui nullam partem eius quanti lis ei æstimata fuerat, poterat soluere, (quippe damnatus fuerat, quod rogationes septē promulgauisset aduersus legum interdita) & notatus infamia prohibebatur concionem habere, tunc vero potestate facta, legem rogauit, vt legati cum libera potestate ad Antipatrum mitterentur de pace. Verente id populo, Phocionemq; accersente, atq; fidem illi vni se testante habere: Atqui si consilis, inquit, paruissetis meis, nunc hisce de rebus non consulere. Ita lege perlata missus est ad Antipatrum, qui habebat in Cadmia statua, paratus mox in terram Atticam mouere. Primum postulauit hoc, vt illis in castris manens pacem sanciret. Vbi Craterus iniqua fremuit ab ipsis Phocionem postulare, vt confidentes ibi sociorum & amicorum fines vexarent, quum depreçdari liceret hostiles: apprehensa Antipater dextera eius, Dandū, inquit, Phocioni hoc est beneficiū. De cæteris imperauit vt Athenienses ipsis permitterent, sicut Lamia Leostheni voluerant ipsum. Itaq; vt reuersus in vrbem est Phocion, & compulsi necessitate Athenienses id comprobauerunt: profectus iterum Thebas est adiuncto ab Atheniensibus inter legatos cæteros Xenocrate philosopho. Tantum enim virtutis Xenocratis erat nomen apud omnes & opinio & celebritas, insolentiam vel feritatem vel excandescentiam vt existere in animo humano existimarent nullam cui non ex solo Xenocratis aspectu rubor aliquis & reuerentia eius subiret. Enimvero euenit ob improbitatem Antipatri & virtutis odium secus. Nam primum complexus alios non salutauit Xenocratem. Vnde dixisse aiunt illum, recte facere Antipatrum: qui indignitatis causa, qua ciuitatem Atheniensem statuerat afficere, vnum se erubesceret. Deinde dicere exorsum non ferens, sed interpellans & infensus, oratione eius præcidit. Quum verò disseruisset Phocion, respondit amicitiam & fœdus se cum populo Atheniense facturum his conditionibus: vt Demosthenem & Hyperidem sibi dederent, rempubl. more veteri ex censu tractarent, præsidium in Munychia acciperent, præterea impensas belli & multam penderent. Has condiciones præter Xenocratem alii legati vt benignas laxi accepere. Ille enim moderate ait Antipatrum vt cum seruis, vt cum liberis duriter egisse. Phocione autem præsidium detrectante & deprecante, fertur Antipater dixisse, Omnia Phocion parati sumus tibi indulgere, exceptis iis quæ & te & nos perdent.

A αὐτὸν τε τὸν Μικίωνα καὶ πολλοὺς ἄλλοις ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ἑλλήνων ἐν Θεσσαλίᾳ στρατόμαχον, συμμίζαντος Ἀντιπάτρου Λεοννάτου, καὶ τῶν δὲ Ἀσίας Μακεδόνων, οἵ τε μαχόμενον καὶ Λεοννάτος ἔπεισεν, ἠγυμνίου τῆς μὲν Φάλαγγος Ἀντιφίλου, τῶν δὲ ἰππέων, τῶ Θεσσαλοῦ Μένωνος. οὐλίγω δὲ ὑπερὶ χρόνον Κρατερὸν ἀφελάντος δὲ Ἀσίας μὲν πολλῆς δυνάμεως, καὶ ἠγυμνίου πάλιν ἐν Κρανῶνι ποταμῶν τῶν ἑσθίων, ἠτήθησαν μὲν οἱ Ἕλληνες, οὔτε μεγάλῳ ἦσαν, οὔτε πολλῶν πεσόντων· ἀπειρία δὲ πρὸς τοὺς ἀρχοντας, ὅτι πεικέεις καὶ νέους οἴεσθαι, καὶ ἀμφοτέραι πόλεις αὐτῶν πειραδέντος.

B Ἀντιπάτρου, ἀφῆρύντες, ἀρχαῖα παρῆσαν τοὺς ἐλάθουσαν. οὗτος οὖν ὅτι τῶν Ἀθηνῶν ἀγρῶν τῶν Ἀντιπάτρου πύθω δυνάμειν, οἱ μὲν πρὸς Δημοσθένειον καὶ Ἰσοκρίδην ἀπηλλάγησαν ἐκ τῆς πόλεως· Δημοσθένος δὲ, μὴ μὲν μέρος ἀνῶφιλε χρεμάτων ὅτι ταῖς καταδίκης, ἐκτίσει τῇ πόλει δυνάμειν, (ἠλῶκει γὰρ ἐστὶν ἀφῆρύνοντα) καὶ γεροντῶν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν λέγειν, ἀδείασι δὲ ἠγυμνίου ποτε, ἀφῆρύνει ψήφισμα, καὶ πέμπει πρὸς Ἀντιπάτρου ἕως εἰρήνης πρὸς οὐδὲν ἀδελφάτους, φοβουμένου δὲ τῶν δήμου καὶ καλοῦτος Φωκίωνα, καὶ μόνον πειθεῖν ἐκείνῳ λέγοντος· Ἄλλ' εἴγε

C ὅτι πειθεύμενον (εἶπεν) ἐγὼ, συμβουλεύω ὑμῖν, ὅσα ἀνὸς ἐβουλόμεθα πρὸς ἀφῆρύνοντων πειθεύων. οὕτω δὲ τῶν ψήφισματος ὅτι πειθεύοντος, ἀπέσταλῃ πρὸς Ἀντιπάτρου ἐπὶ τῇ Καδμείᾳ στρατοπέδοντα, καὶ ἀφῆρύνοντα ἠγυμνίου εἰς τὴν Ἀθηνῶν βαδίσειν. καὶ τῶν πρὸς τὸν ὄντι, ὁ μὲν οὖν καὶ ἠγυμνίου ποιήσασθαι τῶν ἀφῆρύνοντων. τῶν δὲ Κρατερὸν λέγοντος, ὡς οὐ δίχα πείθει Φωκίον ἡμᾶς, τὴν τῶν συμμάχων καὶ φίλων καὶ ἠγυμνίου καὶ ἠγυμνίου ποιεῖν, δυνάμειν ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ἀφελείσασθαι, ἀφῆρύνοντος αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ὁ Ἀντιπάτρου, Δοτέον (εἶπεν) Φωκίον τῶν τῶν χάσειν. πρὸς δὲ τῶν ἄλλων ἐκείλθουσαν αὐτοῖς ὅτι βέπειν τοῖς Ἀθηνῶσι, ὡς πρὸς ἐν Λαμίας Λεωσθένει ἐκείνῳ. ὡς οὐκ ἐπὶ πρὸς τῶν Φωκίων εἰς ἄστυ, καὶ τοῖς Ἀθηνῶσι ὁ αὐτὸς ἐδόξεν ἕως ἀνάγκης, αὐτοῖς εἰς Θήβας ἐβαδίσει μὲν τῶν ἄλλων πρὸς οὐδὲν, Ξενοκράτη τὸν φιλόσοφον τῶν Ἀθηνῶν πρὸς οὐδὲν. ποσὸν γὰρ τῶν ἀφῆρύνοντων τῆς ἀφῆρύνοντων καὶ δόξα καὶ λόγος πρὸς πᾶσιν, ὡς τε οἶεσθαι, μὴ τε ὕβρει εἶναι, μὴ τε ὀμότητα, μὴ τε θυμῶν ἐν ἀφῆρύνοντων ψυχῇ φυόμενον, ὅ, Ξενοκράτῳ μόνον ὀφθέντος, ὅσα ἀφῆρύνοντος πρὸς τῆς πρὸς αὐτῶν. ἀπέβη δὲ τῶν τῶν ἀφῆρύνοντων, ἀφῆρύνοντων καὶ μισαγαθία τῶν Ἀντιπάτρου. πρὸς τὸν μὲν γὰρ οὐκ ἠπάσατο τὸν Ξενοκράτην, τοῖς ἄλλοις δὲ ἀφῆρύνοντος. ἐφῆρύνοντων εἶπεν ἐκείνῳ ὡς Ἀντιπάτρου καλῶς ποιεῖ, μόνον αὐτὸν ἀφῆρύνοντος ἐφῆρύνοντων ἀφῆρύνοντων μέλλει πρὸς τῶν πόλιν. ἐπειτα λέγειν ἀφῆρύνοντων οὐκ ἠγυμνίου, ἀλλ' αἰτηκρούων καὶ δις ἀφῆρύνοντων, ἐποίησεν ἀφῆρύνοντων. τῶν δὲ πρὸς τὸν Φωκίωνα ἀφῆρύνοντων, ἀπεκρίνατο φίλια ἔσοσθαι τοῖς Ἀθηνῶσι καὶ συμμαχίαν, ἐκδοσὶ μὲν τοῖς πρὸς Δημοσθένειον καὶ Ἰσοκρίδην, πολιτῶν ἀφῆρύνοντων δὲ τῶν πᾶσι τὸν ἀφῆρύνοντων πολιτείας· ἀφῆρύνοντων δὲ φερύοντων εἰς τὴν Μουνοχίαν, ἐπὶ δὲ χρεμάτα τῶν πολέμου καὶ χρεμάτων πρὸς οὐδὲν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πρὸς οὐδὲν ἠγά-

πησαν ὡς φίλων ἀφῆρύνοντων τῶν ἀφῆρύνοντων, πλὴν τῶν Ξενοκράτῳ. ἐφῆρύνοντων γὰρ, ὡς μὲν δούλοισι, μετεώως κεχρησθαι τῶν Ἀντιπάτρου ὡς δὲ ἐλάθουσαν, βαρείως. τῶν δὲ Φωκίονος παραγεμνῶν τῶν φερύοντων καὶ δεομῶν, λέγεται τὸν Ἀντιπάτρου εἶπειν, ὅτι Φωκίων ἡμεῖς πρῶτα σοὶ χαρίζοσθαι βουλόμεθα, πλὴν τῶν καὶ σε ἀφῆρύνοντων καὶ ἡμᾶς.

οί δὲ οὐχ οὕτως φαίν, ἀλλ' ἐρωτήσῃ τὸν Ἀντίπατρον εἰ
 πῶς Φεουραὶ ἀμείντος αὐτῶ τοῖς Ἀθηναίοις, ὁ Φωκίων ἐγχεύ-
 σαι πῶς πόλιν ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ, καὶ μὴτὲν πολυπραγμο-
 νήσιν. σιωπῶντος ὁ ἄλλος καὶ ἀγαμέλλοντος, ἀπαπιδύσαν-
 τα Καλλιμέδοντα τὸν Κάραβον, αἰδρα δρασιῶ καὶ μισόδη-
 μον εἰπεῖν, Ἐὰν δὲ οὗτος, ὡς Ἀντίπατρον, Φλυαρή, σὺ πιετεύ-
 σεις; καὶ οὐ παρέξεις ἀεγνώχως; οὕτω μὲν ἐδέξατο Φεουραὶ
 Μακεδόνων Ἀθηναίοι, καὶ Μενύλλου ἡγεμόνα, τῶν ἐπιτελικῶν
 πῶς, καὶ τῶ Φωκίωνος ἐπιτελικῶν. ἐφάθη ὁ ἄλλος φανόν ὁ
 παρὰ σταγμα, καὶ μάλλον ἐξοσιᾶς ὑβρεὶ χρωμῆς ἐπίδει-
 ξις, ἢ παραγμάτων ἕνεκα γνησιότητι κατὰ ληψίς. ἔμικρον
 ὁ τῶ παρὰ σταγμα ἐδείκνυεν ὁ καμῆς. εἰκάδι γὰρ ἡ Φεουραὶ Βοη-
 δρομιαῖος εἰσήδη. μυστηρίων ὄντων, ἢ τὸν Ἰακχον δὲ ἄγεος
 Ἐλευσίνα δὲ πέμποισιν. ὥστε τῆς τελετῆς συγχυθείσης ἀνα-
 λογίζεσθαι τοῖς πολλοῖς καὶ τὰ παρὰ σταγμα τῶν θεῶν καὶ
 τὰ παρὰ σταγμα. πάλαι μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἑρῆσις ἐτυχημένοι
 ταῖς μυστικῆς ὁφείας καὶ φωνᾶς παρὰ σταγμα σὺν ὅκ πλη-
 ξει καὶ θάμβει τῶν πολεμίων. νῦν ὁ πῶς αὐτοῖς ἰερούς τὰ δις-
 χερέσθαι πάλαι τῆς Ἑλλάδος ἐπισημαῖν τοῖς θεοῖς, καὶ κα-
 θυβερίζεσθαι τὸν ἀγιώτατον τῶ χροῖος καὶ ἡδιστὸν αὐτοῖς ἐπώ-
 νυμον τῶν μεγίστων κακῶν ἡρόμδρον. παρὰ σταγμα μὲν οὖν ὀλί-
 γους ἔτεσιν χροῖος ἐξέλιγεσθαι αἱ Δωδωνίδες τῇ πόλει, τὰ
 ἀκρωτήρια τῆς Ἀρτέμιδος φυλάσσειν, ὅπως ἄλλοι μὴ λά-
 βωσιν. τότε δὲ παρὰ σταγμα ἡμέρας ἐκείνας αἱ ταμίαι μὲν, αἷς
 παρὰ σταγμα τοῖς μυστικῆς κρίσας, βασιλοῖσθαι, θάμβειν
 αἰτὶ φοινικῶν χροῖος καὶ νεκρῶδες αἰώνεσθαι. ὁ δὲ μείζον
 ἡμῶν, τὰ παρὰ σταγμα τῶν ἰδιωτικῶν πῶς τὰ παρὰ σταγμα
 αἷτος ἔχον. μῦθον δὲ λαοῖσθαι χροῖος ἐν καθαροῖσθαι λιμῆ,
 κῆτος σινέλαβε, καὶ τὰ κατὰ μέρη τῶ σώματος ἄχρη τῆς
 χροῖος κατέπει. παρὰ σταγμα αὐτοῖς τῶ θεοῦ φαιερῶς,
 ὅτι τῶ κατὰ σταγμα καὶ παρὰ σταγμα θαλάσση φερθέντες, πῶς ἡμῶν πό-
 λιν ἐξαφυλάσσειν. ἢ μὲν οὖν Φεουραὶ ἐξέ Μενύλλου ὁσδὲν
 ἡμῶν τῶν ἀνδρῶσθαι τῶν δὲ ἀποψηφισθέντων τῶ πολι-
 τῶσθαι ἀγῶσθαι, ἄσθαι μυστοῖς καὶ διαγίλοισθαι ἡρο-
 μῶν, οἷτε μῦθοντες ἐδόχου χροῖος καὶ ἀπῆσθαι πῶσθαι. οἷτε
 ἀγῶσθαι τῶ πόλιν ἐκλιπόντες, καὶ μεταστάντες εἰς
 Θράκιον, Ἀντίπατρον γὰρ καὶ πόλιν αὐτοῖς παρὰ σταγμα
 ἐκπεπολιορκημένοις ἐφάσθαι. ὁ δὲ Δημοσθένος ἐν Καλα-
 βεία καὶ Ἰωάννου παρὰ σταγμα Κλεωναῖς θάνατος, παρὰ σταγμα ἐν
 ἄλλοις παρὰ σταγμα, μονοουκῶσθαι ἐρωτᾶ καὶ πόλιν Ἀθηναίοις
 Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου παρὰ σταγμα. καὶ τῶσθαι ὅσθαι ὕστερον
 αἰσθηθέντος Ἀντιφῶντος καὶ τῶν ἀειλόντων ἐκείνων παρὰ σταγμα μέ-
 νων βιάσθαι καὶ λυπεῖν τοῖς ἀνδρῶσθαι, ἡμῶν ἄσθαι
 καὶ ἐν Φρυγίᾳ, χροῖος ὀρύσθαι, πυθομῶντος πῶς, Τί ποιῆς;
 παρὰ σταγμα, Ἀντιφῶντος (εἶπει) ἡμῶν. τῶσθαι πολλοῖς ἐπῆσθαι λέγῶν,
 ἀγῶσθαι μῦθοντες τὸν ἐκείνων τῶ βασιλέων θυμῶν, ὡς ὁ
 μέγα καὶ ἡμῶν ὀπαράσθαι εἶχον, οὐχ ὡς παρὰ σταγμα Ἀντίπα-
 τρος, ἰδιώσθαι παρὰ σταγμα, καὶ φασθαι χροῖος χλαμυδίου, καὶ
 διαίτης ἐτελεία, κατεπρωθῶσθαι πῶς ὀσθαι, ἐπαρῶσθαι
 παρὰ σταγμα τῶ πῶσθαι, καὶ δὲσθαι καὶ τῶσθαι. ὁ-
 μῶς δὲ οὖν ὁ Φωκίων καὶ Φυγῆς ἀπῆσθαι πολλοῖς, δεη-
 θῆς τῶ Ἀντίπατρον. καὶ φασθαι διεπαρῶσθαι, μὴ κα-
 θῶσθαι οἱ λοιποὶ τῶν μεγιστάνων ἄσθαι τὰ Κεραυνία ὄρη καὶ
 τὸν Τάμαρον, ἐκπεσεῖν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐν Πελοποννή-
 σῳ κατὰ σταγμα. ὡν καὶ Ἀγνώσθαι ἡμῶν ὁ σὺσθαι. ἐπιμελῶσθαι τῶ καὶ πῶ πόλιν παρὰ σταγμα καὶ νομίμῶς,

A Alii non ita, sed interrogasse autumant Antipatrum
 vellentne Phocion, si praesidium remisisset Athe-
 nienibus, sponfor esse foederi ciuitatem staturam,
 neque quicquam molituram noui? Tacente &
 cunctante illo, Callimedonta Carabum, auda-
 cem hominem & liberis populis infectum, exilif-
 se cum hisce dictis, Quid si hic deliret, Antipater,
 tu credis ei & a consiliis discedes tuis? Ita praesi-
 dium Athenienses Macedonum acceperunt, &
 Menyllum ducem modestum virum & Phocio-
 nis necessarium. quod imperium superbum vi-
 sum est, & contumeliosae licentiae potius ostenta-
 tio quam vilitatis causa occupatio. Non parum
 B autem exaggerauit ipse articulus calamitate. quip-
 pe die mensis Boedromionis vigesimo praesidium
 ingressum est mysteriorum solennibus, quo die
 Iacchum ex vrbe Eleusina deducunt. Itaque confu-
 so sacro multi reputauerunt & vetera festa & re-
 centia. Olim enim secundissimis rebus spectra vi-
 fa & auditas voces hac celebritate cum stupore &
 tremore hostium, nunc iisdem sacris acerbissimos
 Graeciae casus deos aspicere, polluique sacratissimum
 C tempus iisdem acceptissimum, a quo nomen maxi-
 mae clades trahant. Siquidem paucis ante annis
 fortes Iederant ciuitati Atheniensi Dodonides, vt
 promontoria Dianae custodirent, ne occuparent
 ea extranei. Tunc circa dies illos fasciae, quib. my-
 sticos lectos redimiunt, tinctae colorem retulerunt
 pro puniceo pallidum & luridum. Et, quod mira-
 culum faciebat, priuata omnia quae vna fuerunt in-
 fecta, colorem conuenientem acceperunt. Mystam
 porcellum lauante cetus in liquido portu corri-
 puit: imaque corporis partes ad ventrem usque deuo-
 raut: portendente illis clare Deo spoliatos parte
 vrbis ima & mari adiecta supernam seruaturus. Ac
 praesidium quidem obstitente Menyllo nihil ciues
 offendit. qui vero ob egestate non fuerunt censi
 D inter ciues, quorum fuit numerus supra duodecim
 millia, hi partim, si qui remanebant, magna iniuria
 & infamia videbantur affici: partim, qui idcirco
 excefferant vrbe atque in Thraciam transmigraue-
 rant, vbi eis Antipater agrum & oppidum dedit,
 similes apparebant expugnatis & exterminatis. Iam
 Demosthenis in Calauria, & apud Cleonas Hype-
 ridis fatum, de quibus aliis locis tractauimus, tan-
 tum non amorem & desiderium subiecit Atheni-
 ensibus Alexandri & Philippi. Atque id quod in-
 terfecto postmodum Antigono, eiusque interfecto-
 ribus homines exagitare & fatigare occipientibus,
 E rusticus quidam, agrum in Phrygia fodiens, quum
 rogaretur a quopiam quid ageret, suspirans, Anti-
 gonum, inquit, quaero: hoc, inquam, multis subit
 dicere in memoriam illorum regum reuocantibus
 animum, quam celsum, generosum, simulque pla-
 cabilem habuissent, non sicut Antipater. qui pri-
 uati persona & chlamydis vilitate & vitae frugalita-
 te licentiam dissimulans durior erat illis quos op-
 primebat, teter dominus & tyrannus. At tamen
 Phocion cum multis precibus apud Antipatrum
 exilio liberauit, tum exulibus impetravit, ne,
 F sicut reliqui qui erant trans montes Ceraunios
 & Tanarum summoti, extorres essent Graeciae:
 sed sedes collocare in Peloponneso possent. ex
 quibus Agnonides sycophanta fuit. Curam ge-
 rens placide & legitime eorum qui in vrbe erant,

bonos & modestos retinebat in magistratibus perpetuo. Curiosos & nouarum rerum cupidos eo ipso quod in honoribus non forent, nec sollicitare possent statum ciuitatis, conglaciantes docuit libenter rusticari & agros colere. Xenocratem quum videret pensionem vt inquilinum pendere, institit eum in ciuitatem adscribere. Quod ille abnuit, nolle se dicens in ciuitatem accipi eam pro qua legatus fuerat ne esset libera. Munus sibi Menyllo & nummos offerenti respondit, neque ipsum Alexandro praestantio rem, neque meliorem esse causam quare nunc caperet, qui tunc non accepisset. At vt Phoco filio saltem caperet rogante Menyllo, Phoco, inquit, si mutata vita ad frugem redeat, sufficet patrimonium. nam vt nunc se gerit, nihil ei satis sit. Antipatro vero respondit asperius aliquid ab ipso contendenti minus honestum, Nempe non valet, inquit, Antipater me simul amico vti & adulate. Ipsum referunt dixisse Antipatrum, duos sibi esse Athenis amicos, Phocionem & Demadem. Alterum horum vt quicquam capiat, non posse inducere, alterum non implere. Et sane paupertate Phocion vt virtute gloriabatur, in qua, licet toties dux Atheniensium fuisset & regum vsus amicitia, consenuit: Demodes vero diuitiis sibi placebat vel per nefas. quippe quum Athenis id temporis lege cautum esset ne saltaret peregrinus, aut mille drachmas choragus multam solueret, omnes peregrinos saltatores centum numero exhibuit, simulq; multam pro singulis in theatrum attulit millenas drachmas. Demex filio vxorem despondens, Quum ego, inquit, matrem tuam fidi ducerem, ne vicinus quidem sensit: ad tuarum vero nuptiarum sumptus conferunt etiam reges & dynastae. Quum Phocionem obtunderent Athenienses vt Antipatrum induceret ad remouendum praesidium, vel quod non speraret se cum adducturum, vel quia modestiorem populum videbat & moderatius agentem ob metum, semper reiecit illam legationem: sed pecuniae exactiorem vt produceret & prorogaret, perpulit Antipatrum. Ita Demadem, relicto eo, rogauerunt. qui rem suscepit libenter, trahensque filium secum perrexit in Macedoniam, diuinitus haud dubie illuc attractus eo articulo, quo Antipater iam morbo tenebatur: & Cassander rerum potitus, Epistolam reperit Demadis in Asiam ad Antigonom exaratam, qua illum incitauit ad imperium Graeciae Macedoniaeque asserendum, quod ex vetere & marcido stamine suspensum esset. Ita enim in Antipatrum erat cauillatus. quem vt Cassander conspexit aduenisse,prehendit eum. Ac primum ad motum ei filium interfecit, vt cruorem pater acciperet sinu, eoque commacularetur: deinde ingratitude & proditiore ei acerbe exprobrata, probri laceratum interemit. Antipatro autem, quum ducem creasset Polyperchontem & Cassandrum tribunum militum, defuncto, mox properans Cassander occupare dominatum, Nicanorem prope mittit praefecturam Menyllo successorem, iubetque ei, antequam Antipatri excessus vulgetur, accipere Munychiam. Eo facto quum paulo post nuntiatum Atheniensibus esset Antipatri exitus, in crimen Phocion vocatus est, obiectumque ei

Α τοὺς μὲν ἀειδαίους καὶ γαίοντας ἐν ταῖς στρατοῖς ἀεισώειχεν, τοὺς δὲ πολυπράγμονας καὶ νεωτεριστὰς ἀπατάει μὴ ἀρχεῖν, μηδὲ δουρῶν, ἀπομύθαιον μὲν εἰδὼς φιλοχρηστὴν, καὶ ἀγαπᾶν γεωργουῦσας. ὁρῶν δὲ τὸν Ξενοκράτην τελευτῶντα ὁμοτίκτον, ἐβόλετο γράψαι πολίτην. ὃ δὲ ἀπέπειπε, φήσας ὅτι ἀ μεταχεῖν ταύτης τῆς πολιτείας, πρὸς ἧς ἐπαρῆσθαι ἵνα μὴ γῆται. τῷ δὲ Μενύλλῳ δωρεὰν αὐτῷ ἐχρήματα δίδοντας, ἀπεκρίνατο μὴ τὸ κείνον Ἀλεξάνδρου βελτίονα εἶναι, μὴτε κρείττονα τῶν ἀπῆται ἐφ' ἧς λήφεται νῦν, ὁ τότε μὴ δόξαι μὲν. ἀλλὰ Φώκῳ γε τῷ παιδί λαβεῖν δεο-
 Β μέναι δὲ Μενύλλου, Φώκῳ μὲν (εἶπεν) ἐδὲ μὲν σωφρονή μεταβαλλόμενος, δρχέσει τὰ τὰ ἑσὶ ὡς δὲ ἔχῃ νῦν, ὅσῳ ἴσῃ νόβῃ. Ἀντιπάτρῳ δὲ τῷ γρηγορῶν ἀπεκρίνατο, βουλομένη πὶ γίνασθαι δὲ αὐτῷ τῷ μὴ ἀρεπόντων. Οὐδὲν αὐτῷ γὰρ (εἶπεν) Ἀντιπάτρῳ ἄμα μοι καὶ φίλῳ καὶ κλάσει γρηγορῶν, τὸν δὲ Ἀντιπάτρῳ αὐτὸν εἶπεν λέγουσιν, ὡς δεῖν αὐτῷ φίλων Ἀθηναίων ὄντων, Φωκίαν καὶ Δημάδου, τὸν μὲν, λαβεῖν οὐ πέπεικεν, τὸν δὲ, διδοῦς ὅτι ἐμπέπληκεν. καὶ μὲν τοὺς Φωκίαν μὲν ὡς δρετῶν ἐπεδείκνυτο τῶν πεινῶν, ἐν ἧς πτωχάκις Ἀθηνῶν στρατηγῶν καὶ βασιλέων φίλοις χρησάμενος
 C ἐγκατεγέσασε. Δημάδης δὲ τῷ πλούτῳ καὶ τῷ ἀνομιῶν ἐκαλωπίζετο. νόμου γὰρ ὄντος Ἀθηνῶν τότε, μὴ γρηγορῶν ἕξον, ἢ χιλίας ἀποτίειν τὸν χρηστὸν, ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς ἕξοις τοῖς γρηγορῶν, ἐκαστὸν ὄντας, ἄμα καὶ τῶν ζημίαν δὲ χιλίας ὑπὲρ ἐκαστοῦ εἰσώμενον εἰς ὁ γὰρ ἐν. Δημάδης δὲ τῷ ἡνὸς μὲν ἀρῶντος Ἐμοῦ μὲν (εἶπεν) ὡς πᾶσι τῶν σὺ μῆτερα γαμοῦτος ὅσῳ ὁ γαίτων ἦσθε. τοῖς δὲ τοῖς γαμοῖς καὶ βασιλεῖς καὶ διδάσκει συγχρηγορῶν. ἐνοχλωτῶν δὲ τῷ Φωκίῳ τῷ Ἀθηνῶν ὅπως ἀπαλλάξῃ τῶν φροσῶν, πείσας τὸν Ἀντιπάτρῳ, εἴτε μὴ ἀρεδοκῶν πείσῃ, εἴτε μᾶλλον ὁρῶν σωφρονοῦντα τὸν δῆμον καὶ πολιτῶν ὁμοτίκτον ὁπᾶκτως ἀπὸ τὸν φόβον, κείνῳ μὲν ἀείδω θεῖτο τῶν ἀρεσῶν, τὰ δὲ χρήματα μὴ ἀρετῆν ἀλλὰ μέλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὸν Ἀντιπάτρῳ ἐπεισεν. μεταβάντες οὖν Δημάδῳ παρεκάλου. ὃ δὲ ἀρεθῶντος ὑπέστη, καὶ τὸν ἕξον ἀπῆρεν εἰς Μακεδονίαν, ὑπὸ δαίμονος πινος (ὡς εἰσεν) εἰς τῶν καροῦ κομοθεῖς ἐν ᾧ κατείχετο μὲν Ἀντιπάτρῳ ἡδὲ ἰόσῳ. Κασσανδρὸς δὲ τῷ ἀρεγμάτων ἐγκρατῆς γρηγορῶν, ὅρῳ ἐπιστολῶν Δημάδου γρηγορῶν πρὸς Ἀθήνας εἰς Ἀσίαν, ἀρεκαλωτῶν αὐτὸν ἐπιφαλῶν τοῖς ἀρετῶν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, ἐκ παλαιῶν καὶ σαφῶν κρημαμῶν σῆμοις. τὸν Ἀντιπάτρῳ ἕπτω σκῶσαντος. ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ἀφιγμένον ὁ Κασσανδρὸς σιμῶλασε, καὶ ἀρετῶν μὲν τὸν ἕξον γρηγορῶν ἀρεσῶν ἀρεσῶν, ὡς τε ἀρετῶν τοῖς κλάποις ὁ ἄμα τὸν πατέρα, καὶ ἀρετῶν τῶν φόνου. μὲν ταῦτα δὲ, εἰς ἀρετῶν αὐτὸν καὶ ἀρετῶν πολλὰ λοιδορήσας, καὶ ἀρετῶν, ἀπέκτεινεν. ἐπεὶ δὲ Ἀντιπάτρῳ, ἀρετῶν Πολυφρόνῳ, στρατηγῶν, Κασσανδρὸν δὲ, χιλίαρχον, ἐξέλειπεν. ὁ δὲ Κασσανδρὸς καὶ ἀρετῶν τα λαμβανῶν τὰ ἀρετῶν, πέμπει καὶ τῶν Νικάνορα τῷ Μενύλλῳ ἀρετῶν τῆς φυλαρχίας, ὡρῖν ἐκδηλῶν τὸν Ἀντιπάτρῳ θάνατον γρηγορῶν, κελύσας τῶν Μοιυχίαν ἀρετῶν. γρηγορῶν δὲ τῶν, καὶ μὲν ἡμέρας ὁ-
 F λίας πυρομῶν τῷ Ἀθηνῶν ὅτι τέλεικεν ὁ Ἀντιπάτρῳ, ἐν ἀπῆται ὁ Φωκίῳ ἡδὲ, καὶ ἀρετῶν ἦσθαι,

λίγας πυρομῶν τῷ Ἀθηνῶν ὅτι τέλεικεν ὁ Ἀντιπάτρῳ, ἐν ἀπῆται ὁ Φωκίῳ ἡδὲ, καὶ ἀρετῶν ἦσθαι,

ως παλαιόμορος, και κατασωπήσας, χρείπ τῷ Νικάνο-
 ρος. οἱ τῶν μὲν οὐκ ἐφρόνιζεν. ἐπιτυχόντων δὲ τῶν Νικάνο-
 ρος, καὶ ἀφελόμενος, εἰς τε τὰλλα. τοῖς Ἀθηναίοις παλαιόν
 αὐτὸν καὶ κεχρησμένον παρῆχεν, καὶ φιλοτιμίας τιμὰς ἐπει-
 σε καὶ δαπνόμας ὑποσώμα γυμνάσιον ἀγαθόν τε. ἐν πύτῳ
 δὲ καὶ Πολυπέρχων πῶ τῷ βασιλέως ἐπιμέλειαν ἔχων ὑφ'
 αὐτῶν, καὶ καταπολιτὸμόμορος τὸν Κασσανδρον, ἐπέμψεν ἐ-
 πιστολίῳ τοῖς ἐν ἄσει γεγραμμένῳ, ὡς τῷ βασιλέως ἀπο-
 διδόντος αὐτοῖς πῶ δὴ κεραιάδην, καὶ πολιτὸμοσία καὶ τὰ
 πάτρια πόλιν τῶν Ἀθηναίων κελύοντος. ἡ δὲ τῷ τῷ
 Φωκίῳ ἐπιβουλή. συσχευόμενος γὰρ εἰς ἑαυτὸν (ὡς μι-
 κρὸν ὕπερον ἔδειξε τοῖς ἔργοις) ὁ Πολυπέρχων πῶ πόλιν,
 ὁ δὲ ἐν ἡλίξε φρασίειν, μὴ τῷ Φωκίῳ ἐκπεσόντος ἐκπε-
 σείσθαι δεκτικόν, ἀμα τ' ἀπεψήφισμένῳ ἐπιτυχόντων τῇ
 πολιτείᾳ, καὶ πάλιν ὁ βῆμα δὴ μαγαζῶν καταρῶν καὶ
 συσχευόμενος. ὑποκινουμένων δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Ἀθηναίων,
 βουλομένοιο ἐπιτυχόντων αὐτοῖς ὁ Νικάνορ ἐν Πειραιῶν, βελῆς
 γυμνάσιον παρῆλθεν, ἐν Φωκίῳ ἐμπιστεύσας ὁ σῶμα. Δερ-
 κυλλῆ δὲ τῷ ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγῶν συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπι-
 χροῦσαντος, ἐκεῖνος μὲν παλαιόμορος ἐξέπληθην καὶ
 φανερὸς ἡ δὲ ἀμυνόμενος πῶ πόλιν. ὁ δὲ Φωκίῳ, ἐπὶ
 τῷ παλαιόμορος τὸν ἀδρα καὶ μὴ καταρῶν ἐγκυλίμορος, ἐ-
 φηπιστεύειν μὲν τῶν Νικάνορ καὶ μηδὲν ἀπ' αὐτῶν παρῶν
 καὶ δεινόν. εἰ δὲ μὴ, μάλλον ἐθέλειν ἀδικύμορος, ἢ ἀδικῶν,
 φανερὸς γυμνάσιον. τῷ δὲ ὑπὸ αὐτῶν μὲν ἀπὸ σκεπῶν
 δοκῶν καλοκαγαθῶς λελέσθαι καὶ γυμνάσιον. ὁ δὲ εἰς
 πατρίδος ἀποκινουμένων σωτηρίας, καὶ ταῦτα στρατη-
 γῶν καὶ ἀρχῶν, οὐκ οἶδα μὴ μείζον π' ὀρθοκαίῳ καὶ παρῶν
 σῶν τερον ὁ πρὸς τοῖς πολίταις δίκαιον. ὁ δὲ γὰρ ἐκεῖνο
 ὅστιν εἰπεῖν, ὅτι φοβούμορος μὲν εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖν τῶν
 πόλιν ὁ Φωκίῳ. ἀπέχετο τῷ Νικάνορ. ἄλλως δὲ παρῶν
 ἐάλλετο τῶν πῶν καὶ ὁ δίκαιον, ὅπως ἀδούμορος ἐκεῖνον,
 ἡσυχία ἀγῆ καὶ μηδὲν ἀδικῆ τοῖς Ἀθηναίοις. ἄλλ' ὅπως
 εἰσὶν ἰσχυρὰ πῶ αὐτῶν πρὸς τῷ Νικάνορ ἐγγυμνάσιον πῶν,
 ὅτι καὶ πολλὰ παρῶν ἐκβαλλόντων καὶ κατηχευόμενων ἐπι-
 πησάται τῶν Πειραιῶν, καὶ ἀφελόμενος εἰς Σαλαμίνα ξέ-
 νους, καὶ ἀφελόμενος πῶ τῶν ἐν Πειραιῶν κατοικουμένων, οὐ
 παρῶν τὸν λόγον, οὐδὲ βῆσι βῆσεν. ἄλλὰ καὶ Φιλομή-
 δου τῷ Λαμπερῶν ψήφισμα γράψαντος, Ἀθηναίοις ἀ-
 πόρτας ἐν τοῖς ὀπλοῖς εἶναι, καὶ τῶν στρατηγῶν Φωκίῳ
 παρῶν, ἡμέλειον. ἀρχῆς οὐ παρῶν ὁ Νικάνορ ἐκ
 τῶν Μοιωνίας τὰ ὀπλα, τῶν Πειραιῶν παρῶν φρασίον. παρῶν
 τοῖς μὲν δὲ πύτῳ, ὁ μὲν Φωκίῳ ἐθορυβείτο, καὶ κατεφρονεί-
 το τοῖς Ἀθηναίοις ἐξ ἀγῆ βελόμενος. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Πο-
 λυπέρχωντος υἱός, ἦκεν μὲν δυνάμεως, λόγῳ μὲν ἐπὶ τῷ Νι-
 κάνορ τοῖς ἐν ἄσει βοηθήσων, ἔργῳ δὲ τῶν πόλιν (εἰ δυνάμενος)
 καταληφόμενος, αὐτῶν ἑαυτῇ παρῶν γυμνάσιον. οἷτε γὰρ
 φυγάδες αὐτῶν σπεισθαλόντες, διῆς ἦσαν ἐν ἄσει, καὶ τῶν
 ξένων ἀμα καὶ τῶν ἀπίμων πρὸς αὐτοῖς εἰσδραμόντων, ἐκ-
 κλησία παμμυγῆς ἡθεσίῳ καὶ ἀτακτος, ἐν ἡ τὸν Φωκίῳ
 τῆς ἀρχῆς ἀπολύσαντες, ἐτίεσι εἰλοντο στρατηγῆς. εἰ δὲ
 μὴ σπεισθῶν εἰς λόγῳ ὁ Ἀλέξανδρος τῶν Νικάνορ μόνος,
 παρῶν ὁ τῶν ὀφθῆ καὶ τῶν ποιουμένων πολλακίς, ὑπο-
 ψῆσαν τοῖς Ἀθηναίοις παρῶν, οὐκ αὖ ἡ πόλις διέφυγε τὸν
 κίνδυνον. ἐπεὶ δὲ Ἀγωνίδης ὁ ῥήτωρ διῆς ἐπεφύετο

A quod cum esset ea de re factus certior, Nicanoris
 gratia reticisset. Enimvero nihil hic ista est mo-
 ratus, sed agendo cum Nicanore & colloquendo,
 cum aliis in rebus facilem eum Atheniensibus &
 benignum praeberet, tum ut munus quoddam praer-
 beret, sumptumque subiret ludis edendis, indu-
 xit. Inter haec Polyperchon regis cura praepositu-
 tus ad circumveniendum Cassandrum scripsit A-
 theniensibus literas: quibus continebatur, regem
 eis rempubl. popularem restituere, iubereq; ut om-
 nes Athenienses pristinis legibus agerent. Infi-
 diae haec erant in Phocionem. nam quum traduce-
 re ad se studeret civitatem illam Polyperchon, ni-
 si Phocione exterminato, ut postea re declaravit,
 nihil se sperabat effecturum. Expulsum autem iri-
 cum simulatq; illi qui ex civium albo fuerant era-
 si, reipubl. cae superflui essent tractandae, iterumq;
 occupassent concionatores suggestum, & calum-
 nias ei suffunderent. Quum motus hinc Athe-
 nis aliquis existeret, cupiens appellare Nica-
 nor Athenienses, senatu in Piraeo aduocato ac-
 cessit, corpusq; suum credidit Phocionis fidei. que
 quum regionis extra urbem dux Dercyllus com-
 prehendere conatus esset, id olfaciens ille subdu-
 xit se, statimq; praese tulit vindictam se de civitate
 persequuturum. Phocion autem, quum culparet-
 ur, quod dimississet illum nec retinisset, negavit
 diffidere se Nicanori, vel quicquam ab eo exspe-
 ctare mali. sin secus foret, malle se omnibus inno-
 tescere iniuriam accipere quam facere. Hoc ab eo
 de seipso videatur altimanti probe & fortiter di-
 ctum. At qui salutem patriae in praecipitem casum ad-
 ducit, atq; is dux & magistrat⁹, haud scio anne ma-
 ius violet & antiquius erga ciues ius. Neq; enim
 allegari illud potest, timentem ne civitatem im-
 plicaret bello, ab Nicanore abstinuisse Phocione:
 praetexuisse autem fidem & ius, quo verecundia
 adductus contineret se ille, neq; populum Atheni-
 ensem violaret: sed apparet reuera fidem ei infixam
 validam fuisse Nicanoris. quem multis deferenti-
 bus, criminantibusq; Piraeum captare, mercena-
 rium militem Salamina transportare, & corrup-
 pere nonnullos Piraeum incolentes: non admisit
 crimina, neq; habuit eis fidem. Imo etiam, quum
 rogationem Philomedes Lamprensis promulgas-
 set, ut omnes Athenienses arma caperent, & duci
 Phocioni parerent: indormiuit, quoad armis Ni-
 canor ex Munychia motis cepit circumvallare
 Piraeum. Dum ea geruntur, insurrexit in Phocio-
 nem civitas: & quum exercitum Atheniensium e-
 ducere vellet, non paruerunt ei. Iam filius Poly-
 perchontis aderat Alexander cum copiis, verbo
 contra Nicanorem populo Atheniensi suppetias
 venturus: re urbem, si facultas daretur, diffensione
 intestina flagrantem occupaturus. quippe exules,
 qui cum eo irruerunt, confestim tenuerunt vr-
 bem, peregrinisque & faece civitatis ad illos se ag-
 gregantibus concio concurrat confusa & incondi-
 ta, in qua Phocioni imperio abrogato alios crea-
 uerunt duces. quod, nisi colloqui cu Nicanore A-
 lexander solus iuxta moenia visus esset, idemq; fa-
 cientes subinde suspicionem mouissent Atheni-
 ensibus, haud declinasset civitas periculum. Ut
 Agnonides orator confestim adortus est Phocio-
 nem, insinulavitq; factionem eius prodicionis,

τοῖς πρὸς τὸν Φωκίῳ καὶ κατηχευόμενος παρῶν,
 εἰ μὲν

Callimedon & Pericles trepidantes cesserunt A vrbe. Phocion autem & qui apud eum reman-
 ferunt amici, concesserunt ad Polyperchon-
 tem: quos Phocionis gratia comitati sunt Pla-
 tæensis Solon & Dinarchus Corinthius, Poly-
 perchontis necessarij & familiares habiti. Hi
 complures dies Elateæ propter Dinarehi aduer-
 sam valetudinem morati sunt. Interea populus,
 suafore Agnonide, scriptaque ab Archestrato ro-
 gatione, legationem misit ad accusandum Pho-
 cionem. Vtrique sub idem tempus adierunt Po-
 lyperchontem, qui iter faciebat cum rege circa
 vicum Phocidis Pharygas, iuxta montem A-
 crorion situm, quem nunc Galaten appellant. Ibi
 Polyperchon, posita aurea testudine, colloca-
 tisque sub ea rege & amicis, maturans Dinar-
 chum statim arripi iussit, & excruciatum necari.
 Inde dedit Atheniensibus audientiam, qui
 ut ex mutuis accusationibus complerunt tumultu
 & clamore consilium, accedens autem Ag-
 nonides ait, Conijcite nos vnam in caueam
 omnes, atque Athenas ad causam dicendam re-
 mittite: arrisit rex, at corona Macedonum mili-
 tumque mercenariorum feriantium auebat eos
 audire. Itaque annuerunt legatis, accusatio-
 nem ut ibi instituerent. Nihil erat æqui: sed
 dicenti Phocioni crebrò obstrepuit Polyper-
 chon. denique percussa baculo tellure reiecit
 eum, & silentium indixit. Quum Hegemon te-
 stem sui erga populum studij Polyperchontem
 nominasset, Polyperchon verò respondisset in-
 fensus, Define me apud regem onerare mea-
 dacijs, exiliens rex Hegemonem contendit lan-
 cea ferire. Verum Polyperchon eum citò am-
 plexus est, atque ita dimissum est consilium.
 At Phocione illisque qui circa eum erant cu-
 stodia septis, quotquot eius amici non propè
 assistebant, vbi hoc viderunt, capite obuclato
 fuga salutem quæsiuere. Reduxit illos Athenas
 Clitus, verbo ad causam dicendam, reuera ca-
 pitis damnatos. Species fuit perquam tristis ve-
 cturæ. Plaustris vecti per Ceramicum fuerunt
 ad theatrum. Eò adductos Clitus custodiuit,
 quoad archontes concionem aduocauerunt,
 non seruis, non peregrinis, non famosis remo-
 tis: sed omnibus viris & fæminis suggestu ac
 theatro patefacto. Ut verò epistola lecta est re-
 gis, qui scripsit constare sibi hos proditores ef-
 se, verum illis, qui liberi iam & suis legibus im-
 munes essent, permittere se iudicium: & reos
 introduxit Clitus: optimates ciuitatis Phocio-
 ne conspecto rubore perfusi sunt, capiteque
 deiecto lacrymas profuderunt. Vnus autem
 exurgens dicere est ausus, quum tanti iudicij
 populo rex potestatem permiserit, debere ser-
 uos & peregrinos concione summoueri. Non
 ferente id plebe, sed vociferante lapidibus co-
 operiendos eos qui paucorum foueant poten-
 tiam, populique hostes, nemo vltra verba face-
 re tetauit pro Phocione. Ille vix tandem auditus,
 Vtrum, inquit, iure nos, an per iniuriam statui-
 stis interficere? Respondentibus quibusdã, Iure:

οί μὲν πρὸς Κολυμῆδον καὶ Περικλέα φοβηθέντες ἀ-
 πήλθον ἐκ τῆς πόλεως· ὁ δὲ Φωκίων, καὶ μετ' αὐτὸν τῶν
 φίλων οἱ πρὸς αὐτὸν ὄντες πρὸς Πολυπέρχον-
 ταν· καὶ σιωπῶντες ἦσαν, ἕως οὗ Πλα-
 τῶν Σόλων, καὶ Δειναρχὸς ὁ Κορίνθιος, ἐπιτήδειοι τῷ
 Πολυπέρχοντι εἶναι δοκίμως καὶ σιωπῆσαι. ἀρρώστια δὲ
 χρησαμένου τῷ Δειναρχῷ, συχνὰς ἡμέρας ἐν Ἐλατεῖα
 διέτριψαν. ἐν αἷς Ἀγωνίδου πείσαντος, Ἀρχεστράτου δὲ
 τῷ Φηφισμῷ χράσαντος, ἐπεμπεν ὑπερβεία ὁ δῆμος, κα-
 τηρησούσαν τῷ Φωκίῳ. ἅμα δὲ καὶ σιωπέμεσαν ἀμ-
 φότεροι τῷ Πολυπέρχοντι, μὲν τῷ βασιλέως πορβορομῆν
 πρὸς κάμιν ἵνα τῆς Φωκίδος Φάρυγας, κειμήλιον πρὸς
 τὸ Ἀκρούειον ὄρεος ὁ μὲν Γαλάτιον καλοῦσιν. ἐν αὐτῷ δὲ
 θεῖς ὁ Πολυπέρχων τῷ χρυσοῦν οὐρανόσπον, καὶ κελύφας
 ἕως αὐτῶν τῷ βασιλέα καὶ τοῖς φίλοις, τῷ μὲν Δειναρχῷ
 δῶν ἐκ τῶν οὐρανοῦ λαβὴν ἐκέλευσεν, καὶ ἐρεβλάττειν
 ἀποκτείναι, τοῖς δὲ Ἀθιναίοις ἀπέδωκε λόγον. ὡς δὲ ἴδου-
 ρον καὶ κελύφην ἐποίησεν, ἀντικατηρησώτες ἀλλήλων
 ἐν τῷ σιωπέμεσαν, καὶ πρὸς ἐλθὼν ὁ Ἀγωνίδης εἶπεν, Ἀ-
 πὸντες ἡμᾶς εἰς μίαν ἐμβολήντες γαλαῶσαν, Ἀθιναί-
 οἱς ἀναπέμψατε λόγον ὑπέροισιν· ὁ μὲν βασιλεὺς ἐγέ-
 λασεν, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν σιωπέμεσαν Μακεδόνες καὶ ξένοι
 χολίῳ ἄρῃτες, ἐπεθύμω ἀκροῦν, καὶ τῶν ὑπερβείων παρε-
 κέλευσεν ἀπὸ ἰδίματος, ἐν αὐτῷ ποιῆσαι τῷ κληρονομῷ. ἵν'
 ὁ δὲ ἴδουρ, ἀλλὰ τῷ μὲν Φωκίῳ πολλάκις ἀντίκρουσεν
 ὁ Πολυπέρχων λέγοντι· μέγιστος οὐ τῷ βακτηρίᾳ πατάξας
 τὴν γῆν, ἀπέστη καὶ κατεσιώπησεν. Ἡγήμονος δὲ φήσαντος
 ὅτι μῆτις αὐτῶν τῆς πρὸς τῷ δῆμον Διονίας Πολυπέρχων
 ἔστιν· καὶ τῷ Πολυπέρχοντι ἀποκρινάμεν πρὸς ὄργην,
 Γαῦσά μου πρὸς τῷ βασιλέα καὶ τῷ ἀδελφῷ μου, ἀναπη-
 δήσας ὁ βασιλεὺς ὤρμησε λόγῳ τῷ Ἡγήμονα πατάξαι.
 παρὰ δὲ τῷ Πολυπέρχοντι πρὸς ἐλθόντος αὐτὸν, οὕτω διε-
 λύθη τῷ σιωπέμεσαν. τῷ δὲ Φωκίῳ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν φυλα-
 κῆς πρὸς ἐχρούσης, ὅσοι τῶν ἐταίρων ἔτυχον ἐκ ἐλπί-
 ὤν, ὡς τῶν εἰδόντων, εἴκαλυψάμενοι, καὶ ἀφ' οὐρανῶν ἐσώθησαν.
 ἐκείνοις δὲ Κλεῖτος εἰς Ἀθῆνας ἀνῆγε, λέγων μὲν, χρησιμομέ-
 νοις, ἔργῳ δὲ ἀποθανεῖν κατακεκλιμένοις. καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ γῆ-
 μα τῷ κημίδῃ λυπηρὸν, ἐφ' ἀμάξαις κημιζομένων αὐτῶν
 ἀφ' οὐρανῶν πρὸς τῷ θεῷ ἐλθόντων. ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς πρὸς
 ἀγαθὸν ὁ Κλεῖτος ἑώρακεν ἄρῃς οὐ τὴν ἐκ κληρονομίας ἐκλή-
 ρωσαν οἱ ἀρχόντες, οὐ δούλων, οὐ ξένων, ἐκ ἀπῆμον ἀποκρί-
 ναντες, ἀλλὰ πᾶσι καὶ πάσαις ἀναπεπλημένον τῷ βῆμα καὶ
 τῷ θεῷ πρὸς ἀρχόντες. ἐπεὶ δὲ ἦ τ' ἐπιτολή τῷ βασιλέως
 ἀεγνώσθη, λέγοντος αὐτῶν μὲν ἐργασθαι πρὸς ὄργην γε-
 γυῆναι τῶν ἀνδρῶν, ἐκείνοις δὲ δίδοναι τὴν κρίσιν ἐλθ-
 ῆσθαι τε δὴ καὶ ἀβόνοις οὐσι· καὶ τῶν ἀνδρῶν ὁ Κλεῖτος
 εἰσήγαγον, οἱ μὲν βέλτεροι τῶν πολιτῶν ὄφθιμος τῷ Φω-
 κίῳ, ἐνεκαλύψαντο καὶ κέτω κύψαντες ἐδάκρυον·
 εἰς δὲ αἰσῶν ἐτόλμησεν εἶπειν, ὅτι τηλικαύτῳ κρί-
 σιν ἐγκεχειρισμένος τῷ δήμῳ τῷ βασιλέως, καλῶς ἔ-
 χει τοῖς δούλοις καὶ τῶν ξένοις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς ἐκ-
 κληρονομίας. ὅσοι ἀνακροῦντες δὲ τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἀνακροῦντων βόησιν τοῖς ὀλιγαρχικοῖς καὶ μισοδημοῖς, ἄλ-
 λος μὲν ὁ δὲ τῷ Φωκίῳ ἐπεχείρησεν εἶπειν, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς καὶ μόλις ἔξακουσθεῖς, Πό-
 τερον (εἶπεν) ἀδικίας, ἢ δικαιοσύνης ἀποκτείναι βούλεσθε ἡμᾶς· ἀποκρινάμεν δὲ ἵνα ὅτι δικαιοσύνης,

Καὶ τοῦτο (εἶπεν) πῶς γνώσεσθε, μὴ ἀκούσαντες; ἐπεὶ ὁ σοφὸν
 μᾶλλον ἤκουον, ἐχύτερον περσελθῶν, Ἐγὼ μὲν (εἶπεν) ἀδι-
 κεῖν ὁμολογῶ, καὶ θανάτου ὑμῶν ἕνεκα πεπολιτωμένα ἐ-
 μμεταί. οὗτοι δ' ἀνδρες Ἀθῆναιοι, ἀλλ' ἵστε ποτενεῖτε,
 μηδὲν ἀδικήσασθε; ἀποκρίνασθ' ὅτι πολλὰν, ὅτι οἱ φίλοι
 εἰσὶν, ὁ μὲν Φωκίων ἀποστὰς ἡσυχία ἦν. ὁ δ' Ἀγνωνίδης
 ψήφισμα γεγραμμένον ἔχων ἀέγνων, καθ' ὃ τ' ἄνθρωπον ἔδει
 χρεώσασθαι περὶ τῶν ἀνδρῶν, εἰ δόκωσιν ἀδικεῖν. τὸ δ' ἀν-
 δρας, ἀπὸ κατὰ χρεώσασθαι, ἀποδότησιν. ἀναγνωθέντος
 ὁ τὸ ψήφισμα, ἠξίωκε ἑαυτὸν περσελεῖν, ὅπως καὶ
 ἐρεβλώσει Φωκίων ἀποστὰς, καὶ τ' ἔσχατον εἰσφέρειν, καὶ
 τοῖς ἑσπέραις κελῶν περσελεῖται. ὁ δ' Ἀγνωνίδης καὶ τ'
 Κλείτων ὄρων διεσπείροντα, καὶ τὸ πρῶτον βαρβαρίζον εἶ-
 κεν ἑμμετὸν ἠγνούμενος, ὅ τ' ἐμμετὸν (εἶπεν) Κόμη μέδοντα τ' μασιγίαν
 λαβῶν, ὡς ἀνδρες Ἀθῆναιοι, λαβόντες ἐρεβλώσομεν περὶ
 ὁ δ' Ἀγνωνίδης ὁ σοφὸν ἐγὼ χρεώσασθαι τοῦτον. εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ὀφεικῶν
 ἡσυχία ἔσται, ὁρθῶς γε σὺ ποιεῖς. ἀλλ' ὁ Φωκίωνα βασι-
 νίσωμεν, σὲ δὲ ποιήσομεν ὀφεικῶν ἀπὸ τῶν ἑσπέραις, καὶ τ'
 χροτοσίας ἀποδοτέας, ὁσοῦν καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ πρῶτες ἐξ-
 ἀναστάντες, οἱ δ' ἄλλοι καὶ περσελεῖται, κατεχρηστέονσαν
 αὐτῶν θάνατον. ἦσαν δ' οὗτοι τῶν Φωκίων, Νικηκλῆς, Θού-
 διππος, Ἡγήμων, Πυθολκῆς, Δημητρεῖος ὁ τ' Φηφίσιος καὶ
 Κόμη μέδοντος, καὶ Χαερκλέους, καὶ Ἰωνῶν δῆλων ἀπόντων κατε-
 ψήφισθη θάνατος. ὡς οὖν ἀφελύσαντες τὴν ἐκκλησίαν, ἦσαν
 εἰς τὸ δεσποτικόν τὸν ἀνδρα, οἱ μὲν δῆλον περὶ πλεον-
 μεθῶν τῶν φίλων αὐτοῖς καὶ οἰκείων, ὁ δὲ ἄλλοι καὶ κατε-
 ψήφισθη ἑαυτὸν τὸν Φωκίωνα περσελεῖν, ὅτι ὅτε φρα-
 τηρῶν ἀπὸ ἐκκλησίας περσελεῖται, βλέποντες, ἐθαύμα-
 ζον τὴν ἀπάθειαν καὶ μεγαλοψυχίαν τῶν ἀνδρῶν. οἱ δ' ἐξήρτοι
 κακῶς ἔλεγον περσελεῖται. εἰς δ' καὶ περσελεῖται
 ἐξενδρίας περσελεῖται. ὅτε καὶ τ' Φωκίωνα λέγειται βλέ-
 ψαιτα περὶ τὸν δόκωσιν εἶπεν, Οὐ παύσῃ τις ἀρη-
 μονοῦντα τοῦτον; ἐπεὶ ὁ Θούδιππος, εἰ τῶν δεσποτικῶν
 ἠγνούμενος, καὶ ὁ κῶνειον ὄρων τελεόμενος, ἠγνούμεται,
 καὶ κατέκλεμε τὴν Συμφορῶν, ὡς οὐ περσελεῖται τῶν Φω-
 κίωνα συναπολλύμενος, εἶτα εἰς ἀγαπᾷς (εἶπεν) οὐ μὲν
 Φωκίωνα ἀποδότησιν; ἐρομένου δὲ Ἰωνῶν τῶν φίλων εἶπεν
 περὶ Φωκίων λέγει τ' ἦν, Γὰρ μὲν οὖν (εἶπεν) λέγω μὴ
 μνησικακεῖν Ἀθῆναιοις. τὸ δ' Ἡγήμων, ὅς ἐμμετὸν περσε-
 λεῖται τῶν φίλων, ὡς ἀφελύσαντος ὅπως αὐτὸς ἔαση τὸ φάρ-
 μακον περὶ περσελεῖται, Βαρύ μὲν (εἶπεν) ὡς Νικόκλῆς ἐμοὶ τὸ
 αἴτημα καὶ λυπηρὸν. ἐπεὶ ὁ σοφὸν δῆλον ὁσοῦν ποτε τῶν περσε-
 λεῖται τὸν βίον ὁσοῦν ἠγνούμενος, καὶ τὸ περσελεῖται. περσελεῖται τῶν
 περσελεῖται τὸ φάρμακον ἐπέλιπε, καὶ ὁ δημόσιος εἰς ἑφ' ἑλπί-
 ἔτερον, εἰ μὴ λάβοι δώδεκα δραχμάς, ὅσου τὴν ὀφεικῶν ὠνεῖ-
 ται. χροτοσίας ἠγνούμενος καὶ ἀφελύσαντος, ὁ Φωκίων κελῶν ἡ-
 νὰ τῶν φίλων, καὶ εἰπὼν, εἰ μὴ δὲ ἀποθανεῖν Ἀθῆναιοι δωρεᾶ
 ἔσται, ἐκέλευσε τὰ ἀνδρῶν περσελεῖται δωρεῖται. ἡ δ' ἡ-
 μέρα μὲν Μουνηχιῶνος εἰς ἀπὸ τῶν δέκα, καὶ τῶν Διὸς τ'
 πομπῶν πέμποντες οἱ ἴπποις παρεξήσαν. ὡν οἱ μὲν ἀφελύσαν-
 τῶν περσελεῖται, οἱ δ' ἄλλοι τῶν ἡμερῶν δεδακρυμένοι τῆς
 εἰρκτῆς ἀπέβλεψαν. ἔφαθ' ὁ τῶν μὴ περσελεῖται ὡμοῖς
 καὶ διεσπείροντα ὡς ὄργης καὶ φθόρου τὴν ψυχῶν,
 αἰσώτατον γεγενῆσθαι, ὅ μὴ δὲ ὀφεικῶν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μὴ δὲ κατὰ τὴν δημοσίου φόρου τὴν πόλιν ἐορ-
 τάζουσαν. οὐ μὲν δὲ ὡς περσελεῖται ἠγνούμενοις τοῖς ἑσπέραις, ἔδοξε καὶ τὸ Σῶμα τῶν Φωκίωνα ἐξολεῖται,

A Hoc qui cognoscetis, inquit, nisi audieritis? Quū
 nihilo magis aures præberent, accedens propius,
 Ego, inquit, fateor peccasse me, atque ob actiones
 meas rei capitalis me iudico: verum hos Atheni-
 enses, qui nihil commiserunt, quamobrem nece-
 bitis? Respondente multitudine, Quia amici tui
 sunt, abscedens Phocion conticuit. Ibi Agnonides
 recitavit plebiscitum, quod habebat scriptum, ex
 quo laturi erant suffragia an deliquisse videretur,
 si damnari essent, sumendum erat de ijs supplicium.
 Recitato plebiscito postulauerunt quidam, adde-
 retur ut Phocion ante supplicium tormentis lace-
 raretur, inferrique rotam & tortores iusserunt ac-
 ciri. At Agnonides etiã Clitum videns indignan-
 tem, eamque rem barbaricam censens & tetram,
 Vbi Callimedontem, inquit, verberonem Athe-
 nienfes tenuerimus, eum tum excarnificemus: de
 Phocione, nihil ego fero eiusmodi. Hic probus
 quidam vir succlamauit, Rectè tu sanè. nam Pho-
 cionem si torserimus, tibi quid faciamus? Com-
 probato plebiscito, populoq; in suffragia missio, ne-
 mo sedens, sed exurgentes omnes, pleriq; & coro-
 nati, damnauerunt illos rei capitalis. Erant cum
 Phocione Nicocles, Thudippus, Hegemon, Py-
 thocles. Insuper Demetriũ Phalereum, Callime-
 dontem, Chariclem, nonnullosq; alios capitis ab-
 sentes damnauerunt. Postquam igitur dimissa con-
 cione illos ad carcerem duxerunt, alij, cõplecten-
 tibus eos amicis & familiaribus, eiulãtes & lamen-
 tantes ibant: at Phocionis vultum, quam talè vi-
 derent sicut quum dux solet à concione deduci,
 stupebant imperterritum & excelsum animum
 eius. Inimici verò prætercurrentes incessabant eũ
 conuiijs. Vnus etiam inspuit in eum. Ibi Phocio-
 nem fama est cõuersum ad archontas dixisse, Ne-
 mo huius reprimet petulantiam? Quum Thudip-
 pus in carcere cicutam cerneret teri, questus est &
 deplorauit calamitatem suam, quod iniuste cum
 Phocione occideretur: Et tu non præclare agi, in-
 quit, putas tecum, quod sustollaris cum Phocione?
 Rogante quodam amico num quid ad filium vel-
 let Phocum: Maximè, inquit, iubeo ut iniuriarum
 populi Atheniensis obliuiscatur. Nicocle, qui ami-
 cus eius fidissimus erat, rogante sibi ut permitteret
 priori venenum haurire, Hæc quidè, inquit, gra-
 uis mihi Nicocle & dura est petitio: verum quia
 nihil tibi per omnem vitam denegauit aliud, hoc
 quoq; largior. Vbi biberunt iam omnes, defecit ve-
 nenum, & carnifex aliud negauit se triturum, nisi
 duodecim drachmæ essent sibi numeratæ, quanti
 denarij pòdus veniebat. Quum intercederet mo-
 ra & tempus traheretur, Phocion accersito quo-
 dam amico, ait, anne gratis quidem mori Athenis
 liceret, petijtque ut carnifici illud aris daret. Dies
 erat mensis Munychionis nonusdecimus, ac
 pompam Ioui agentes præteruehebantur equites,
 quorum alij coronas detraxerunt, alij fufis lacry-
 mis fores carceris respexerunt. Existimauerunt il-
 li qui non prorsus erant immanes peruersoque ira
 atque inuidia animo, rem maximè detestandam
 quod non sustinisset illo die, neque à cæde pu-
 blica solenne agēs abstinisset ciuitas. Atqui, qua-
 si minus rectè ludos egissent, visum inimicis est ut
 etiam corpus extra fines projiceretur Phocionis,

ac nequis Atheniensis rogum funeri incende- A
ret. Quamobrem nemo amicorum corpus fuit
ausus attingere. Conopion quidam, tali assuetus
ministerio operam locare, exportatum ultra E-
leufina cadauer igni ex æde mulieris Megaricæ
sumpto combussit. Ibi mulier Megarica cum an-
cillis assistens tumulum honorarium aggressit,
atque inferias dedit Phocioni. Ossa in sinu col-
legit, eaque nocte domum deportata defodit a-
pud focum cum his verbis, Apud vos optimi pe-
nates has boni viri reliquias depono. Eas vos
quum Athenienses ad mentem redierint, patrio
reddite sepulchro. Et sanè breui interuallo rebus B
docti Athenienses qualem moderationis & iusti-
tiæ præsidem custodemque amisissent, statuum
ei ex ære posuere, & ossa publicè extulere. Accu-
satores, Agnonidem rei capitalis damnauerunt
necaueruntque: Epicurum & Demophilum ex
vrbe profugos Phocionis filius confectatus est,
pœnasque ab eis exegit. Hunc ferunt nec alias
probum virum fuisse, & quum adamaret puellam
quæ apud lenonem alebatur, forte Theodori A-
thei disputationi interfuisse in Lyceo habitæ hu-
iuscemodi, Si dilectum redimere turpe non est,
nec dilectam: item, quod si non amicum, nec a-
micam. Hæc disputatione ad libidinem suam ac-
commodata, vt præclara redemisse eum meretri-
cem. At hoc quod commissum in Phocionem
fuit, illam in Socratem noxam denuò refricuit
apud Græcos, quod germanissimum huic illud
admissum peccatum & vulnus appareret à ciuita-
te acceptum.

καὶ μηδὲ πῦρ ἐναῦσαι μηδένα πρὸς τὸ φιλίᾳ Ἀθηνῶν.
δι' ὃ φίλος μὲν ὁδὸς ἐτόλμησεν ἀφαιεῖν τὸ σῶμα τοῦ
Κωνωπίων δέ τις ἔσπουργεῖν εἰσομήρος τὰ τοιαῦτα, μισθοῦ
κρημαθέντα τὸ νεκρὸν ὑπὸ τῆς Ἐλευσίνας, πῦρ λαβὼν ἐκ τῆς
Μεγαρικῆς ἔκασεν. ἡ δὲ Μεγαρικὴ γυνὴ παρούσα μὲν τῆ
θεσπιαγίδων, ἔχουσα μὲν αὐτῇ χάριμα κενὸν καὶ κατέπεισεν
εἶπε μὲν ὅτι καὶ κλητὰ τὰ ὄσα, καὶ κρημίσασα νύκτωρ εἰς τὴν οἰ-
κίαν, κατέρυξε τὰ τὴν ἐσθῆν, εἰποῦσα, Σοί, ὦ φίλη ἐστία, "
τὸ δὲ κατεπατήμεθα ταῦτα ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λείψανα. Σὺ δ' αὐτὰ "
τοῖς πατρίοις ἀπόδος ἡρώϊς, ὅταν Ἀθηνῶσι σφραγίσω-
σιν, καὶ μὲν τοῦ χρόνου βραχέος ἀφαιεῖται, καὶ τῆς σφρα-
γμάτων διδασχίτων ὅτι ἐπιτάττω καὶ φύλακα σφραγίσ-
της καὶ δικαιοσύνης ὁ δῆμος ἀπώλεσεν, ἀνδριόματα μὲν αὐτῆ
χαλκῶν αἰέτησαν, ἔθαψαν δὲ δημοσίοις τέλεσιν τὰ ὄσα.
τῆ δ' ἐκπηγῶν Ἀγωνίδην μὲν αὐτῆ, θάνατον καταχρη-
στούσαντες, ἀπέκτειναν. Ἐπίκουρον δ' καὶ Δημόφιλον, ἀπο-
δράσας ἐκ τῆς πόλεως, ἀνδρῶν ὁ τῶ Φωκίως υἱός, ἐπιμυ-
ρήσατο. τῶτον οὐτε τῶμα σπουδαῖον ἀνδρα γυμνάσαι φαόν,
καὶ παιδίσκης ἐρώϊα τὸ δὲ πορνόσοκῶ τρεφομένης, καὶ τῆ
χίω Θεοδώρῳ τῆ ἀγῆα τὸ δὲ γυμνάσαι λόγον ἐν Λυκίᾳ
C ἀφαιεῖται τὸ σῶμα, εἰ τὸν φίλον λύσασθαι μὴ ἀγρόν
ἔστιν, ὅσοι τὸ φίλον ἰμοίως εἶδ' ὅτι μὴ δ' ἐταίρον, ὅσοι δ' ἐταί-
ρον. ἡμίονοι οὖν ἑαυτὰ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τὴν λόγον ὡς
δ' ἔχοντα, λύσασθαι τὴν ἐταίρον, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς Φωκί-
να πρὸς τῆντα, τῆ πρὸς Σωκράτην πάλιν ἀνέμνησε τὸς
Ἑλλήνας, ὡς ὁμοιοτάτης ἐκείνης τὴν ἀμύθησας ταύτη καὶ δις-
τυχίας τῆ πόλεως γυμνάσης.

PLVTARCHI D

CATO MINOR.

ATONIS natales claritatis
incunabula & gloria à proa-
uo acceperunt, viro Romæ ob
virtutem clarissimo & poten-
tissimo, vt in vita illius recen-
suimus. Relictus est hic cum
fratre Cæpione & Porcia so-
rore parentibus orbus. Fuit præterea Catonis E
Seruilia soror vterina. Omnes hi apud Liuiū Dru-
sum avunculum ac principem tunc ciuitatis edu-
cti fuere. Etenim fuit ille disertissimus & cætera
vir cum primis bonus, ac si quis alius Romanorum,
prudens. Fama est à prima statim ætate mores Ca-
tonem voce, vultu & per ludum præ se tulisse vbi-
que inflexibiles, infractos & stabiles. quippe ha-
bebant neruos impulsus eius supra ætatem vehe-
mentes, eratque cum adulatoribus asper & horridus,
tum magis obnitebatur terrentibus. A risu
tam alienus, rarò vt ad leuem risum deduceret su-
percilia. Non præceps neque procliuus ad iram: v-
bi verò exarsit, placatu difficilis. Vt igitur literis F
admotus est, stupidus erat ad percipiendum &
tardus: at quod semel percepisset, id retinebat ne-
que dabat obliuioni. Quod alioquin est natura
comparatum, vt memoria minus valeant sagaces:

PLVTARCHI D

KATON O NEOTEROS.

KATONI δ' ὁ μὲν γένος ἀρχαῖον ὅτι φα-
νεῖας ἔλαβεν καὶ δόξης ἀπὸ τῆς πατρὸς Κά-
τωνος, ἀνδρὸς ἐν δόξῃ καὶ δυνάμει μέγιστα Ρω-
μαίων γυμνάσης δι' ἄρετῶν, ὡς ἐπὶ τοῖς πρὸ ἐ-
κείνου γέγραπται: κατελείφθη δ' ἡνέων ὄρφανος μετ' ἀδελ-
φοῦ Καπίωνος καὶ Πορκίας ἀδελφῆς. ἡ δ' ἡ Σερβιλία Κά-
τωνος ὁμομήτειος ἀδελφῆ. καὶ πρῶτες οὗτοι τὸ δὲ Λιβία
Δρούσα Ἐσφίω καὶ διατὸν εἶχον, τῆ μὲν ὄντι τῆς μήτρης, ἀ-
γροῖ δ' ἡ πολιτεία τότε. καὶ γὰρ εἰπεῖν δεινότατος ἡ, καὶ τῶμα
C ἀφρονὶ ἀνὴρ ἐν τοῖς μέγιστοις, καὶ φρονηματὸς ὅσοι ἐν Ρωμαί-
ων ὑφ' ἑμῶν. λέγεται δ' ἡ Κάτων, ὅτι ἐκ παιδίου τῆ τε φω-
νῆ καὶ τῆς πατρὸς ὄψα, καὶ τῆ πρὸς τὰς παιδίας ἀρετῆς, ἡνὸς
ἔσπουργεῖν ἀρετῶν καὶ ἀπαρῆς καὶ βέβαιον ἐν πᾶσι. ἰσχυρῶς
γὰρ εἶχεν αὐτῆ παρ' ἡλικίας τελεσιουργῶν ἀόργα καὶ τοῖς κα-
λακευοῖσι τεραχὺς ὡν καὶ πατρὸς αἰτίας, ἐπὶ μάλλον ἐκείνῃ
τῆ ἐκφοβοῦντων. ἡ δ' ἡ καὶ πρὸς γῆντα κρημῆ δισκίητος,
ἀρετῆς μετρίματος σπουδῶς τῆ πατρὸς ὄψα ἀφαιεῖται, καὶ
πρὸς ὄργην ἔσφραχῆς, ὅσοι ὀλισηρὸς ὄργιστῆς δ' εἰς παραίτη-
τος. ὡς οὖν εἰς τὸ μαθητῶν ἦκε, να δὲ εἰς τὴν αἰαλαβεῖν καὶ
βραδείας ἀναλαβεῖν δ' καὶ τοῖς καὶ μνημονικός. ὁ δὲ καὶ πρὸ-
φυκεῖ δὴως, τὸς μὲν ἀφροῖς ἀναμνηστικὸς μάλλον εἶναι,
SSS ij

μνημονικῆς δ', τὰς μὲν πόνου καὶ πρῶτα ματίας τῶν ἀδελφῶν
 μῦθους. Ἰδὲ γὰρ οὐκ ἔκκαυμα τὴν ψυχῆς, τῆν μαθητῶν ἔκα-
 σαν. ἔοικε δ' καὶ τὸ δυσπίστον τῶν Κάτωνι ποιεῖν ἐργαδὲς ἔσαν τῆ
 μάθουσι. πάθει γὰρ ἡ δ' μαθητῶν ἀτεχνὰς ὄντι, καὶ τὸ πεί-
 θεσθαι τὰ χυλοῖς ἢ τῶν ἀντέχον διωαμῶν οὐ συμβέβηκεν. ἀλλὰ
 πείθονται μάλλον νέοι γέροντων, καὶ νοσηῶντες ὑγιαίνοντων. καὶ
 ὁλως οὐκ οἶσθε δ' ἀπορῶν ἀδενέστων ὄντι, ῥᾶστον δ' ἀπορῶν
 θέλωμον. τὰ μὲντοι παιδαγωγῶν τῶν Κάτωνι πείθεσθαι μὴ
 λέγεται, καὶ ποιεῖν ἀπὸ τῶν ἀπορῶν ἀδενέστων, ἐκείνου δὲ τὴν
 ἀπὸ τῶν ἀπαιτεῖν, καὶ τὸ δὲ πωτῶν εἶσαι. καὶ γὰρ ἡ γὰρ
 εἰς τὸ παιδαγωγῶν αὐτῶν, καὶ λόγον ἔχον τῶν κενδύλου ἀπορῶ
 χροῦτερον, ὄνομα Σαρπηδῶν. ἐπὶ δ' παιδὸς τῶν Κάτωνος
 ὄντος, ἔσραπτον οἱ Συμμαχοὶ τῶν Ρωμαίων ὅπως μετῆ-
 ξοισι τῆς ἐν Ρώμῃ πολιτείας· καὶ Πομπαιδῶς Σίλλων,
 αἰὲρ πολεμικός, καὶ μέγιστον ἔχον ἀξιώματα, τῶν Δερούσου
 φίλος, κατέλυσε παρ' αὐτῶν πλείονας ἡμέρας· ἐν αἷς γέρον-
 τος οἷς παιδῶν σιωπῆς, Ἄγε (εἶπεν) ὅπως ἄρα ἡμῶν
 δέησατε τῶν θεῶν, σιωπῆσαι παρὰ τῆς πολιτείας.
 ὁ μὲν οὖν Καπίων ἀφαιρέσας ἐπέειπεν· τῶν Κάτωνος
 ὄντος ἀπορῶν ἀδενέστων, καὶ βλέποντος εἰς τὰς ξένας ἀ-
 τεχνὰς καὶ βλοσυροῦ, ὁ Πομπαιδῶς, Σὺ δὲ (εἶπεν) ἡμῶν ὡ-
 νεαία ἢ λέγεις; οὐχ οἷος εἶ τῶν ξένους συλλαμβάσασθαι
 παρὰ τῶν θεῶν, ὡς παρὰ τὸ ἀδελφός; μὴ φησὶν ἀδελφῶν τῶν
 Κάτωνος, ἀλλὰ τῆ σιωπῆ καὶ τῶν ἀπορῶν ἀδενέστων
 ἀπολέγεσθαι τὴν δέησαν, ἀδελφῶν αὐτῶν ὁ Πομπαιδῶς
 ἄρα θυεῖδος, ὡς ἀφῆσθαι, ὁμολογεῖν ἐκέλευεν, ἢ εἰς τὴν ἔ-
 φασκεν· ἀμα τῆ τε φωνῆ τεραχύτερα χροῦτος, καὶ τῶν
 χροῦτον ἀπρητημῶν τῶν αἵμα πολλάκις ἄρα τῆς θυεῖδος
 χροῦτων. ἐπεὶ δ' πολλῶν χροῦτον οὕτω διεκέρτερησεν ὁ Κά-
 των ἀνέκπληκτος καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν ὁ Πομ-
 παιδῶς, ἢ τυχὴ παρὰ τῶν φίλων εἶπεν, Οἷον δ' ὑπὸ χροῦτος
 Ἰταλίας ὁ πάς οὕτως ὄντι. εἰ δ' ἀνὴρ ἢ μίαν οἶον ἀοῖμα
 φῆσθαι ἡμῶν ἐν τῶν δὲ μῶν ἡμέρας. πάλιν δ' ὁ Συμμαχῶν υἱος
 ἐν ἡμέρας κατέσταντος ὅτι δειπνοὶ ἀμῶν τε παῖδας
 καὶ τὰς παρὰ Κάτωνι, ὁρῶν ἀγνοῦντες ἐν ἡμῶν τῆς οἰ-
 κίας ἔπαυον ἀλλοῖ καὶ ἑαυτοῖς ἀναμεμυγῶν νεώτε-
 ροὶ καὶ ἀπορῶν. τῶν παιδῶν ἡμῶν, διχα, καὶ κατη-
 γορεύει, καὶ ἀγνοῦν τῶν ἀλισκοῦτων. εἰς οὖν τῶν ἐδωχέ-
 των παιδῶν ἀπορῶν. τὴν ἔφιν ἄρα ἀπορῶν τερον πα-
 δὸς ἀφῆσθαι εἰς ἡ δὲ ἀπορῶν καὶ εἰρηθεῖς, ἐπεκαλεῖτο τῶν Κά-
 τωνι, καὶ διωσάμενος τοῖς ἀπορῶν καὶ ἀφῆσθαι ἄλλο-
 τας, ἀφῆσθαι τῶν παῖδας· καὶ μετ' ὀργῆς ἔχον ἀπῆλθεν οἶκα-
 δε, καὶ παῖδες ἔτερον σιωπῆσθαι. οὕτω δ' ἡμῶν ἀπορῶ-
 βήτος, ὡς τ' ἐπεὶ Σύλλας τὴν παιδικῶν καὶ ἔσαν ἰπποδρο-
 μῶν, ἡμῶν καλοῦσι Τροίαν, ὅτι τῶν διδασκῶν, καὶ σιω-
 γῶν τοῖς ἀφῆσθαι παῖδας, ἀπέδειξεν ἡγεμόνας δύο, ὧν τῶν
 μὲν ἔτερον οἱ παῖδες ἐδέξαντο ἀφῆσθαι τὴν μητέρα, (Με-
 τέλλης γὰρ ἡμῶν ὑπὸ τῆς Σύλλας γυναικός) τῶν ἔτερον, ἀδελ-
 φιδῶν ὄντα Πομπηίου, Σέξτον, οἷον εἶον ὅσοι ἐβουλοντο με-
 λετῶν ὅσοι ἐπέαθ. πωτῶν ἀδελφῶν τῶν Σύλλας ἡμῶν βέβητο,
 πόρτες ἐβόησαν, Κάτωνι καὶ ὁ, τε Σέξτος αὐτὸς εἶζας παρῆ-
 χεν ὡς κρείττων τὴν φιλοτιμίαν. ἔτυχε δ' καὶ φίλος ὦν ὁ Σύλ-
 λας παρὰ τῶν ἀφῆσθαι, καὶ ποτε ἀπορῶν γὰρ καὶ ἀπορῶν μίλησεν. ὀλίγους πόρτες νέμειν τοῖς αὐτῶν φιλοφροσύνῃ ἀφῆ-
 βάρους καὶ ὄντις εἶχεν ἀρχῆς καὶ δυνάμεως, μέγα δὲ ποιούμενος ὁ Σαρπηδῶν τῶν ἀφῆσθαι ἡμῶν ἀφῆσθαι ἀσφάλῃ,

A valeant autem qui cum labore & sudore arripue-
 runt. quippe existit vnaquaque disciplina com-
 prehensio quasi fax animi. Atque apparet; Cato-
 nem, quod ægrè induceretur, difficilius arripuisse
 literas. nam profectò patitur aliquid qui di-
 scit: & persuaderi citius solent qui minus valent
 reluctari. Quare persuadentur facilius iuvenes
 quàm senes, ægri quàm sani. Denique in quibus
 hæsitatio est imbecillima, ibi facillimum est quod
 suggeritur. Magistro tamen Catonem dicto au-
 dientem perhibent fuisse, & fecisse quicquid ille
 iuberet: sed causam requisisse singulorum, & ra-
 tionem percunctatum. Erat nanque præceptor
 eius vrbanus, promptiorque ad inducendum ra-
 tionem quàm pugno, Sarpedo nomine. Catone et-
 iamnum puero focij populi Romani de ciuitate
 Romana obtinenda agebant, & Silo Pompædus,
 insignis bello vir maximaque autoritate, atque
 Drusi amicus, complures dies diuertit apud eum.
 Interea factus pueris familiaris, Facite, inquit, vt
 avunculum pro nobis oretis quò adiutor nobis
 in assequenda ciuitate sit. Ac Capio arridens an-
 nuit. Quum Cato nihil responderet, & intentis
 oculis intueretur hospites rigidè, Pompædus, Tu
 verò, inquit, quid respondes adolescens: visne hos-
 pitibus apud avunculum sicut frater præstò esse?
 Obmutescente Catone, silentioq; & vultu præ se
 ferente petitionem abnuere, fastollens eum Pom-
 pædus quasi de fenestra præcipitatus promitte-
 re iussit, alioqui ipsum deiecturum se minatus est:
 simulq; voce est asperiore vsus, & suspensum cor-
 pus identidè ex fenestra librauit. Quod vbi ita diu
 Cato sustinuit intrepidus & imperterritus, Pom-
 pædus eo deposito summissè ait ad amicos, Quàm
 Italix promittit hic puer boni? qui si vir sit, ne
 vnum quidem suffragium opinor in populo feremus.
 Alio tempore quum propinquus quidam Ca-
 tonis inter alios pueros ipsum quoq; ad cœnâ na-
 talibus suis vocasset, feriantes in parte quadâ x di-
 um colludebant inter se promiscuè iuniores &
 maiores. Ludus erat iudicia, accusationes & abdu-
 ctiones damnatorum. Ex iudicatis pueris vnus facie
 speciosa à maiore puero ductus in cubiculum &
 vinctus appellauit Catonem. Mox Cato reintellecta
 perrexit ad fores, repulsaq; statione & obstitenti-
 bus eduxit puerum, atq; ira percitus recepit se do-
 mum, comitatiq; sunt eum pueri cæteri. Vique eò
 autem celebris erat, vt quum esset Sylla certamen
 sacrum equestre puerorum, quam Troiam nomi-
 nant, editurus, & contractis nobilibus pueris duos
 designasset duces eorum, quorum pueri alterum
 matris causa acceperunt: (nam Metellæ erat vxoris
 Syllæ filius) alterum non admiserunt, quan-
 uis Pompei fratris filius esset, Sextus nomine, ne-
 que exercere se sub eo neque sequi eum sustinue-
 runt. Percunctante Sylla quem vellent, omnes al-
 tra voce postulauerunt Catonem, submittensque
 se ipse Sextus Catoni id decus concessit vt præstan-
 tiori. Erat eorum Sylla amicus paternus. Vnde eos
 aliquando accersebat admittebatque ad collo-
 quium. quam familiaritatem tribuebat ob maie-
 statem & fastigium imperij, quod obtinebat, &
 potentix, perquam paucis. Quod Sarpedo ma-
 gnum ducens iuxta ad honorè & ad securitatem,

Catonem ducebat assidue salutandi Syllæ causa domum eius : quæ, ob multos qui ducebantur & torquebantur, nihil à carnificina abhorrebat. Annū agebat tunc Cato quartumdecimū. Is multorum qui illustres viri dicebantur, capita efferri videns, & præsentibus occultè ingemiscens, rogavit magistrū, eum hominem cur interficeret nemo? Subijciente illo, Nempe timent, puer, eum magis quàm oderunt. Quin igitur, inquit, mihi gladium dedisti, ut eo interempto asseruerim ex seruitute patriam? His verbis auditis Sarpedo obtutumque eius & vultum iræ atq; ardoris plenum confiderans, vsq; adeo metuit ut deinceps attederet & obseruaret diligenter ne quò se præcipitantius demitteret ille. Quum adhuc admodum puer esset, responsum dedit exquirentibus quem maxime amaret? fratrem, quem secundum? què fratrem: & tertium, quousq; eodem subinde repetito respofo destitit alter à percunctando. Vbi adoleuit, confirmavit etiam atq; etiam eam benevolentiam in fratrem, siquidē annos natus viginti sine Cæpione nunquam cœnauerat, non peregrè profectus, non in forum progressus fuerat: verum vnguentum sumente illo repellebat id, cæteraque restrictam vitam & rigidam tenebat. Ac Cæpio quum frugalitas eius & moderatio extolleretur, fatebatur talem se esse, si cum alijs contenderetur. At vbi cum Catonis vita, inquit, comparo meam, nihil mihi ipse videor à Sippio differre: nominās quendam decantati luxus & mollitię. Cato autem postquam sacerdos Apollinis est factus, mutato domicilio, partitus patris hæreditatem, ex qua portio fuit eius centum & viginti talentum, vitam impendio magis adstrinxit: atque Antipatro Tyrio, Stoicæ sectæ philosopho, in contubernium allecto, incubuit potissimum ethicis & politicis præceptis, atque ad omne genus virtutum quasi afflatu aliquo lymphatus est raptus. Supra cætera officia iustitiam amplexus est rigidam & inflexam ad benignitatem vel gratiam. Excoluit etiam dicendi in concione facultatem, volens in politica philosophia, tanquam ampla ciuitate, etiā vires quaedam obiter ali bellicas. Haud præsentibus alijs tamen exercuit se, neque quisquam audiuit declamantem: sed & amico dicenti, Homines silentium tuum Cato, reprehenderunt, Modò, inquit, ne vitam. tunc ad dicendū accingar, quū non dicturus sim silentio digna. Basilicam, quæ Porcia dicitur, dedicauerat in censura Cato Maior. In ea tribuni plebis dare audientiam soliti, quum columna subsellijs officere videretur, eam deliberauerant remouere vel trajcere. Id Catonem primū protraxit in forum inuitum. Nam obiecit se illis, mirificumque dedit eloquentiæ pariter & animorum specimen. Etenim nihil oratio eius iuvenile, nihil fucatum habebat: sed erat elata, plena & aspera. Urbanitas tamen aures mulcens sententiarum distinguebat breuitatem, moresque eius in oratione elucens condimentum quoddam & mel seueritati præbebant non iniucundum. Vox satis erat canora & sufficiens ut à tanto populo exaudiretur. Vires & latera firmissima habebat & indefatigata. Nam subinde quum integrum diem diceret, non est confectus. Quum eam causam obtinuisset, reduxit se ad silentium de integro

ἤην ἀσπατόμυρον τὸ Κάτωνα σιωχῶν· εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σύλλα, μηδὲν ποτὲ παροισιδεῖν ἀσιβῶν, χέρον Δία φερούσαν, ὑπὸ πληθῶν τῶν ἀρσενίων, καὶ τρεῖς βουλευμένων. ἡ μὲν οὖν ἔπος ἐκείνο τῶν Κάτωνι τετραρεσκιδέκατον ἰδὼν ὁ κεφαλῆς ὅπι φανῶν ἀνδρῶν λεγόμενων ἐκχυμίζουσας, καὶ κρύφα τοῖς παρόντων ὀπιτένοντας, ἠρώτησε τὸ παιδαγωγὸν ὅτι δὴ τὸν τὸ ἀδελφοὺς ὁσδεῖς ἀποκτείναν· εἰπόντες δὲ ἐκείνου, Φοβοῦμαι γὰρ αὐτὸ, ὡς πᾶσι μάλλον ἢ μισοῦσιν· Τί οὖν (εἶπεν)· ὅτι ἐμοὶ ξίφος ἔδωκας, ἵνα αὐτὸν ἀετῶν ἀπήλλαξαι δουλείας τὴν πατρίδα; τὸν τὸ λόγον ἀκούσας ὁ Σαρπηδῶν, ἅμα καὶ ὁ βλεπέμενος καὶ ὁ παροισιδεῖν περιπλάμνον αὐτὸν ὀργῆς καὶ μῆνους καὶ πόνου, ὅπως ἔδειξεν, ὡς τε ὁ λοιπὸν ἤδη παροισιδεῖν ἀκρίβως καὶ τὸν ἀφύλακτον μηδὲ βολήσῃ παρεβολώτερον. ἔπιν οὖν παδάειον ὡν μικρὸν, ἀπεκρίνατο τοῖς ἐρωτῶσιν ἵνα φιλήμεναι, τὸ ἀδελφόν· τίνα δούτερον, ὁμοίως τὸ ἀδελφόν καὶ τείπον, ἄλλοι οὐ πολλάκις λέγοντος ἀπέπει οὐ ἐρατῆν. ἡρόμενος δὲ ἐπὶ ἡλικία, μάλλον ἐβεβαίωσεν τὴν παρὰ τὸ ἀδελφόν δίοισαι. ἔτη γὰρ εἴκοσι γεροντῶς, χυεῖς Καπιωνος ὅσην ἐδείπνησεν, ὅσην ἀπεδήμησεν, εἰς ἀρσενίου παροισιδεῖν. μύρον δὲ ἐκείνου λαμβάνοντες, αὐτὸς παρητεῖτο. καὶ ἄλλα τὰ παρὰ τὴν διαίτην ἡ ἀκρίβης καὶ σιωπῆς. ὁ γὰρ οὖν Καπιωνὸν ἐπὶ τῷ φρεσίν καὶ μετεώρησιν ἡσυχίας, ὡς λόγος τοῦτο εἶπεν, παρὰ τὸς δῆλους ὄξετα ζῆλος. Ἀλλ' ὅταν (εἶπεν) τὸν τὸ Κάτωνας εἶον τὸν ἀδελφόν τὸ ἐμὸν, ὁσδὲν ἐμαυτῶν φαίνομαι Σιππίου Διὰ φέρων· τὴν ὅπι τὴν ἡλικίαν καὶ μαλακίαν παροισιδεῖν ὁμοίως. ὁ δὲ Κάτων, ὅτι τὴν ἡλικίαν ἐλαβὼν τὸ ἀπολλωνίου, μετοικήσας, καὶ νεομῆδος μοῖραν τῶν πατρῶων, ἕκατον εἴκοσι τάλαντων ἡρομῆδω, τὴν μὲν διαίτην ἐπιμαλλον σιωπέσειεν. Αἰτίπαρ ὁ Τύριον τῶν ἀπὸ τῆς φιλοσοφῶν παροισιδεῖν ἀμύρος, τοῖς ἡλικίαις μέγιστα καὶ πολιτικῶν ἐπιφύετο δόγμασι, παρὶ πάντων μὲν ὄρεται ὡς παρὸν ὀπιπνοῖα καὶ ἀσχετος γεροντῶς, Διὰ φέρων δὲ τὸν καλοῦσιν ὁ παρὰ τὴν δικαιοσύνην ἀτενέες ὁ ἀκαμῶτον εἰς ὀπιτεῖ κείων ἢ χέρον ὀπιπνοῖα καὶ ἡσυχίας. ἡσυχία δὲ τὸν ἐργασίον εἰς πληθῆ λόγον, ἀξίων, ὡς παρὸν ἐπὶ πόλιν μεγάλην, τῆ πολιτικῆ φιλοσοφία καὶ μέγιστον εἶναι ἡ τὸν ἀφύλακτον. οὐ μύτοι μὲν ἐτίρων ἐποεῖτο τὰς μελέτας, οὐδὲ ἡκρόατο λέγοντος ὁσδεῖς. ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν εἰπόντα, Μέμφορται ὅτι Κάτωνοι ἀδελφοὶ τὴν σιωπῆν· Μόνον (εἶπεν) μὴ τὸ βίον. ὄρεται δὲ λέγειν, ὅταν μὴ μέλλω λέγειν ἄξια σιωπῆς. ἢ ὁ καλοῦσιν Πορκία βασιλική, ἡμνητῶν ἡ ἀνάθημα τὸ παλαῶν Κάτωνας· εἰωθότες οὖν ἐκεῖ ἡσυχίας εἶναι οἱ δὲ μύτοι, καὶ κείνος τοῖς διφρεῖς ἐμποδῶν εἶδεν δοκίμως, ἐγνωσάμενος ὅτι αὐτὸν ἢ μετὰ τῆσιν. τὸ Κάτων παροισιδεῖν εἰς ἀρσενίου ἀκρίβως παροισιδεῖν. αὐτίση γὰρ αὐτοῖς, καὶ πείρα ἅμα τὸν λόγον καὶ τὸν φρονήματος δούς, ἐθαυμάσθη. καὶ γὰρ ὁ λόγος νεαρόν μὲν ὁσδὲν ὁσδὲν κρυφόν εἶχεν, ἀλλ' ἡ ὄρθιος καὶ παρὸν πληθῆ καὶ τρυφῆς. οὐ μύτοι ἀλλὰ καὶ χέρον ἀγωγὸς ἀκρίβως ἐπέτρεχεν τῆ βραχύτητι τῶν νοσημάτων, καὶ ὁ ἦτος αὐτὸν καταμηνύμενοι ἡδονῆν ἡ καὶ μετὰ τὴν σιωπῆν παρὶ τῶν ὁσδὲν ἐπὶ ἀδελφόν. ἢ ὁ φωνῆ, μετὰ τὴν μὲν ἀποχεῖσται, καὶ Διὰ φέρων εἰς τὸσδὲν ὄξετα δῆμον, ἰσὺν δὲ καὶ τὸν ἀρρηκτον εἶχεν καὶ ἀτρυ

τοῦ. ἡμῶν γὰρ ὄλιον εἶπὼν πολλάκις, ὅσην ἀπὸ τῶν ὄσων. τὸ τε δὲ οὖν κρατήσας τῆς δίκης, πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν σιωπῆν

καὶ τὴν ἀσκήτην. σιωπῆσειλεν καὶ διεπόνησεν ὁ Καταμα γυμνα-
 σίαις ἐπιτηδεύων, ἐπιζῶντων ἀνέχεσθαι καὶ καύματα καὶ νιφε-
 τὸν ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ, καὶ βαδίζον ἐν ταῖς ὁδοῖς πᾶσαν
 ὥραν ἀπὸ ὀχήματος. τῶν δὲ φίλων οἱ σιωπευόμενοι ἵπ-
 ποῖς ἐχρῆντο, καὶ πολλάκις ἐκείτω παρέδωκεν ὁ Καταμα, ἐν
 μέρει πρὸς ἀλεξάνδρον, πρὸς τῶν αὐτῶν, ὀχυρῶν, θου-
 μαστῆν δὲ καὶ πρὸς τὰς νόσους ὑπομονῆ μετ' ἐγκρατίας ἐ-
 χρῆτο. πυρέτων γὰρ, μόνος ἐφ' ἑαυτῷ διημέρει, μηδὲνα
 πρὸς ἑμῶν ἀρετῶν οὐ βέβαιον ἀποδοῖτο ρατῶν καὶ μετα-
 βολῶν τῆ νοσημάτων. ἐν δὲ τοῖς δείπνοις ἐκλυθεῖτο πρὸς
 τῶν μερίδων. εἰ δὲ ἀπολάχοι, πρὸς τὸν ἀφῆν τῶν φίλων κε-
 λθόντων, ἔλεγε μὴ καλῶς ἔχειν ἀκρότης τῆς Ἀφροδίτης.
 καὶ κατ' ἄρχει μὴ ἀπαξ ἔπιπνῶν ἔπι δὲ δείπνον ἀπέ-
 λυεν, πρὸς ἰοῦν τῶν χροῖα μάλιστα πρὸς ἰοῦν πίνειν, ὡς τε
 πολλάκις ἐν οἷω ἀφῆν εἰς ὄρθρον. αἰτίαν δὲ ἔλεγε οἱ
 φίλοι τοῦτου τῶν πολιτεῶν καὶ τῶν δημόσια πρῶτα,
 πρὸς οἷς ὄλας τὸ Καταμα τῆς ἡμέρας ὄντα, καὶ καλυπόμενοι
 φιλοσοφῶν, νύκτωρ καὶ πρὸς τὸν Κυβέβαδον τῶν φιλο-
 σοφῶν. δὲ καὶ Μεμμίου υἱὸς ἐν Κυβέβαδον φησάντος ὄλας
 τὸ Καταμα μεθύσκεσθαι τῆς νύκτας. ὑπολαβὼν ὁ Κικέρ-
 ρων, Ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγει (εἶπεν) ὅτι καὶ τῆς ἡμέρας ὄλας κυ-
 βέβαδον. καὶ τοῦτο δὲ τοῖς πότε βίαις καὶ τῶν ἔπιπνῶν οἱ
 Καταμα τῶν ἐπιπνῶν ὄλας οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, ὡς οὐσι
 φάλοισι καὶ μεγάλης δεομῶν μετὰ βολῆς, ἐπεὶ πορφύρεαν
 ἔωρε τῶν κατὰ ἄρχεις ἐρυθρῶν καὶ ὀξείων ἀγαπωμένων, αὐ-
 τὸς ἐφόρει τῶν μέλαιναν. πολλάκις δὲ ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων
 εἰς τὸ δημόσιον πρὸς μετ' ἄριστον, οὐ δόξαν ἐκ τῆς τῆς
 κακότητος θηρώμενος, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔπι τοῖς ἀρεταῖς
 ἀχίνασθαι μοῖοις, τῶν δὲ δῆλων ἀδύων κατὰ φρονεῖν. καὶ
 κληρονομίαν δὲ αὐτῶν πρὸς ἡγεμονίαν αἰετοῦ Καταματος ἐ-
 κατὸν ἀφῆν τῶν εἰς ἀρετῶν σιωπῆσαν, παρῆεν αὐτῷ
 πικρῶν χροῖα τῶν δεομῶν τῶν φίλων. ἐνοῖ δὲ καὶ χροῖα
 καὶ θεοπο. τῆς αὐτῆς διδόντος καὶ βεβαιουῦτος, ὑπέθετο
 πρὸς τὸ δημόσιον. ἐπεὶ δὲ ὡρεν ὡρετο πρὸς γάμον ἔχειν, ὡς δὲ
 μιᾷ γυναικὶ σιωπευόμενος, ἡμέρα τὸ Λεπίδου, πρὸς τῶν
 μὴ ἐγνηθεῖσαν Σκιπίωνι Μετέλλῳ, τότε δὲ, ἀπειπαμῆου
 τῆ Σκιπίωνος, καὶ τῆς ἐγνηθεῖς λυθείσης, χροῖα ζούσαν. οὐ μὲν
 ἀλλὰ πρὸ τῆ γάμου μετὰ μεληθεῖς πάλιν ὁ Σκιπίων, καὶ
 πρὸ τῆς πρῆσας, ἔλαβε τῶν χροῖα. ὁ δὲ Καταμα σφῆδρα πα-
 ρεστῶν καὶ ἀφῆν, ἐπεχείρησε μὴ ἐπιζῶν ἀφῆν
 δίκης. ὡς δὲ οἱ φίλοι τῶν ἐκώλυσαν, ὄρη καὶ νεότητι τρέ-
 ψας, ἑαυτὸν εἰς ἰάμβοις, πολλὰ τὸ Σκιπίων κατὰ βίαις,
 τῶν πικρῶ πρὸς χροῖα μὲν τῆ Ἀρχιλόχου, δὲ δὲ ἀφῆν
 σοῖ ἀφῆν καὶ παιδαριῶδες. ἐγνηθεῖ Ἀπιδου Σωρραίου θυ-
 γατέρα, καὶ τῶν πρὸς σιωπῆσαν οὐ μόνον δὲ, κατὰ πρὸ
 Λαίλιος ὁ Σκιπίωνος ἐπαῖρος, ἀλλὰ ἄτυχε πρὸς ἐκείνο, ἐν
 πολλοῖς οἷς ἐβίωσε χροῖοις, μιᾷ μὲν ἐγνηθεῖ δὲ ἀφῆν γνοῖς
 γυναικῶν. τὸ δὲ δουλικῶν πολέμου σιωπευόμενος, ὁ Σπαρτιάκει
 ἐκάλου, Γέλλιος μὲν ἐστρατήγῳ, Καταμα δὲ τῆς στρατηγίας
 μετεῖχεν ἐθελοντῆς, ἀφῆν τὸ ἀδελφὸν, (ἐχθρῶν γὰρ ὁ ἀδελ-
 φὸς αὐτῷ Καππίων) καὶ χροῖα μὲν εἰς ὅσον ἐβούλετο τῆ
 πρὸς ἑμῶν καὶ ἀσκήσεως τῆς ἀρετῆς ἔχῃ ὑπέθετο αὐτῷ, ἀφῆν δὲ
 μὴ καλῶς στρατηγείας τὸν πόλεμον διῆως δὲ, πρὸς πολλῶν
 μαλακίας καὶ τρυφῶν τῶν ἐκεί στρατονομῶν, ἐπιδεικνύμεν
 ἀφῆν, καὶ αἰαγκάσαι ἀφῆν, καὶ δὲ ἀφῆν ἐν πᾶσι καὶ ἑμῶν, ἐδόκει μὴ δὲ ἀφῆν τῶν παλαμῶν Καταματος.

A & ad commentationem. Corpus validis exercita-
 tionibus subigebat, assuefaciens se ad aestum & ni-
 uem aperto capite ferendam, atque ad iter omni-
 bus anni temporibus pedibus faciendum. Amici
 qui eum comitabantur, utebantur equis, ac saepe
 modò huic, modò illi vicissim adiungebat se Ca-
 to, colloquens cum vehentibus ipse pedibus in-
 grediens. Ad hæc incredibili erat in morbis tole-
 rantia cum continentia. febricitans enim solus se-
 cum diem traducebat nemine admisso, quoad fir-
 mam alleuationem & cōversionem sentiret mor-
 bi. In cœnis sortem mittebat de portionibus. Si
 B fors ipsum destituisset, amicis ut primam tolleret
 instantibus, parum id ait conuenire inuita Vene-
 re. Initio semel tantum quum bibisset super cœnâ,
 digrediebatur. verum progressu ætatis maximè
 dedit se potui, ac subinde in vino viq; ad dilucu-
 lum transegit. Pretendebant hinc rempub. amici &
 publica negotia, in quibus totos dies districtum &
 prohibitum philosophiæ vacare Catonem noctu
 atq; inter pocula ferere cū philosophis colloquia.
 Quapropter quum Memmius quidam diceret in
 cœtu totas comessari noctes Catonem : subij-
 ciens Cicero, sed illud non addis, inquit, totos dies
 C cum alea ludere. Breui ab illius temporis moribus
 & studijs diuersam censens Cato viam capiendâ,
 tanquam corruptis & magnam requirentibus cor-
 rectionem, quum purpuram videret affatum ru-
 bore fulgentem & saturam in pretio esse, ipse fe-
 rebat nigram. Crebrò sine calceis & tunica pro-
 cedebat à prandio in publicum. nō quòd gloriam
 ex hac nouitate aucuparetur, sed quo assuefaceret
 sese ob solam turpitudinē erubescere & infamias
 contemnere reliquas. Quum hereditas ei venisset
 patruelis Catonis centum talentum, redegit eam
 in argentum, & cui opus erat ex amicis, mutuo da-
 bat sine scœnore. Alij prædia quoq; & seruitia eius
 D concedentis & autoritatem accommodantis æta-
 rio oppignerabant. Vbi iam ætatem tuam connu-
 bio putauit maturam, nullius consuetudine mu-
 lieris vfo desponsa fuit Lepida, Scipioni Metello
 antè pacta, quæ sponsalibus diremptis tunc iui-
 ris erat. Caterum quòd pœnitentia Scipionem
 antè nuptias subisset, omnia molitus duxit eam.
 Qua re incensus vehementer est & exarsit Cato,
 voluitque id iudicio persequi: sed retentus ab a-
 micis, ira & iuuentute consultricibus, ad iambica
 se conuertit, multisque probris Scipionem pro-
 fcidit. Felle in eo scripto vsus est Archilochi, reli-
 E cta eius lasciuia & nugis puerilibus. Inde Attiliam
 Sorani filiam matrimonio sibi coniungit, cum
 qua prima concubuit: verum non cum sola, ut Sci-
 pionis familiaris Lælius. ceterum felicior ille, lon-
 go quo vixit tempore vnam, quam primam du-
 xerat, cognouit mulierem. Bello seruili confiato,
 quod Spartacium vocauerunt, præerat exercitui
 Gellius. Eo in bello voluntaria stipendia Cato
 fecit fratris causa Capionis, qui tribunus mili-
 tum erat. Atque explicare quantam cupiebat ala-
 critatem & exercitationem virtutis, quòd dux
 gereret rem imperitè, nequiuit. Dum tamen in
 F magna militum illorum ignauia & luxu præstitit
 disciplinam, atque, vbi vsus quæreret, virtutem,
 omnibusque in rebus audaciam & prudentiam,
 nihil concedere existimatus est veteri Catoni.

vnde Gellius pramia ei & eximios honores tri-
 buit. quos ille non accepit neque admisit, nihil ge-
 stum ferens honoribus dignum: hinc peruerius
 habitus est. Lege lata ne candidati nomenclatores
 haberent, tribunatum militum petens solus legi
 paruit, & per se elaboravit salute atque appella-
 re ciues. Quamobrem non caruit inuidia vel apud
 eos ipsos qui cum commedabant: quod quod magis
 laudabilia studia, quae sectabatur, considera-
 rent, hoc grauentur magis eorum, quam non va-
 lerent imitari, excellentiam. Tribunus militum
 creatus in Macedoniam missus est ad Rubrium
 praetore. Hic ferunt vxore Catonis merore pref-
 sa & flente, quum vnus ex amicis eius Munatius
 dixisset, Bono animo es Attilia, hunc ego custodi-
 am tibi: Sanè quidem dixisse Catonem: progres-
 sumque iter vnus diei statim à caena dixisse, Age
 Munati vt praestes Attiliae promissa, neque die vel
 nocte abscedas à me. Inde duos lectos eodem in
 cubiculo iussit sterni, vt ibi dormiret Munatius:
 atq; ita fuisse illū per iocum à Catone asseruatum.
 Comitabantur eum serui quindecim, duo liberti
 & quatuor amici. quibus equo vectis ipse pedibus
 incedens applicabat se vicissim cuique colloque-
 baturque. Vt in castra venit, ex pluribus legioni-
 bus vni à praetore praefectus suam vnus virtutem
 exiguum opus nec regium ducebat explicare: sed
 milites sui reddere similes maximè enitens, non
 formidinem detraxit imperio, sed adiecit admo-
 nitionem per rationem: qua singula probans ijs,
 docensq; adiuncto honore & poena, difficile erat
 dicere quietiores an bellicosiores, an alacriores,
 an iustiores milites reddiderit. A deo praebuerunt
 se hostibus formidabiles, mansuetos socijs, timi-
 dos ad malum, & acres ad laudem. Vnde quod mi-
 nimè Cato morabatur, id est imprimis assequutus,
 gloriam & beneuolentiam, & eximium honorem,
 & studium militum. Nam quae alijs imperabat, ea
 quia vltro praestabat ipse, vestitu autè & victu ite-
 nerisq; labore comparabat se illis magis quam du-
 cibus, grauitate verò, prudentia, facundia, omni-
 bus antecellebat qui nomen obtinebant impera-
 torum & ducum: simul his artibus deuinxit clam
 sibi animos eorum, quippe germanus virtutis amor
 non influit nisi per summum imprimentis eum
 studium & reuerentiam. Sine amore qui celebrant
 bonos, eorum gloriam reuerentur, non suspiciunt
 neque imitantur virtutem. Athenodorum au-
 tem quum intellexisset Cordylionem cognomi-
 ne in Stoica disciplina excellentem apud Perga-
 mum agere atare iam prouectum, qui pertinacis-
 simè omnium imperatorum regumque vsum &
 amicitiam repulerat: nihil arbitratur se nuntijs
 & literis apud eum effecturum. verum quod in
 duos menses ius haberet liberae legationis, in Asia
 est ad eum profectus, confidens virtutibus suis non
 frustratum iri se praeda. Colloquutus cum eo, ex-
 pugnatum & de proposito deiectum deduxit in
 castra, ouans & glorians vt re praclarissima
 capta & splendidiore gentibus regnisque quae Pom-
 peius tunc & Lucullus armis circumvolantes sub-
 iugabant. Interea dum in militia agit, frater eius
 Asiam petens Aeni in Thracia in morbum incidit.

ο ἢ Γέλλιος ἑρσιείας ἕλιμας αὐτῷ Διόδορον εἰς ἕρσην
 ἀσκήσιος ὅτι ἔλαβεν, ὅθεν παρὰ τὸν ἄνθρωπον, φήσας ἄξιον μνη-
 σθῆναι εἰργασθῆναι ἡμῶν. ἔκ τε δὴ τούτων ἀλλόκοτος ἐδόκει καὶ νό-
 μου γράφειν, ὅπως τοῖς πᾶσι ἡμίονοις εἰς δόξιν οὐνοσ-
 τολογῆται παράσιον, χιλίαρχίας μετῶν, μόνος ἐπέτετο τῷ ἐπίδοτο.
 νόμῳ, καὶ δι' αὐτῶν ποιησάμενος ἔργον ἀσπίδα καὶ παρὰ τὸν
 ἀρσενόφην τὸν ἐπιχρόνον, ὅθεν αὐτοῖς ἀπεπαρῆθη: ἡ δὲ τοῖς
 ἐπαμνοῦσιν, ὅσων μᾶλλον ἐνόουσι ὁ καλὸν ὦν ἐπετιδύειν, ὁ
 δεξιμῆτον αὐτῷ βαρυνομήτοις. ἀποδείχθη δὲ χιλίαρχος
 εἰς Μακεδονίαν, ἐπέμπετο παρὰ Ρούβριον τὸν στρατηγόν, ἐν-
 θὰ δὲ λέγεται, τῆς γυναικὸς ἀρσενόφην καὶ δακρυούσης, ἐνα-
 τῷ φίλων ἔκαστος Μουναίων εἰπεῖν, ὅτι Ἀπλία θάρσος
 τῆτον ἐγὼ σοι φιλάξω. πρὸς μὲν οὖν, φησὶ τὸ Κάτωνα: καὶ
 παρὰ τὸν τα μίαν ἡμέρας ὄδον, ἀφ' οὗ εἰπεῖν μὲν ὁ δεῖπνον,
 Ἀγέ ὅπως ὁ Μουναίης τῆ Ἀπλία πλὴν ὑπόχρησιν ἐμπι-
 δούσης, μήτε ἡμέρας ἐμοῦ μήτε νυκτὸς ἀφιστάμενος. ἐκ δὲ
 τῆς δὲ οὐκ ἔλαβεν εἰς τὸ δῶμά τοι ἐκέλευσε πῆσθαι, καὶ
 τὸ Μουναίων οὕτως αἰεὶ κατέδεν μὲν παιδίας φυλασσό-
 μενον ὑπὸ τῷ Κάτωνα. εἰποῖτο δ' αὐτῷ πεντεκάδεκα μὲν
 οἰκέται, δύο δ' ἀπελθόντες, φίλοι δ' ἑταίροι, ὡν ὄχρον μὲν
 ἵπποισι, αὐτὸς αἰεὶ παρὰ τῷ, ἐκαστῶ παρὰ τὸν, ἐν μέρει
 παρὰ τὸν ἐλεγερόμενος. ἐπεὶ δ' ἦκεν εἰς τὸ στρατόπεδον, πλεί-
 ονων ἑταίρων ὄντων, ἐνὸς δόξων ἀποδείχθη: ὑπὸ τῷ στρα-
 τηγῷ, τῆς μὲν ἰδίας ἀρετῆς μίαν οὐσίαν μικρὸν ἔργον ἦγε το
 καὶ οὐ βασιλικὸν πλὴν ἐτίδειξεν: αὐτῷ δ' ἐπισημασθῆναι δόξω-
 μέτοις ὁμοίως μάλιστα φιλοτιμούμενος, οὐτὸ φόβον ἀφ' ἑαυ-
 τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ παρὰ τὸν λόγον ὅτι πειθῶν παρὰ τὸ
 καὶ τοῦ καὶ διδάσκων, ἐπορεύθη ἡμῶν καὶ καλοσώως, χαλεπὸν
 ἡ εἰπεῖν πότρου ἐπιλωκίς μᾶλλον ἢ πολεμικῆς ἢ παρ-
 θυμοτέρας ἢ δικαιοτέρας παρεσκεύασε τῶν ἀνδρῶν. οὕτως
 ἐφαίνοντο φοβεροὶ μὲν τοῖς πολεμοῖσι, ἡμεροὶ δ' οὐκ ἐπιμει-
 χροῖσι, ἀπολοῖ δ' παρὰ τὸ ἀδικεῖν, φιλοτιμοὶ δ' παρὰ τὸν ἐπαί-
 νοις. ὅθεν ἦκεν Κάτων ἐπεμελήθη, τῆς πλείστοι αὐτῷ ὑπὸ τῷ
 χην, καὶ δόξα καὶ χάρις καὶ ὑπερβολήσασα ἡμῶν, καὶ φιλοφρο-
 σιῶν παρὰ τῷ στρατιωτῷ. ἀλλὰ ἑτέροις ἐπέταττει, ἐκρυ-
 σίως Διόδορον, καὶ σολῶ μὲν καὶ διαίτην καὶ πορείαν ἐκεί-
 νοις μάλιστα ἢ τοῖς δόξωσιν ὁμοιούμενος, ἦγε δ' ἐπιφροσύνα-
 ῖα καὶ λόγῳ πρὸς τὸν ὑπερβαίρων τοῖς ἀνδράσιν ἡμεροῖσι καὶ στρα-
 τηγῶσι παρὰ τὸν ἀρσενόφην, ἔλαβε Διόδορον τούτων ἅμα πλὴν
 παρὰ τὸν ἀνοίαν ἔργασάμενος τοῖς ἀνδράσιν. ἀρετῆς γὰρ
 ἀληθινῆς ὅσα ἐκείνηται ἕλκος, ἢ δὲ ἀρετῆς τῷ πᾶσι δίδόντες
 ἀνοίαν καὶ πηλῆς. οἱ δ' αὖτε τῷ φιλεῖν ἐπαμνοῦτες τοῖς ἀγα-
 θοῖς, ἀδιδῶνται τῷ δόξαν αὐτῷ, οὐ θαυμάζουσι δ' οὐκ ἔτι
 ἀρετῶν, ὅθεν μισοῦνται πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὁ Ἀθηνόδορον τὸν ἐπι-
 καλούμενον Κορδυλίωνα μὲν ἄλλο ἐξ ἑνὸς τοῖς Σπαρτιάσις
 λόγῳ ἔχοντα, ὅθεν τῷ παρὰ τὸν Πέργαμον, ἢ δὲ ἡγεμονόντα, καὶ
 πάσης ἐργασάμενος τῶν ἡγεμονικῶν καὶ βασιλικῶν σιμῶν.
 θείας καὶ φιλικῆς Διόδορον ἀμενηχρῆσάμενος, ὅθεν ὡς τὸ πᾶσι
 καὶ γὰρ φωνὴ φαίνεται παρὰ τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ ἔχον τῷ νόμῳ
 δεδωμένῳ ἀποδείχθη δὲ μὲν ἡμῶν, ὅθεν αὐτὸν εἰς τῷ Ἀ-
 σίαν ὅτι τὸ ἀνδρῶν, πεισῶν τοῖς ἐν αὐτῷ καλοῖς μὴ αὐ-
 χήσῃ τῆς ἀρετῆς. ὑπερνομήτοις δ' καὶ κατὰ τὸν νόμον καὶ με-
 τὰ τὸν νόμον ἐκείνηται αὐτὸν, ἦκεν ἄγων εἰς τὸ στρατόπεδον, παρὰ τὸν
 ἡρκαῖος, καὶ λαμπαρῶν ὡν Πομπηῖος τότε καὶ Λόχουλος ἐδῶν καὶ βασιλείων
 κατετρέφοιτο σὺν ὅπλοις πε-
 ριστοῖς. ἐπὶ δ' αὐτῷ τῷ στρατηγῶν ὄντος, οἱ ἀδελφοὶ εἰς τῷ Ἀσίαν
 βαδίζων, ἐπίσῃσι παρὰ τὸν Ὀράκιον οἱ Ἀίω.

καὶ γράμματα μὲν δι' ἑνὸς ἤκε πρὸς τὸν Κάτωνα. χριστιανὸς
 ὃ πολλοὺ κατέχοντες τὴν θάλατταν, καὶ νεὸς ἰσχυρῆς μεγέ-
 θη μὴ παρούσης, εἰς μικρὰν ὀλκίδα, μόνον δύο φίλους καὶ
 τρεῖς οἰκέτας ἀναλαβὼν, ἐκ Θεσσαλονίκης αἰήθη· καὶ παρ'
 ὁδοῦ ἐλθὼν καταποντωθεὶς, τύχη μὲν τῷ ἀδελφῷ Σω-
 κρῆτι ἄρπυιαν τὸν Καμπίανον, ἐμπαθέστερον ἔδωκεν ἢ
 φιλοσοφώτερον ἐνεργεῖν τὴν Συμπορεάν· οὐ μόνον κλαυ-
 θμοῖς καὶ πεινυμένῳ νεκρῷ, καὶ βαρῦτητι λύπης, ἀλλ'
 καὶ δαπνῆ καὶ τὴν ἀφίω, καὶ παραματείαις θυ-
 μιμάτων, καὶ ἱματίων πολυτελῶν συγκατακέντων, καὶ
 μνήματος ἕξαστο λίθων Θασίων ἀπὸ θαλασσιῶν ὀκτώ κατὰ
 οὐρανὸν ἐστὶν ἐν τῇ Αἰνίῳ ἀγορῇ. ταῦτα γὰρ ἔνοιον ἐσυκ-
 φάτω, πρὸς τὴν ἀλλήλου ἀτυρίαν τῶν Κάτωνος, οὐ κατ' οἰ-
 κωμένην ὅσον ἐν τῷ πρὸς ἡδονὰς καὶ φόβους καὶ δεήσεις αἰμα-
 χυτοῖς ἐγράμματα καὶ γέρων τῶν ἀδελφῶν, ὃ ἡμερῶν ἐπιὼν καὶ
 φιλοσοφῶν. εἰς δὲ ταῦτα καὶ πόλεος ἀπὸ καὶ διδάσκει πολ-
 λαὶ καὶ ἡμιῶν τῶν τεθνεώτων ἐπιμπόν· ὡς ἐκεῖνος χρεῖμα-
 τα μὲν παρ' ὁδοῦ ἐδέξατο, θυμιμάματα δὲ καὶ χρῆμα ἐ-
 λαμβάνειν, ἡμιῶν ἀποδοῦναι τοῖς πέμπουσιν. τῆς δὲ κλη-
 ρονομίας εἰς αὐτὸν τε καὶ θυγάτριον τῶν Καμπίανος ἠκούσης,
 ὁδοῦ ὡς ἀνήλωσε καὶ τὸν ἀπὸ ἀπὸ τῆς νημέσεως.
 καὶ ταῦτα πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 ὅτι χρυσίου τὴν τέφραν τῶν νεκρῶν μετέθηκε καὶ διήκισσε,
 χρυσίον ζήτησεν κατακεκαυμένον. οὕτως οὐ τὰ ξίφη μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τὰ γραφεῖα τῶν ἀντιπύλων καὶ ἀντιπύλων ἐπι-
 στάντων. ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ γρατεία τῶν Κάτωνος, πρὸς
 πέμπου, ὅσον ἀπὸ τῶν (ὅσον ὅσον) ὁδοῦ ἐπάμοις, ἀλλὰ
 δακρυῖ καὶ πρὸς ἀπλήσεις, ὑποπνεύτων τῶν ἱμα-
 τῶν πῆς ποσὶν ἢ βαδίσει, καὶ κατὰ φιλοσοφίαν τῶν χεῖρας·
 ἀ τῶν ἀντιπύλων ὀλίγοις μόλις ἐποίωσι οἱ τότε Ρω-
 μαῖοι. βουλευτῆς δὲ πρὸς τὴν πολιτείαν πρὸς ἐλθεῖν, ἀμα μὲν
 πλασηθεὶς καὶ ἰσορῶν τῆς Ἀσίας, καὶ ἡμέρας ἡμερῶν ἠ-
 θάν καὶ βίαν καὶ διδάμειος τῆς καὶ ἐκείνην ἐπαρχίαν· ἀμα
 δὲ τῶν Γαλατῶν Διοτάρων, ἀπὸ ξενίας καὶ φιλίας παρῶσαν
 δεομένη πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, μὴ ἀφαιρεθῆται· τὸν δὲ ἔ-
 ποιν ἐποίησε τὴν ἀποδημίαν. πρὸς πεμπὴν ἀμὲν ἡμέρα τὸ ἀρ-
 τοποιὸν καὶ τὸ μέγεθος, ὅπου κατὰ λύσειν ἐμελλεν. οἱ δὲ πᾶ-
 νυ κρισμῶς καὶ μὴ ἡσυχίας εἰσελθόντες ἀπὸ εἰς τὴν πόλιν, εἰ
 μηδεὶς τῶν τῶν Κάτωνος φίλος ὡς αὐτῷ παρῶσαν ἢ γνώ-
 ριμος, ἐν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν αὐτῶν παρεσκεύαζον,
 εἰσολοιῦντες ὁδοῦ· πρὸς τῶν ὁδοῦ ὅσον, οὕτως πρὸς
 τῶν ἀρχόντων τε ἀπόμοι, ξενίας ἐλαμβάνον, ἀγαπῶντες
 τὴν ὁδοῦσαν. πολλάκις δὲ ἀπιστοῦντες, καὶ πρὸς ὁδοῦ,
 ἀπὸ τῶν μὴ ἰσχυρῶν μὴ δὲ ἀπειλῇ ταῦτα πρὸς ὁδοῦ
 τῶν ἀρχόντων, ὑπὸ τῶν Κάτωνος ἀπὸ ἀπὸ κατελαμβά-
 νοιτο, καὶ μάλλον αὐτὸς ὀφθαλμῶν, ὡς ἀπὸ τῶν, καὶ παρεῖχεν, ὅτι
 τῶν φορτίων σιωπῇ κατὰ τῶν ὁδοῦ, ὑποπνεύτων ἀπὸ τῶν
 πρὸς καὶ πρὸς ὁδοῦ. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ πρὸς κατὰ τῶν ὁδοῦ
 αὐτὸς εἰώθη λέγειν, ὡς ἀπὸ τῶν μετὰ τῶν ὁδοῦ ταῦτος τῆς
 κατὰ ξενίας. οὐ πρὸς ὁδοῦ ἀπὸ τῶν Κάτωνος. ἀμὲν ὁδοῦ
 ὁδοῦ τῶν φιλοσοφῶν τὴν ὁδοῦ αὐτῶν, δεομένη
 πρὸς ὁδοῦ, ἵνα βία λαμβάνωσιν, ὡς παρ' ἐκείνων μὴ τυ-
 χῶντες. ἐν δὲ Συρία καὶ γελῶν ἡ λέγειται παθεῖν. βα-
 δίζων γὰρ εἰς Ἀντιόχου, εἶδε καὶ τῶν πύλας ἐξ ὁδοῦ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν ὁδοῦ. ἐν οἷς
 ἔφθον μὲν χρεῖς ἐν χλαμύσι, καὶ πᾶντες ἐτέρωθεν κρισμῶς εἰσηκουσάν, ἐπὶ τῶν κατὰ τῶν ὁδοῦ ἐνοιον καὶ πεφαιῖς εἶχον,

A de quo confestim factus est per literas Cato cer-
 tior. Quum autem grauis in mari tempestas faui-
 ret, neque esset ad manum amplior nauis, in exi-
 gua oneraria cum duobus tantum amicis & tribus
 seruis ex Thessalonica soluit. Penè haustus inspe-
 rata quadam fortuna incolumis euasit Capione
 modo defuncto. Vifus est autem animo imbecil-
 liore casum quàm pro philosopho tulisse, non la-
 mentationibus solùm & cadaueris amplexibus
 mærorisque magnitudine, verùm etiam sumptu
 funeris, odorù magnificentia, & vestibus pretio-
 sis cum cadauere crematis, ac monumento polito
B ex Thasio marmore, quod constitit octo talentis,
 in Æniorum foro locato. Hæc enim in cætera Ca-
 tonis moderatione vellicabant quidam, non ani-
 maduertentes quantum in illius aduersus volu-
 ptates, terrores, & impudentes preces, horriditate
 & asperitate inesset lenitatis & pietatis. Multa ve-
 rò ei ad funus ciuitates & dynastæ honoris defun-
 cti causa miserunt: ex quibus pecuniam ille à ne-
 mine, sed odores & ornamenta accepit, reddito
 mittentibus pretio. Capionis hæreditate sibi & il-
 lius filix delata, nihil eorum quæ in funus impen-
 dit, repetijt in partitione. Quæ quum fecisset & fa-
 ceret, inuentus est tamen qui scriberet, quò au-
 rum conflatum inuestigaret, in cerniculo cribraf-
 se eum & colasse mortui cineres. Ita non gladio
 solùm, verùm etiã stylo, putauit impunè sibi quod
 liberet, facere. Expleta militia Catonis, non votis
 eum, quod trãslatum erat, neque præconijs: sed
 lacrymis complexibusque profequuti sunt, sub-
 sternentes in via qua pergebat vestes, manusque
 eius deosculantes. quæ vix paucis imperatoribus
 præstabant illius temporis Romani milites. Quum
 in animo haberet, prius quàm ad rempublicã ac-
 cederet, peragrate & visere Asiam, moresque &
 instituta atque vires cuiusque prouinciæ contem-
 plari: simul Deiotaro Galatarum regi, ob ius ho-
 spitij & amicitiam paternam, vt inuiseret se oranti,
 non abnuere: hoc modo instituit iter suum. Præ-
 mittebat lucis principio, quò diuertere intende-
 rat, pistorem & coquum. Illi perquam modestè
 & sedatè oppidum ingressi, si nullum ibi amicum
 paternum aut notum haberet, parabant ei in di-
 uersorio publico cibum, neque erant vlli impor-
 tuni: si diuersorium non esset, tum demum magi-
 stratibus aditis hospitium accipiebant contenti
 attributo. Sæpe ijs pro vanis habitis despectisque,
 quia non exigebant hoc à magistratibus strepi-
 tu, vel minis, superueniebat Cato nulla dum
 reparata. Magis autem ipse contemnebatur vbi
 fuit conspectus, præbebatque, super sarcinas ta-
 citus sedens, imaginem hominis abiecti & trepi-
 di. Verumtamen accersitis aliquando magistrati-
 bus dicere solebat, Deponite improbi homines
 hanc inhospitalitatem, non omnes ad vos ve-
 nient Catones. Hebetate comitate licentiam eo-
 rum qui occasionem quærunt vi vt capiant, quasi
 non impetrent à volentibus. In Syria etiam rem
 ridiculam ei fama est accidisse. Antiochiã petens,
 extra portam cateruam hominum spectauit ex
F vtraque parte viæ digestorum. Inter quos in chla-
 mydibus stabant decorè seorsum adulti, seorsum
 pueri. Candidas vestes aliqui & coronas gerebant.

Sacerdotes hi deorum erant & magistratus. Ratus A
omnino Cato honorandi & excipiendi sui causa
ea à ciuitate institui, stomachatus est in suos quos
præmiferat, quòd id non prohibuissent: iussitque
amicos descendere, atq; incessit cum ijs pedes. Vt
propè ventum est, ille qui omnia ista adornabat &
turbam cõponebat, vir ætate iam prouectiore, vir-
gam & coronam manu tenens obtulit se præ alijs
Catonì, ac ne salute quidè data quæsiuit vbi De-
metrium reliquissent, & quando esset adfuturus!
Pompeij erat Demetrius libertus. Omnibus autè
tunc propè mortalibus in Pompeium oculos de-
figentibus colebatur, quòd multum posset apud B
eum supra dignitatem suam. Ibi cõperunt amici
Catonis vsq; adeo cachinnari, vt interea dũ trans-
irent per cœtum nõ possent se colligere. Cato ve-
rò tunc oppidò confusus, O miseram, inquit, ciui-
tatem. Nihil præterea loquutus est. Post autem
quoties id narrabat vel meminerat, solebat ipse
quoq; ridere. Verùm castigauit ipse Pompeius eos
qui per inscitiam in officiosi in Catonem fuissent.
Vt enim Epheso ad eum salutandum ætate maio-
rem, dignitateq; præcellentem, & maximorum
tunc ducem exercituum, profectus est, conspiciēs
hunc Pompeius non tenuit se loco, neq; permisit
vt sedentem adiret se, sed tanquam ex primoribus
alicui exiliens processit ei obuiam, dexteramque
porrexit, & multis laudibus statim in amplectendo
& salutando præsentē, pluribus etiam digressi vir-
tutem tulit. Vnde inflexi omnes, animoq; iam ad
Catonē conuerso habebant eum in admiratione
ex ijsdem ex quibus fastidiebatur pridē, quum le-
nitatem & animi celsitudinē eius considerarent.
Namq; Pompeij in eum studiũ non obscurũ erat
suspicientis eũ potius quàm diligentis esse: verùm
aduerterunt honorasse præsentē, & gauisum fuisse
discedente. quippe alios iuvenes qui ad eum com-
meabant, hos inuitans & desiderans eorum con-
suetudinē, retinebat eos: à Catone nihil contēdit
eiuscemodi, sed, quasi nõ haberet illo præsentē
liberum imperium, dimisit eum libenter: cui penè
foli eorum qui Romam nauigabant liberos suos &
uxorem commendauit, alioquin propinquitate ei
coniunctos. Hinc celebris opinio & studiũ certa-
tim ega eum ciuitatum exiit, cœnæ etiam & in-
uitationes, in quibus attendere sibi iussit amicos
num Curionis dictum imprudens comprobasset.
Curio enim Catonis amicus & familiaris austeri-
tate eius offensus, quæsiuit de eo statuisse: ne post
completa itipendia Asiam visere. Annuente illo, E
Bene est, inquit Curio. iucundior enim illinc re-
uerteris & māsuetior. Nam eo est verbo vsus. Por-
rò Deiotarus iam grauis annis acciuit Catonem,
vt liberos suos & domum ei commendaret, quem
postquam aduenit, varia dona ei offerens, instan-
que atque enixè rogans vt acciperet, adeo exacer-
bavit vt vesperi quum venisset & ibi pernoctasset,
postridie abierit tertia hora. Progressus tamen v-
nius diei iter, offendit Pessinunte plura etiam
prioribus quæ ipsum manebant dona, literasque
regis quibus orabat eum ne ea repudiaret: sin ab-
horretet, at permitteret ea amicis qui omnino i-
psius causa beneficijs forēt digni: præfertim quòd F
non perinde haberet lautum patrimonium Cato,

ιερείς των οντων, η αρχοντες. πρώτων ουν μάλλον οίησις ο
Κάτων αυτην διαπραξαται ημελν και δδξίωσι απο της
πόλεως, οργίζετο μν τοις παρεμφθεισι τῶν ιδίων, ως μη
καλύσασιν. εκέλδουσε η καβαλώαι τῶς φίλους, και πεζῆ
πρωή μετ αυτῶν. ως δι εγῆς ἦσαν, ο πρώτα διαχρησῶν
εκφρα, και τον οχλον εις τῶν καθιστας, αἱρ παρεσούτερος
ἦδη, ράβδον εν τῆ χεῖρ και σέφανον κρατῶν, ἀπήτησεν τῶ
Κάτωνι πρὸ τῶν διῶν, και μηδὲ ἀσπασάμενος, ἠρώτα ποῦ
Δημήτριον ἀπολελοίπασι, και πηῖκα παρέστα. Πομπηίου
δὲ ὡ γέροντος ο Δημήτριος οικήτης. τότε η πρώτων (ως
ἔπος εἰπῶν) ἀφῆσαν εις Πομπηίον ἀπολεπόντων, ἐπε-
ραπύετο παρ ἄξιαν, μέγα παρ αυτῶ διωάμενος. τοῖς
μν ουν φίλοις τῶ Κάτωνος γέλωσ ἐπέπεσε ἰσοσύτος, ως τε
αἰα λαβῶν εαυτοῖς σὺκ ἐδιώαιτο, δια τῶ πλήθους ἀμα βα-
δίζοντες. ο η Κάτωνι τότε μν ἰχυράς διαπραπίς, ὡ τῆσ
κακαδαίμενος (ἔφη) πόλεως. δήο η σὸσεν ἐφῆγετα
χρόνα η ὑπερον εἰώη γελῶν και αὐτος ἐπὶ τούτω, και διη-
χρῶμενος και μημνοῦσων. οὐ μνὲ δὲ Πομπηίος αὐτὸς
ἐπέπεσε τοῖς ἀφῆσαν οὔτω πλημμελεῶστας εις τῶ Κά-
τωνα δι ἄγροια. ως γὰρ εις Ἐφeson ἐλθῶν, ἐπορεύετο πρὸς
C αὐτὸν ἀσπασάμενος, παρεσούτερον ὄντα, και δδξῆ πολὺ πρὸς ἡ-
κοντα, και διωάμεων τότε μερίτων ἠγρῶμενον, ἰδῶν ο Πομ-
πηίος, σὺκ ἐμεινεν σὸσδὲ εἰασεν κατεζωῶν πρὸς ελθῆν, δὲ
ὡσ λιι τῶν κρείττωνων αἰατορῶν ἀπήτησε, και τῶ δδξιαὶ
ἐπέπεσε. και πολλα μν δδξῶσ εν τῶ φιλοφρονησται και
ἀσπασάσασαι παρόντα, πλείω δὲ ἐπὶ μετῶσάντος ἐκῶρια
διῆλθεν αὐτῶ τῆσ δρετῆσ. ως τε πρὸς ἐπιπρομοῦσας και
πρὸς ἐχόντας ἦδη τῶ Κάτωνι, θαυμάζῶν ἐξ ὦν πρὸς ἔτερον
κατεφρονητο, και πρὸς ὀτήσ και μεγαλοψυχιαὶ αἰατεωρήν.
και γὰρ η Πομπηίου σπουδῆ πρὸς αὐτὸν σὺκ ἐλάσανεν, θε-
ραπύοντος οὔσα μάλλον η φιλοῦστος. δὲ ἔγνωσαν ὅτι
D θαυμάζῶ μν παρόντα, χαίρει η ἀφῆσαν ἡμῶ. τῶσ γὰρ ἄλ-
λοισ γέοις ὄσι παρ αὐτὸν ἀφικνοῦστω, φιλοτιμοῦσμος κατεῖ-
χεν, και ποθαῖν αὐτῶ σιωεῖναι. τῶ η Κάτωνος σὸσδὲν ἐδεήθη
ἰσοῦτον, δὲ ὡσ πρ σὺκ αἰσπεῦστος δέχων, ἐκείνου πα-
ρόντος, ἐξέπεμψεν ἀσμενος, μῶσ σχεδὸν ἐκείω τῶ εις Ρώ-
μῶν πλείοντων τῶ τέκνα και τῶ γυναικα πρὸς κακατά-
μενος, δῆλως αὐτῶ πρὸς ἐχόντα και δια ἰσῆρειαν. ἐκ τού-
του δδξῶ και σπουδῆ και ἀμυλλα πρὸς αὐτὸν ὡ τῶ πόλεων,
η δειπνα, και κλῖσις. οἰ οἰς τῶσ φίλοις ἐκέλδεν πρὸς ἐχόν
E αὐτῶ μν λαβῶν βέβαιώστας τῶ Κουείωνος λόγον. ο γὰρ Κου-
είων ἀφῆσαν τῶ αἰσπρῶ τῶ Κάτωνος, φίλου και σιωῆ-
του ὄντος, ἠρώτησεν αὐτὸν εἰ πρὸς ἡμῶ. ὅστι μν τῶ σρατεῖαν
γῆρασται τῆσ Ασίας κατῆσ. τῶ η και πρὸς φῆσαιτος, Εὔ λέ-
γῶσ (εἰπεν ο Κουείων) ἠδῶν γὰρ ἐπὸς ἡμῶσ ἐκείθεν, η μῶλ-
λον ἡμερος. οὔτω πρὸς και τῶ ῆμῶστη χρῶσάμενος. Διό-
ταρος η ο Γαλάτης μετεπέμψαστω μν τῶ Κάτωνα, πρὸς-
σούτερος ὦν ἦδη, πρὸς ἡρασται τῶσ παῖδας αὐτῶ βου-
λόμενος, και τῶ οἶκον. ἐλθόντι η πρὸς φέρων δῶσ πρὸς το-
ῦδαπα, και πειραῖν και δέομενος πρώτα ἔσπον, οὔτω πα-
ρώσμεων, ως τε δειλῆσ ἐλθόντα και εκτερβύσαστα, τῶ ὑπε-
ράσ πρὸς τῶ τῶ ὡσεν ἀπῶσται. πρὸς ελθῶν μῶστω μῶσ ἡ-
μέσασ ὄδον, ὄσεν ἐπὶ Πεσινουῶσ πλείονα τῶ ἐκεί δῶρων
F αἰσῶσ αὐτὸν ὡσ ἡμῶσται, και γῶσ μῶσται τῶ Γαλάτου, δέομενου λαβῶν αὐτὸν. εἰ δὲ μν πρὸς ἡμῶσ, ὅστι, δὲ τῶσ
φίλοις εἰσῶσ, πρώτως μν ἄξιους ὄστας δὲ παρῶν δι ἐκείνων, σὺκ ἄντων η τῶν ιδίων τῶ Κάτωνος ἰσοῦτων.

αἰσῶσ αὐτὸν ὡσ ἡμῶσται, και γῶσ μῶσται τῶ Γαλάτου, δέομενου λαβῶν αὐτὸν. εἰ δὲ μν πρὸς ἡμῶσ, ὅστι, δὲ τῶσ
φίλοις εἰσῶσ, πρώτως μν ἄξιους ὄστας δὲ παρῶν δι ἐκείνων, σὺκ ἄντων η τῶν ιδίων τῶ Κάτωνος ἰσοῦτων.

ἀλλ' ὅσδε βούτοισ ἐπέδωκεν ὁ Κάτων, καὶ τῶν φίλων μελασομήδους καὶ ὑπομεμοφομήδους ὄρων. ἀλλὰ φήσας ὅτι πᾶσα δωροδοκία παρὰ φάσεως αὐτῶν ὑπορήσειεν, οἱ δὲ φίλοι μετῆξουσιν ὧν αὐτῶν ἔχη καλὰς καὶ δικαίας κτησάμενος ἀπέπεμψε τὰ δῶρα πρὸς τὸ Διόταρον. ἐπεὶ δὲ μέλλοντος ἀπαίρειν εἰς τὸ Βρεντέσιον, ὄνοντο δὲ οἱ φίλοι τὰ λείψανα τῆς Καπίωνος εἰς ἕτερον ἕορτα πλοῖον, εἰπὼν ὅτι τῆς ψυχῆς μεθήσεται μάλλον ἢ τῶν ἄλλων, καὶ μὲντοι λέγεσθαι καὶ τὸν τὸν ἐπισφάλατα φάσαι, τῶν δὲ ἄλλων μετεῖως χρημίζοντων. ἐπὶ μελθὼν δὲ εἰς Ρώμην, τὸ μὲν ἄλλον χρόνον κατ' οἶκον Ἀθηνόδωρον ἢ κατ' ἀγορὴν τοῖς φίλοις παρὰ μὲν διέτελεσεν. ἐπιβουλεύσαν δὲ αὐτῷ τὴν ἑμιθελικῶν δρχίω, οὐ πρὸς τῶν μετῆλθεν ἢ τῶν τε νόμοις ἀναγινῶν τῶν ἑμιθελικῶν, καὶ δὲ περὶ τῶν τῶν ἐμπείρων ἐκείνων, καὶ τὴν ἑμιθελικῶν ἀρχῆς τὴν δυνάμειν περὶ λαβεῖν. ὅθεν ὁρῶν εἰς τὴν δρχίω καταστάς, μετὰ ἄλλω ἐποίησεν μεταβολὴν τῶν τῶν ἑμιθελικῶν ὑπορητῶν, καὶ γραμματέων οἱ δὲ ἄλλοις ἀεὶ τὰ δημόσια γραμματέων καὶ τῶν νόμοις ἔχοντες, εἴτα νέους δρχοντας ὡς λαμβάνοντες, δι' ἀπειρίας καὶ ἀγνοίας ἀτεχνῶς διδασκῶν ἑτέρων καὶ παιδαγωγῶν δεομένων, ἔχοντες τῆς ἐξουσίας ἐκείνοις, ἀλλὰ ἦσαν δρχοντες αὐτοῖς. μέγιστος οὗ Κάτων ἐπιστῶν τοῖς παρὰ μὲν νεανικῶς ὅσα ὄνομα καὶ ἑμιθελικῶν ἔχων δρχοντος, ἀλλὰ καὶ νομῶν καὶ φρονημάτων καὶ λόγων, ὑπορητῶν (ὅσα ἦσαν) ἢ ἐξουσιῶν τῶν γραμματέων, τὰ μὲν δὲ ἐλέγχων καχυρξυῶν αὐτοῖς, τὰ δὲ ἀμφοτέρων ἀπειρία διδάσκων. ὡς δὲ ἦσαν ἰταμοὶ, καὶ τῶν δὲ ἄλλων ἐθώπων ὑποβέχοντες, ἐκείνῳ δὲ ἐπολέμων, τὸ μὲν πρὸς αὐτῶν, καὶ τῶν τῶν πᾶσι ἐκ κληρονομίας γενεῶν πονηρῶν, ἀπῆλθε τῶν ἑμιθελικῶν. δούτερον δὲ ἑμιθελικῶν παρὰ μὲν κρίσιν. ὁ Κάτων Λουπάπιος ὁ ἑμιθελικῶν ἀέθλη βοηθῶν, αὐτῶν μέγιστος τῶν δρχῶν ἔχων ἀξίωμα, ὁ δὲ τῆς δρχῆς ἔχων μέγιστον, ὡς πρῶτον δικαιοσύνη καὶ ὑπορητῶν Ρωμαίων ἀφ' ἑμῶν. ἑμὲ δὲ καὶ τῶν Κάτωνος ἐπαμέντης καὶ σιωπῆς ἀφ' ἑμῶν βίον. ὡς οὖν ἡπώμενος τοῖς δικαίοις, ἐξητεῖτο φανεράς τ' ἀδελφῶν, ὅτι εἴτα ταῦτα ποιῶν αὐτὸν ὁ Κάτων. ἐπὶ δὲ μάλλον παρὰ ἑμιθελικῶν, Αἰσχρὸν (εἶπεν) ὁ Κάτων, σὲ τὸ ἑμιθελικῶν καὶ τῶν ἡμετέρων μετέρις βίοις ὀφείλοντα δοκιμάζειν, ὑπο τῶν ἡμετέρων ὑπορητῶν ἐκδοθήσεται. ταῦτις τὴν φωνὴν ἀφέντος τῶν Κάτωνος, ὁ Κάτων παρὰ μὲν ἑμῶν αὐτῶν, ὡς ἀμειψόμενος, εἶπεν δὲ ὅσδε, ἀλλ' εἴτε ὑπο ὄργης, εἴτε ὑπο ἀγχιότητος, ἀπῆλθε σιωπῆς διηπορημένος. καὶ μὲν ἦλθε ὁ ἀδελφῶν δὲ ἀλλ' ἐπεὶ μὲν ἦν φωνὴς ἀφείσας ὑποβέχων αἱ καθαροδοσῶν, καὶ Λόλλιος Μάρκος, εἰς σιωπῆς τῶν Κάτωνος ὑπο ἀδελφείας ἀπελέλειπτο τῆς δίκης, πέμπει πρὸς τῶν ὁ Κάτωνος δεόμενος βοηθῶν τὰ ἀδελφῶν. καὶ κείνος ἐν φωνῆς χρημίζεις μὲν τὴν δίκην, ἔθετο τὴν ἀπολύουσαν. οὐ μὲν ἐχρήσατο τὸ γὰρ τῶν γραμματέων ὁ Κάτων, ὅσδε τὸ μισθὸν ἀπέδωκεν, ὅσδε ἔλας ἐνάειθμον τῶν Λόλλιου τὴν φωνὴν ἔχεν. οὕτω δὲ τῶν γραμματέων ἀπεινώσας καὶ ποιήσας ὑποβέχων εἰς, καὶ τοῖς γραμματέων ὡς αὐτῶν ἐβούλετο χροῖνος, ὁ δὲ ἄλλοις χρόνῳ τῶν ἑμιθελικῶν ἀπέδειξε τῶν βουλῶν τῆς σεμνότερον, ὡς καὶ λέγειν καὶ φρονηῖν ἀπορῶν ὅτι Κάτων ὑποβέχων ἀξίωμα τῶν ἑμιθελικῶν ἀπέθηκεν. πρὸς τῶν μὲν γὰρ δρχῶν χροῖα παλαιὰ τὰ δημόσια πολλοῖς ὀφείλοντας, καὶ πολλοῖς δὲ δημοποιοῖ, ἀμα τὴν πόλιν ἐπαυσε ἀδικουμένων καὶ ἀδικῶσαν. τῶν μὲν ὑπὸ τῶν καὶ ἀπαρτήτως ἀπαρτήτως,

A verum ne his quidem indulset, quantumvis notu-
 nullos amicos flecti perciperet & conqueri. Ca-
 terum nulli nundinationi defuturum demonstra-
 vit prætexitum, amicos verò in consortium veni-
 turos eorum quæ honestè & iustè possideret: atq;
 ita dona Deiotaro remisit. Vela facturos Brun-
 dusium, quum consulere amici ut Cæpionis
 reliquias alio in navigio collocaret, animam se pri-
 us quàm has respondit relicturnum, atque ita sol-
 vit. Et sanè maximo fortè cum periculo, quum alij
 cursu mediocri vterentur, dicitur traiecisse. Re-
 uersus ad urbem, tempus traducebat perpetuò
B domi Athenodoro aut amicis in foro vacans. Quò
 petere quæsturam legitimè posset, non antè ac-
 cessit ad petendum quàm leges perlegisset quæ-
 storias singulaq; ex peritis inuestigasset, & summa-
 tim vim esset complexus muneris illius. Vnde si-
 mul atq; factus quæstor est, multa in ministris æra-
 rij & scribis nouavit. qui quum perpetuò acta pu-
 blica & leges tractarent, nouosque quæstores ac-
 ciperent, planè indigentes ob imperitiam & insci-
 tiam aliorum doctorum & magistrorum, non ce-
 debant illis autoritate, sed erāt ipsi quæstores: do-
 nec Cato strenuè negotium capeffens, non satis
 habuit nomen & honorem tenere tunc officij, sed
 mentè etiā, animos, & verba, scribis vti (sicut erāt)
C sicut ministris voluit, hinc scelera corū coarguēs,
 hinc peccantes ignorantia docens, qui ut fuerunt
 impudentes, alijque surrepentes assentationibus
 illi reluctabantur, principem inter eos admittæ in
 hæreditate fraudis conuictum exegit ærario. Al-
 teri testamenti subiecti formulam intendit: cuius
 defensionem Luctatius Catulus censor obtulit se,
 magnæ vir ob illum magistratum autoritatis, sed
 ob virtutem maximæ, quòd omnibus ciuibus iu-
 stitia & vitæ integritate præcelleret. Erat hic Ca-
 tonis quoque vitæ eius nomine laudator & fami-
 liaris. Cui, quum eripere iure non valeret, preci-
 bus suis condonari reum postulanti, non concessit
 Cato. Quum ille magis magisque contenderet,
 Turpe, inquit, tibi Catule est censori, qui vitas
 nostras probare debes, à ministris nostris de gra-
 du dimoueri. Hac à Catone missa voce Catulus
 intuitu suo responsurum se præferebat aliquid,
 nihil respondit tamen: sed, siue ira siue pudore,
 tacitus atque deprehensus abscessit. At ille non est
 damnatus tamen: verum quum vna sententia su-
 perarent liberatorias damnatorias, neque ex
 collegis Catonis M. Lollius iudicio propter ad-
 uersam valetudinem interesset: ad hunc allegauit
E Catulus, orans ut reum subleuaret. qui lectica
 post iudicium aduectus, liberauit eum senten-
 tia sua. Non est vsus tamen Cato illo scriba, ne-
 que salarium ei soluit, neque profus vllam ha-
 buit Lollij sententiæ rationem. Ita depressis &
 subactis scribis, tabulis publicis ex arbitrio suo
 vsus, breui tempore ærarium curia reddidit au-
 gustius, ferebantque & sentiebant omnes consu-
 larem amplitudinem adiunctam à Catone
 quæsturæ. Nam quum primùm nomina vete-
 ra multa ærarij comperisset, & ærarium multo-
F rum æs alienum habere, effecit simul ut nec à
 quoquam res publica fraudaretur, nec illa fraudaret
 quenquam: ab his rigide & acerbè exigendo,

illis citò & promptè soluendo: vt reuereretur eum
 populus, quum cerneret illos qui existimabant se
 decocturos, dependere, & his qui nihil expecta-
 bant satisfieri. Deinde quum tabulas publicas nõ
 ritè referrent, & falsa senatusconsulta solerent su-
 periores gratia & precibus recipere, nihil eum si-
 mile fecellit: sed de vno senatus decreto, an ratum
 esset, quum hæsitaret, multis adstipulantibus non
 habuit fidem, neque retulit id ad ærarium prius
 quàm præsentès consules iurassent. Quum multi
 essent quibus dictator Sylla, quòd comprehensos
 ciues ex secunda proscriptione sua interfecissent,
 in capita duodecies millenos denarios largitus
 fuerat, hos cuncti vt nefarios ac detestabiles ode-
 rant, vlticisci tamen audebat nemo. at Cato singu-
 los accersiuu qui pecuniam publicam iniuste te-
 nebant, eamque exegit, acerbè & cum ratione eis
 facti atrocitatem & foeditatem improperans. Ad
 hunc modum ab eo accepti mox affines erant cæ-
 dis, & quodammodo præiudicio iugulati abripie-
 bantur ad iudices, pœnasque pendebant, omni-
 bus exultantibus, existimantibusq; ea re illam de-
 leri tyrannidem, Syllamque ipsum se supplicium
 videre persoluentem. Plebem etiam assidua sua at-
 que indefatigata diligentia cepit. quippe nemo ex
 collegio ad ærariũ ventitabat prior, neq; posterior
 abscedebat. Nullam concionem vel senatum præ-
 termisit, metuens & obseruans eos qui leuiter &
 ambitiosè debitorum & vectigalium remissiones
 & condonationes quibusuis decernebant. Quum
 iam ab sycophantis ærarium repurgasset, nullum-
 que ijs reliquisset ad id accessum, atque ære re-
 pleuisset: docuit posse rempublicam citra vllius
 iniuriam esse locupletem. Initiò fuit quibusdam
 collegis grauis & odiosus: sed postmodum ab ijs-
 dem dilectus, quòd offensiones, quas incurre-
 bant eo quòd pecuniam publicam non largie-
 bantur neque perperam iudicabant, ipse subi-
 iret pro omnibus, permitteretque ijs apud illos
 qui orabant ipsos & instabant, excusationem ad-
 ferre, effici non posse inuito Catone. Nouissimo
 quæsturæ die domum à cunctis propè ciuibus de-
 ductus, audiuit Marcellum multos familiares &
 potentes in ærario supplices circumstifere, con-
 tendereque vt largitionem pecuniæ quandam
 in tabulas referret vt debitam. Erat Catonis Mar-
 cellus à pueritia amicus, & laudatissimè cum
 eo quæsturam administrabat: verùm solus quum
 esset, flecebatur rubore à precantibus, & procli-
 uis ad omnem erat beneficentiam. Igitur Cato
 confestim conuertit se eò, Marcellumque offen-
 dens perscripsisse expugnatum illam largitionem,
 tabulis postularis hanc muto assistente illo in-
 duxit, eamque rem exequutus deduxit illum ex
 ærario domum. qui neque tunc neque postea
 cum eo hac de re expositulauit, sed familiaritatem
 eius & amicitiam coluit perpetuò. At enim nec
 postquam quæstura abiit, à statione decessit æra-
 rij, sed serui eius quotidie agebant ibi acta descri-
 bentes. Ipse codices, quibus rationes procuratio-
 nis publicæ pecuniæ descriptæ ab Syllæ tempo-
 ribus vsque ad quæsturam suam erant, compara-
 tos quinque talentis semper in manibus terebat.
 Curiam ingrediebatur primus, postremus digre-
 diebatur. Quum frequenter cæteri coirent se-
 gniter, sedens legebat submissè prætensa libro
 toga. Nunquam quum senatus haberetur aberat

τοῖς δὲ ταχέως ἀποδίδοις καὶ πωρῶν ὡστε τὸ δῆμον
 ἀδεῖσθαι, τὸς μὲν οἰομένους ἀπιστησάσθαι, ἐκλίνας ὄραν-
 τας, τοῖς δ' ἂ μὴ πωρῶσθαι ἀπολαμβάνουσας. ἐπεὶ τα-
 χέως μάλιστα τῶν πολλῶν οὐ πωρῶσθαι αἰσφρασίαν, καὶ
 δόγματα ψάδῃ πωρῶσθαι χεῖρα καὶ δεισθῆ τῶν πωρῶ-
 τερον εἰωθῶτων, ὅσθ' ἂν αὐτὸν ἔλατε γυρομένον τοῖοτον. ἀλλ'
 ὡς ἐνός ποτε δόγματος ἐπιδιάσας, εἰ κέρειον γένοιε, πολ-
 λαὶ μὲν πωρῶσθαι οὐκ ἐπίστευσεν, ὅσθ' ἐκείναις πωρῶ-
 τερον ἢ τὰς ὡσάποις ἐπιμόσθαι πωρῶσθαι γυρομένους. ὄντων δὲ
 πολλῶν οἷς Σύλλας ἐκείνος ἀποκτείνασιν ἀδρας, ἐκ
 πωρῶσθαι ἐτέρας ἔδωκεν ἀνὰ μυρίας διαχίλις δρα-
 χμας, ἀπόρτες μὲν ἀδρας ὡς ἀναγείς καὶ μαρογίς ἐμί-
 σθαι, ἀμύσασθαι δ' ὅσθ' εἰς ἐτόλμα. Κάτων δ', πωρῶσθαι
 λούμνος ἔκαστον ἐχρῆσθαι δημόσιον δέγμενον ἀδρας, δέξ-
 πωρῶσθαι ἄμα θυμῷ καὶ λόγῳ, ὅ τῆς πωρῶσθαι αἰόσιον καὶ
 πωρῶσθαι ἔξοιδίζων. οἷς δ' ἐπὶ παρόντες, διδύς ἦσαν ἐ-
 νοχοι φόνος, καὶ ἔσπον ἵνα πωρῶσθαι ἀπῆρθε πωρῶ-
 τοῖς δικασίας, καὶ δίκας ἔπνον, ἠδολογῶν πύρτων, καὶ νομι-
 ζόντων σιωπῆσαι φερεσθαι τῷ τότε τυραννίδα, καὶ Σύλλαν
 αὐτὸν ἐφορῆν καὶ ἀσφρασίαν. ἠρῶ δ' ὅ τῶν πολλοῖς καὶ ὅ ἐπιδε-
 λεγές αὐτῆς ἐπιμελείας καὶ ἀτροπῶν. οὐτε γὰρ πωρῶσθαι
 ἵς ἀνέσθαι τῶν στωαρχόντων εἰς τὸ ἑταμίον Κάτωνος, οὐτε
 ὕστερος ἀπῆλθεν. ἐκκλῆσιον δὲ καὶ βουλιῶν ὅσθ' ἐμῶν πα-
 ρῆκεν, δεδιδῶσθαι καὶ πωρῶσθαι φερεσθαι, τὸς ἐδίμνος καὶ πωρῶ-
 χεῖρα ὀφλημέτων καὶ τελῶν ἀνέσθαι ἢ δόσεις οἷς ἔτυχεν
 ἐπιψήφισθαι γυρομένους. ἐπιψήφισθαι γυρομένους δὲ τὸ ἑταμίον ἀβατόν τε
 καὶ καθαρόν Κυροφάντῳ, πλήρες δὲ χρημάτων, ἐδί-
 दाσκεν ὅ τῆ πόλει πλουτεῖν ἔξει μὴ ἀδικύσθαι. κατ'
 δέχθαι δὲ τῶν στωαρχόντων ἐπίοις ἐπαρῆς καὶ χαλεπῶς
 φανεῖς, ὕστερος ἠγαπῶτο, τῶς ἐκ τῶ μὴ χεῖρα φερεσθαι ἑτα-
 μόσθαι, μηδὲ κρίνειν κακῶς, ἀπερῆσθαι ὑποδύσθαι ἑαυτὸν
 ἀπὶ πύρτων, καὶ παρέχων ἀπολογείσθαι πωρῶσθαι τὸς δεο-
 μένους καὶ βιαζομένους ἐκείνοις, ὡς ἀμύσθαι ὅστιν ἀκρυ-
 λος Κάτωνος. τῶν δὲ ἡμερῶν τῆ τελῶσθαι φερεσθαι ὑπο-
 πύρτων πολιτῶν πωρῶσθαι εἰς οἶκον, ἠκούσθαι ὅ τῶν Μαρ-
 κέλλω πολλοὶ σιωπῆσαι καὶ διωατοὶ πωρῶσθαι πωρῶσθαι ἐν τῷ
 ἑταμίῳ καὶ πωρῶσθαι, ἐκβιάζοντα χεῖρα ἵνα δόσθαι
 χρημάτων ὀφειλομένῳ. (ὡς δὲ ὁ Μαρκελλος ἐκ πεί-
 δων φίλος τῷ Κάτωνι, καὶ σιωπῶσθαι βέλτιστος δέχθαι,
 αὐτὸς δ' καὶ αὐτὸν ἀγῶσθαι ὑποπῶσθαι τοῖς δεομένους,
 καὶ κατῶσθαι πωρῶσθαι πᾶσαν χεῖρα. διδύς οὖν ὁ Κάτων ἐπι-
 σπρέσθαι, καὶ τὸ Μαρκελλον ὄρων ἐκβεβιασμένον χεῖρα
 τῷ δόσθαι, ἠτῆσε τῶ δέλπει, καὶ ἀπῆλειψεν, αὐτὸ πωρῶ-
 λος σιωπῆ. καὶ τῶ πωρῶσθαι, κατῆσθαι αὐτὸν ἐκ τῶ ἑ-
 ταμίου, καὶ κατῆσθαι εἰς οἶκον, οὐτε ποτε μεμψάσθαι, οὐτε
 ὕστερος, ἀλλ' ἐμμεῖναντα τῆ σιωπῆσθαι καὶ φιλία μέρει
 πύρτων. οὐ μὲν ὅσθ' ἀπαλλαγίς τῆς ἑταμίας, ἀφῆκε
 τῆς φερεσθαι ἔρημον τὸ ἑταμίον, ἀλλ' οἰκέται μὲν αὐτῶ καὶ
 ἡμέρας ἀπογραφόμενοι τῶ δεικῆσαι παρῆσαν, αὐτὸς δ' βί-
 βλία λόγους πωρῶσθαι δημοσίων οικονομῶν ἀπὸ τῶ Σύλ-
 λα χροῶσθαι εἰς τῶ ἑταμίῳ. ἀνησάσθαι πέντε ἑταμῶ-
 τῶν, αὐτῶ χεῖρα εἶχεν. εἰς ὅ συγκλητικὸν εἰσθῆ τε πωρῶσθαι
 τελῶσθαι ἀπῆλθε πολλακίς ὅ τῶ δέων χολῆ στωαρχ-
 μένων, κατῶσθαι ἀνεγίνωσκεν ἠσυχῆ, δῖματιον τῶ βιβλία
 πωρῶσθαι γυρομένους. ἀπεδῆμῆσθαι ὅσθ' ἐπὶ ποτε βουλιῶν γυρομένους.

ἐπεὶ ὅτε οἱ περὶ Πομπηίου, ὄραντες αὐτὸν ἐν οἷς ἑσπύ-
 δαζον ἀδίκως, ἀματάπειστον καὶ δευκρίασον αἰεὶ, διημαχα-
 ναίτο Φιλίππου ἡσυχαστῆρας, ἢ διαίτας, ἢ παραματεί-
 ας, ἔξω περὶ αὐτῶν σιωπῆσαι οὐκ ἔβουλητο, ἀπέ-
 πε πᾶσι καὶ παρετάξατο, βουλῆς ἀγορεύσας μηδὲν ἄλλο
 παρατήρη. οὔτε γὰρ δόξης χάριν, οὔτε πλεονεξίας, οὔτε αὐ-
 τωμάτως, καὶ κατὰ τύχην, ὡς περὶ ἑτέροις ἴνους, ἐμπροσθὶν
 εἰς τὸ παρατήρη καὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς ἴδιον ἔργον ἀνδρὸς
 ἀγαθοῦ, πῶς πολιτείας ἐλόμηνος, μέλλον ἄπο δεῖν παρὰ
 ἑχέσθαι τοῖς κρινοῖς, ἢ τὰ κηρία πῶς μέλιτιον ὅς γε καὶ τῶν
 τῶν ἐπαρχῶν παραματείας, καὶ δόγματα, καὶ κρίσεις, καὶ
 παραματείας καὶ μερίστας, ἔργον πεποιήτο ἀπὸ τῶν ἑκατα-
 χότι ξένων καὶ φίλων πέμπεσθαι παρὰ αὐτοῖς. οἷσας δὲ
 ποτε Κλωδία τῶν δημαγωγῶν κινουῦν καὶ παρατήρη με-
 γάλων δόξης νεωτεριστῶν καὶ ἀρετῶν παρὰ τὸν δῆ-
 μον ἱερεῖς καὶ ἱερείας (ὡς οἷς καὶ Φαβία Τερεντία, ἀδελ-
 φὴ τῆς Κικέρωνος γυναικὸς ἐκινδύνωσεν) τὴν Κλω-
 διον αἰσχυρῶν περὶ δόξων, ἠδ' ἀγαθῶν ἑκείνη τῆς πό-
 λεως τῆς Κικέρωνος ἀρετῶν ἰσχυρῶν, τῆ πόλι δὲ ἔχον ἔφη
 χάριν αὐτῶν, ὡς ἐκείνης ἐνεκα πᾶντα ποιεῖν καὶ πολιτεύομε-
 νος. ἐκ τούτου μεγάλη δόξα περὶ αὐτὸν ἦν ὡς ἔφητο μὲν,
 δίκη ἡνὶ μὲν τυρείας μίας φερεμένης, εἰπεῖν παρὰ τὸς δικα-
 στας, ὡς ἐνὶ μὲν τυρείῳ παρὰ ἑξῆς, ὡς δὲ Κάτωνι, καλῶς
 ἔχῃ. πολλοὶ δὲ ἢ ἢ δὲ περὶ τῶν ἀπίστων καὶ ἀρετῶν ὡς περὶ
 ἐν παρρημίᾳ ἡνὶ λέγειν, ὅτι τῆς μὲν ὡς δὲ Κάτωνος λέγειν
 ὅς πιθανόν ἔστιν. μορφοῦ δὲ ἀνδρῶν καὶ πολυτελεῖς,
 λόγῳ ἐν συγκλήτῳ ἀρετῶν παρὰ τὸν δῆμον καὶ τῶν
 φρονισμῶν, ἐπιδρασὰς Ἀμνῶνος, ὡς ἀνδρῶν (εἶπεν) ἡς
 ἀνέξεται ἑσὺ, δειπνοῦντος μὲν ὡς Κεράστου, οἰκονομοῦντος
 ὡς Λαχρύλλου, δημηγοροῦντος ὡς ἡμῖν ὡς Κάτωνος; καὶ
 τῶν ἀγῶν ὡς τῶν φαύλων καὶ ἀκαλαστοῖς, τοῖς λόγοις ὡς
 μνησὶ καὶ αὐστηροῖς χλευάζοντες ἐκάλειν Κάτωνας. πολ-
 λαὶ δὲ αὐτὸν ἐπὶ δημηγορίας καλοῦντων, ὅτι ἄπο καλῶς ἔ-
 χῃ, μεγάλης ἐξουσίας καὶ δόξης, ὡς περὶ ἰσχυροῦ Φαρμάκου,
 διώματι ἐν παραματείας ὅτι ἀνακρίσις ἐξαναλώσασθαι. καὶ
 ἀμαχοῦ οὐσης τῶν δημοσίων, ἀρετῶν βιβλία καὶ
 φιλοσόφους, ἐβασίλειον εἰς Λαχρύας ἀρετῆς αὐτοῦ κειτη-
 μένος ἔχοντας ὅτι ἀειθέροισι ἀρετῶν. εἶτα καὶ ὅδον
 πολλοῖς ἡσυχῆ ἑσπύσασθαι καὶ οὐκ εἶναι καὶ ἀκαλοῦσθαι ἀπαι-
 τήσας, καὶ πυρομῶνος Νέπωνα Μέτελλον εἰς Ρώμην ἐπα-
 νέρχεσθαι, δημηγορίας μετέπειτα παρεσκόλασμένον, ἐπέστη σιω-
 πῆ, καὶ ἀρετῶν μικρὸν, ἐκέλευσεν ἀνατρέφειν ὅτι οὐκ ἔστι
 ἑαυτῶν. τῶν δὲ φίλων θαυμασάντων, Οὐκ ἔστι (εἶπεν) ὅτι
 καὶ αὐτὸν ἑσπύσασθαι ἐμπληξίας φοβερὸς ὅτι Μέτελλος; καὶ
 νῦν ἐκ τῆς Πομπηίου γνώμης ἀφίγμενος, εἰς πῶς πολι-
 τείας ἐμπροσθὶν δικίῳ σκηνοῦ, πᾶντα παραματείας κα-
 ρατήτων. ἔκκειν ἁρῆς ὡς δὲ ἀποδημίας καμῶν, ἀλλὰ δεῖ κα-
 τῆσαι τῶν ἀνδρῶν, ἢ καλῶς ἀποθανεῖν ἑσπύσασθαι τῆς ἐλευθερίας
 ἀγωνιστῶν. ὅμοιος δὲ τῶν φίλων παραματείας, ἀφίκε-
 το παρὰ εἰς τῶν καλῶν, καὶ διέτριψεν οὐ πολὺ χρόνον, εἰ-
 τα ἐπὶ ἡνὶ εἰς πόλιν. ἐσπύσασθαι ὡς ἐλθῶν, ἀνδρῶν εἰς ἀ-
 γροῦν κατέβαινε, δημηγορίας μετῶν ὡς ἀπαιτῶν ὁμοῖος παρὰ
 τὴν Μέτελλον. ὅτι γὰρ ἰσχυρὸν ἢ ἀρχὴ παρὰ τὸ καλοῦν ἔχῃ
 μάλλον ἢ παρὰ τὸ παραματείας καὶ πᾶντες οἱ λοιποὶ παρ' ἑνα
 ψήφισσονται, τῶν μὴ θέλοντος μηδὲ εἶναι τὸ καλῶς ἔστιν. ὅτι μὲν οὖν παρὰ τὸν ὁλίγον παρὰ τῶν καλῶν τῶν φίλων ἢ σαι.

A Quum postea videret eum Pompeius in studijs
 iniquis suis rigidum semper & inflexibilem ad-
 uersarium, moliebatur eum amicorum quorun-
 dam defensionibus vel arbitrijs vel negotijs ex-
 tra curiam distrahere. qui citò animaduersis in-
 fidijs, præcidit semel omnibus, quum senatus age-
 retur, vlli se alteri rei dare. Quum enim neque
 gloriæ causa vel avaritiæ, neque casu & fortui-
 tò, vt alij nonnulli, esset ad rempublicam capes-
 sendam delatus, sed tam actionem vt munus boni
 viri proprium elegisset: acriorem reipublicæ cu-
 ram sibi quam api fauo ducebat intendendam.
B Nempe etiam provincialia negotia, decreta, iudi-
 cia, & acta potissima curauit per amicos, quos pas-
 sim habebat, ad se transmitti. Quum aliquando
 Clodio tribuno plebis obuiam isset mouenti &
 molienti magnarum initia nouationum, sacerdo-
 tesque & virgines Vestales ad populum calumni-
 anti: (inter quas Fabia Terentia, Ciceronis vxoris
 soror, in periculum fuit vocata) Clodium inuol-
 uit infamia, atque cedere vrbe coegit. Cui quum
 ageret Cicero gratias, Reipublicæ inquit, agenda
 est: quòd eius causa omnia ageret & faceret. Hinc
 ingens adeptus est nomen. Vnde orator quidam,
C quum proferretur in iudicio vnum testimonium,
 ad iudices ait, Vni testi, ne Catoni quidem, stan-
 dum esse. Et vulgus iam de incredibilibus & ab-
 ssonis velut prouerbio quodam dicebat hoc, Ne si
 Cato quidem autor sit, esse probabile. Quum ho-
 mo quidam perditus & sumptuosus orationem in
 senatu de frugalitate & continentia haberet, ex-
 urgens Amneus, Quis, inquit, te bone vir ferat
 cœnantem vt Crassus, ædificantem vt Lucullus,
 concionantem nobis vt Cato? Iam alios quoque
 turpes & nullius frugi, oratione autem seueros &
 austeros, per risum Catones appellabant. Quum
 incitaretur à multis ad ambiendum tribunatum
 plebis, alienum existimauit magnæ potestatis &
 magistratus sicut validi vim medicamenti in re-
 bus exhaurire non necessarijs. Quòd autè eadem
 tempestate vacatio esset negotiorum publico-
 rum, deportans secū libros & philosophos, ad præ-
 dia sua profectus est in Lucaniã, vbi villas non in-
 amœnas habebat. Hinc multis in itinere iumētis,
 impedimentis, & ministris occurrens, audito Me-
 tellum Nepotem Romam ad petendū tribunatū
 plebis contendere, restitit cogitabundus, ac mox
 conuertere suis retrò iter præcepit. Stupentibus
 amicis, Nescitis, inquit, ob stoliditatem Metel-
 lum sua sponte formidabilem esse, & nunc a des-
 se ex Pompeij sententia atque instar fulminis in
 rempublicam casurum, omniaque perturbatu-
 rum? non est igitur in præsentia nec feriandi nec
 rustificandi locus: verum reprimendus iste est mi-
 hi, aut pro libertate pugnantem honestè caden-
 dum. Monitu amicorum tamen profectus ad
 prædia sua est, & quum non diu esset ibi com-
 moratus, regressus est ad vrbem. Vesperis ingres-
 sus ilicò summo mane in forum ad petendum
 tribunatum descendit, velut aduersarius futu-
 rus Metello. Habet enim magistratus ille vim
F in intercedendo potius quam in agendo: &
 vbi reliqui vno dempto quid decreuerunt om-
 nes, is obrinet qui aduersatur & intercedit.
 Primum pauci amici Catonem deduxerunt:

φατε ρως

vi verò consilium eius palàm factum est , breui
 frequentes boni viri & familiares eius concurre-
 runt, acueruntque eum & incitauerunt, quasi non
 accipientem beneficium, sed summum patriæ &
 optimatibus dantem: quòd quum sæpè tribuno
 esse ei licuisset citra negotium, nolisset, nunc au-
 tem pro libertate & republica non sine discrimi-
 ne descenderet decertaturus. Fama est Catonem,
 quum multi illius studio & fauore ad eum ruerent,
 agrè ob frequentiam potuisse in forum euadere.
 Tribunus creatus cum alijs & cum Metello, vbi
 aduertit comitia consularia venalia esse, populum
 castigauit, ac finita oratione iurauit, qui dedisset
 nummos, qui ille cunque foret, eius se nomen de-
 laturum, vno ob propinquitatem excepto Silano,
 qui sororem eius Seruiliam habebat in matrimo-
 nio: quapropter hunc pratermisit. At L. Murenà,
 quòd per largitionem obtinisset vt consul fieret
 cum Silano, accusauit. Quum autè lege quadam
 reus apponere accusatori posset custodem, ne-
 quid clam compararet & instrueret ad accusatio-
 nem: qui adiunctus à Murena affectator & obser-
 uator fuerat, vbi nihil insidiosè, nihil improbè
 struentem, sed candidè & benignè viam ingredi-
 entem, eum accusandi apertam & veram conspe-
 xit: vsque eò spiritus eius & grauitatem est admira-
 tus, vt in foro adiret Catonem, domumque eius
 ventitaret: & quum rogasset ecquid eo die actus
 de accusatione esset: si negaret, habita ei fide
 abscederet. Quum accusatio institueretur, Cice-
 ro, tunc consul & Murenæ defensor, multum ex
 Catonis persona Stoicos philosophos & præcepta
 hæc paradoxa, quæ appellant, irridens atque illu-
 dens risum mouit iudicibus. Ac Catonè arriden-
 tem aiunt adstantes dixisse, Dij boni quàm ri-
 diculum consulem habemus? Absolutus Murena
 non vt improbus & stolidus homo egit cum Ca-
 tone. quippe consilio eius consul grauissimis in re-
 bus vsus, perpetuoque eum veneratus est, & con-
 filia eius in administrando magistratu sequutus.
 In causa ipse erat Cato vsque ad rostra & subsellia
 durus atque terribilis pro iustitia: inde beneuo-
 lum se & humanum præbebat omnibus. Prius
 quàm iniret tribunatū consule Cicerone, cū alijs
 multis illius magistratum contentionibus crexit,
 tum actionibus aduersus Catilinam maximis &
 pulcherrimis imposuit fastigium. Namq; ipse qui-
 dem Catilina, qui funestam & perniciosam muta-
 tionem imperio Romano moliebatur, miscebatq;
 vnà seditiones & bella, à Cicerone detectus vrbe
 profugerat: Lentulus verò & Cethegus, & cum
 ijs frequentes alij, coniuratione inita, Catilinæ-
 que timiditate ac nimis anxia cura cæptorum in-
 crepita, ipsi totam vrbe inflammare, imperium-
 que nationum rebellionibus externisque bellis
 statuerant euertere. Horum nudatis consilijs,
 vt in vita Ciceronis exposuimus, quum senten-
 tias Cicero rogaret, qui primus dixit Silanus,
 animaduertendum in coniuratos vltimo suppli-
 cio censuit. cui deinceps alij vsque ad Cæsa-
 rem sunt assensu. Cæsar surgens, vtpote disertus at-
 que omnem in republica conuersionem motum
 que quasi suorum materiam consiliorum amplifi-
 care potius quàm restingui permittere cupiens,
 autòn ἐφελξῆς ἠκούθησαν, ἀγχι Καίσαρος. Καίσαρ ἴσχυρας, (ἀπε δὴ καὶ δεινὸς εἶπεν, καὶ πᾶσαν ἐν τῇ πόλει
 μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ὡς ἄρ' ὕλιν ὦν αὐτὸς διενόστο, βουλόμηνος αὐτῶν μᾶλλον ἢ σεννουμένω πελοεσθῆν)

A Φανερός ἢ τῆς γνώμης αὐτῆς ἡρωϊκῆς, ὀλίγου χρόνου πύ-
 ρες οἱ χεῖροί καὶ γνώμῃσι σιμῶν καὶ παρεκάλου καὶ πα-
 ρεθάρρων αὐτὸν, ὡς οὐ λαμβάνοντα χεῖρα, ἀλλὰ τὴν μέ-
 γιστην δίδοντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς ὀπίσθεσιν τοῖς τῆς πολιτείας,
 ὅτι πολλάκις ἀποραγμόνως δέξαι παρὲν, οὐ θέλησας, νῦν
 ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἀγωνιούμενος οὐκ ἀ-
 κινδύως κείσῃ. λέγεται ἢ, πολλῶν ὑπὸ σπουδῆς καὶ φι-
 λοφροσύνης ὠθυμένων πρὸς αὐτὸν, ἐκινδύω ἡρώμηνος,
 μόλις δέχεται ἀπὸ πλήθος εἰς τὴν ἀγορᾶν. ἀποδειχθεὶς
 ἢ δὴ μὲν οὖν σὺν ἑτέροις, καὶ τῷ Μετέλλῳ τὰς ὑποαπικὰς
 B δὲ χαρῆσι δὲ ὠνοῖς οὐσας, ἐπετίμησεν τῷ δήμῳ καὶ κα-
 ταπαύων τὸ λῶρον, ἐπώμωσε τῷ δόντος δὲ γέροντος, ὡς πρὸς αὐτῶν
 κατηγορήσειν· εἰς Σιλανὸν ὑποδεδεμένον δι' οἰκειότητι.
 Σεβιλίαν γὰρ ἀδελφίῳ Κάτωνος ὁ Σιλανὸς εἶχεν. δὲ τῷ
 Ἰωνίῳ παρῆκεν, Λάκκιον ἢ Μερύϊα εἰδόμενον, ἀργυρεῖα δὲ
 πρὸς αὐτὸν δέχοντα μὲν τῷ Σιλανῷ ἡμέρας. νόμῳ δὲ
 ἡν, τῷ φλόγοντος, αἰεὶ φύλακα ἢ κατηγορεῖσθαι δίδοντος, ὡς τε
 μὴ λαθεῖν ἀσφάλει καὶ ἀσφάλει πρὸς τὴν κατη-
 γορίαν, ὅτι Κάτωνι δοθεὶς ὑπὸ τῷ Μουρίῳ, ἀσφάλει
 C ἔσθαι, μὴ δὲ ἀδικῶς, ἀλλὰ ἡνωμένως καὶ φιλανθρώπως ἀ-
 πλῆν ἵνα τῆς κατηγορίας καὶ δικαίῳ ὁδῶν πορθέμενον, οὐ-
 πὼς ἐθαύμαζε τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος, ὡς τε κατ' ἀγορᾶν
 πρὸς αὐτὸν καὶ φοιτῶν ὅτι ἴσχυρας, πειθάνεσθαι ἢ Κάτωνος
 εἰ μέλλει ἡ σήμερον παραματεύσει τῆς πρὸς τὴν κατη-
 γορίαν· εἰ ἢ μὴ φαίη, πειθάνεσθαι ἀπὸ τῆς δικῆς λεγομένης,
 ὁ Κικέρων, ὅταν αὐτὸς ὦν τότε, καὶ ὁ Μερύϊα σιμῶν, πολ-
 λὰ ἀπὸ τῷ Κάτωνι τοῖς Στωϊκοῖς φιλοσόφοις, καὶ τῷ τῷ δὴ
 τῷ ἀσφάλει καὶ ἀσφάλει δογματὰ χλευάζων καὶ ἀσφα-
 σκώπων, γέλωτα παρῆκε τοῖς δικασταῖς. τὸ δὲ Κάτωνι φα-
 D σὶ ἀσφάλει δὲ πάντα πρὸς τοῖς παρῶν εἶπεν, ὦ ἄνδρες,
 ὡς ἡγοῖο ὅταν ἔχρησθαι. ἀποφυγῶν ἢ ὁ Μερύϊας, οὐ πονηροῦ
 πάθος ὁδὸν ἀφροσύνην ἐπαθεῖν δι' ἀφροσύνης τῷ Κάτωνι.
 καὶ γὰρ ὑποαπικῶν ἐχρησθαι συμβούλων πρὸς τῆς μεγίστων, καὶ
 ἄλλα ἡμῶν καὶ πειθάνεσθαι ὅτι τῷ βήματος διετέλεσεν. αἴτιος ἢ
 ἡν ὁ Κάτων αὐτὸς, ἀγχι τῷ βήματος καὶ τῷ σιμῶντος χα-
 λεπὸς ὦν καὶ φοβερός ὑπὸ τῷ δικαστῶν, εἴτα πᾶσιν ὀνομασθῶν
 καὶ φιλανθρώπως πρὸς φερόμενος. πρὶν ἢ εἰς τὴν δὴ μὲν
 χεῖρα κατῆσθαι, Κικέρωνος ὑποαπικῶντος, ἀγχι τε πολ-
 λὰ ἀγχι τὴν δὲ γέλωτα ὠρθώσεν αὐτῶν, ἢ τῶν πρὸς Καπλίνας
 E πρὸς αὐτὸν μεγίστης καὶ καλλίστης ἡρωϊκῆς τέλος ἐπέτη-
 κει. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Καπλίνας, ὀλέθριόν τε καὶ πικρὴν με-
 ταβολὴν ἐπάγων τοῖς Ῥωμαίων πρὸς αὐτὸν, καὶ ἄσπετος ὁμοῦ
 καὶ πολέμοις ἀσφάλει δὲ ἀσφάλει ὑπὸ τῷ Κικέρωνος,
 δέξασθαι τῆς πόλεως. Λέντιος ἢ καὶ Κέσθης, καὶ μετ' αὐ-
 τῶν ἑτέροις συχοῖ, δὲ ἀσφάλει τὴν σιμῶντος, καὶ ὁ Καπ-
 λίνας δὲ γέλωτα καὶ μικρολογίαν τῆς ὀλιμῶντος ὀπίσθεσιν
 τῶν, ἀλλὰ διενόστο τὴν πόλιν δὲ ἀσφάλει ἀσφάλει πρὸς, καὶ
 τὴν ἡγεμονίαν, ἐδὴν ἀποσάσει καὶ πολέμοις ἀσφάλει
 τοῖς, ἀσφάλει πρὸς. Φανερός ἢ τῆς ἀσφάλει αὐτῶν ἡρω-
 μῆς, ὡς ἐπὶ τοῖς πρὸς Κικέρωνος γέλωτα, ἐν βουλήν γὰρ καὶ τῷ Κικέρωνος,
 F μὲν πρὸς αὐτὸν, ὁ μὲν πρὸς αὐτὸν Σιλανὸς, ἀσφάλει τὸ
 δοκεῖν αὐτῶν, ἀσφάλει πρὸς αὐτὸν τῶν ἀσφάλει. οἱ ἢ μετ'
 ἀσφάλει ἀσφάλει, (ἀπε δὴ καὶ δεινὸς εἶπεν, καὶ πᾶσαν ἐν τῇ πόλει
 μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ὡς ἄρ' ὕλιν ὦν αὐτὸς διενόστο, βουλόμηνος αὐτῶν μᾶλλον ἢ σεννουμένω πελοεσθῆν)

επαγωγὰ πολλὰ καὶ φιλανθρώπων ἀγαθούς, ἀποκτείναν μὲν ἀκρίτους οὐκ εἶα τὸς ἀνδρας, εἰρηθέντας ὅτι τῆρεῖν ἐκέλευον. οὕτω ὅτι τῆς γνώμας μετέστησε τῆς βουλῆς, φοβηθείσης τὸ δῆμον, ὥστε καὶ Σιλανὸν ἐξάρνον εἶ) λέγειν, ὡς οὐδὲ αὐτὸς εἶποι θάνατον, ἀλλὰ εἰρημὸν ἔχον γὰρ ἀνδρὶ Ρωμαίῳ τὸ κακῶν ἀπύτων. ἤμοιός τις ὅτι αὐτῆς τῆς ἑσπῆς, καὶ ἀπύτων ὅτι ὁ παρῶτερον ῥυέντων καὶ φιλανθρώπων ὅτι ὁ Κάτων παρῶς τὴν γνώμην ἀναστὰς, ὁ δὲ ἴετο τὰ λόγων μετ' ὀργῆς καὶ πάθους, τὸν τε Σιλανὸν κακίζων τῆς μετὰ βουλῆς, καὶ καταπύμνος τὸ Κεῖσρος, ὡς ἡμίαι δημοτικῶν καὶ λόγων φιλανθρώπων τὴν πόλιν ἀναβέποντος, καὶ δεδιπτομένου τὴν βουλῆν, ἐφ' οἷς αὐτὸν ἐδὲ δεδιέναι, καὶ ἀγαπᾶν εἰ τῆς γεροντότων ἀθῶος ἀπαλλάξαι καὶ αὐτοπῆτος, οὕτως παρῶτος καὶ ἰταμῶς τὸς κρινοὺς ἐξαρπάζων πολέμοις, καὶ τὴν παρ' ὁσθὲν ἐλθούσαν ἀπολέσθαι πατρίδα, τοιαύτῳ καὶ τοσαύτῳ ὁμολογῶν μὴ ἐλεῆν, ἀλλ' οἷς ἐδὲ μὴ ἡρέσθαι μὴ δὲ φιλῶν, δακρύων καὶ ἀνακλασίου, εἰ φόνων μεγάλων καὶ κινδύων ἀπαλλάξωσι τὴν πόλιν ἀποθανόντες. τὸν μόνον ὃν Κάτων εἶπεν ἀγαθῶς εἶσαι φασι τὸ λόγον, Κικέρωνος τὸ ἴσως ἀπο, τοῖς ἀγαθῶν ἐξύτητι τῆς γραφῆς, σημεία παρῶτος ἀναστὰς, ἐπὶ μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις, πολλῶν γραμμῶν ἔχοντα διώμιν, εἶτα ἄλλον ἀλαχρῶς τὸ βουλοῦντο ἀπορῶν ἐμβαλόντες. ἔπειτα γὰρ ἤσκησεν, οὐδὲ ἐκέκτιτο τοῖς καλουμένοις σημεῖοις ἀπορῶς, ἀλλὰ τότε παρῶτον εἰς ἡγῶς ἡ καταστῆσαι λέγουσιν. ἐκρῶτησεν δὲ οὖν ὁ Κάτων, καὶ μετέστησε τῆς γνώμας, ὥστε θάνατον καταψήφισαται τῆς ἀνδρῶν. εἰ ὅδε μὴ δὲ τῆς μικροῦ τῆς ἡδῶν σημεία παρῶτος, ὡς ἔφ' εἰκόνα ψυχῆς ἀπογραφομένοις, λέγεται, τότε πολλῶν ἀμύλων καὶ μέγαν ἀγῶνα παρῶς τῆς Κάτωνος τὸ Κεῖσρος ἔχοντος, καὶ τῆς βουλῆς εἰς ἐκείνοισ ἀνηρηθῆναι, δευτέρῳ ἢ μικρὸν ἔξωθεν εἰσχωμαθῶν τὸ Κεῖσρος. τὸ ὅτι Κάτωνος εἰς ἴσως ἀποψῆσ ἀγῶνος ὁ παρῶτος, καὶ ἀγαθῶν, εἰνὰ ἴνας τοῖς κινουμένοις, καὶ κελθόντας ἀναγινώσκον τῆς γεγραμμένας, τὸ Κεῖσρος τὰ Κάτωνι παρῶτος ἀποψῆσ ὁ δευτέρῳ, ἐπὶ εἰς ἔστω. τὸ ὅτι ἀναγῶντα Σερβιλίας τῆς ἀδελφῆς ὅτι τὸ ἀχάλασον, παρῶς τὸ Κεῖσρος γεγραμμένης, ἐρώσης καὶ διεφθαρμένης ἀπο αὐτῆς παρῶτος εἶσαι τε τὸ Κεῖσρος καὶ εἶπειν, Κεῖσρος μεθύσει. καὶ πάλιν οὕτως ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς λόγον παρῶτος. φαίνεται ὅτι ὅπως ἀτύχημα ἡρέσθαι τὸ Κάτωνος ἢ γυναικῶν. αὐτὴ μὲν γὰρ ὅτι Κεῖσρος κακῶς ἡχουσεν. τὸ ὅτι τῆς ἐπέσης Σερβιλίας, ἀδελφῆς ὅτι Κάτωνος, ἀγῶνοιστεσε. Ἀδελφῶν γὰρ γεγραμμένης παρῶτος ἀποψῆσ ἢ Ρωμαίων καὶ δόξαν ἀνδρῶν, καὶ τεκνῶσα παιδίον, ἐξέπεσε τὸ οἴκου δι' ἀχάλασον. τὸ ὅτι ἀγῶνον, οὐδὲ ἢ γυνῆ τὸ Κάτωνος Ἀπιλία, τοιούτων ἐκαθάρθωσιν ἀμύλων, ἀλλὰ καὶ ἔφ' αὐτῆς δύο παιδία πεποιημένοις, ἀνάγκη ἔχον ἐκδοθῆναι ἀγῶνοιστεσε. εἶτα ἔφησε θυγατέρα Φιλίππου Μαρξία, ὅτι τῆς ἀποψῆσ ἢ γυναικῶν. παρῶτος ὁ πλῆθος λόγος. κατὰ τὸ εἰ δρῶμα τὸ βίβλῳ, τὸ ὅτι μέγαν παρῶτος βληματαῶδες γέρονε καὶ ἀπορῶν. ἐπαρῶτος ὅτι τὸν τῆς ἑσπῆς, ὡς ἰσῶς Θεοσῆας, εἰς Μουνατίον ἀνδρα Κάτωνος ἐπαρῶτος καὶ συμβιωτῶν ἀναφέρων τὴν πίστην. ἐν πολλοῖς ἐρατῶς καὶ θαυμαστῶς τὸ Κάτωνος, ἢ ἔφ' ἑτέραν ἑτέροις μᾶλλον ἐκδηλοῖ καὶ ἀγαθῶν. ὃν καὶ Κεῖσρος ὀρθῶς, ἀνὰ ἀξιώματος τὸ γεγραμμένον, καὶ τῆς ἑσπῆς. ὅτι τῆς οὖν τὰ Κάτωνι μὴ σωθήσης ἢ μὴ δὲ ἐπαρῶτος μόνον,

A blanda & benigna oratione pro sententia dixit nec esse indicta causa coniuratos necandos, verum in custodia tenendos: adeoq; flexit sententias, metuente populum senatu, ut Silanus quoq; retractaret suam, ostenderetque nec se de poena capitali, sed sensisse de carcere. id enim civi Romano ultimum esse supplicium. Hac facta inclinatione, omnibusque ad mitiorem & leniorem labentibus sententiam, Cato ei reluctans, mox flagrante oratione & vehemente prouectus, hinc Silani inconstantiam laceravit, hinc Cæsarem momordit, quod sub specie populari & placidis verbis tempus subuerfum B ireret, senatumque labefactaret. vbi formidare ipse deberet & præclare putare secum agi, si istorum scelerum insons & suspicione abiret liber: qui hostes publicos adeo aperte & impudenter institueret eripere, confitereturq; in extremum adductam periculum patriam talem & tantam se non miserari, sed illos quos præstabat nec genitos nec natos fuisse deploraret mœreretq; , quod urbem supplicio suo essent magna cæde & periculis liberaturi. Hanc orationem Catonis perhibent vnam extante, quod consul Cicero expeditissimos scribas antequam docuisset notas quæ minutis & breuibus figuris multarum vim literarum complectebatur, inde alium alibi passim disposuisset in curia. Nondum enim vsi fuerant neque habebant exceptores actuarios, sed tunc primum rudimenta eos asserunt posuisse. Cato igitur obtinuit, atque in eius sententiam discessum est, ut fumeretur de coniuratis capitale supplicium. Quod si nec minutula nobis omittenda vestigia morum eius sunt sicut informantibus animi effigiem, fama est Catone id temporis vehementer cum Cæsare concertante & contendente, senatuq; in illos intento, parvum epistoliū à foris Cæsari fuisse allatum. Quod Cato quū in suspicionem traheret & exagitareret, motos aliquos iussisse ut recitaret literas. Ibi Cæsarem propè adstanti tradidisse Catoni epistoliū. Quod quum legisset (scripserat enim soror eius Seruilia literas ad Cæsarem, quem amabat corrupta ab eo, amatorias) ad pedes id Cæsaris eū proiecisse cum hisce verbis, Cape ebrietasq; demum ad instituta orationem redisse. Breui apparet fortuna Catonem vsum in mulieribus parum prospera. Hæc enim Cæsaris nomine malè audiuit. Altera Seruilia Catonis soror fœdior fuit, nam principi inter Romanos gloria nupta Lucullo, ex quo genuerat filium, ob prostratam pudicitiam fuit repudiata. Et, quod turpissimum fuit, ne vxor quidem Catonis eo crimine vacauit Attilia. verum hanc, tametsi duos ex ea tulisset liberos, exigere impudicam est compulsus. Hinc Martiam duxit Philippi filiam, quæ est proba fœmina habita. Fuit huius celebre nomen. Atque in vita Catonis quomodo in fabula hæc pars ambigua extitit & perplexa. Gesta autem in hunc modum res fuit, ut memorie prodidit Thraseas, qui Munatium Catonis amicū & contubernalem laudat autorem. Inter multos qui Catonem diligebant & suspiciebant, alij alijs perspicuè magis & apertius id declarabant, in quibus Q. Hortensius erat, magna vir autoritate & probatis moribus. Hic Catonis gestiens non familiaris modò & amicus esse,

sed omnē semel necessitudine & confortio fami-
 liam & genus suum cum eo confociare, non dubi-
 tavit cum eo agere ut filiam Porciam Bibulo nu-
 ptam, cui partus duos ediderat, sibi inuicem velut
 frugiferum agrum collocaret ad ferendā stirpem.
 Nam esse hominum quidem illud opinione no-
 vum, natura pulchrum tamen & ciuile, mulierem
 in ætatis flore non vacare vel fœcunditatē extin-
 guere, neque maiore quàm necesse esset progeni-
 ta sobole onerare & obruere domum non requi-
 rentē: communicationem autem inter probatos
 viros, inuicem mulierum tum virtutem proroga-
 re & dilatare stirpibus, tum ciuitatē mutuis neces-
 situdinibus conglutinare. Quod si retinere Bibu-
 lus omnino vellet coniugem, simul atque peperis-
 set, vbi arctiore communium liberorū esset vin-
 culo cum Bibulo & Catone conglutinatus, resti-
 tuturum se eam. Quum respondisset Cato, Horten-
 sium se charum habere, probareq; necessitu-
 dinis socium, verū alienum arbitrari ipsum de
 filix nuptijs verba facere alteri collocatā: mutato
 ille sermone non dubitavit ei aperire ipsius Cato-
 nis se petere vxorem, quod iuuenis etiamnum es-
 set, & Catoni satis magna esset proles. Neque hic
 dicas illum eō progressum quod alieniorē à Mar-
 tia cognouisset Catonē. quippe ferunt prægnan-
 tem tunc fuisse. Animaduertens ergo Cato Horten-
 sij desiderium & studium, non præscidit ei, sed
 oportere respondit Philippum quoq; hoc probare
 Martix parentem. Ut igitur appellatus Philippus
 concedere id cognouit Catonem, non aliter de-
 spondit ei Martiam quàm præsentē illo & sponsa-
 lia comprobante. Hæc quanquam temporibus
 consequuta sunt, agenti tamen de mulieribus vi-
 sum est mihi anticipare. Igitur necatis coniuratis,
 & Cesare ob crimina & calumnias in senatu iacta-
 tas ad populum confugiente, multaq; ægrotantia
 & putrida ciuitatis membra conciente atque ad se
 trahente, timens Cato autor fuit senatui ut inopē
 & turbulentam multitudinem frumenti congia-
 rio deliniret. In quam rem etsi impenderetur an-
 no trecenties ii-s: hac planē benignitate & mu-
 nificentia tamen minx sunt illæ discussæ. At Me-
 tellus mox inuito tribunatu conciones seditiosas
 habuit, legemque promulgauit ut Pompeius Ma-
 gnus properē copias transportaret in Italiam, vr-
 bemque aduentu suo quasi Catilinæ causa peri-
 clitantem seruaret. Id in speciem dicebatur, reue-
 ra lex eō spectabat ut rempublicam dederat Pom-
 peio, atque ei imperium traderet. Coacto senatu
 quum Cato non more suo in Metellum inuexis-
 set acriter, sed leniter & modestē monuisset eum,
 atque ad preces denique conuertisset se, subijce-
 retque Metello ipsius familiam stetitisse semper ab
 optimatibus, multo magis intumescens & con-
 temnens eum Metellus, quasi succumbentem &
 pauentem, in impotentes minas & ferocia erupit
 dicta, se inuito senatu cœpra sua executurū. Tunc
 Cato vocis, vultus, orationis commutata specie,
 adiectoque disertē omnibus alijs Pompeium vi-
 uo se urbem armatum non ingressurum, illud se-
 natui representauit, neutri mentem consistere,
 neque uti eos sanis consilijs, ac Metelli actiones
 insaniam esse ex singulari improbitate ad re-
 rum omnium ruentē interitum & confusionem,

ἀλλ' ἀμωσ γέπως εἰς οἰκειότητα καὶ ἀμύξαι καὶ κρινωνία πρῶ-
 τα τ' οἰκον καὶ ἄλλοις, ἐπεχείρησε συμπεῖθην, ὅπως τ' ἄρ' αὐτῶν
 Πορκίδην, Βύβλω στωοικουσαν, καὶ πεπονημένω ἐκείνῳ
 δύο παιδας, αὐτῶν πάλιν, ὡς τῶν ἐν γῆν χόρον, ἐτεκνωσά-
 σθαι τὸν ἀδελφὸν, δόξην μὲν γὰρ ἀμύξαι ἀποποιεῖν τὸν
 φύσιν ἢ καλὸν καὶ πολιτικόν, ἐν ὧρα καὶ ἀκμῇ γυναικῶν μὴ τε
 ἀργεῖν ὁ γόνιμον ἀποσβέσασθαι μὴ τε πλείονα τ' ἰκθυσθ' ὅπι-
 λικτεσθαι, ἐνοχλῆν καὶ καταπύχθην ἑσθὲν δειρόν τ' κρινω-
 μένους ἢ τῶν ἀφ' ἀδελφῶν ἀξίους ἀνδράσι, τίμ τε ἀρετῶν ἀ-
 φθονοποιῖν, καὶ πολύχυτον τοῖς ἄλλοις, καὶ τ' πόλιν αὐτῶν πρὸς
 αὐτῶν ἀνακατασκευάσαι τ' οἰκειότησιν. Εἰ δ' ἂν πρῶτως ἐπε-
 χόρητο τ' γυναικῶν ὁ Βύβλος, ἀποδώσειν ἑθελὶ τεκνοῦσαν, οἰ-
 κειότερος αὐτῶν τε Βύβλω καὶ Κάτωνι κρινωνία παιδῶν γόνι-
 μος. ἀποκρινάμενος δ' ἢ Κάτωνος, ὡς Ὀρθήσιον μὲν ἀγα-
 πᾶ καὶ δοκιμασθ' κρινωνὸν οἰκειότητος, ἀποποιεῖν ἢ γῆραια ποιεῖσθαι
 λόγον πρὸς γάμου θυγάτρως ἐτέρῳ δεδομένης, μεταβαλὼν
 ἐκείνος, ὅτι ὡκῆσεν ἀποκαλυφάμενος αὐτῶν αὐτῶν γυναικῶν
 Κάτωνος, γέμει μὲν οὐσαν ἐπὶ πρὸς ὀλίκεν, ἔχοντος δ' ἢ Κα-
 τῶνος ἀποχρῶσαν ἀφ' ἀδελφῶν. καὶ ὅτι ἐστὶν εἰπεῖν ὡς ταῦτα
 ἐπαρῆται, εἰδὼς οὐ πρὸς ἐξήγηται τῇ Μαρκίᾳ τ' Κάτωνος.
 (κρούσαν γὰρ αὐτῶν τότε τυγχάνειν λέγεισιν) ὁ δ' αὖτ' αὖτ' Κά-
 τῶν, ὅρα δὲ τῶν Ὀρθήσιου ἀποδοῦν καὶ παρ' ἑμῶν, ὅτι
 αὐτῶν περὶ, ἀλλ' ἔφη δὲ καὶ Φιλίππῳ ταῦτα σιωπῶντα τῶν
 πατρῶν τ' Μαρκίας. ὡς αὖτ' ὁ Φίλιππος ἐντεταθείς, ἔγνω τ'
 συλῆρσιν, ὅτι δὴ ὡς ἐπέβησε τ' Μαρκίᾳ, ἢ παρ' ἑμῶν τῶν
 Κάτωνος αὐτῶν καὶ σιωπῶντος. ταῦτα μὲν αὖτ' εἰ καὶ χρονοῖς
 ὑστερον ἐπαρῆται, μνησθέντι μοι ὁ τῶν γυναικῶν, παρ' ἀδελφῶν
 ἔδωκε. τῶν δ' αὖτ' ἢ Λέντιον ἀναρεθῆναι, καὶ τ' Καίσαρος πε-
 εἰ ὡν εἰσηγήθη καὶ διεβλήθη πρὸς τ' σύλῆρσιν, εἰς τ' δὴ μὲν
 καταφυγόντος, καὶ τῶν πολλὰ νοσηῦντα καὶ διεφθαρμένα τῆς
 πολιτείας μέρη τῶν ἐπιπόντων καὶ συνάροντος πρὸς αὐτὸν, ὁ
 Κάτων φοβηθείς, ἐπέισε τῶν βουλήν ἀναλαβεῖν τ' ἀπο-
 ὄντος ἐπὶ αὐτῶν χιλίων καὶ ἀφ' ἀδελφῶν καὶ πενήκοντα τα-
 λαάντων. πρὸς αὐτῶν τῶν Φιλίππου ἀρεθῆναι τῶν καὶ χρε-
 ῖ τῆς ἀπὸ τῆς ἐκείνης ἀφ' ἀδελφῶν, ἐντεθέν εἰς τῶν δη-
 μάρχου ἐμπεσῶν ὁ Μέτελλος, ἐκκλήσις τε ἰσοβόδης
 συνηθῆναι, καὶ νόμον ἐγραψεν, Πομπηῖον Μάγρον ἰέναι καὶ τῶν
 ἄλλων μὲν τῶν διωκόμενων εἰς Ἰταλίαν, καὶ πρὸς ἀδελφῶν σα-
 ζῆν τῶν πόλιν, ὡς ὑπὸ Καπλίνα κινδυνώουσαν. ἡ δ'
 τῶν λόγους ἀπορεπῆς, ἔργον δ' τῶν νόμου καὶ τέλος, ἐξή-
 εἶσα τῶν ἀρεθῆναι Πομπηῖον, καὶ πρὸς ἀδελφῶν τῶν ἡ-
 γεμονία. ἡμομένης δ' βουλῆς, καὶ τῶν Κάτωνος οὐχ, ὡς τῶν
 εἰσῆθαι, πρὸς Μετέλλῳ σφοδρῶς ἐμπεσόντος, ἀλλ' ὅτι κῆ-
 πολλὰ καὶ μέτρα παραμένοντος, τέλος δ' καὶ πρὸς δε-
 σεις τεραπομένη, καὶ τῶν Μετέλλῳ οἰκίαν αἰεὶ ἡμομένην
 ἀρεθῆναι ἐπαμύνασθαι, ἐπὶ μᾶλλον ἐξαρθεῖν καὶ κατα-
 φρονησῆναι ὁ Μέτελλος ὡς ἐδιδόντος αὐτῶν καὶ πῆσαντος, εἰς
 ὑστερον ἀπειλάς καὶ λόγους ἀρεθῆναι, ὡς βία
 πρῶτα τῆς βουλῆς ἀφ' ἀδελφῶν. οὕτω δὲ μεταβαλὼν
 ὁ Κάτων καὶ ἔφη καὶ φωνῶν καὶ λόγον, ἐπειπὼν δ' ἢ πᾶσι τοῖς
 ἀλλοῖς ἀφ' ἀδελφῶν, ὅτι ζῶντος αὐτῶν Πομπηῖος οὐ παρέ-
 σθαι μὲν ὅπλων εἰς τ' πόλιν, ἐκείνο τῆ βουλήν παρέσθαι, ὡς
 ἑσθῆτερος μὲν κατέσθαι, ἑσθῆ γῆραια λογισμοῖς ἀσφδῆ-

σιν· ἐστὶ δ' ἢ μὲν Μετέλλου πολιτεία, μάλιστα, δὲ ὑπὸ βουλῆν κακίας φερομένη πρὸς ὀλεθρον καὶ σύλῆρσιν ἀπορήτων.

μα. Ε. η δὲ Κατωνοί ηἱ
παλαιὰ, ἀρχαῖοι ἄνθρωποι
ἐπὶ ὅτι. κ. κ. κ. κ. κ.

ἢ ὁ Κάτωνος ἄρετή, εὐθουσιασμός ἕως τῆς καλῶν καὶ
 ἀγαθῶν ἀγωνιστῶν. ἐπεὶ ὁ τὴν ψήφον ἕως τῆς νόμου φέ-
 ρειν ὁ δῆμος ἐμελλεν, καὶ Μετέλλω μὲν ὄπλα καὶ ξένοι καὶ μο-
 νομάχοι καὶ θεράποντες ἐπὶ τὴν ἀρετὴν τεταγμένοι παρή-
 θεν, καὶ ὁ ποταμὸς μετὰ βολῆς ἐλπίδι Πομπηίου ἕως ἤρχεν
 τῆς δῆμου μέγας ὄλιγον, ἡ δὲ μεγάλη καὶ ἀπὸ Καίσα-
 ρος ῥώμη, στρατηγῶντος τότε Κάτωνι ὅ, οἱ παῖδοι τῆς πο-
 λιτῆς συνηδμάκτου, καὶ συνηδικνωτὸ μάλλον ἢ συνη-
 γωνίζοντο, πολλὴ ὁ τὴν οἰκίαν αὐτῶν κατήφεια καὶ φόβος εἶ-
 χεν, ὥστε τῆς φίλων ἐπίοις ἀσπίδος ἀφ' ἑαυτοῦ πῆσαι μετ' ἀλ-
 λήλων, ἐπὶ ἀπορίας ὄντας ἕως αὐτῶν λογισμοῖς, καὶ γυναι-
 χας καὶ ἀδελφὰς ποτνιαμύνας καὶ δακρυούσας· αὐτὸς ὁ
 ἀδελφὸς καὶ τεταρτηκῆτος ἐντυχὼν πᾶσι, καὶ παρηρησας, καὶ
 ἡμίονος παρὶ δειπνῶν (ὡς παρ' εἰώθει) καὶ νυκτερόσας, ὑφ' ἐ-
 νὸς τῆς σωμαρχόντων Μινυκίου Θέρμου, βαθέως κατεύδων,
 ἐπηγέρθη καὶ κατέβησαν εἰς ἀρετὴν, ὄλιγον μὲν αὐτοῖς παρ-
 πεμπόντων, πολλῶν ὁ ἀποδρωτῶντων, καὶ φυλάττεσθαι ἀφ' ἑ-
 κελθουμένων. ὡς οὖν ὅτις τῶν ὁ Κάτων κατείδε τῶν νεῶν
 τῆς Διοσκύρων ὄπλοις παρ' ἐξομῶν, καὶ τῶν ἀναβάσεις
 φερεσυμύνας ἕως μονομάχων, αὐτὸν ὁ κατ' ἡμέραν αἰώ-
 μετ' Καίσαρος τὸν Μετέλλον ἐπιστρέφας παρὸς τοὺς φίλους,
 ὁ δὲ φρασεῖς (εἶπεν) ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δόλο, ὅς κε ἐπὶ ἐνὸς ἀπό-
 πλου καὶ γυμνοῦ ἑσπύτοις ἐστρατολόγησεν. ἀμα δὲ ὁ δῆμος ἐ-
 βάδιζε μετ' τῆς Θέρμου. καὶ διέστησαν αὐτοῖς ἐκείνοι οἱ τῶν
 ἀναβάσεις κατέχοντες, δῆλον ὁ ὅσθεν παρήχθη, ἢ μάλιστα
 ὅτις πᾶσας τῆς χεῖρος ὁ Κάτων τῶν Μουνατίων ἀπῆγαγε· καὶ
 βαδίζων ὁ δῆμος ὡς εἶχεν, κατ' ἕξει μέσον ἐμβαλὼν ἑαυτὸν τῶν
 Μετέλλου καὶ τῶν Καίσαρος· ὥστε ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν κρινολο-
 γίαν. καὶ κείνοι μὲν διηπόρησαν, οἱ ὁ χερσίντες θεασάμενοι
 καὶ θαυμάσαντες ὁ παρ' ἑαυτοῦ καὶ ὁ φρόνημα καὶ ὁ θάρ-
 ρος τῶν Κάτωνος, ἐχύτερον παρ' ἑαυτῶν, καὶ βοήθῃ διεκελεύ-
 σαντο, τὰ μὲν Κάτωνι, θάρρειν, μὲν ὁ δὲ, ἀλλήλοισ, καὶ
 συστρέφασθαι, καὶ μὴ παρ' ἐξομῶν πῶν ἐλθῆτε ἑαυτοῦ, καὶ τῶν
 ἕως αὐτῆς ἀγωνιστῶν. ἐνθα δὲ τῶν ἕως ἤρχετο τῶν νόμων
 παρ' ἐξομῶν, τῶν ὁ Κάτωνος ὄλιγον ἑαυτοῦ ἀναγνώσκων·
 τῶν ὁ Μετέλλου παρ' ἐξομῶν αὐτὸν, καὶ ἀναγνώσκοντος, ὁ
 μὲν Κάτων ἐξήρπασε ὁ βιβλίον ὁ δὲ Θέρμος, ἀπὸ σῶματος
 τῶν Μετέλλου τῶν νόμων ὅτις αὐτοῦ καὶ λέγοντος, ἐπέχε τῆ
 χεῖρ ὁ σῶμα, καὶ πῶν φωνῶν ἀπέκλεισεν. ἀφ' ἑαυτοῦ ἀμαχῶν
 ὄραν ἀγῶνα τῶν ἀνδρῶν ὁ Μετέλλος ἀγωνιστῶν, καὶ τῶν
 δῆμον ἠπώμενον, παρὸς ὁ συμφῶν ἑπὶ ὄλιγον, ἐκέλευ-
 σεν οἱ κείνους ὄπλιτας μετ' φόβου καὶ κραυγῆς ἐπιστρέφειν. ἡμο-
 μύου ὁ τύπου, καὶ πῶν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἕως ἀντα-
 μόνον τῶν Κάτωνος, καὶ βαθύμενον λίθοις καὶ ξύλοις αἰώθεν, οὐ
 παρ' ἐξομῶν Μουριάδας ὁ τὴν δίκην φυγῶν ἕως αὐτῶν καὶ κα-
 τηρηθεῖς, ἀλλὰ τὴν τῆς βουλομένης, καὶ βοῶν ἀνα-
 γκῆν τοῖς βαθύοις, καὶ τέλος αὐτὸν τῶν Κάτωνος πείθων καὶ
 παρ' ἐξομῶν, εἰς τῶν νεῶν τῶν Διοσκύρων ἀπῆγαγε. ἠπειὶ ὁ
 κατείδεν ὁ Μετέλλος ἐρημίαν παρὸς ὁ βῆμα καὶ φυγῶν δι-
 ἀρετῆς τῶν ἀναπυμύων, πῶν ἀπῆγαγε πεισθεῖς κρατεῖν, ἐ-
 κέλευσεν ἀπειναῖ παλιν τῶν ὄπλοφόροις, καὶ παρ' ἐξομῶν χε-
 σμῶς αὐτὸς ἐπέχειν παρ' ἐξομῶν τῶν νόμων. οἱ ὁ ἀναπυμύων ἀφ' ἑαυτοῦ
 ἕως αὐτῶν, ἐμβοήσαντες μέγα θάρραλέον. ὥστε τοῖς παρὸς τῶν Μετέλλου ἐμπεσῖν
 ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δέος, οἱ ὄλιγον ὄ-
 πλων πῶν ἀπῆγαγε αὐτοῖς ἐπιστρέφασθαι καὶ μητένα μὲν, ἀλλὰ φῶν ἀπῆγαγε
 ἀπὸ τῶν βῆματος. οὕτω δὲ
 σκεδαθέντων ἐκείνων, τῶν ὁ Κάτωνος παρ' ἐξομῶν, καὶ τῶν μὲν ἐπαμείναντος,
 τῶν δὲ ἐπιστρέφασθαι τῶν δῆμον,

A Catonis virtutem numinis afflatum pro iure & z-
 quitate digladiatem. Quum populus suffragia de
 lege initurus esset, Metelloque armati, peregrini,
 gladiatores, & serui occupato foro essent praestò,
 ac qui mutationem Pompeij desiderio cupiebant
 (quæ pars erat populi nõ exigua) adessent, in super
 eò accederent Cæsaris opes praetoris, tunc haud
 modicæ: principes verò ciuitatis ite ac Cato eam
 actione detestarentur, magisq; socij eius in acci-
 pienda iniuria essent quam defendenda repub. te-
 neretur autem domus eius ingenti mœrore & me-
 tu, vt aliquot amici eius sine cibo vnâ pernoctaret
 ei timentes, mulieres verò sororesq; quiritarentur
 & plorarent: ipse securè & fidenti animo appella-
 uit omnes atq; excitauit, cœnaq; & nocte ex more
 suo peracta ab vno collegarum suorum Minutio
 Thermo arctè dormiens excitatus est. In forum
 descendit paucis quidem eum deducentibus, sed
 multis occurrentibus ei, atq; vt caueret sibi mo-
 nentibus. Vt igitur resistens Cato ædem Castoris
 conspexit armatis septam, in seffos a gladiatoribus
 gradus, ipsum Metellum edito loco cum Cæsare
 conspexit confidente, in amicos versus, O homi-
 nem, inquit, timidum, qui aduersus vnum iner-
 mem & nudū tantum habuit delectum, protinus-
 que illuc cum Thermo contendit. quibus illi, qui
 gradus tenebant, viam dedere: cæterum neminẽ
 admiserunt præterea. Munatiū tantum ægrè ma-
 nu Cato secum trahens adduxit, pergeniq; ilico
 medium se inter Metellum & Cæsarem ad diri-
 menda eorum colloquia coniecit. Quibus per-
 plexis boni viri cõtemplantes stupentesq; Cato-
 nis vultum, spiritus & fidentiam, admouerunt se
 propius, voceq; Catonẽ vt bono animo esset co-
 hortati sunt, atq; inter se cõsisterent cohererent-
 que, neque proderent libertatem & eius vindia-
 cem. Ibi quum accensus legem in manibus acci-
 peret, Cato recitare prohiberet, Metellus autem
 arriperet eam & legeret; extorsit ei Cato libellum.
 Thermus memoriter Metello legem tenenti &
 exponere eam aggredienti os manu obthurauit
 vocemque inclusit, quousque pertinacissimè lu-
 ctari illos videns Metellus, succumbentemque
 populum & vtilitati cedentem, armatos domo ex-
 ciuit, vt cũ terrore & clamore accurrerent. Dum
 id agitur, omnibus disturbatis solum restitantes
 Catonem, qui lapidibus & lignis supernè peteba-
 tur, non deseruit Murena, qui reus ab illo factus
 & accusatus fuerat, verum obtensa toga clama-
 uit omitterent iacere, atque ipsum denique Ca-
 tonem mouens amplectensque abduxit in Ca-
 storis. Vt solitudinem Metellus in rostris vidit,
 & fugam in foro aduersariorum, existimans pro-
 fusus se voti compotem, abscedere imperauit ar-
 matis, tum modestè accedens institit legem per-
 ferre. Aduersarij verò eius mox ex fuga sese col-
 ligentes adfuerunt denuò cum magno & fidenti
 clamore. Itaque consternata & attonita Metel-
 li cohors, atque armis rata alicunde correptis il-
 los incurrere, tota diffugit, omnesque rostra reli-
 quere. Ita illis disiectis quum Cato progredetur,
 F populumque hinc laudasset, hinc confirmasset,

με ἐκείνους, ἕως ἀνταμύων
καὶ τῶν ἀπῆγαγε

plebs ad opprimendum semel Metellum obfirmavit se, ac senatus coactus pro autoritate sua edixit ut omnes Catoni suppeditas venirent & impugnant legem, ut quæ seditionem Romæ & bellum civile excitaret. At Metellus erat ipse quidem immotus adhuc & ferox, verum suos videns Catonem valdè trepidantes, inuictumque & insuperabilem arbitantes, profiliit repente in forum: atque aduocata concione cum alia multa in Catonem concionatus est inuidiosè, tum illius vociferatus est se fugerè tyrannidem & cōtra Pompeium conpirationem, cuius breui fore ut ciuitatem pœniteret, quod tantum virum affecisset ignominia. Hinc repente contendit in Asiam, ut hæc ad Pompeium defertret. Fuit igitur magna in laude Cato, qui non leue excusserat à rep. tribunatus Metelli pondus, ac Pompeij quodammo- do in Metello conculcauerat potentiam. Multo magis celebratus est quod suggillare Metellum & abrogare ei magistratum molienti obstiterit senatui, in eoque aduersatus sit, & precibus placauerit eum ordinem. Nam vulgus humanitati & moderationi eius adscripsit, quod inimico non insultasset, neque ludibrio habuisset eum quem vi superauerat. Prudentibus verò rectè visus est & salubriter non laceffiuisse Pompeium. Inde reuersus Lucullus à bello, cuius apparebat finem & decus ei eripuisse Pompeium, C. Memmio populum in eo concitante criminaq; intentante, quò fuit magis Pompeij gratia quam odio adductus priuato, in periculum venit amittendi triumphii. Huic Cato cum propinquitatis causa, quæ cum Lucullo ei intercedebat per Seruiliã sororem suã, quæ erat nupta Lucullo, tum quia rem censebat iniquam, restitit Memmio, multasque calumnias & crimina subiit. Postremò quum elaboraret ille ut, tanquam regno, expelleret ipsum tribunatu, in tantum valuit ut Memmium ipsum iudicium deferere, & litem cogeret defugere. Quare peracto triumpho Lucullus multo magis Catonis amicitiam sectatus est, arcem eam existimans & propugnaculum sibi aduersus potentiam Pompeij grande. At Pompeius ingens ex prouincia regressus, splendoreque & beneuolentia recipientium se fretus, nihil verebatur se frustra à ciuibus petiturum. Itaque præmisit ad senatum postulatum ut comitia consularia producerent, quò præsens studio suo Pisonis petitionem valeret adiuuare. Labascentibus plerisque non tanti Cato dilationem faciens, verum quò Pompeij conatum & spem præcideret, reclamauit, eo- que traduxit senatum ut id negaret Pompeio. Permuoit hoc magnopere Pompeiũ, existimans- que nisi sibi Catonem coniunxisset, non parum sibi fore eum obstaculo, familiarem eius accersit Munatium, atque ex duabus Catonis fratris & sororis filiabus nubilibus maiorem sibi vxorem, filio minorem petit. Aliqui non sororis filiarum autumant illum, sed suarum nuptias ambiuisse. Quod vbi retulit Munatius Catoni eiusque coniugi & sororibus, affinitas mulieribus, in magnitudinem & dignitatem illius oculos conijci- entibus, placuit mirificè. verum Cato nihil moratus neque deliberatione habita, sed ictus statim, respondit, I Munati, i & Pompeio renuncia, ir- rēti Catonem nõ posse per fœminas: amplecti me beneuolentiam eius, ac recte agenti amicitiam

A οἱ τε πολλοὶ παρέταξαντο πρὸς τὴν ἐπιπέσειν καὶ ἀλλοτρίωσιν τὸν Μέτε-
 λον, ἢ τε σύγκλητος ἀποδοῦσα παρήγγαλεν ἀρχὴν βοηθεῖν γὰρ τῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῶν
 Κάτωνι καὶ ἀφαιρέσει τὸν νόμον, ὡς γὰρ ἐπεισά-
 ραται τῆς Ῥώμης, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον. ὁ δὲ Μέτελλος, αὐτὸς
 μὲν ἰσχυρὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπὶ, ὁρῶν δὲ τὸν πρὸς αὐτὸν ἐκπε-
 πληγμένους κριμὴν τὴν Κάτωνος, καὶ νομίζοντας ἀμαχὸν καὶ δις-
 εκβίασον, ἀφινίδιον ἐξεπέδησεν εἰς τὴν ἀρξάν, καὶ συναγα-
 γῶν τὴν δῆμον, ἀλλὰ τε πολλὰ πρὸς τὸν Κάτωνος ἐπίφρονα δι-
 ἤλθεν, καὶ φέροντα τυραννίδα βοῶντα ἐκείνου καὶ τὴν Πομ-
 πηίου συνωμοσίαν, (ἐφ' ἣ μεταμοσφύραχον τὴν πόλιν, ἀπαι-
B ζῶσαν ἀνδραποδοῦσαν) ὤρμησεν δι' αὐτὸν εἰς Ἀσίαν, ὡς αὐτὰ
 πρὸς ἐκείνον κατηγγρήσων. ἰὼ δὲ ἔδξα μεγάλη τὸν Κάτω-
 νος, ἀλλ' οὐ μικρὸν ἀπεσθλασμένον τῆς δημοκρατίας, καὶ ἐ-
 ποιήσας τὸν Πομπηίου διώσασιν ἐν Μετέλλῳ καθηρηκός. ἐπὶ
 δὲ μᾶλλον ἀδοκίμησε τὴν σύγκλητον ὠρμηδύλου ἀπμοῦ καὶ
 ἀποψηφίσασιν τὸν Μέτελλον οὐκ εἰσάσας, ἀλλ' ἐπαισιώσας καὶ
 παρατησάσας. οἱ τε γὰρ πολλοὶ φιλοπονητικῆς ἐποιούσιν καὶ
 μετελιότητος, ὅ μὴ ἐπεμύσασιν τὰς ἀρχὰς, μηδὲ ἐνυβρίσασιν,
 καὶ κέρως πρὸς ἀλλήλους. τοῖς τε φρονίμοις ὁρθῶς ἐφαίνετο καὶ
 συμφερόντως μὴ παρεξίτας Πομπηίου. ἐκ τούτου Λό-
C κουλλος ἐπόμελθων ἐκ τῆς στρατείας ἧς ἔδδεξε τὸ τέλος καὶ τὴν
 δόξαν ἀφῆρησεν Πομπηίου, εἰς κίνδυνον ἤλθεν τὴν μηδριαμ-
 βόσασιν, Γάμου Μεμμίου κατασασάσωντος αὐτὸν ἐν τῷ δήμῳ,
 καὶ διχῶς ἐπάροντος, εἰς τὴν Πομπηίου χάριν μᾶλλον ἢ καὶ
 ἐχθροῖδιν. ὁ δὲ Κάτων, οἰκειότητος τε πρὸς Λόκουλλον αὐ-
 τὰν γνησιότητος, ἔχοντος Σερβιλίας τὴν ἀδελφίαν αὐτῆς, καὶ
 πρὸς αὐτὴν ἀφῆρησεν ἡρώδης, ἀπέστη τὰς Μεμμίας, καὶ πολ-
 λὰς ὑπέμεινε ἀβολὰς καὶ κατηρησίας. τέλος δὲ, τῆς
 ἀρχῆς ἐκδοσάσωντος ὡς τυραννίδος, ἔσθοντα ἐκράτησεν
 ὡς τε τὸν Μέμμιον ἀπὸ τῆς ἀναγκάσασιν τῆς δικῶν ἀποσῆσιν,
D καὶ φυγεῖν τὸν ἀγῶνα. Λόκουλλος μὲν δὲ ἡρωδίας ἀποσῆσας,
 ἐπὶ μᾶλλον ἐνεφύετο τῆς φιλίας τὸν Κάτωνος, ἔχων ἔρυμα καὶ
 πρὸς ἀλλήλους μέγα πρὸς τὴν Πομπηίου διώσασιν. Πομ-
 πηίου δὲ μέγας ἀπὸ τῆς στρατείας ἐπόμελθων, καὶ τῆς λαμ-
 πρῆσιν καὶ πρὸς ἀλλήλους τῆς ὑποδοχῆς πεποισῶς, ἔσθοντα
 ἀδελφῆς ἀποτυχεῖν τῆς πολιτῆς, πρὸς ἐπεμπεῖν ἀξίαν τῆς
 ὑποδοχῆς ἀγαθῆς ἀναδοῦσασιν τὴν σύγκλητον,
 ὡς δὲ αὐτὸς παρὰν Γείσωνι συναρχαρησιάσων. τῆς δὲ πλεί-
 στων ὑποδοχῶν, οὐ τὴν ἀναβολῆν μέγιστον ὁ Κάτων ἡρώ-
 δης, ἀλλὰ τὴν πείραν ἀποκόσασιν καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν
E Πομπηίου βουλοσάσωντος, ἀπέστη, καὶ μετέσθων τὴν βουλήν,
 ὡς τε ἀποψηφίσασιν. τῆς τοῦ Πομπηίου οὐκ ἡσυχῆ διε-
 τράξε. καὶ νομίζων οὐ μικρὰ πρὸς ἀλλήλους τὰς Κάτωνι
 μὴ φίλων ἀποδοῦσα, μετεπέμψασιν Μουνατίον ἐπαιρῶν αὐτῆς
 καὶ δύο τῶν Κάτωνος ἀδελφιδῶν ἐπιγάμοις ἔχοντος, ἦται τὴν
 μὲν πρὸς ἀλλήλους εἰσάσωντα, τὴν δὲ νεωτέρων τὰς
 ἡρώδης. ἡνὲς δὲ φασιν οὐ τῆς ἀδελφιδῶν ἀλλὰ τῆς θυγατέρων
 τὴν μηρησίας ἀναδοῦσασιν. τῆς δὲ Μουνατίου αὐτὰ πρὸς
 τὴν Κάτωνος καὶ τὴν γυναικα καὶ τῆς ἀδελφῆς φρα-
F σῆσωντος, αἱ μὲν ὑπορηγάσωντα τὴν οἰκειότητα, πρὸς δὲ
 μέγιστος, καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν. ὁ δὲ Κάτων, οὐτ' ἐπι-
 ρῶν οὐτε βουλοσάσωντος, ἀλλὰ πληγῆς δι' αὐτὸν εἶπεν, Βά-
 διζε Μουνατίε, βάδιζε, καὶ λέγε πρὸς Πομπηίου, ὡς
 Κάτων οὐκ ἐστὶν ἀπὸ τῆς γυναικακωνίτιδος ἀλώσιμος, ἀλλ'
 ἀπὸ τῆς ἀνδρῶν ἀναγκῆς, καὶ τῆς διχῆς ποιούσιν φιλίας

Small handwritten notes in the right margin, including the name 'Sewall'.

παρέξ πάσης πιστοτέραν οικειότητα, ὁμηρα δ' οὐ παρ' ἑνὶ
 τῇ Πομπηίᾳ δόξῃ καὶ τῇ πατρειδῶς. ὅτι τῶν αἰσθητῶν αἰ
 γωαῖκες, ἠπιδόσαντο οἱ φίλοι τῷ Κάτωνος ὡς ἀγροικὸν ἀμὰ καὶ
 ὑπερφανὸν τὸ δόκρῖον. εἶτα μὲν τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν φίλων
 ὑπαατίαν ὁ Πομπηίος, ἀργύριον εἰς τὰς φυλάδας ἐπέμπευ,
 καὶ ἀποδοῦναι ὁ δεκασμὸς αὐτῷ, ἐν κήποις ἐκείνου τῷ χερμῶν
 ἀριθμῶν αὐτῶν. εἰπόντος οὖν τῷ Κάτωνος πρὸς τὰς γυναικας,
 ὅτι οἷόν τιν' αὐτῶν κρινεῖν καὶ ἀναπύματα ἀφ' ἑαυτῶν ἀνάσκει,
 Πομπηίῳ σωμαφθέντα δι' οικειότητα, ὡμολόγησεν ἐκείναι
 καλλίον αὐτὸν βεβουληθῆναι, ἀφ' ἑαυτῶν αὐτῶν. εἰ δ' ἄρα πρὸς
 τὰ συμβούτια κρινεῖν, ἔπειτα ὅμοιος ὁ Κάτων ἀμύρτειν τῷ οἰ
 κειότητι μὴ δόξαι, ἀλλ' ἑάσας πρὸς Καίσαρα τραπέζῃ, καὶ
 γῆμα γάμον, ὅς τιν' Πομπηίου δυνάμει καὶ Καίσαρος εἰς
 αὐτὸν σωμαφθέντων, ὀλίγου ἑαυτῶν ῥωμαίων ἀνέβη πρὸς
 γράμματα, τινὲς δ' ἐπιτεταταίαι αἰεῖλεν. ὧν οὐδ' ἐν δυνάμει σωμαφθε
 σεν, εἰ μὴ Κάτων τῷ μικρῶ τῷ Πομπηίου φοβηθεὶς ἀμύρτη
 ματα, τῷ μεγίστῳ ἀπειθεῖν αὐτὸν ἐτέρων δυνάμει πρὸς γε
 νόμῳ τῷ. αὐτὰ μὲν οὖν ἐμελλέν ἐπι. Λαχρύλλου δ' ἀπὸ τῶν ἐν
 Πόντῳ ἀφ' ἑαυτῶν ἐσασιάζαντος πρὸς Πομπηίον, (ἠξίου γὰρ
 ἰσχυρὸν ἐκείνου πρὸς αὐτὸν ἑαυτῶν ἠμόμῳ) καὶ Λαχρύλλου Κά
 τῶνος ἀδικουμένου ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς αὐτῶν, ἐλατῆρ' ἦν
 ὁ Πομπηίος ἐν συκλήτῳ, καὶ δημαγωγῶν, ὅτι νομῶν χάρις
 ἐκάλεθ' ἐτραπικῶν. ὡς δ' καὶ αὐτῶν Κάτων ἐπιστάμῳ
 ἀξέκρουσε τὸ νόμον, οὕτω Κλωδίου τε ἀπειθεῖτο ἔπειτα δρα
 σιτάτου τῷ δημαγωγῶν καὶ Καίσαρα πρὸς ἡγετοῦ ἑπονίαν,
 Κάτωνος αὐτῶν πρὸς ἀγρόντος ἀρχῆς. ὁ γὰρ Καίσαρ ἀπὸ τῆς
 ἐν Γηραίας στρατηγίας ἐποδησάντων, ἀμὰ μὲν ὑπαατίαν ἐβού
 λετο ἀφ' ἑαυτῶν, ἀμὰ δ' ἠτὴ ἀρίστη. ἐπειδὴ καὶ νόμον ἔδει
 πρὸς μὲν ἀρχῆς μετὸν τῶν παρῆναι, πρὸς δ' ἐκείνῳ εἰσελαύ
 νειν ἀρίστη, ἔξω τείχεος ὑπομῆναι, ἠξίου πρὸς τῷ βουλῆς
 αὐτῶν ἀφ' ἑαυτῶν, δι' ἐτέρων ἀπειθεῖται τῷ ἀρχῆς. βουλομένων
 δ' πολλῶν, ἀπέλεγει ὁ Κάτων. ὡς δ' ἠδεδετο ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς
 Καίσαρι, λέγων ὅτι κατὰ μάλα σὺ τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν
 βουλῆς οὕτως ἀξέκρουσε. χαίρειν οὖν ἑάσας τῷ ἀρίστη ὁ
 Καίσαρ, εἰσελθὼν ἐκείνῳ εἶχετο Πομπηίου καὶ τῆς ὑπαατίας.
 ἀποδεικθεὶς δ' ὑπατος, τὴν τε Γουλίαν ἐνεγύθησεν αὐτῷ, καὶ
 συσάντες ἠδὲ μετ' ἀλλήλων ὅτι τὴν πόλιν, ὁ μὲν εἰσέφερε
 νόμοις τοῖς πένθοι κληρονομίας καὶ νόμῳ χάρις διδόντας, ὁ
 δ' παρῆναι τοῖς νόμοις βοηθῶν. οἱ δ' ἀπὸ Λαχρύλλον καὶ Κι
 κέρωνα, Βύβλω τε ἐτέρῳ τῷ ὑπατων σωμαφθέντες ἑαυ
 τοῖς ἀπὸ πρὸς μάλιστα δ' Κάτων, ἠδὲ μὲν ὑποφώμε
 νος τὴν Καίσαρος καὶ Πομπηίου φιλίας καὶ σύσασιν ἐπ' οὐ
 δεῖν διὰ γε γῆμα μὲν φοβεῖσθαι τῷ φάσκων οὐ τινὲ νο
 μῶν τῆς χάρις, ἀλλ' ὅτι αὐτῶν ἀπατήσασιν μισθὸν οἱ
 ἀφ' ἑαυτῶν καὶ δελεάζοντες τὸ πλῆθος. ὡς δ' αὐτῶν
 λέγων, τὴν τε βουλῆς ὁμόφρον εἶχε, καὶ τῷ ἐκείνῳ αἰ
 δεφῶν ὅτι ὀλίγοι παρῆσαντο, δις χερσὶν ὡς τὴν αἰσθητῶν
 τῷ Καίσαρος. (ἀλλ' οἱ δρασιτάται δὴ μὲν καὶ ὀλιγοῦ
 ἑαυτῶν πρὸς χάρις ἐπολιτῶντο τῷ πολλῶν, αὐτὰ ἀπὸ
 ἐξουσίας ὑπαατικής ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἀπειθεῖν ὑποδύναμος
 τῷ δῆμον ὑπαατῶν) φοβηθέντες οὖν ἐξουσίᾳ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ
 πρὸς τὸν μὲν αὐτῶν Βύβλω κατὰ βίον καὶ πρὸς τὸν ἐπεσκεδά
 σθη κέρωνος, ἐπειδὴ τοῖς ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς πρὸς αὐτῶν,
 κατέκλασαν τὰς ἀφ' ἑαυτῶν τῶν τῶν, καὶ βελῶν φερεμένων, καὶ πολλῶν συνι
 δρασιτάτων, ἐφύρον δ' ἀφ' ἑαυτῶν, μετασφῶν καὶ κατὰ μὲν τῶν
 δρόμῳ μὲν οἱ λοιποὶ πρῶτες, ἔχατος δ' Κάτων ἀπὸ βίον, μετασφῶν καὶ κατὰ μὲν τῶν

τον - δουλειά καὶ καὶ

urum omni firmiorem necessitudine, ve
 ritate obfides aduersus patriam nō daturum Pom
 peij gloria. Momordit hoc mulieres, & amici re
 prehenderunt Catonis vt inciuile & superbum
 responsum. Post tamen Pompeius, quum consu
 latum amico cuidam quæreret, pronunciauit in
 tribus pecuniam, eratq; in ore omniū illa largi
 tio, quod in hortis eius pecunia numeraretur. Do
 cuit ergo mulieres Cato, si conglutinatus cū Pom
 peio fuisset propinquitate, necesse fore vt in harū
 rerum veniret societatem, ijsq; aspergeretur. Quæ
 fatebantur consuluisse ipsum rectius quod Pom
 peium repudiasset. Quod si existimandū ex euen
 tu est, in totum apparet errasse Catonem, qui affi
 nitatem hanc non inierit, sed permiserit illum de
 uolui ad Cæsare, & conciliare nuptias quæ, Pom
 peij & Cæsaris opes in vnum contrahentes, penē
 euerterunt Romanum imperium, remp. certē ex
 tinxere. Quorū fortasse accidisset nihil, nisi leuia
 veritus Pompeij offensa Cato in maximis conui
 uisset, vt adiungeret se aliorum potentia. Verūm
 ea adhuc impēdebant. Lucullo de actis suis Pon
 ticis cōtrouersiam cum Pompeio habente, (vter
 que enim acta sua rata volebat) quū Lucullo, qui
 apertè lædebatur, adesset Cato, inferior in senatu
 Pompeius populariter in gratiam militum legem
 agrariam institit ferre. Quia verò etiam Cato hic
 sese offerens legem reijciebat, ita ad Clodium se
 contulit tribunum plebis tunc violentissimum,
 Cæsaremque coniunxit sibi, Catone ipso quasi
 exordium præbente. Cæsar ex prouincia Hispania
 reuerfus, pariter consulatum intendebat petere &
 postulabat triumphum. Quod autem lex eos qui
 magistratum ambirent, præsentibus petere, trium
 phaturos verò extra muros cogeret subsistere, fla
 gitauit à senatu vt absentis sui ratio haberetur. In
 clinantibus eò frequentibus, contradixit Cato.
 qui animaduertens illos studere Cæsari, totum
 diem dicendo consumpsit, atque ita senatus de
 cretum exclusit. Quare deposito Cæsar triumpho
 urbem extemplo ingressus, amicitiam Pompeij &
 cōsulatum sectatus est. Cōsul designatus despon
 dit illi Iuliam, factaque inter se aduersus rempu
 blicam coitione, Cæsar leges agrarias ferebat, al
 ter promulganti aderat. Lucullus & Cicero alteri
 consuli se Bibulo aggregantes reluctabantur ijs,
 imprimis Cato, qui Cæsaris & Pompeij amicitia
 ac conspirationem ad perniciem suspicabatur
 iam reipublicæ conflata, & timere dicebat se
 non agrorum diuisionem, sed quam huius mer
 cedem largitionis & inescationis petituri essent
 à populo. Hæc dicenti & senatus assensus est, &
 ex populo non pauci comprobarunt, ob rei indi
 gnitatem Cæsari infensi. Quæ enim audacissimi
 tribuni & amentissimi populariter agebant, hæc
 ille ex consulari potestate fœdè & abiectè popu
 lo subrepens moliebatur. Quare metuens factio
 Cæsaris conuertit se ad vim. Ac primū in Bibu
 lum, dum ad forum pergat, cophinum stercoreis
 proiecit. Deinde lictores eius adorta, falces fre
 git. Ad extremum telis volantibus multisque
 F convulseratis profugerunt ex foro, cæteri om
 nes cursu, Cato nouissimus lento gradu dis
 cessit respectans & in capita ciuium detestans.

καὶ πολλῶν συνι
δρασιτάτων, ἐφύρον δ' ἀφ' ἑαυτῶν, μετασφῶν καὶ κατὰ μὲν τῶν

Igitur non legem agrariam modo pertulerunt, verum etiam addiderunt ut totus senatus iuraret legem se comprobaturum, & futurum auxilio si quis eam conuelleret, multa sancita graui in eum qui non iurasset. Quare omnes necessitate adacti iurauerunt, exempli Metelli patrum memoria recordantes, quem iurare pari in re recusantem permittit populus pelli in exilium. Quare Catonem multum foemine domi lacrymabundæ obsecrauerunt ut infringeret se & iuraret, multum amici & familiares. Præcipue vero impulit eum & induxit ad iuramentum Cicero orator, monens docensque ne verum quidem fortassis esse si publice decretis vnum se debere putaret refragari: atque in eo quod fieri non posset mutare factum iactare se velle, stulti esse & amentis: extremum vero malum, si, cuius causa omnia mouet, permittat & obijciat insidiantibus remp. quasi lubens explicaret se obeundis pro ea certaminibus. Etenim si Cato minus Roma, Romam certe opus habere Catone, opus eo etiam omnes habere amicos. quorum esse ostendit se Cicero primum, cui insidiæ pararentur à Clodio, qui ex tribunatu non obscure sibi immineret. His ferunt atque huiuscemodi Catonem verbis & precibus mollitum domi & in foro ægre fuisse expugnatum, atque ad iurandum omnium, vno dempto amico & familiari Fauonio, accessisse nouissimum. Hinc sublatus Cæsar aliam tulit legem de agro Campano ferme toto insuper pauperibus & tenuibus diuidendo, neque obiecit se ei quisquam præter Catonem. Hunc ex rostris traxit Cæsar atque in carcerem duxit, qui nihilo magis libertatem linguæ summisit, verum inter eundem simul de lege differuit, & commonuit ciues ut reprimerent eas actiones. Sequutus Catonem est moestus senatus & optimi quique ex populo stomachantes tacite & indignantes. Nec latuit Cæsarem id illos indigne ferre, sed ex ambitione expectans dum prouocaret Cato & supplex fieret, perrexit eum ducere. quem ut perspicue aduertit, nihil minus facturum, victus pudore & infamia Cæsar summisit vnum ex tribunis ut Catonem eximeret. Multitudine tamen legibus illis delimita, effecerunt ut prouincia Cæsari Illyricum & tota Gallia, adhæc quatuor legiones in quinquennium decernerentur, præcinente Catone, in arce suis ipsos decretis collocare tyrannum. Adhæc P. Clodium ex patriciis contra leges ad populum traditum tribunum plebis creauerunt. qui præta Ciceronis exterminatione, omnia egit ad illorum nutum. Consules fecerunt Calpurnium Pisonem, qui focer erat Cæsaris, & Aulum Gabinium, hominē ex Pompeii sinu, ut aiunt qui mores eius & vitam norunt. qui licet adeo remp. obnoxiam tenerent, & partem ciuitatis beneficiis, partem metu subegissent, timebant tamen Catonem. Etenim quum cōsiderarent quantas subissent molestias & labores in eo tunc superado, quod ægre fecerant tamē & magno molimento, neque sine macula, sed apertum esse vix vi fuisse illum conuulsum, id erat illis molestum & asperum. Clodius vero nec Cicero nē affligere sperabat se præsentē Catone posse. verum id machinans, ut primum iniit magistratum, accersit Catonem, ac cum eo sermocinatus est,

A ε μόνον οὖν τὴν ἀνομίαν ἐκίρωσαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπιφύσαστο τὴν σύγκλητον ὁμοσάσαι πᾶσιν, ἢ μὲν ἐπιβουλεύσειν τὸν νόμον, καὶ βοηθήσειν αὐτῷ πρὸς τὴν ἀντιτάξιν, καὶ ἄλλα τὰ ξαυτῶν ἐπιτήμια καὶ τῶν μὴ ὁμοσάντων ἄμυνσαι οὖν ἀπομυρτες ἐξ ἀνάγκης, ὁ Μετέλλος τὸ παλαμὸν πάρος ἐν τῷ λαμβάνοντες, ὃν εἰς νόμον ὁμοίον οὐκ ὀμῶσαι μὴ θελήσαντα πρὸς ἑδὲν ὁ δῆμος ἐκπεσόντα Φυγῆ τῆς Ἰταλίας. διὸ καὶ τὸν Κάτωννα πολλὰ μὲν ἀγνοώμενος οἴκει δακρύουσα κατὰ κέλευθον εἶξαι καὶ ὁμοσάσαι, πολλὰ δὲ οἱ φίλοι καὶ σιωπήθεις. ὁ δὲ μέγιστος καὶ συμπίστας καὶ ἀγαθὸν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ὄρκον, ὡς Κικέρων ὁ ῥήτωρ ὁ ῥωμανῶν, καὶ διδάσκων ὡς τὰ γὰρ μὲν ὁδοὶ δικαστῶν ἐστὶν τοῖς ἐγνωσμένοις καὶ τῶν μόνον οἰεσθαι δεῖν ἀπειθεῖν, ἐν τῷ ἀδυνάτω τῷ μεταστῆσαι τι τῶν γεγονότων ἀφείδειν ἑαυτῶν, πρὸς τὰ παρὰ αὐτὸν καὶ μακρὸν. ἔφατον ὁ κακῶν, εἰ δὲ ὡς ἀπόμυρα πρὸς τὴν πόλιν ἀφείδει καὶ πρὸς ἐμὸς τοῖς ἐπιβουλεύουσι, ὡς ἂν ἄσμενος ἀπαλλάξεται τῶν κατὰ αὐτῆς ἀγώνων. καὶ γὰρ, εἰ μὴ Κάτων τῆς Ρώμης, ἀλλ' ἢ Ρώμη δεῖται Κάτωνος. δεόνται ὁ οἱ φίλοι πάντες, ὡς αὐτὸν εἶπεν ὁ Κικέρων ἐλέγχε, ἐπιβουλεύουσαν ἑσὸ Κλωδίου, ἀφ' ἧμερῶν ἀντίκρισι ἐπὶ αὐτὸν βαδίζοντος. ἑσὸ τούτων φασι καὶ ποιούτων τὸν Κάτωννα λόγων καὶ δεισιῶν μαλασσόμενον οἴκει καὶ κατ' ἀρχὴν, ἐκείνα δὲ ὡς μάλιστα καὶ πρὸς ἐλθεῖν πρὸς τὸν ὄρκον, ἔφατον ἀπόμυρων, πλὴν ἑνὸς Φαουονίου, τῶν φίλων καὶ σιωπήθων. ἐπαρθεὶς οὖν ὁ Κάσαρ ἄλλον εἰσέφερε νόμον, τὴν Καμπανίαν σχεδὸν ὅλην πρὸς κατανέμεναι τοῖς ἀπόροις καὶ πένησι. ἀντέλεγε δὲ ὁδοὶ, πλὴν τῶν Κάτωνος. καὶ τῶν ἀπὸ τῶν βήματος ὁ Κάσαρ εἶλεν εἰς δεσμοτήριον, ὁδοὶ ἐν τῷ μύλων ὁ φημερῶν τῆς παρρησίας, ἀλλ' ἐν τῷ βαδίζῃν ἄμα πρὸς τῶν νόμου ἀγαθῶν μύλων, καὶ παρανομιῶν παύσασθαι τοιαῦτα πολιτευομένοις. ἐπιχολούθει δὲ ἡβουλή μὲν κατὰ φείας, καὶ τῶν δῆμου ὁ βέλτιστον, ἀγαθὰ πικρῶ σιωπῇ καὶ ἀρῶν μύλων, ὡς τὸν Κάσαρ εἰ μὴ λαχθάνῃ βαρέως φέροντας, ἀλλὰ φιλοφρονῶν καὶ πρὸς ἐμὸν ἑσὸ τῶν Κάτωνος ἐπιβουλεύουσαν ἡμέρας καὶ δεῖσιν, πρὸς ἡμῶν. ἐπεὶ δὲ ἐκείνος ὡς δῆλος ὁδοὶ μελλήσων τι ποιῆν, ἠπήθεις ἑσὸ ἀγνώμης καὶ ἀδοξίας ὁ Κάσαρ, αὐτὸς πια τῶν δῆμων ὑφῆκεν, πείσας ὁδοὶ εἶναι τὸν Κάτωννα. τοῖς μύτοι νόμοις ἐκείνοις, καὶ τῶν χείρισι πησασθεύσαντες τὸν ὄχλον, ἐπιφύσαστο Κάσαρ μὲν Ἰλλυριανὴ καὶ

Ε Γαλατίας ἀρχὴν ἀπάσης, καὶ πρὸς τὰ ἑσὸ τῶν φραπίας εἰς πενταετίαν, πρὸς ἐμὸν Κάτωνος, εἰς ἀκροπολιν τὸν ἑσὸν αὐτὸς τῶν ἑσὸν φήφοις ἰδρύουσι. Πόπλιον δὲ Κλωδίου ἐκ πατεριῶν εἰς δημοτικῶν πρὸς ἀνόμως μεταστῆσαντες, ἀπέδειξαν δῆμων, ἐπὶ μὲν τῶν Κικέρωνος ὁδοὶ εἶσαι, πρὸς τὰ πρὸς χείρισι ἐκείνοις πολιτευομένοις. ἑσὸ τῶν δὲ Γείσωνά τε καὶ Καλπούριον, ὁδοὶ πατῆρ τῆς Κάσαρ ἀγνώμης, καὶ Γαβίνιον Γαῦλον, ἐκ τῶν Πομπηίου χέλπων, ἀφῆσαν, ὡς φασιν οἱ τὸν ἑσὸν αὐτῶν καὶ τὸν βίον εἶδότες. ἀλλὰ καὶ ὁδοὶ οὕτως τὰ πρὸς ἡμῶν κατεληφότες ἐκ τῶν, καὶ τὸν μὲν χείρισι τῆς πόλεως, τὸν ὁδοὶ Φοβώμενος ὑφ' ἑαυτοῖς ἔχοντες, ὁδοὶ ἐφοβοῦντο τὸν Κάτωννα. καὶ γὰρ οἱ ὁδοὶ πρὸς αὐτῶν, τότε χαλεπῶς καὶ μὲν πόνων καὶ μὴ χείρισι ἀγνώμης, ἀλλ' ἐλεγχόμενοις βιάζεσθαι μάλιστα,

ὡς πρύτανι ἐκείνου ἠγούμενος ἀνδρα Ρωμαίων καταρώσα-
τον, ἔργα δίδοναι πίστιν ἐτοιμὸς ἔστιν. πολλῶν γὰρ αἰπυμένων τ'
ὅτι Κύπρον ἄρχοντι, καὶ δεσποτῶν ἀποσταλῶναι, μόνον
ἀξίον ἐκείνου ἠγείσθαι καὶ δίδοναι τὴν χάριν ἠδέως. ἀνα-
κράτους δὲ τῆς Κάτωνος ὡς ἐπέδρα ὁ παρῶν καὶ παρῶ-
πληλακισμὸς, οὐ χάρις ἔστιν, ἡσθηφαῖος ὁ Κλωδίου καὶ
ὀλιγάρως, Οὐκισῶ (εἶπεν) εἰ μὴ χάριν ἔχεις αἰώμενος
πλῆθει. καὶ παρῶν δὲ εἰς τὸν δῆμον, ἐκύρωσεν νόμον
τὴν ἐκπεμψῆν τῆς Κάτωνος. ὁ δὲ οὐκ ἔβουλη, οὐ στρατιώτην,
οὐκ ἡσθηφῆτα ἔδωκεν, πλὴν ἢ δύο γραμματεῖς μόνον, ὧν
ὁ μὲν κλέπτης καὶ παμπόνηρος, ἄτερος δὲ Κλωδίου πελά-
της. ὡς δὲ μικρὸν ἔργον αὐτῶν Κύπρον καὶ Πτολεμαῖον ἀ-
ναθεῖς, ἐπὶ καὶ Βυζαντιῶν φυγάδας κατὰ γινε παρῶνταξεν,
βουλομένης ὅτι πλείστον χρόνον ἐκ ποδῶν ἄρχοντος αὐτῶν γε-
νέσθαι τὸν Κάτωνα. πιαυτή δὲ καὶ ἀληφῆς ἀνάγκη Κικέρ-
ρωνι μὲν ἐλαυνομένη παρῶνταξεν μὴ στασιάσαι, μηδὲ εἰς ὄπλα
καὶ φόνοις τὴν πόλιν ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ἡσθηφῆτα ἔπειθε καὶ
ῶν, πάλιν ἡμέσθαι σωτήρα τῆς πατρίδος. Κανιδίου δὲ πῖνα
τῆς φίλων παρῶνταξεν εἰς Κύπρον, ἐπειθε τὸν Πτολεμαῖον
αἰδῶ μάχης εἶκειν, ὡς οὐτε χερμῆ, οὐτε πῆγης εἰδεῖσθαι βιω-
σόμενος. ἱερωσιώων γὰρ αὐτῶν τῆς ἐν Γάφω θεοῦ δάσιν τὸν
δῆμον. αὐτὸς δὲ διέτριβεν ἐν Ρόδῳ, παρῶνταξεν ὁμοῦ ἀ-
μα καὶ τῶν ἀποκρίσις αἰαμένων. ἐν δὲ τούτῳ Πτολεμαῖος
ὁ Αἰγυπτίου βασιλεὺς ἡσθηφῆτα ὀργῆς πῖνος καὶ ἀσφοδῆς παρῶν
τῶν πόλεως, ἀπολελοιπῶν μὲν Ἀλεξάνδρειαν, εἰς δὲ Ρώ-
μῶν πλέων, ὡς Γομπηίς καὶ Καίσαρος ἀδῆς αὐτὸν μὲν
διωάμεως καταξόντων, ἐντυχεῖν τῶν Κάτωνι βουληθείς,
παρῶνταξεν ἐλπίζων ἐκείνου ὡς αὐτὸν ἤξειν. ὁ δὲ Κάτων
ἐτύχαιε μὲν ὧν τότε παρῶνταξεν καὶ ἄριστον ἤκειν δὲ τὸν
Πτολεμαῖον, εἰ βούλοιστο, κελύσθαι παρῶνταξεν αὐτὸν ὡς ἡλ-
θεν, οὐτε ἀπομῆσθαι, οὐτε ἡσθηφῆτα, ἀλλ' ὡς ἕνα τῶν
ὅτι τυχεῖν ἀπασά μιν, καὶ κατὰ κελύσθαι, παρῶνταξεν
αὐτὸν τῶν διαπάραξε, ἡσθηφῆτα παρῶνταξεν ὁ δημοτικὸν καὶ
λιτὸν αὐτῶν τῆς κατὰ κελύσθαι, τὴν ὑσθηφῆτα καὶ βαρῦτητα
τῆς ἡσθηφῆτα. ἐπὶ δὲ καὶ ἀσθηφῆτα παρῶνταξεν τῶν κατὰ αὐτὸν
ἡσθηφῆτα, ἡσθηφῆτα τοῦ λόγων νοῦν πολὺν ἔχοντων καὶ ἡσθηφῆτα
ρησῆτα ὅτι πῖνος αὐτῶν τῆς Κάτωνος, καὶ διδάσκοντος ὅ-
σθαι ἡσθηφῆτα ἀπολιπῶν ὅσθαι ἑαυτὸν ἡσθηφῆτα λα-
τρείας καὶ πῖνος, καὶ δωροδοκίας, καὶ πλεονεξίας τῶν
ἐν Ρώμῃ διωσῶν, οἷς μόνις ἡσθηφῆτα εἰσαῖν ἐμ-
πλήσειν Αἰγυπτίον συμβουλεύοντος δὲ πλείον ὀπίσω, καὶ
ἀσθηφῆτα τοῖς πολίταις, αὐτῶν δὲ καὶ συμπλεῖν καὶ
συνδῆλαπῆν ἐπίμους ἔχοντος, οἷς ἐκ μαρίας υἱὸς ἢ πα-
ρακῆς ἡσθηφῆτα τῶν λόγων ἐμφρων κατὰ κελύσθαι, κατὰ κελύσθαι
τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σιωπῆσιν τῆς ἀνδρὸς, ἡσθηφῆτα μὲν
ἡσθηφῆτα τοῖς ἐκείνου λογιμοῖς ἀσθηφῆτα δὲ ἡσθηφῆτα τῶν
φίλων αὐτῶν αἰμα τῶν παρῶνταξεν ἐν Ρώμῃ ἡσθηφῆτα καὶ
ἡσθηφῆτα ἐνός ἄρχοντος παρῶνταξεν, ἡσθηφῆτα τὴν αὐτῶν κατὰ κελύσθαι
λίαν, ὡς ὅσθαι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λόγων, θεοῦ δὲ μαρτείας κα-
ταφρονήσας. ὁ δὲ ἐν Κύπρῳ Πτολεμαῖος, ἀσθηφῆτα υἱὸς
Κάτωνος, ἡσθηφῆτα φάρμακους ἀπέκτεινε. πολλῶν γὰρ χερμῆ
ἀπολελεφῆτα λεγόμενων, αὐτὸς μὲν ἔγνω πλείον εἰς Βυ-
ζαντίους παρῶνταξεν τὴν αὐτῶν φιλῶν Βερύτον, οὐ πῖνος τῆς πῖνος τῶν Κανιδίῳ τῶν ἡσθηφῆτα
γάδας ἀσθηφῆτα, καὶ κατὰ κελύσθαι ἐν ὁμοιοῖα ὁ Βυζαντιῶν, ἡσθηφῆτα εἰς Κύπρον ἐπλῆσεν. ἡσθηφῆτα δὲ πολλῆς καὶ βα-
σιλικῆς ἐν ἐκπῶμασι καὶ τρεπῆσθαι καὶ λίθοις καὶ πορφύρας κατὰ κελύσθαι, ἡσθηφῆτα ἡσθηφῆτα ἡσθηφῆτα

A Romanorum omnium putare se illum innocen-
tissimum: id paratum esse facto probare. Quum e-
nim multi sint qui prouinciam Cyprum ambiant,
eoque petant mitti, solum ipsum existimare se di-
gnum, atque hoc beneficium ei libenter dare. Vo-
ciferante Catone infidias illas & suggillationem,
non beneficium esse, arroganter Clodius & fero-
citer, Igitur si gratum non est, inquit, ingratibus.
Ac profectus extemplo in cōcionem, legem per-
tulit de Catonis legatione. Proficiscenti non na-
uem, non militem, non ministrum attribuit, extra
quam duos duntaxat scribas, quorū fur & impro-
bissimus alter, alter cliens erat Clodii. Quasi autē
leue munus ei Cyprum & Ptolemaum imposuif-
set, insuper Byzantinorum exules imperauit ei re-
ducere, moliens ut in tribunatu suo abesset Cato
quamdiutissime. Ei implicatus necessitati, Cice-
ronem, qui iam exagitabatur, monuit ne seditio-
nem concitaret, neu ciuitatem conuiceret in bel-
lum & sanguinem ciuile, sed cedens tempori con-
seruaret iterum patriam. Per Canidium amicum,
quem præmisit in Cyprum, egit cum Ptolemao ut
sine certamine cederet, ostensa spe neque inopem
neq; abiectum ipsum victurū: sacerdotium enim
ei Veneris Paphiæ populū daturū. Ipse substitit
Rhodi, simul & apparatus intentus & responsū
operiens. Inter hæc rex Ægypti Ptolemæus ex cer-
ta offensione & dissensione cum ciuibus suis Ale-
xandria relicta Romam nauigauit, ut Pompeius &
Cæsar se cum exercitu reducerent. Cupiens autē
conuenire Catonem, misit ad eum, sperans illum
ad se venturum. Erat forte tunc Cato in leuanda
occupatus alio. qui Ptolemaum iussit, si ei visum
esset, ad se venire. Postquam venit, neq; obuiam ei
processit, neque assurrexit, sed quasi vnum de vul-
go salutauit & assidere iussit: id primum commo-
uit illum, qui miratus est tantum in populari & ex-
iguo ornatu supercilium & seueritatē. verum ubi
sermonem de rebus suis exorsus cordatam oratio-
nem liberamq; audiuit, quū incusaret eum Cato,
atq; subiiceret quanta relicta felicitate quantis se-
se subiiceret indignitatibus, laboribus, largitioni-
bus, & auaritiæ principum Romanorum, quos re-
ductam in argentum Ægyptum vix expleturam:
cōsuleret autem ut cum classe reciperet se & cum
ciuibus rediret in gratiam, comitē etiam se offer-
ret & in reconciliando adiutorem: ille quasi ex in-
fania & amentia ab ea oratione ad mentem redu-
ctus, veritate perspecta & Catonis prudētia, insti-
tuit quidem illius uti consiliis: cæterū auersus ite-
rum ab amicis, ut primum Romam appulit atq; ad
fores vnus accessit in magistratu positi, destitit
inconsulta sua cœpta, quod nō viri boni verba, sed
dei fastidiuisset oracula. Porro Cyprius Ptolema-
us felicitate quadā Catonis necauit semetipse ve-
neno. Quum autem magna vis pecuniæ relicta di-
ceretur, decreuit ipse Byzantiū proficisci. In Cy-
prū sororis filiū Brutū misit, quod non satis fideret
Canidio. Recōciliatis exulibus cū cæteris ciuibus,
compositoq; concordia Byzantio, tunc demū nau-
igauit in Cypriū. Amplum inuenit & regiū in po-
culis, mēsis, gemmis, purpura, instrumentū, quod
distrahendum & redigendum in argentum erat.

Hic curiosè omnia quum persequi vellet, omnia- que ad summum intendere pretium, atq; ipse in- teresse omnibus, & adhibere extremum calcu- lum, ne mori quidè credidit fori: verum simul o- mnia suspectabat, apparitores, præcones, sectores, amicos. Ipse denique cum licitantibus colloque- batur seorsum, & propellebat singulos, atq; ea ra- tione pleraque promeritalia addixit. Quare cum multos amicos quasi diffidēs eis offendit, tum in- timum omnium Munatium ad offensionem la- cessiuit probe implacabilem. Ac scribenti oration- em in Catonem Cæsari materiã dedit criminan- di locus hic amarissimam. Munatius tamen non B Catonis diffidentia, sed illius erga se negligētia & æmulatione quadam cum Canidio sua exitisse i- stam scribit simultatem. Nam edidit ipse de Cato- ne commentarium, quem potissimum est Thra- seas sequutus. Serius ibi ostendit se in Cyprum ve- nisse, atq; sordidum hospitium accepisse. Vbi au- tem ad ianuã Catonis venit, fuisse repulsum, quòd componeret in abdito aliquid cum Canidio. Quū moderate cum illo exposulasset, nō tulisse se mo- deratum responsum. *Solere nimium amorem*, ut ait Theophrastus, *causam esse frequenter odii*. quando- quidem tu quoq; dixisse illū, quia me diligis plu- rimum, quum minus quàm deceat, existimes te haberi in honore, stomacharis. Canidio vero & propter rerum vsum vtor, & propter fidem magis quã cæteris, qui initio adfuit, & præbuit se, ut ani- maduerti, abstinentem. Hæc verba tamen, quæ re- motis arbitris fecerat secum, apud Canidium Ca- tonem effutisse. Quod ipse vbi rescivit, nec ad cœ- nam eius se deinceps iuisse, nec ad concilium vo- catum paruisse. Denunciante Catone, ut solenne habebant à non obtemperantibus, pignora se ab ipso capturum, id floccipendentem abnauigasse, diuque perstitisse in simultate. Inde Martia, quæ adhuc in matrimonio erat Catonis, cum ipso colloquuta, fuisse ad cœnam à Barca intuitatum. Quum tardius Cato venisset, accubantibus cæte- ris, vbi cubaret rogasse. Iubente Barca vbi vellet, circumlatis oculis dixisse apud Munatium velle. Ita circumfisse atque iuxta ipsum recubuisse, nihil ultra tamen super cœna egisse illum secum amice. Verum instante iam denuo Martia Catonem si- bi scripsisse cupere ipsum conuentum. Venisse se mane ad eum domum, ac detentum à Martia fuisse quoad digressi essent omnes. tum ingressum Catonem complexumque ambabus manibus, salutasse se & accepisse humaniter. Hęc, nos, quòd ea non minus quàm in publico patratas & ma- gnas actiones ad declarandos & subiiciendos mo- res habere lumen arbitremur, prosequuti sumus prolixius. Porro Cato paulo minus septem millia argenti talentum coegit. Veritus autem longam nauigationem, multa vasa parauit, quorum capie- bant singula bina talenta & drachmas quingenas. Singulis longum alligauit funiculum, cuius capi- titi corticem suberis prægrandem annexuit, quo si afflictum esset nauigium, alligatus ab imo locum commonstraret. Atque argentum qui- dem omne pauco excepto prospere transuectum F est. at rationes omnium, quæ procurauerat, habe- bat in duobus codicibus descriptas diligēter, neu- trum seruauit tamē, sed alterum libertus eius Phi- largyrus nomine ferens, quum ex Cenchreis sol- uisset, demerso nauigio vna cum sarcinis amisit.

A πρῶτα βουλόμηνος ἔξακριβοῦν, καὶ πρῶτα κατατείνην εἰς ἀκραν πηλῶν, καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρῆναι καὶ παρῆναι τὸν ἔ- ρατον ἐκλογισμὸν, ὥστε τοῖς ἔργοις ἀγροῦς ἐπίστευεν, ἀλ- λά ὑπονοῶν ὁμοῦ πρῶτας ὑπαρέτας, κήρυκας, ὠνητάς, φίλους, τέλος αὐτὸς ἰδίᾳ τοῖς ὠνούμενοις διαλεχόμενος καὶ παρῆναι ἕκαστον, ἔτω τὰ πλεῖστα τῆς ἀγροῦς ἐπι- λή. διὸ τοῖς τε ἄλλοις φίλοις ὡς ἀπιστῶν παρῆναι, καὶ τὸν συμνηθεσάτον ἀπὸ τῶν Μουναίων εἰς ὄργην ὀλίγου δεῖν ἀ- νήκεσθαι ἡμοῦ μὲν εἰσβαλεῖν. ὥστε καὶ Κάτωσι γράφοι τὴν λόγον καὶ τῆς Κάτωνος, πικροτάτῳ τῆς οὐ μέγας τῆς κα- τηρείας, διατελείω τὸν ἔργον. ὁ μὲν τὸν Μουναίον ὥστε ἀπιστία τῆς Κάτωνος, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ὀλιγωρία παρῆναι αὐ- τὸν, αὐτὸς δὲ τὴν ζηλοτυπία παρῆναι τὸν Καίδιον, ἰσορροφίᾳ ἡμέ- ρα τῶν ὄργων. καὶ γὰρ αὐτὸς σύγγραμματα περὶ Κάτωνος ἔξεδωκεν, ὃ μάλιστα Θεοφράστῳ ἐπηκρούθησεν. λέγει δὲ, ὕστερος μὲν εἰς Κύπρον ἀφικέσθαι, καὶ λαβὴν παρημελη- μένῳ ξενίᾳ ἐλθὼν δὲ ἐπὶ γύρας, ἀπρωαδύωμαι, σκλω- ρουμένου πὶ τῆς Κάτωνος οἴκισιν τὰ Καίδιον· μεμφά- μος δὲ μετείας, ἢ μετείας τυχεῖν ἀποκρίσεως, ὅτι κινδυ- νὸς ἢ ὀλίαν φιλήν, (ὡς φησὶ Θεοφράστῳ) ἀπὸ τῆς μισῆν C γίνεσθαι πολλάκις. Ἐπεὶ καὶ σὺ (φαίει) τὰ μάλιστα φιλεῖν, ἢ τὸν οἰόμενος ἢ παρορθεῖ πησάσαι, χαλεπαίνεις. Καίδιον δὲ καὶ δι' ἐμπειρίαν γράμματα καὶ ἀγαπίστην, ἐτέ- ρων μᾶλλον, ἔξ ἄρχῆς μὲν ἀφικόμενος, κατὰ τὸ φαινομέ- νον. τῶν μὲν τὸν μόνον αὐτὰ μόνον διαλεχόμενος τὸν Κά- τωνα παρῆναι τὸν Καίδιον ἔξενεγκεῖν. ἀγαθὸς μὲν οὖν αὐτὸς, οὔτε ἐπὶ δεῖπνον ἐπὶ φοιτᾶν, οὔτε σύμβουλος ὑπακούειν καλέμνος, ἀπειλοῦντος ἢ τῆς Κάτωνος, ὡς περὶ εἰώθασιν τῆς ἀπειλοῦντων ἐνέχουσα λήφεισθαι, μηδὲν φροντίσας ἐκ- πλῶσαι καὶ πολὺν χρόνον ἐν ὄργῃ διατελεῖν. εἶτα τὸν Μαρ- κίας (ἐπὶ τὸ σωφρονεῖ τὸν Κάτωνι) διαλεχόμενος, τυχεῖν μὲν ὑπὸ Βάρκᾳ κεκλημένους ἐπὶ δεῖπνον. εἰσελθόντα ὕστερον τὸν Κάτωνα τῶν ἄλλων κατακειμένων, ἐρωτᾶν ὅπου κατακλι- θήσῃ. τῆς δὲ Βάρκᾳ κελύσαντος ὅπου βέλεται, περὶ βλεψά- μων εἰπεῖν, ὅτι τὸν Μουναίων καὶ περὶ εἰσελθόντα πλησίον αὐτὸς κατὰ κλίβωον, πλέον δὲ μὲν φιλοφρονησάσαι τὸν δὲ δεῖπνον. ἀλλὰ πάλιν τῆς Μαρκίας δεομένης, τὸν μὲν Κάτωνα γράψαι παρῆναι αὐτὸν ὡς ἐπιτυχεῖν πὶ Βελομένους, αὐτὸν ἢ κείνῳ εἰσὶν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὑπὸ τῆς Μαρκίας κα- τακλιθῆναι μέχρι πρὸς ἀπὸ πηλάγησιν. ἔτω ἢ εἰσελθόντα τὸν Κάτωνα καὶ περὶ βλεψάσαι χεῖρας ἀμφοτέρων, ἀπαύσα- δαι καὶ φιλοφρονησάσαι. τῶν μὲν ἔχῃ ἢ τὸν οἰόμενος τῆς ὑπαύσεως καὶ μεγάλων παρῆναι, παρῆναι ἐνδείξειν ἢ τῆς κατὰ οἴκισιν, ἔχειν τινὰ σαφηνείαν, ὅτι πλέον διήλθομεν. ὅτι τὸν Κάτωνι συμνήσει μὲν ἄρχῆς ἄλλα μὲν μικρὸν ἐπὶ τακ- τῶν ἀποδέοντα· δεδωκὸς ἢ τῆς πλοῦτος μῆκος, ἀγαθὰ πολ- λά κατασκιάσας ὡς ἕκαστον ἐξ ὁρῆς δύο τάλαντα, καὶ δρα- χμαὶ περὶ τῆς οἰκίας, καλῶδον ἐκείνῳ μακρὸν παρορήρησεν, ἢ τῆς ἀρχῆς παρορήρητο φελλὸς διμεγέθης, ὅπως, εἰ φαινήσῃ τὸ πλοῖον, ἔχον διαβυθὸς τὸ δῆρμα σιμῆνοι τὸν τόπον. τῶν μὲν οὖν γρημῶν, πλεῖον ὀλίγων πινῶν, ἀσφαλῶς διεκρῆ- στη. λόγους δὲ πρὸ τῶν ὠν δὲ κησῆ, γεγραμμένοις ἐπιμέλως ἔχον ἐν δυσὶ βιβλίοις ὥστε τῶν εἴσεων, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπε- λθῆσθαι αὐτὸν κημίζων, ὄνομα Φιλαργυρος, ἐκ Κεν- γρεῶν ἀναρθεῖς, ἀνετράπη καὶ σιμῶν πάλῃ τοῖς φορτίοις.

ὁ δὲ αὐτὸς ἀρχὴν Κερκύρας φυλάξας, ἐν ἀγορᾷ κατακί-
 νωσεν. ἢ δὲ ναυτῶν ἀρχὴν ὀρίσασθαι πρὸς πολλὰ χροῖων τῆς
 νυκτὸς ἠφθίοναί σκηναί, καὶ ὁ βιβλίον ἠφανίσθη. τὸς μὲν
 οὖν ἐξήρως καὶ συκοφαντίας ἐπισημαίνοντες ἠμελλον οἱ βασιλι-
 καὶ διοικηταὶ παρόντες. ἄλλως τε τῶν Κάτωνι ὁ πρῶτος
 δημόνιον ἔδεικνεν. οὐ γὰρ εἰς πίστιν ἔσθ' αὐτῶν τῶν λόγων, ἀλ-
 λά πρῶτον δειγμάτων τοῖς δήμοις ἀκριβείας ἐξείργειν φιλοτιμί-
 ατος ἐνεμεσῆθη. φρασιολογίᾳ τῶν ναυτῶν, οὐκ ἔλατ' οὐδὲ
 Ρωμαίοις, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀρχόντες καὶ ἱερεῖς, πᾶσα ἢ ἡ
 βυλῆ, πολὺ δὲ τῶν δήμου μέγας, ἀπὸ τῶν πρὸς τὸν ποταμὸν
 ὥστε τὰ ὄρθεα ἀμφοτέρωθεν ἀποκεκρῦθαι, καὶ Δριάμβου
 μηδὲν ὄψιν καὶ φιλοτιμίαν λείπεσθαι τὸν ἀνάπλου αὐτῶν.
 καίτοι σκαῖον τὸ ἐφάνετο καὶ ἀσπίδες, ὅτι τῶν ἑσπέρων καὶ
 τῶν φρασηγῶν παρόντων, οὐτε ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς, οὐτε ἐ-
 πίστευον τὸν πλοῦν, ἀλλὰ ῥοδίῳ πλοῦ ὄρθεα παρεξελάντων ὅτι
 νεῶς ἐξήρως βασιλικῆς, οὐκ αἴσθητο πρὸς τὴν ἡγεμονίαν
 τὸν φόρον εἰς τὸ νέωριον. οὐ μὲν ἀλλὰ τῶν χρημῶν πρῶτον
 μιζομένων δι' ἀγορᾶς, ὅτι τὸ δῆμος ἐθαύμαζε τὸ πλήθος, ἢ τε
 βουλή σωμασθεῖσα, μὲν τῶν φρασηγῶν ἐπαίνων ἐληφί-
 σατο τῶν Κάτωνι φρασηγῶν ἀξίωτον δοξάζειν, καὶ τὰς
 θεὰς αὐτὸν ἐν ἐσθίῃ πεπορφύρω θεάσασθαι. τῶν
 μὲν οὖν ὁ Κάτων παρητήσατο. Νικίαν δὲ, τὸν οἰκονόμον τῶν
 βασιλικῶν, ἐλευθερὸν ἐπέισε πλοῦ βουλεύσασθαι ἀφῆναι, μὲν-
 τυρήσας ἐπιμέλειαν καὶ πίστιν. ἑσπέρων δὲ Φίλιππος ὁ
 πατὴρ τῆς Μαρκίας, καὶ ἔσπον πινάξ ἀξίωμα τῆς ἀρ-
 χῆς καὶ ἡ δυνάμις εἰς Κάτωνά πεπλήθη, οὐκ ἐλάττονα
 τῶν σωμαρχόντων δι' ἀρετῶν, ἢ δὲ οἰκειότητα τῶν Φιλίππου,
 ὁ Κάτωνι πλοῦ πρὸς τὸν πότον. ἐπεὶ δὲ Κικέρων ἐκ τῆς
 φυγῆς ἐκφυγὼν ἐπὶ Κλωδίου, κατελθὼν, καὶ δυνά-
 μιν μέγα, τῶν δημόσιων δέλτοις, ἀπὸ Κλωδίου ἐθήκεν
 ἀναρχίας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀπέσπασε βία καὶ κα-
 θεῖλε, τῶν Κλωδίου μὴ παρόντος. ὅτι τούτοις δὲ βουλή
 ἀδελφείας καὶ τῶν Κλωδίου κατηγορησῶντος, ἔλεγε, πα-
 ρεμόνος ὁ Κλωδίου τῆς δημόσιας ἡγεμονίας, ἀτελῆ καὶ
 ἀκέραια δὲν εἶ) τὰ τότε πρῶτον καὶ φρασηγῶν, πρὸς ἐ-
 κρουσεν ὁ Κάτων αὐτῶν λέγοντι, καὶ τέλος ἀναστὰς ἔφη, τῆς
 μὲν Κλωδίου πολιτείας μηδὲν ὑγιᾶς μηδὲ χρῆσθαι ὅπως νο-
 μίζον. εἰ δὲ ἀναρῆι πῶς ὅσα δημόσιων ἐπράξεν, ἀναρῆι-
 σθαι πᾶσαν αὐτῶν πλοῦ πρὸς Κύνωρον φρασηματείας, καὶ
 μὴ χρῆσθαι πλοῦ ἀποσπασθῆναι νόμιμον, ἀρχόντος πρῶτον
 φημισαμένως. πρῶτον μὲν οὖν δὴ μὲν ἀρετῶν τὸν
 Κλωδίου, ἐκ πατρικίων μεταστῆναι, νόμου διδόντος εἰς δη-
 μοτικὸν οἶκον. εἰ δὲ μορθητῶν, ὡς πρὸς ἄλλοι, χρῆσθαι ἀρχόν,
 αὐτὸν ἀθωῶν τὸν ἀδικησάντα, μὴ λυθῆναι πλοῦ σωμαδικητέ-
 σαι ἀρχῶν, εἶ) πρὸς τῆς. ἐκ τούτου δὲ ὄρθεα ὁ Κικέρων
 ἔχε τὸν Κάτωνά, καὶ φίλῳ χρωμένως ἐπαύσατο χρῆσθαι πο-
 λῶν. εἶπα μὲντοι διηλλαγῆσαν ἐκ τούτου. Γομπήσιος καὶ
 Κερίσιος ἑσπέρων τῶν Ἀλπίων Καίσαρι συγγνώμοι,
 γνώμῳ ἐποίησαντο χρῆσθαι δὲ τῶν ἑσπέρων πρῶτον
 κατεσάντες εἰς αὐτῶν, Καίσαρι μὲν τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῶν ἑσπέρων
 ὅτι φησὶν εἶσθαι χρῆσθαι, αὐτοῖς ἢ τῶν ἐπαρχῶν τῶν μεγίστων,
 καὶ χρῆματα καὶ φρασηγῶν δυνάμεις. (ὅσον ἢ ὅτι νε-
 μοσει τῆς ἡγεμονίας καὶ κατελύσει τῆς πολιτείας, σωμασθεῖσα)
 πολλῶν ἢ καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀντιπέναι τῶν ἀρχῶν,
 τότε πρῶτον ἀποκτασθῶντων, τοῖς μὲν δήμοις ὄφθη τῶν ἐν ταῖς
 φρασηγῶν ἀπέτρεψαν, μόνον δὲ Λόκιον Δομίτιον,
 Γορκία σωμασθεῖσα τῆ ἀδελφῆ, Κάτων ἐπέισε μὴ ἐκστῆναι,
 μηδὲ ὑφίστασθαι τῶ ἀγῶνας, οὐ πρὸς ἀρχῆς ὄντος,

A Alterum ipse Corcyram vsque seruauerat, verum
 quum in foro tetendisset, nauē autē crebras pyras
 ob gelu nocte incendissent, inflammatis tentoriis
 simul codex est desideratus. Quauis verò inimi-
 cos quidem & calumniatores reddituri erāt pro-
 curatores p̄fetes regii elingues, pupugit res tamē
 Catonē. Neq; enim ad suā probandā fidem cōfe-
 cerat rationes, sed sedulitatis p̄bere aliis exem-
 plum gestienti dii inuidere. Ut traiecisse eū nauī-
 bus nuntiatum Romam est, ilico omnibus magi-
 stratibus & sacerdotibus, vniuerso senatu & fre-
 quenti populo obuiam ei ad flumē prodeuntibus,
 completæ vtrinque ripæ fuere, nihilque à trium-
 phi specie & splendore discessit eius subuectio. ta-
 metsi quibusdam absurdum hoc & insolens vi-
 sum, quod ad consules & p̄tores effusos obuiam
 non descenderit, neque cursum inhibuerit, sed in-
 citata hexeri regia ripam p̄uectus non ante re-
 miserit quàm classe sit nauali inuectus. Attamen
 translata per forum pecuniz cepit populū admi-
 ratio, & senatus coactus Catonem meritis tulit
 laudibus, eique p̄turam extra ordinē decreuit,
 & ius spectandi in p̄texta ludos. Ceterum hac
 Cato repudiauit. Nicias autem regius procurator,
 cui testimonium p̄buit diligentiz & fidei, peti-
 uit ab senatu vt manumitteretur. Cōsul id tempo-
 ris Philippus erat Martiz pater, reciditque autori-
 tas & vis magistratus quodam modo ad Catonem,
 quod non minorem Philippi collega Catoni ob
 virtutem, quàm ob affinitatem Philippus hono-
 rem haberet. Postquàm Cicero ab exilio, quod ei
 irrogatum fuerat à Clodio, rediit, multamq; pol-
 lens tabulas tribunitias, quas publice Clodius in
 Capitolio fixerat, vi absente reuulit & detraxit
 Clodio: hac de re senatu conuocato quum accu-
 sare Clodius Ciceronem, ille verò defenderet,
 quia contra leges esset tribunus factus Clodius,
 D cassa illius temporis acta & scripta irritaq; esse de-
 bere, dicenti obstrepuit Cato, ac postremo exur-
 gens ostendit nihil prorsus in tribunatu se Clodiu
 putare sani vel boni egisse. Sed si quis omnia eius
 tribunatus acta rescindat, rescindi suam quoq; in
 Cipro procuracionem, neq; missum se fuisse ex il-
 legitimi rogatione tribuni legitime. Nō illegitime
 creatum tribunum Clodium, qui legis permissu
 ex patriciis in familiam plebeia transuerat. Quod
 si tribunatū gessisset sicut alii improbe, ipsum qui
 peccauit postulandum, non qui pariter esset viola-
 tus, retexendū magistratum. Hinc simultas inter
 E Ciceronem & Catonem extitit, diuq; mutuus est
 intermissus vsus, post tamen redierunt in gratiam.
 Inde Pompeius & Crassus Cæsarem, qui ex Gallia
 transalpina venerat, conuenerunt, habitoq; con-
 cilio secundum consulatum vna statuerunt pe-
 tere: quem adepti prouinciam Cæsari in quin-
 quennium prorogare, sibi maximas prouincias,
 stipendia, & exercitus decernere. Ea ad partien-
 dum imperium & opprimendam temp. erat con-
 iuratio. Quum verò multi & p̄stantes virtute vi-
 ri petere pararent consulatum, alios horum in co-
 mitiis conspectus deterruit: vnum L. Domitium,
 F sororis maritum, impulit Cato ne cederet, nec
 certamen deponeret, quod non de consulatu,

sed de populi Romani esset libertate. Ferebatut etiam per sanam adhuc ciuitatis partem sermo, nō esse permittendum vt coeunte Crassi & Pompeii potentia plusquam modicus & enormis euaderet consulatus, sed detrahendum ei alterum: conspiciueruntq; cum Domitio, incitantes eū & cohortantes vt se offerret. multa enim eum illorum quoque qui ob metum obmutescerent, laturū suffragia. Hoc timens Pompeius, Domitio in campum ante lucē ad faces descendenti locauit insidias, ac primus, qui praelucebat proxime Domitium, iētus cecidit. Post eum quū alii præterea sauciarentur, fit fuga omnium præter Catonem & Domitium. Nam Cato, quāuis in brachio vulneratus, retinuit eum, acuitq; vt manerent, neq; propugnationem desererēt, quoad spirarent, pro libertate aduersus tyrannos: qui quemadmodū gesturi magistratum essent, per tanta scelera irruentes in eum, declararent. Verūm quia non sustinens periculum domū refugit Domitius, Pompeius & Crassus consules designati sunt. Nec destitit Cato, sed præturam institit petere, quo arcē haberet ex qua cum illis cōtenderet, nec cū consulibus depugnaret priuatus. Illi id ipsum metuentes, æquaturā ex Catonis persona consulatū præturam, primū aduocauerūt repente senatum. Vbi per infrequentia decretū fuit vt designati prætores extemplo magistratū inirēt, præciso legitimo tēpore quo illos qui populū corrupissent largitionibus, postulare licebat: deinde quum plebiscito effecissent vt soluti essent à causa dicēda, clientes & amicos suos ad præturā prouexerunt, ipsi pecuniā præbuerūt, ipsi suffragiis præfuerūt. Quibus etiā quū esset Catonis virtus & auctoritas superior, plebe præ verecūdia rem indignā censente vt venderet suffragiis Catonem, quæ emere reipub. eum prætorem deberet, ac prærogatiua tribus illum diceret prætorē, Pompeius subito tonitru audiuisse se eumentis fœdissime comitia demisit. Abominari id solent, nec quicquā loue tonante ratum habere. Grandi autem iterum pronuntiata pecunia, atque optimis quibusque comitio expulsis, per vim obtinuerunt vt renuntiaretur Vatinius pro Catone prætor. Ibi perhibent illos qui tam prauē & inique suffragia tulerāt, confestim sicut fugientes abisse. Cæteris verò cocuntibus & indignantibus, concionis habendæ potestatem quum Catoni statim vnus ex tribunis faceret, progressum eum imminetia reipub. quasi numine afflatum omnia prædixisse, concitasseque populum in Pompeium & Crassum, qui essent talium rerum sibi conscii, atque ita rempub. intenderent gerere vt timerent Catonem ne prætor eos premeret. Postremo domum regredientem adeo frequens populus est prosequutus, vt nec cunctos simul designatos prætores. Quum iam C. Trebonius rogationem de prouinciis consularibus promulgasset, vt vnus Hispaniam & Africam, alter Syriam & Ægyptum obtinerent, ac quibus videretur terra marique bellum facerent & domarent, cæteri intercedere & impedire desperantes se posse, omiserunt & contradicere. Catoni verò antequam populus in suffragia mitteretur rostra conscendenti, atque concionem habere volenti,

χῶν τοῖς ὑπάτοις, ὥστε τὸν μὲν Ἰβηρίαν ἔχοντα καὶ Λιβύην ὑπὸ αὐτῷ, τὸν δὲ Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, οἷς βούλει πολεμῆν καὶ καταστρέφασθαι, ναυτικῆς καὶ πεζικῆς δυνάμεσιν ἐπιόντας, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν αἰτίωρα εἶναι καὶ κώλῃσιν ἀπεργνωχῆτες, δὲ ἐλίπον καὶ τὸ ἀντιπεῖν. Κάτων δὲ ἀναβαῖναι πρὸ τῆς ἡφορίας ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ βελομένῳ λέγειν

A ἄλλὰ πρὸς τῆς Ρωμαίων ἐλευθερίας. καὶ μὲντοι καὶ λόγος ἐχάρη. Δὲ τῆ σφαιροειδῆτος ἐπὶ τῆς πόλεως μέρεσι, ὡς οὐ πειλοπέον, εἰς τὸ τῆς Κράσου καὶ Γ. μπηθῆς δυνάμεως σιωελθούσης, πρὸ τῆ πασιν ὑπὸ τὸν καὶ βαρβάν τὴν δὲ χῶν γμομῶν, ἀλλ' ἀφαρετέον αὐτῆς τὸν ἕτερον. καὶ συνῆσαντο πρὸς τὸν Δομίτιον, παρορμώντες καὶ πρὸς ἀρριώντες αἰπλάμβανοντες. πολλοὶ γὰρ αὐτῷ καὶ τῷ σιωπάντων Δὲ δέος ἐν ταῖς ψήφοις ὑπὸ τῆς. τῆτο δὲ δέισαντες οἱ πρὸς Γομπήιον ὑφείσαν ἐν δὲ τῶν Δομίτιω καταβαίνοντι ὄρθηριον ὑπὸ λαμπάδων εἰς τὸ πεδίον. καὶ πρὸς τὸν μὲν ὁ πρὸς φάτων ὅπως εἰς τὸ Δομίτιω, πληγῆς καὶ πεσὼν ἀπέθανεν. μὲν δὲ τὸν ἦδη καὶ τῷ ἄλλων σιωλιτροσικῶν, ἐγένετο φυγή, πλὴν Κάτωνος καὶ Δομίτιω. κατεῖχεν γὰρ αὐτὸν ὁ Κάτων, (καὶ πρὸ αὐτὸς εἰς τὸν βραχίονα τετραμῶς) καὶ παρεκελεύετο μὲν καὶ μὴ παρολιπεῖν, ἕως ἐμπνέωσι, τὸν ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα πρὸς τοῖς τυράννοις. οἱ τῆνα ἔσπον χροσῶνται τῆ δὲ χῆ δὲ ληθοσι, Δὲ τῆλικροῦτων ἀδικημῆς ὑπὸ αὐτῶν βαδίζοντες ἔχ' ὑποσάντος ὅ τῆ Δομίτιου ὁ δεινόν, ἀλλ' εἰς τὴ οἰκίαν καταφυγόντος, ἠρέθησαν μὲν ὑπάτοι, Γομπήιος καὶ Κράσος. οὐκ ἀπέκαμνεν ὁ Κάτων,

C ἀλλ' αὐτὸς παροελθὼν φρατηρίαν μετῆ βελομῶνος ὀρηπτήριον ἔχεν τῷ πρὸς ἐκείνοισ ἀγῶνων, καὶ πρὸς ἀρχοντας ἀδικησασθαι μὴ ἰδιώτης. οἱ δὲ καὶ τῆτο δέισαντες, ὡς τῆς φρατηρίας ἀξιομάχου Δὲ Κάτωνα πρὸς τὴ ὑπατείαν γενησομῶνης, πρὸς τὸν μὲν δὲ ἀφῆνης καὶ τῷ πολλῶν ἀγροσιώντων, βελομῶ σιωαγαγόντες, ἐψηφίσαντο τοῖς ἀιρετέας φρατηροῖς ἀθῆς ἀρχῆν, καὶ μὴ ἀγαλιπόντας τὸ νόμιμον χροσῶνον, εἰ ὡ καὶ τοῖς δεκάσασι τὸν δῆμον ἦσαν. ἔπειτα Δὲ τῶ πρὸ ψηφίσματος τὸ δίδναι δίκας αὐτοῖς ἄθῆνον κατασκιάσαντες ὑπὸ τῆς αὐτῆς καὶ φίλοις ἐπὶ τῶ φρατηρίαν παροσῆγον,

D αὐτοὶ μὲν δίδντες δρομῆιον, αὐτοὶ δὲ τῆς ψήφοις φερομένους ἐφεσῶτες. ὡς ὅ καὶ τῶτων ἡ Κάτωνος δροσῆ καὶ δόξα πρὸ αὐτῶ, ὑπὸ αἰδῆς τῷ πολλῶν ἐν δεινῶ πολλῶν ἡμῶν ἀποδόσθαι Κάτωνα ταῖς ψήφοις, ὃν καλῶς εἶχε παρῆσθαι τῆ πόλῃ φρατηρῶν, ἢ τε παρῶτη κλητέσασ τῷ φυλῶν ἐκθῆνον ἀπέδειξεν, δὲ ἀφῆνης ὁ Γομπήιος βροσῆς ἀκηχρέναμ ψλοσάμῶνος, ἀσῆσα ἔλυσε τῶ ἐκκλησίαν, εἰσησμέων ἀφοσῶδοσῆ πα τῶ αὐτῶ, καὶ μὴ δὲν ἐπικροσῶ δροσῆμῆας γρομῆνης. αὐτῆς δὲ πολλῶ χροσῶμῶοι ὑπὸ δεκάσασ, τοῖς βελήσῶσ ὡσδῶντες ἐκ τῆ πεδίου, βία διεπρῶσῆσαντο Βαπῆιον ἀντὶ Κάτωνος ἀιρετέσασ φρατηρῶν. ἐνθα δὲ λέγεται τοῖς μὲν οὕτω πρὸ ἀνομῶς καὶ ἀδίκως θελομῶς τῶ ψῆφον, ἀθῆς ὡσ πρὸ ἀποδράσῆς οἴχεσθαι. τοῖς δὲ ἄλλοις σιωισαμῶοις καὶ ἀσῆμακτοσῶσι δῆμῶχου ἡνὸς αὐτῶ πρὸ ἀσῆρῶτος ἐκκλησίαν καὶ κατασάντα τὸν Κάτωνα, ἀπῆρτα μὲν ὡσ πρὸ ἐκ θεῶν ἐπίπρωι τὰ μέλλοντα τῆ πόλῃ παροσῆπῆν, παρορμῶσασ δὲ τοῖς πολλῶσ ἐπὶ Γομπήιον καὶ Κράσων, ὡς τῶ αὐτῶ σιωφδῶσ αὐτοῖς, καὶ τῶ αὐτῆς ἀπολομῶοις πολιτείας, δι' ἡν ἔδεισαν Κάτωνα μὴ φρατηρῶσ αὐτῶ πρὸ ἀσῆρῆσθαι. τέλος δὲ, ἀπῶντα εἰς τῶ οἰκίαν παροῦ πεμψε πλῆθος τοσῶτον ὅσων

F οὐδὲ σύμπῶντας ἅμα τοῖς ἀποδεδειγμένους φρατηροῖς. Γαίον δὲ Τρεβωνίου χροσῶσαντος νόμον ὑπὸ νόμῆς ἐπαρ-

μόλις ὠρών δὴν λόγον ἔδωκεν. ὡς δὲ πολλὰ λέγων καὶ δι-
 δάσκων καὶ παρεκκρίτων κατόμνησε τὸν χρόνον, οὐκ ἐπι-
 λέγειν αὐτὸν εἶον, ἀλλ' ἔπιμύθοντα κατέσπασεν ὑπηρετῆς
 παρελθὼν. ὡς δὲ καὶ κἀπώθεν ἰσάμηνος ἐβόα, καὶ πῆς ἀ-
 κρούσας καὶ σωμαζομακτωῦσας εἶχεν, πάλιν ὁ ὑπηρετῆς
 ἔπιλαβόμενος καὶ ἀγαθὸν αὐτὸν, ἔξω τῆς ἀγορῆς κατέ-
 σπασε. καὶ οὐκ ἔφθι. πρῶτον ἀφελθεῖς, καὶ πάλιν ἀναφρίψας
 ἴετο πρὸς τὸ βῆμα, μὲν κραυγῆς ἐγκελεύμενος τοῖς πολι-
 ταῖς ἀμύθῳ. πολλὰ γὰρ δὲ πύττα ἤμοιρος, πρῶτον δὲ ὁ
 Τρεβόνιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀγαθῶν καὶ
 πλήθος ἐπιπροσέειπε λέγοντος ἅμα σὺ τῷ βαδίζῃν ἀ-
 κροάμενον ὡς τε δέισαντα τὸν Τρεβόνιον ἀφρίψαι. κακείνῳ
 μὲν οὕτω πῶ ἡμέραν ὁ Κάτων κατέμειλε. ταῖς δ' ἐφε-
 ξῆς, οἱ μὲν δεδιξάμενοι τῷ πολιτῷ, οἱ δ' οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
 ἄλλοι χεῖρσι καὶ δωροδοκίαις, ἕνα δὲ τῷ δῆμοι ἄρχων Ἀχιλ-
 λιον ὄπλοις εἰρξάμενος ἐκ τῆ βυβαλῆς τῆς παρελθῆναι,
 αὐτὸν δὲ τὸ Κάτων βρογνιτῶν γενομένην βρογνιτῶν, τῆς ἀγο-
 ρῆς ἐκλεθόντες, οὐκ ὀλίγοις δὲ τρώσαντες, οἰωνὸν δὲ καὶ
 πρῶτον, βία τὸν νόμον ἐκύρωσας ὡς τε πολλοὺς συστρα-
 φέντας ὀργῇ τοῖς Πομπηίου βάλαν ἀνδραγαθῶν. ἀλλὰ τὸ
 μὲν ἐπελθὼν ὁ Κάτων διεκάλυσε. τῷ δὲ Κάτωνε πάλιν νό-
 μου γενομένου πρὸς τῷ ἐπαρχίῳ καὶ τῷ στρατοπέδῳ, οὐκ
 ἐπὶ πρὸς τὸν δῆμον ὁ Κάτων, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τραπέμε-
 νος Πομπηίου, εὐμαρτύρατο καὶ πρὸς ἄλλους, ὡς ἐπὶ τὸν αὐτὸν
 τραχηλῶν ἀναλαμβάνων Κάτωνε, νῦν μὲν οὐκ οἶδεν, ὅτι μ
 δὲ δρχηται βαρυνέσθαι καὶ κρατεῖσθαι, μήτε ἀποδέσθαι
 διωάμενος, μήτε φέρειν ὑπομνήτων, εἰς τὴν πόλιν ἐμπε-
 σέται σὺ αὐτῷ καὶ μεμνήσεται τότε τῷ Κάτωνος πρῶτον
 νέσεων, ὡς οὐδὲν ἦτον ἐν αὐταῖς τὸ Πομπηίου συμφέρον
 οἰκῶ, ἢ τὸ καλὸν καὶ δίκαιον. ταῦτα πολλὰ καὶ ἀκροῦν ὁ Πομ-
 πηίου ἡμέλῃ, καὶ παρέπεμπεν, ἀπιστία τῆς Κάτωνος μετα-
 βολῆς, δὲ πῆς ἀντιτυχίας τῆς αὐτῆ καὶ διωάμενος. εἰς δὲ τὸ
 ἐξῆς ἔτος ἀφελθεῖς ὁ Κάτων στρατηγός, οὐδὲν ἔδοξε παρεπι-
 θέναι τῇ δρχῇ ποσὸν εἰς σιμνοτήτα καὶ μέγας, δρχῶν
 καλῶς, ὅσον ἀφαιρῆν καὶ καταγμῶν, αὐτοδῆτος καὶ ἀχι-
 των πολλὰ καὶ ἐπὶ τὸ βῆμα παρερχόμενος, καὶ θανατικῶν
 δίκας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν οὕτω βραβύων. ἔνοι δὲ φασὶ καὶ
 μετ' ἀρίστον οἶνον πεπωκῶτα χρῆματιζῆν. ἀλλὰ τὸ μὲν
 οὐκ ἀληθῶς λέγεται. ἀφαιρῆν δὲ τὸ δῆμου ταῖς
 δωροδοκίαις ὑπὸ τῷ φιλαρχοῦτων, καὶ γενομένων τῶ
 δεκάξεσθαι καὶ τὰς ἐργασίας σιμῆται τῷ πολλῶν, βου-
 λόμενος ἐκκρίψαι πρῶτον τὸ νόσημα τῶ τῆς πόλεως,
 ἔπεισε δόγμα θεῖσθαι τὴν σύγκλητον, ὅπως οἱ καταστάν-
 τες ἀρχόντες, εἰ μηδὲνα κατήσθαι ἔχοιεν, αὐτοῖς παρῶν-
 τες ἐξ ἀνάγκης εἰς ἐνορχῆν δικαστήριον θύμῶν διδώσιν. ἐπὶ
 τούτῳ χαλεπῶς μὲν ἔσθαι οἱ μεπόντες δρχῆς, ἐπὶ δὲ
 χαλεπώτερον ὁ μαθαρῶν ὄχλος. ἔσθαι οὖν ἐπὶ τὸ βῆ-
 μα τὸ Κάτωνος παρελθόντος, ἀνδρῶν παρεπρόντες ἐ-
 βόων, ἐβλασφήμοι, ἔβαλλον ὡς τε φθῆναι ἀπὸ τὸ βῆ-
 ματος ἀπόμῃς, αὐτὸν δὲ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
 πρῶτον ἀφελθεῖς, μόλις ἔπιλαβόμενος τῷ ἐμβόλων. ἐ-
 ταῦτα ἀνασας, τῷ μὲν ἴταμῶ καὶ τὰ ῥοῦ πῆς ὑφῆως, δι-
 γῆς ἐκράτησε τῶ ῥοῦ, καὶ τὴν κραυγῆν ἔπαυσεν. εἰπὼν δὲ τὰ
 παρέποντα, καὶ μὲν ἡσυχίας ἀκροῦσθαι, πρῶτον πα-
 σὶ διέλυσε τὴν ἀρχῆν. ἐπαμύσης δὲ τῆς βουλῆς αὐτὸν, Ἐγὼ δὲ
 (εἶπεν) ὑμᾶς οὐκ ἐπαμύνας, κινδυνώσασθαι στρα-
 τηρὸν ἐγκαταλιπόντας, καὶ μὴ παρεσπασμένους. τῷ δὲ
 μεπόντων δρχῆν ἕκαστος ἀπὸ πᾶσι σιμῆται, φεβόμενος

vix duarum horarum permiserunt spatium. quem, quum multa commemorando, subiiciendo, & praeinendo tempus consumeret, interpellarunt dicentem, persistentemque accedens licitor detrahit ex rostris. Quum etiam ex inferiore loco vociferaretur, essentque qui eum audirent & fremerent, corripuit iterum eum licitor, ac foro emouit. At ille statim, ut dimissus est, repetiit forum, sublato clamore incitans populum ut succurreret. Quod quum faceret saepius, astuans Trebonius duci eum iussit in carcerem. Sequuta eum plebs est audiens inter eundem differentem. Ita Trebonius metu eum missum fecit. Atque eum diem Cato hoc modo exemit. Insequentibus, populo partim consternato, partim praemiis & largitione redempto, uno etiam tribuno plebis Aquilio armis prohibito ex curia prodire, ipso vero Catone, qui loue clamabat tonasse, a foro summoto, multisque vulneratis & nonnullis interfectis, legem vitulere. Unde multi globo facto infecti Pompeii statuas lapidibus incessabant. Ceterum id superueniens interpellauit Cato. Quum mox alia lex de Caesaris prouinciis & legionibus promulgaretur, non iam ad populum Cato, sed ad ipsum conuersus Pompeium testato denuntiavit non intelligere ipsum nunc recipere in humeros suos Cesarem: vbi vero grauari coepisset & opprimi, nec deponere posset, nec sustineret ferre, facturum ipsum ut secum onus coniceret in remp. ac tunc Catonis admonitionum memorem fore, non minus Pompeio salutarium quam honestarum atque iustarum. Ea Pompeius quum crebro audiret, felicitate sua & potentia fretus contempnit, & transmisit, non credens futurum ut se immutaret Caesar. In proximum annum Cato praetor factus est. neque tantum habitus est magistratui maiestatis & fastigii recte administrando adiecisse, quantum detraxisse & deformasse: quod frequenter sine calceis & tunica ad tribunal accederet, & de capite illustrium virorum dispensaret eo habitu iudicia. Nonnulli autem etiam a prandio, postquam potasset, ius eum dicere solitum: verum id falsum est. Adulterato candidatorum largitionibus populo, plebeque nundinationem sicut opificium exercente, cupiens hunc morbum radicitus e republica excindere, suavit in senatu ut lex ferretur ut designati magistratus, si nullum haberent accusatorem, ipsi cogentur iudicio iurato se offerre, atque ibi rationem reddere parati magistratus. Id candidatos offendit, magisque mercenariam multitudinem. Itaque quum manere Cato progrediretur ad tribunal, magna manus incurrens obstrepuit ei, conuitia ingessit, lapidibus incessit, ut a tribunali diffugerent omnes, ipse Cato a multitudine impulsus iactatusque aegre euaserit in rostra. Ibi restitans vultus fidentia & constantia illic comescuit turbam, & clamorem sedauit. Quum vero differuisset quae ad rem pertinebant & esset magno silentio auditis, tumultum semel compressit. Ibi laudante eum senatu, Ego vos, inquit, non laudo, qui praetorem deseruistis in discrimine, neque ei succurristis. At candidati omnes malo fluctuabant ancipiti,

quod quisq; hinc timeret largiri nummos, hinc vereretur ne si id fecisset alius, decideret à magistratu. Visum igitur ijs est vt ex compromisso deponerēt singuli quingena sestertia, deinde magistratū omnes peterent legitimè. qui secus fecisset, & largitionem adhibuisset, is vt eam pecuniam perderet. Hæc pacti, custodem, arbitrum & testē capiunt Catonem, pecuniam allatam ei offerunt, atq; apud eū pacta conscribunt. Ille pro pecunia prædes accepit, quum pecuniā nollet. Vt dies comitiorū venit, assistens Cato tribuno, qui præerat comitijs, obseruatifque suffragijs, vnum ex ijs qui compromiserant dolo vsum pronuntiauit, præcepitq; ei vt competitoribus suis solueret pecuniā. qui commendantes & extollentes integritatem eius, multā remiserunt, quod satis se habere præne ab illius fraude existimarent. Enimverò in aliud incurrit Cato, fuit q; ea de re inuidiosissimus, quasi curiæ & fori, & magistratum sibi vendicasset vim. quippe nullius gloria & fides virtutis inuidiam conciliat maiorem quàm iustitiæ: quod autoritas eā & fides potissimum comitetur apud alios. Neq; colunt solum vt fortes, neq; suspiciunt vt prudētes, sed diligunt etiam iustos, ei q; fidunt & credunt. Illo um superiores metuunt, his diffidunt. Adhęc illos natura potius censent quàm volunt ite præcellere: prudentiam, acrimoniam quandam: firmitatem, mentis fortitudinē esse ducentes. Et quum statim iustus esse qui velit possit, iniustitia præcipue vt vitio inexcusabili erubescunt homines. Quapropter omnes principes quasi notati oppugnabant Catonem. Pompeius verò, etiā illius gloriam pro potentie sue euersione habens, obijciebat ei assidue aliquos conuiciatores. Ex quibus Clodius ille plebis cōcinator, qui se denuò ad Pompeiū aggregauerat, traducebat Catonem, multum eum ex Cypria gaza interuertisse, & aduersari Pompeio, quia filie eius nuptias repudiasset. Cato contra tantum prædicauit se ex Cypro argenti reip. coegisse, quum ne vnum quidem equum vel militem accepisset, quātum ex tot bellis & triumphis concusso orbe terre non retulisset Pompeius. Affinē nunquam optauisse Pompeiū, nō quia dignū censeret, sed quod videret diffensionē inter ipsos in rep. Ego enim, inquit, prouinciā mihi ex prætura oblatā abdicauit: hic habet alias quas ipse sumpsit, alias tribuit alijs. Ac nūc denique Cæsari in Gallia commodauit legionē: quam neq; ille à vobis petijt, neq; hic dedit de sententia vestra. Sed tanti exercitus, arma, & equi, beneficia sunt & dona mutua priuatorum. Imperator appellatur & dux, quum alijs legiones & prouincias tradiderit, ipse verò muris adsideat seditionum in comitijs arbiter & tumultuū architectus. Ex quibus patet eum ex confusione publica dominatum sibi quærere. Ita Pompeium vltus est. Erat M. Faunius familiaris eius & æmulator, qualis Apollodorus Phalereus traditur quondā fuisse Socratis, incitatus & mente motus ab eius oratione, que non sensim neq; modicè, sed acrius eum rapuerat quasi lymphatum & fanaticum. Hic ædilitius candidatus, repulsam tulit. Cato autem qui assistebat, obseruauit tabulas eadem manu scriptas:

A φοβούµηνος ἵ ἐτέρου τῆτο παρ᾽ ἑαυτοῦ, ὁ κπεσὶν τῆς ἀρχῆς. ἔδδξεν δὴ αὐτοῖς, εἰς ταὐτὸ στυλῆδοσι, παρ᾽ ἀδελφάδαυ δραχμῶν ἑκατον δερµεῖου δέκα δύο ἡμισυ μυριάδας, εἰτα μετέναυ τὴν ἀρχὴν πᾶσι ὄρθα: καὶ δικασίως τῆ παρ᾽ αὐτῶ καὶ χρησαµένων δεκαοµίᾳ, τέρεσθαι τῆ δερµεῖου. ταὐτα ὁμολογήσαντες, ἀρεοῦνται φύλακα καὶ βραβύτῶ καὶ µύτρεα τῆ Κάτωνα, καὶ χρέµατα φέροντες ἐκείνω παρεπήντο: καὶ τὰς στυλῆδας ἐγράψαντο παρὲς ἐκείνων, αὐτὴ τῶν χρέµατων ἐπίσητῶς λαβόντα, τὰ δὲ χρέµατα µὴ δδξάµηνον. ὡς ἵ ἠκεν ἠκυεῖα τῆς αἰαδιξίως, παρ᾽ αὐτῶ ὁ

B Κάτων δὲ βραβύτοντι δηµῶν καὶ παρ᾽ ἀφουλαξίας τὴν ψήφον, ἕνα τῶν παρ᾽ ἀδελφωµῶν ἀπεφηνε καχυργεῦντα, καὶ παρ᾽ ἐταξίαν ἀποδιδῶναι τοῖς ἀπῶσι δὲ δερµεῖον. ἀλλ' ἐκείνοι µὲν ἐπαµέναντες αὐτῶ τὴν ὀρθότητα καὶ γαυµαίσαντες, ἀνδρῶν δὲ παρὲς τιµον, ὡς ἰσχυρῶ δίκῶ εχόντες, παρ᾽ αὐτῶ ἀδικήσαντος. τὰς ἵ ἀπῶσι ἐλυπησεν ὁ Κάτων, καὶ φθόνον ἔρεν ἀπο τῆτου πλῆσον, ὡς βουλήσ καὶ δικαστηρίου καὶ δερµεῖων διῶα µην αὐτῶ παρ᾽ ἀποσάµῳ. ὁ δὲ µεῖας γὰρ ἀρετῆς δδξῶ καὶ πίστις ὁπιφθόνου ποιεῖ µεῖλλον ἢ τῆ δικαστοσύνης, ὁπ καὶ διῶα µεῖ αὐτῶ καὶ πίστις ἐπὶ) µεῖλιστα παρ᾽ αὐτῶ πολλῶν. οὐ γὰρ ἡµῶσι µόνον ὡς

C τὰς ἀδρεῖους, ὁ δὲ γαυµαίξοισιν, ὡς τὰς φρονίμοις, ἀλλὰ καὶ φιλοδοσι τὰς δικασίως, καὶ γαρρῶδιν αὐτοῖς καὶ πιστεύοισιν. ἐκείνων ἵ τὰς µὲν φοβοῦνται, τοῖς ἵ ἀπιστοσι: παρὲς ἵ τοῖσι, ἐκείνοισ µὲν οἶον) φύσῳ µεῖλλον ἢ τὰ βούλεσθαι ἀφ᾽ ἀφῆρειν ἀδρεῖας καὶ φρονίον, τὴν µὲν, ὁξύτητῶ ἵνα, τὴν ἵ, ἀρωσίαι ψυχῆς ἡτέµηνον. δικασίως ἵ παρ᾽ ἀρχοντος ὁξῶς ἐπὶ) τὰ βουλοδρῶν, µεῖλιστα τὴν ἀδικίαν ὡς κακίαν ἀπαρφαίξον, ἀισχυρόνται. δδξ καὶ τὰ Κάτωνι πᾶντες οἱ µεγάλοι παρ᾽ ἀπολέµωσι, ὡς ἐλεγχόµηνον. Πομπήιος ἵ καὶ κατ᾽ ἀλοισιν τῆς ἐαυτοῦ διῶα µεῖως τὴν ἐκείνου δδξῶ ἡγρῶµενος, ἀεί ἵνας παρ᾽ ἀδελφῶν αὐτῶ λοιδορησοδρῶσι: ὡν καὶ Κλάδιος ἵ ὁ δηµαγωγῶς, αὐτῶ εἰς Πομπήιον κατ᾽ ἀρῆνεῖς καὶ κατ᾽ ἀβοῶν τῆ Κάτωνος, ὡς πολλὰ µὲν ἐκ Κύπερου χρέµατα νοσφισαµένου, Πομπήιος ἵ πολεµοῦντος, ἀπαξίωσαντι γάµον αὐτῶ θυγατρῶς. ὁ ἵ Κάτων ἐλεγχῶ ὅτι χρέµατα µὲν ἐκ Κύπερου ἵνα τῆ πόλει στυαγᾶξῶ, µητε ἵππων ἕνα µητε γραπῶν τῶ λαβῶν, ὅσα Πομπήιος ἐκ πολέµων ἵνα τῶν καὶ θριαµβῶν, τὴν οἰκυµένῶν κυκῆσας, ὁκ αὐτῶνεκε. κηδεσθῶν ἵ µηδέποτε παρ᾽ ἀδελφῶν Πομπήιον, ὁκ αὐτῶσιον ἡγρῶµενος, ἀλλ' ὁραν τῆ ἐν τῆ πολιτεῖα ἀφ᾽ ἀφορεῖν.

E Αὐτῶς µὲν γὰρ (ἕφη) διδοδῶνός μοι µετῶ τῆ γρατῆρας ἐπαρχίας, ἀπέσθῶν: ὁ δὲ τῶν ἀδελφῶν λαβῶν, τῶν ἵ δίδωσιν ἐτέροισ. νυνὶ ἵ καὶ τέλος ἐξακχυλίων ὀπλιτῶν διῶα µην καὶ ἵ κέρηκεν εἰς Γαλασίαν, ἀ οὐτ' ἐκείνος ἵησσε παρῶ ἡµῶν, οὐτε ὁ δὲ ἕδωκε µὲν ἡµῶν, ἀλλὰ διῶα µεῖς τηλικαῶται καὶ ὀπλα καὶ ἵπποι, χεῖρες εἰσιν ἰδιωτῶν καὶ ἀπιδόσις. καλυµένος ἵ ἀδελφῶν καὶ γρατῆρας, ἀπῶσις τῶν γρατεύµετα καὶ τῶν ἐπαρχίας παρ᾽ ἀδελφῶν: αὐτῶς ἵ τῆ πόλει παρ᾽ ἀκαθή), γάσις ἀγῶνοσθῆτῶ ἐν τῶν παρ᾽ ἀδελφῶν λίας, καὶ θορύβοις µηχῶµένος, ὁξ ὡν οὐ λέληθε δι' αὐτῶ

F ἀρχίας μοναρχίας ἐαυτῶ µηγενοδῶν. οὕτως µὲν ἡµῶν κατῶ τῆ Πομπήιον. ἵ ἵ Μάρκος Φαώνιος, ἐπαῶρος αὐτῶ

καὶ ζήλωτῆς, οἶος ὁ Φληρῶς Ἀπολλόδορος ἵσῶρεῖται παρ᾽ ἀδελφῶν ἡμέσθαι τῆ παλαιῶν, ἐµπαθῆς καὶ παρ᾽ ἀκακῶν παρὲς τῶ λόγον, οὐ γὰρ δδξῶ ὁ δὲ παρ᾽ αὐτῶ, ἀλλ' ἀρετον αὐτῶ κατ᾽ ἀδελφῶν ὡς παρῶσιον καὶ μαρικῶτερον. ὁ δὲ ἀρετονοµῶν µετῶν ἵησθῶ. Συμπάρων ἵ ὁ Κάτων παρ᾽ ἀδελφῶν τῶν δελτοῖς µετῶ χεῖ γηγῶµενῶν.

καὶ τὴν κακουργίαν ἐξελέγξας, τότε μὲν ὅππῃ κλήσει δημό-
 ρων ἔλυσε τὴν ἀνάδειξιν. ὕστερον δὲ τῷ Φαωνίου καὶ καταθέν-
 τος ἀρρεανόμου, ταῦτε δὴ τῆς ἀρετῆς ἐπεμελεῖτο, καὶ τὰς
 θεὰς διείπεν τὰ θεῶν, διδοὺς καὶ τοῖς θυμηλικῶς τεφά-
 νοις μὲν οὐ χρυσοῖς, ἀλλ' ὡς πρὸς ἐν ὀλυμπία, χρυτῶν δὲ
 ὅτι τῶν πολυτελεῶν, τοῖς μὲν Ἕλλησι τεύτλα καὶ σφί-
 δακας, καὶ ῥαφανίδας καὶ ἀπίους. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις οἴνου
 κερῆματα, καὶ κρέα ὑεῖα, καὶ σῦκα, καὶ σικίους, καὶ ξύλων ἀγ-
 χαλίδας. ὧν τὴν δὲ τέλειαν οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δὲ ἠδοῦν-
 τῶ, τῷ Κάτωνος δὲ αὐτῶν καὶ κατεσκευασμένον ὄραντες, ἠ-
 συχῆ μετέβηκον εἰς Διόχουσι. τέλος δὲ ὁ Φαωνίος, εἰς τὸ
 ὄχλον ἐμβόλων ἑαυτὸν, καὶ κατὰ ζῆλον ἐν τοῖς θεαταῖς,
 ἐκέρτει τὸ Κάτωνα, καὶ διδοῖαι τοῖς ἡμεροῦσι καὶ ἡμέρῃ
 ἐβόα, καὶ συμπαρακέλεθ' ἑαυτῶν, ὡς ἐκείνῳ τὴν ἐξου-
 σίαν ἠδὲ δεδωκώς. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ θεάτρῳ Κουεῖαν ὁ Φα-
 νίου στωαρχὸν ἐχορήγει πολυτελεῶς. ἀλλ' ἐκείνῳ ἀπολι-
 πόντες οἱ ἀνδραποδοί, μετέβαινον εἰς αὐτῶν, καὶ σὺν ἐπαί-
 ρῳ ἠρώμενος, ὑποκρινομένη τῷ Φαωνίῳ τὸ ἰδιώτῳ, καὶ τῷ Κά-
 τῶνι τὸ ἀγωνοθέτῳ. ἔπειτα δὲ ταῦτα, ἔλασύνων δὲ πρῶ-
 τῳ, καὶ διδάσκων ὅτι παύονται δὲ τῆ παιδείᾳ χρῆσθαι, καὶ
 χεῖρι τῷ ἀπέμπειν ἀτύφῳ μᾶλλον ἢ τῷ ἀσκαδῶς καὶ
 πολυτελείας, εἰς τὰ μηδενὸς ἀξία φροντίδας μεγάλας καὶ
 ἀσπουδᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἐπέμπευ. ἐπεὶ δὲ Σκιπίωνος καὶ Ψεύδου καὶ
 Μίλωνος ἠσατέια μετεργαζόμενοι, οὐ μόνον ἐκείνοις τοῖς
 στωαχοῖς ἠδὲ καὶ συμπολιτευομένοις ἀδικήματα, δωρο-
 δοκίαις καὶ δεκασμοῖς, ἀλλ' ἀπικρὺς δι' ὀπλων καὶ φόνων
 εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ὠθουμένων πόλεμον καὶ ἀπονοῖα. Πομ-
 πηίου ἡνὲς ἠξίου ἐπισηναί τῆς ἀρχαίρεσις, δὲ μὲν πρῶ-
 τον ἀπέπειν ὁ Κάτων, οὐ τοῖς νόμοις ἐκ Πομπηίου φάρμακος,
 ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων Πομπηίου δὲ τῶν ἀρχῶν τὴν ἀσφάδῃαν.
 ὡς δὲ πολὺν χρόνον ἀναρχίας οὐσης, καὶ τειρῶν στρατοπέδων
 τὴν ἀρρεανὸν ὀσημέραι πρὸς ἐχόντων, ὀλίγον ἀπέλειπεν ἀπε-
 πίχτητον γενεῖναι δὲ καὶ ἐν, ἐγὼ τὰ πρῶτα πρὸς τῆς
 ἐχάτης ἀνάγκης εἰς Πομπηίου ἐκείνῳ χεῖρι τῆς βουλῆς
 πρὸς ἐπισηναί, καὶ τὰ μετεωπάτω τῶν πρῶτων νομοματῶν χρῆ-
 σάμενος ἰάματι τῆς τῶν μεγίστων καὶ ἀσάστεως, τὴν μοναρχί-
 ας ἐπαγαγῆναι μᾶλλον, ἢ πρὸς εἶδεν τὴν εἶσιν εἰς μοναρχί-
 ας τελευτῶσαν. εἶπεν οὖν ἐν τῇ βουλῇ γνῶμην Βύβλος, ὧν
 οἰκίος Κάτωνος, ὡς χρῆ μόνον ἐλέσθαι Πομπηίου ὑπατον.
 ἢ γὰρ ἔξην καλῶς τὰ πρῶτα, ἐκείνου καὶ ἀσάστεως, ἢ
 τὰ κρατῆρα δουλεύσειν τὴν πόλιν. ἀνταῖς δὲ ὁ Κάτων, οὐ-
 δένος αὐτῶν ἀσάστεως, ἐπήνεσε τὴν γνῶμην, καὶ στωαχοῖς
 ἔλασε πᾶσαν ἀρχὴν ὡς ἀναρχίας κρείττονα. Πομπηίου δὲ
 καὶ πρὸς ἀσάστεως ἀρίστα τοῖς παροῦσι χρῆσθαι πρῶτα, καὶ
 φυλάξῃν Διόχουσι τὴν πόλιν. οὕτω δὲ ἀποδεδῆξίς ὑ-
 πατος ὁ Πομπηίος, ἐδέθη τῷ Κάτωνος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν
 εἰς τὸ πρῶτον. ἐλθόντα δὲ δὲ ἀμύμονος φιλοφρόνως ἀσά-
 στεμοῖς καὶ δὲ ἐξίωσι, καὶ χεῖρι ὁμολογήσας, παρεκέλεθ' ἑαυ-
 τῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἐδρον εἶναι τῆς ἀρχῆς. ὁ δὲ Κάτων ἀπε-
 κρίνατο, μήτε τὰ πρῶτα πρὸς ἀπέσειαν εἶπειν Πομπηίου,
 μήτε ταῦτα πρὸς χεῖρι, ἀλλ' ὅτι συμφέροντι πρῶτα τῆς
 πόλεως. ἰδία μὲν οὖν αὐτῶν πρῶτα καλῶν τῶν συμβούλων ἔσε-
 σθαι, δημοσίᾳ δὲ, καὶ μὴ πρῶτα καλῶν, πρῶτως ἐρῆναι δὲ φαινόμενος. καὶ ταῦτα ἔπειτα ὡς εἶπε. πρῶτον μὲν γὰρ
 ὅτι τῆς δεκασίας ἠδὲ τῆ δῆμον ἐπιτήμια χεῖρα καὶ δικας μεγάλας τῷ Πομπηίου νομοθετοῦντος, ἀμελεῖν ἐκέ-
 λθε τῶν γενεῶν, καὶ πρὸς ἐχῆν τοῖς μέλλουσιν. (οὐτε γὰρ ὅπου ἐπισηναί τὰ πρῶτα ἠδὲ τῶν ὀρειῶν ῥαδίς)

A ac demonstrans fraudem, in praesentia quidem
 renunciationem eam tribunis appellatis circum-
 duxit. Post Fauonio adlicreato, cum in ceteris
 magistratus muneribus praestod fuit, tum ludos e-
 ius in theatro curavit, deditq; coronas thymelicis
 non aureas, sed, ut Olympijs, ex oleastro: dona, lo-
 co magnificorum, Graecis betam, lactuca, rapha-
 num, pira: Romanis vini amphoras, carnem suil-
 lam, ficus, cucumeres, lignorum fasciculos: quorum
 vilitatem alij irridebant, alij oblectabantur, Cato-
 nis austeritate & contractionem videntes trans-
 ire sensim in remissionem. Postremo Fauonius
 B immiscens se plebi atq; inter spectatores confidens
 plausit Catoni: ac donaret honoraretq; merentes
 clamavit, testatusque spectatores est in illius po-
 testate se omnia posuisse. In altero theatro collega
 Fauonij Curio splendidum exhibebat munus. Spe-
 ctatores tamen relicto illo huc transferunt applau-
 feruntq; effuse agenti Fauonio priuatum & Cato-
 ni agonothetem. Haec designauit quod ei rei obtre-
 ctaret, doceretq; ludentem oportere ludo uti, ac
 benignitate potius defungi communi quam appa-
 ratibus & sumptibus, in rebus nihili magnas curas
 & sollicitudines ponentes. Quum Scipio, Hy-
 psus & Milo consulatum peterent, nec solum re-
 ceptis illis iam atq; vilitatis improbitatibus, largi-
 tionibus & corruptionibus, sed propalam per ar-
 ma & caedes in bellum ciuile ruerent amentia &
 C audacia, atq; ideo Pompeium quidam praepone-
 vellēt comitijs: primum repugnauit Cato, negans
 legibus ex Pompeio, sed ex legibus debere Pom-
 peio suppetere securitatem. Ut verò per diuturnum
 interregnum & tribus exercitibus forum quotidie
 obsidentibus parum abfuit quin malum sisti non
 posset, statuit ante vltimam necessitatem summam
 rem spontaneo senatus beneficio conferre in
 Pompeium, & quam minimo malo pro medicina
 D vtens ad maximas componendas, dominatum in-
 uehere potius quam permittere ut seditio termi-
 naret in dominatum. Igitur Bibulus Catonis ne-
 cessarius sententiam dixit, Pompeium solum cofu-
 lem creandum. aut enim remp. eum ordinaturum
 recte, aut ciuitatem optimo seruituram, Vnde sur-
 gens Cato eam sententiam praeter omnium expe-
 ctationem probauit, docuitque quod vis impe-
 rium praestare quam vacare magistratibus ciuita-
 tem. Pompeium etiam expectare se optime vsu-
 rum potestate, & concreditam sibi rempublicam
 conseruaturum. Ita consul Pompeius declaratus
 E Catonem orauit ut in subvrbium veniret ad se.
 quem, ut venit, excepit benigne salutationibus &
 complexibus, gratijsque actis rogauit ut consilio
 adesse sibi & praesse vellet in consulatu. Respon-
 dit Cato neque prima odio se dixisse Pompeij,
 neque haec studio, sed omnia boni publici causa.
 Priuatim igitur petenti consilium daturum, pu-
 blicè etiam si non petat, omnino dicturum quod
 sibi esset visum. Atque haec ut dixit, ita egit. Pri-
 mum namque aduersus eos qui pecuniam in po-
 pulo pronunciauerant, nouas multas & pœnas
 graues paranti promulgare Pompeio, ommittere con-
 F suluit praeterita & prouidere in futurum. Haud e-
 nim vbi praeteritis peccatis subsisteret excutiēdis,

proclive futurum statuere. & si recentiores sanciantur multæ offensis, iniuriam passuros hos si, quam non violauerunt, neque perruperunt legem, ea puniantur. Deinde quum multi rei fierent clari viri, aliqui etiam Pompeij amici & necessarii, animaduertens multis conuiuentem & remissum, increpauit acriter & excitauit eum. Quum verò laudationes, quæ dici pro reis solebant, ipse Pompeius lege interdixisset, & Munatio Flacco scriptam dedisset in iudicio laudationem: obthursans Cato manibus aures, (erat enim inter iudices) prohibuit illud testimonium recitari. At Flaccus ex iudicibus eum post actiones reiecit, nec minus est damnatus. Omnino verò curâ præbebat Cato reis ancipitem atque implicatam: quod neque relinquere vellent eum iudicem, neque auderent reijcere. Multi enim euerfi iudicio sunt, quod Catonem declinare, non nisi innocentia putarentur. Nonnullos etiam nominabant insectatores, velut magnum probrum, quod Catonem iudicem repulissent obijciētes. Porro quum ipse Cæsar legionibus Gallicis incubaret, & armis insisteret, dona autem, largitionē & amicos potissimum adhiberet ad vrbānā potentiā, iam præmonita Catonis excitabant Pompeium ex securitate magna priore somniantem periculum. Quia verò nimium erat lentus & segnīs ad obstitendū Cæsari, atq; ad rem aggrediendam, constituit Cato consularum petere, vt confestim Cæsari arma extorqueret, aut denudaret eius consilia. Competitores Catonis ambo boni viri erant: Sulpitijs etiam multum ex Catonis in rep. autoritate & opibus acceperat emolumentum. quare habebatur non boni neq; grati viri officio fungi. nihil est tamen offensum. Quid est enim, inquit, miri, si quod quis summum arbitratur bonum non concedat alteri? Suasit autem senatui decernere candidati populū vt per se prensarent, nec per alium rogarēt vel appellarent pro se circumeuntes. Quare exasperauit multo magis homines, quod non modo mercedē capiēdam, verum etiam beneficij ipsis collationē adimens, inopem simul & contemptam plebem efficeret. Adhæc quum nec ad ambiendum esset pro se ipse appositus, verum in grauitate mallet morum suorum retinere dignitatem, quā amplitudinē acquirere consularis, atq; sic prensans, neq; amicis permittēs facere ea quibus ducitur & capitur multitudo, repulsam consularis tulit. quæ res quum adferre solita esset non ipsis modo præteritis, sed & eorum amicis familiaribusque permultos dies eum aliquo rubore tristitiam ac merorem: adeo eum casum tulit lentē, vt vnctus pila ludere in comitio, & à prandio rursus in forū more suo sine calceis & absque tunica descendens deambularet eum familiaribus. Culpat eum Cicero, quod quum resp. talem consulem desideraret, non incubuerit sedulo, nec comiter populū subicrit, sed & elanguerit in futurum obtorpueritque, quamuis præturam iterum petisset. At Cato prætura respondit se non plebis voluntate, sed ea vi compulsam vel redemptam fuisse deiectum: in comitijs verò consularibus, quum fraus nulla intercessisset, populū cognosse sibi offensum ob eisdē mores: quos neq; immutare aliorum gratia,

A εἰτέ νεώτερα γράφεται τῆς ἀδικημάτων ἐπιτήμια, δὴ ἀπίσταται, τὸν δὲ οὐ παρέβαινον οὐτ' ἠδὲ κενὸν νόμον κτ' τῶν κληρονομοῦν) ἔπειτα, πολλῶν κληρονομῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, οἰκῶν δὲ καὶ φίλων τῶν Πομπηίου καὶ οἰκείων, ὄρων αὐτὸν ἐδιδόντα ἐν πολλοῖς καὶ κακοποιοῦν, ἐπετήμια σφοδρῶς καὶ διήχρην. ἐπεὶ δὲ νόμοι τὸς εἰωθότας λέγεσθαι περὶ τῆς κληρονομῶν ἐπαίνοις, αὐτὸς ἀφελὼν, Μουνατίω Φλακκῶ συζητήσας ἔπαμνον ἐπὶ τῆς δικῆς ἔδωκεν, ἐπιτρομέουσι δὲ Κάτων τὰ ὅσα τῆς χειρὸς (ἔτυχε γὰρ δεκαστῶν) ἐκάλυεν ἀναγνωσκέσθαι τῶν μὲν τρεῖς, ὃ δὲ Φλακκῶς ἀπέλεξε αὐτὸν ἐκ τῆς δικαστῶν μετὰ τὸς λόγους, καὶ εὐδέν ἦτον ἠλω. καὶ ὅπως ἀπορῶν ἡ ψεῦδος καὶ δις μετὰ χεῖρας ὁ Κάτων τοῖς φύρσι, μήτε βουλομένοισι αὐτὸν ἀπολιπεῖν δικαστῶν, μήτε ἀπολέγειν βολῶσιν. ἠλώσαν γὰρ ἐκ ὀλίγοι, τὸ Κάτων φύρην δόξαντες, οὐ γὰρ ἦν τοῖς δικαστοῖς. ἐπίοις δὲ καὶ ψεῦδος οἱ λειδοροῦντες, ὡς οἰκείος μέγα, ὃ μὴ δεῖσθαι κριτῶν Κάτων, πρῶτον ἰδόμενοι. ἐπεὶ δὲ Καίσαρος αὐτῶν μὲν ἐμπεφύκτος τοῖς στρατεύμασιν ἐν Γαλατία, καὶ τῆς ὀπλων ἐχουμένου, δώροισι δὲ καὶ χρήμασι καὶ φίλοις μέγιστα πρὸς τὴν ἐν τῇ πόλει χρωόμενον δυνάμιν, ἤδη μὲν αἱ Κάτωνος πρῶτον ἀπέφερον τὸ Πομπηίου ἐκ πολλῆς ἤδη τῆς πρῶτον ἀπιστίας, ὁρῶντο πολοῦντα δὲ δεινόν: ἐπεὶ δὲ ἡ οἰκῶν καὶ μελλήσας ἀπολμου πρὸς τὸ καλύειν καὶ ἐπιχειρῶν ὑπόπλεως, ὥρμησεν ὁ Κάτων ὑποαπείαν πρὸς τὴν πόλιν, ὡς ἀφαιρησόμενος δῆλος τὰ ὀπλα τῶν Καίσαρος, ἢ τῶν ἐπιβουλιῶν ἐξελέγξων. οἱ δὲ ἀντιπρῶτον ἰδόντες αὐτῶν, χρεῖντες μὲν ἦσαν ἀμφοτέροι, Σουλπίκιος δὲ καὶ πολλὰ τῆς τῶν Κάτωνος ἐν τῇ πόλει δόξης τε καὶ δυνάμεως ἀπολελαυκῶς: οὐ μὲτερον οὖν ἔδοκει πρῶτον ποιεῖν, οὐδὲ διαχέισον: οὐ μὲν ὅγε Κάτων ἐνεκέλεθ. Τί γὰρ (ἔφη) θαυμαστὸν, εἰ οὖν νομίζῃ τῆς ἀγαθῶν μέγιστον, ἐτέρω μὴ παρῆσαι; πείσας δὲ τῶν βουλιῶν ψήφισασθαι τὸς μετόντας τῶν δόξων, αὐτοῖς δεξιόδοσθαι τὸ δῆμον, δὲ ἐτέρω δὲ μὴ δεῖσθαι, μηδὲ ἐπιτοχόμενον ὑπὸ αὐτῆς πρῶτον, ἐπὶ μᾶλλον δεηχέαινε τὸς ἀνδρῶν ποῖς: εἰ μὴ μόνον τὸ λαβῆναι μισθόν, ἀλλὰ καὶ τὸ δίδοναι χάριν αὐτῶς ἀφαιρησόμενος, ἀπορῶν καὶ ἀπῆμον ὁμοῦ τὸ δῆμον πεποίηκε πρὸς τὸ τούτω μήτε αὐτὸς ἐπιτοχεῖν ὑπὸ αὐτῆς πρῶτον ὄν, ἀλλ' ἐν ἧ δὲ τῶν βίου μᾶλλον ἀξίωμα βουλομένοισι φυλάσσειν, ἢ πρῶτον λαβῆναι τὸς δόξων, ποιούμενος τὰς δεξιόδοσας, μήτε τὸς φίλοις ἐάσας οἷς ὄχλος ἀλίσκεται καὶ τεραπύεται, ποῖν ἀπέτυχε τῆς δόξων. φέροντος δὲ τῶν πρῶτον ὄντος ἐκ αὐτοῖς μόνοις ποῖς ἀποτυχεῖν, ἀλλὰ καὶ φίλοις αὐτῆς καὶ οἰκείοις, οὐδὲ ἀσκήνη ἡνὶ κατήφαι καὶ πένθος ἐφ' ἡμέρας πολλὰς, οὕτως ἡνὲν καὶ ραθύμους τὸ συμβεβηκῶς, ὡς τε δὲ φάμενος μὲν ἐν τῶν πεδῶ σφαιρίσθαι, μετ' ἄρῃον δὲ πάλιν, ὡς πρὸς εἴησιν, καὶ παρὰ εἰς ἀρῶν αὐτοῦ πόντος καὶ ἀχίτων, πρῶτον πατήσθαι μετὰ τῆς στωήθων ἀπῆται δὲ Κικέρων ὅτι τὸ πρῶτον μετῶν ἀρῶντος τοῖουτου δεομένοισι, ἐκ ἐποῖσθαι τοῦ αὐτοῦ, ὅσδε ὑπὸ ἡλθεν ὁμιλία Φιλανθρώπων τὸ δῆμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ λειπὸν ἐξέκαμε καὶ ἀπῆ γράσει, καὶ τοῖς τῶν στρατηγῶν αὐτοῖς δὲ ὑποαρχῆς μετελθῶν. ἐλεγε μὲν οὖν ὁ Κάτων ὅτι τῆς μὲν στρατηγίας οὐ κατὰ γνώ-

μῶν ἐξέπεσε τῆς πολλῶν, ἀλλὰ βιασθέντων, ἢ διὰ φθαρῶντων: ἐν δὲ τῆς ὑποαρχῆς ψήφοις μηδεμίαν ἀκαχορῆσας ἀρομένοισι, ἐγγὺ καὶ τῶν δῆμων πρῶτον κερουκῶς ἀφ' ἧ αὐτὸν ἔβρον, ὃν οὐτε μετὰ δεῖσθαι πρὸς ἐτέρων χάριν,

οὔτε γλώσσῳ ὁμοίῳ, πάλιν ὁμοίῳ παθεῖν, νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἔστιν. τῷ δὲ Καίσαρος ἐμβαλόντος εἰς ἔθνη μάχῃ, καὶ τῷ ἀβόλῳ κρατήσαντος, Γερμανοῖσι δὲ ἀσπίδων ἡμιμέων, δακρυῶτος ἔπι τῆς καὶ ἀβόλῃν τειάκοντα μυριάδας, οἱ μὲν δὲ οἱ δὲ δῆμον ἡξίω διαγέλια ἴδῃν· ὁ δὲ Κάτων ἐκέλευεν ἐκδιδόναι τὴν Καίσαρα τοῖσι τῷ ἀνομηθεῖσι, καὶ μὴ βέπειν εἰς αὐτοὺς μηδὲ ἀναδέχεσθαι τὸ ἄγος εἰς τὴν πόλιν. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τοῖσι θεοῖσι (ἔφη) θυομένη, ὅτι τῆς τῷ στρατηγῷ μεμίας καὶ ἀπονοίας τὴν δίκην εἰς τὰς στρατιώτας οὐ βέποισιν, ἀλλὰ φείδονται τῆς πόλεως. ἐκ τούτου Καίσαρ ἔπιτολίῳ γράψας ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύγκλητον. ὡς δὲ ἀνεγνώθη βλασφημίας πολλὰς ἔχουσα καὶ κατηρησίας τῷ Κάτωνος, αἰσῶς ἐκείνος, οὐχ ὡς ὀργῆς ἑσθὲ φιλονεικίας, ἀλλ' ὡς ὅτι ἐκ λογισμοῦ καὶ τῷ ἀσπίδῃ, καὶ μὲν εἰς ἑαυτὸν ἐγκλήματ' ἀσπίδων καὶ σκώμασιν ἴμοια, καὶ παιδιῶν καὶ βωμολοχίαι τῷ Καίσαρος ἀπέδ' ἔξεν. ἀφ' αὐτοῦ δὲ τῷ ἐκείνου βουλευμάτων ἀπὸ ἀρχῆς, καὶ πᾶσαι αὐτῷ τὴν ἀφ' αὐτοῦ, ὡς ὅτι οὐκ ἐπὶ τῷ, ἀλλὰ σιωπῆτος καὶ κρινανὸς ἐκκελύψας, καὶ διδάξας ὡς οὐ Βρεττανῶν, ἑσθὲ Κελτῶν παῖδας, ἀλλ' ἐκείνους αὐτὸν (εἰ σωφρονοῦσιν) φοβητέον ἔστιν αὐτοῖσι, οὕτως ἐπέστρεψε καὶ παρῶξιν, ὡς τὰς φίλοις τῷ Καίσαρος μετὰ τὸν ὅτι τὴν ἔπιτολίῳ ἀναγνόντες ἐκ τῆ βουλή, καὶ τὸν τῷ Κάτωνι λόγων δικάων καὶ κατηρησιῶν ἀληθῶν παρέχον. ἐκυρώθη μὲν οὖν ἑσθὲν, ἀλλ' ἐλέγη μόνον ὅτι καλῶς ἔχει, ἀφ' αὐτοῦ Καίσαρι δοθῆναι. τῷ δὲ φίλων ἀξιοῦσιν τῶν, καὶ Πομπηίου ἔξ' ἴσου τὰ ὅπλα καταθέσθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰς ἐπαρχίας, ἢ μηδὲ Καίσαρα, νῦν ἐκείνα βοῶν ὁ Κάτων ἀπερὸν αὐτοῖσι, ἢ κείν, καὶ βιάζεσθαι τὴν ἀφ' αὐτοῦ, ἀναφανδὸν ἢ δὴ τῆ δυνάμει γλώσσῳ ἰὺ ἔχεν ἔξαπατῆν καὶ φενακίζων τὴν πόλιν. ἔξω μὲν οὖν ἑσθὲν ἐστράφη, τῷ δὲ δήμου γέροντος ἀεὶ τὴν Καίσαρα μέγιστον (ἔφ), τὴν δὲ σύγκλητον εἶχε πειθομένη καὶ φοβουμένη τὴν δῆμον. ὡς δὲ Ἀεῖμιον κατέληπτο, καὶ Καίσαρ κατηγήμετο μετὰ στρατῶν ἐλαόντων ἔπι τὴν πόλιν, ἐπ' αὐτὰ δὲ πηλῆτες ἐπ' ἐκείνους ἀφεώρων, οἱ τε πολλοὶ καὶ Πομπηίος, ὡς μόνον μὲν ἔξ' ἀρχῆς παρῶξιν, παρῶν δὲ φανερώς παρῶν τὴν Καίσαρος γλώσσῳ. εἶπεν οὖν ὁ Κάτων, Ἄλλ' εἰ γε οἱς ἐγὼ παρῶν ἀεὶ καὶ σιωπῆτος ἐπέσθαι ἡμῶν, ἀνδρες, οὐτ' αὖ ἕνα ἐφοβεῖσθε νῦν, οὐτε εἰ ἐνὶ τῷ ἐλπίδας εἴχετε. Πομπηίου δὲ εἰπόντος, μαρτυρῶντες μὲν εἰρησθαι Κάτωνι, φιλικώτερον δὲ αὐτῷ παρῶν, σιωπῆτος ὁ Κάτων ἐνὶ Πομπηίῳ τῷ παρῶν τὴν σύγκλητον εἴχεσθαι. τῷ δὲ αὐτῷ (ἔφ) καὶ ποιῆν τὰ μέγιστα καὶ παρῶν. ὁ μὲν οὖν Πομπηίος οὐτε δυνάμει ἔχων ἐπὶ μὲν, οὐτε οἱς κατέλεγε τότε παρῶν ὁρῶν, ἐξέλιπε τὴν Ρώμην. ὁ δὲ Κάτων ἔπεισθαι καὶ συμφύσθαι ἐγνωκῶς, τὸν μὲν ἐπὶ τῶν εἰς Βρεττανίους παρῶν τῷ Μουνατίῳ, τὴν δὲ παρῶν εἶχε σιωπῆτος. τῆς δὲ οἰκίας καὶ τῷ θυγατέρων κηδεμόνος δεομένων, ἀέλαβε πάλιν τὴν Μαρξίαν χηρῶσθαι ἔπι γήματα πολλοῖσι. ὁ γὰρ Ὀρθήσιος δυνήσκων ἐκείνῳ ἀπέλιπε κληρονόμον. εἰς δὲ ἡμέλις ἀσπίδων ἐρύμνος ὁ Καίσαρ, τῷ Κάτωνι φιλοπλουτίῳ παρῶν καὶ μισητῆρι ἔπι τῷ γάμῳ. τί γὰρ ἔδει τῷ ἀσπίδων δεομένων γυναικῶς, ἢ ἢ, μὴ δεομένων, αὐτῆς αἰαλαμῶσθαι; εἰ μὴ δέλαρ ἔξ' ἀρχῆς ὑφείθη τῷ γάμῳ Ὀρθήσιος, καὶ νῦν ἔχρησεν, ἵνα πλοῖσιν ἀπολάβῃ; παρῶν μὲν οὖν τῷ τα μετῶν ἔχει τὸ εὐεπίδων ἐκείνῳ,

A neq; paribus utentem pariter denuo incurrere viri foret cordati. Porro quum Cæsar nationibus bellicosis arma movisset, easq; magno cum periculo vicisset, Germanos etiam pace adortus esse videretur, & strauisset trecenta millia: alij supplicationem à populo censabant decernendam: Cato verò Cæsarem violatis dedendum dixit pro sententia, ne in se verterent piaculum, vel obstringerent religione ciuitatem. verumtamē dijs, inquit, honor habeatur: quòd insanix & flagitij ducis pœnam non in milites vertant, sed parcant ciuitati nostræ. Hinc literas Cæsar ad senatum plenas conuitorum & probrorum in Catonem misit. quibus recitatis surgens ille, non stomachose neque contentiose, verum quasi cogitato & præmeditato quæ sibi obiecta essent, ea probrorum & deteriorum similia derisionemq; quandam & cauillationem ostendit Cæsaris esse. Inde exorsus, illius à fonte consilia mentemq; omnē, non sicut inimicus, sed coniuratus & socius detegens, demonstransq; non Britannos neq; Gallos ipsis, verum ipsum illum esse, si saperent, formidandum: usq; eò commouit concitauitq; senatum vt pœniteret amicos Cæsaris quòd Catoni lecta in senatu Cæsaris epistola iustæ querelæ & verorum criminum dedissent occasionem. At nihil quidem tunc decretum est: tantum iactatum, ex re esse vt successor Cæsari mitteretur. Postulantibus Cæsaris amicis vt ab exercitibus equè discederet Pœpius, redderetq; prouincias, aut nec cogi Cæsare: nunc illa vociferatus Cato est quæ prædixerat ipsis, venire & vim illum adferre, non obscure iam vires vsurpantem quas imponendo & decipiendo ciuitatem comparasset. Extra curiam autē quòd populus quam amplissimum Cæsarem vellet, nihil effecit. Senatus præbebat ei aures, sed timebat populum. Vt Ariminum occupauit Cæsar, & cum exercitu ad urbem nunciatus est contendere: ibi omnes in illum & populus & Pompeius intenderunt oculos: quòd vnus à principio præsensisset & Cæsaris consilia primus apertè prænucciasset. At igitur Cato, Si monitis & consilijs meis aliquis vestrum Patres Conscripti paruisset, nunc vnum nō timeretis, nec in vno spem reponeretis. Quum diceret Pompeius melius Catonem diuinasse, se verò egisse amicus: consuluit Cato vt vni Pompeio senatus summam rerum pœmitteret. Nam eorundem esse & facere magna mala & comprimere. Pompeius, quòd nec copias paratas haberet, nec quas conscripserat videret alacres, deseruit urbem. Cato sequi & comitari fugientem certum habens, minorem filium clam in Brutios misit ad Munatium, maiorem traxit secum. Quia verò domus eius & filix curatorem requirebant, accepit iterum Martiam viduam cum grandi dote. siquidem Hortensius eam moriens reliquerat heredem. Quod præcipue obiectans Cæsar Catoni impropert ei auaritiā, & mercenarium matitum appellat. Quid enim concedere eam opus erat, inquit, alteri, si requirebat vxorem? aut si non requirebat, iterum recipere, nisi esca ab initio hæc mulier submissa Hortensio fuisset, & iuuenem commodasset vt reciperet diuitem? Ad id refellendum satis quadrat Euripideum illud,

Primum nefanda redarguam. Nefas enim est
Labem timoris exprobrari Herculi.

quippe perinde sit ac Herculi mollitiem obijeere,
exprobrare turpem questum Catoni. Quod si alias
hæ improbandæ sunt nuptiæ, id est estimandum.

Nam ut adiunxit matrimonio Martiam, domum
commisit ei & filias suas, sequutusque est Pompeium.
Ea ea die dicitur neque capillum neque barbam to-
tondisse, neque coronam sumpsisse: luctus, mœsti-
tiæ, doloris ob calamitatem patriæ vñ habitum,
siue vincerent, siue vincerentur, retinuisse vsque ad
extremum. Sicillam tunc fortitus Syracusas traiecit.
Quum nunciatum ei esset missum ab hostibus
Asinium Pollionem appulisse cum exercitu Mes-
sanam, misit ad eum questum quantum obrem eò
traiecisset. Quum ille ex altera parte requisivisset
ab eo quis autor mouendi belli fuisset, nunciatoreque
Pompeium Italia semel relicta Dyrrachij castra
habere, magnam ait esse prouidentie deorum per-
plexitatem & incertitudinem: quod Pompeium,
vbi nihil sani vel recti egisset, inuicium: nunc quum
patriam cupiat seruare & libertatem tueri, deserui-
set felicitas. Atque Asinium quidem potuisse ostendit
se Sicilia expellere: cæterum quia maiores cop-
iæ subueniebant illi, noluisse eam insulam bello
implicare. Ita Syracusanos monuit adiungerent se
fortioribus & saluti consulere. mox ab nauiga-
uit. Postquam ad Pompeium venit, in vna perfiti-
tit sententia, bellum ducendum esse, pacem spe-
rans, nolensque certamine accisam ciuitatem ferro-
que decernentem ab se ipsam extrema mala pati.
Alia his consimilia Pompeio & concilio autor fuit
decernendi, vt ne quam urbem populo Romano
pacatam diriperent, neque ciuem Romanum extra
aciem interficerent. Hac re gloriam comparauit
magnam, multosque partibus associauit Pompeij
humanitate & lenitate sua captos. In Asiam mis-
sus, vt cogentes illic nauigia & milites adiuuaret,
duxit secum sororem Seruiliam, atque natum ex
ea Luculli filium. quippe adhæsit ei vidua: quæ
impudicitia crimina multum eleuauit, quod Ca-
tonis se custodia, peregrinationibus & contuber-
nio vltro subiicisset. Atqui Cæsar ne illam quidem
abstinuit Catoni exprobrare. Cæteris nihil sanè
duces Pompeij Catonem adhibere. Rhodios be-
nevolentia adiunxit. apud quos Seruilia cum filio
relicta, ad Pompeium reuersus est, quum esset iam
ille egregijs pedestribus & nualibus viribus suc-
cinctus. Hic maxime denudasse mentem suam
apparet Pompeium. siquidem statuit classi præfi-
cere Catonem. Erant naues bellicæ haud intra
quingentas: liburnicarum, speculatoriarum, & a-
pertarum immensus numerus. Mox autem repu-
tans aut edoctus ab amicis, hoc caput esse in om-
nibus actionibus suis Catoni, vt vnde quaque li-
beraret remp. vnus dominatu: qui si virum tan-
tarum factus potens esset, quo die superassent Cæsa-
rem, eodè coacturum cum arma Pompeium po-
nere ac legibus parere, mutauit sententiam, tametsi
ea de re iam fuisset cum eo colloquutus, imposuitque
classi Bibulum. Nihil ob id tamen promptitu-
dinem sensit Catonis languidiorem. Imo verò

A Πρωτα μὲν οὖν ἐλάττω· ἐν ἀρρήτοις γὰρ
Τὴν σὴν νομίζω δειλίαν ὡς Ἡράκλειος· ὁμοιον γὰρ ἔστι
τῷ Ἡράκλει μαλακίας ἀφδίζῃν, καὶ κατηγορεῖν ἀγροκέρ-
δειαν Κάτωνος. εἰ δὲ δῆλον πῆ μὴ καλὰς πέποιθεκαί ποιεῖ
τὸ γάμον, ἅπλοκεστέον. ἐγγυσαίμενος γὰρ τῷ Μαρκίῳ
ὁ Κάτων, καὶ τὸ οἶκον ἅπλοκέσας ἐκέλευ, καὶ τὴν θυγατέρα,
αὐτὸς ἐδίωκε Πομπήιον. ἀπὸ ἐκείνης δὲ λέγεται τῆς ἡμέρας,
μῆτε κεφαλὴν ἐπι κείρασθαι, μῆτε χροῖα, μῆτε σέφανον
ἅπλοθεσθαι, πέποιθις δὲ καὶ κατηγορίας καὶ βαρύτητος ἅπλο τῆς
συμφοραῖς τῆς πατείδος, ἐν χροῖα νικῶντων ὁμοίως καὶ νι-
καρδιῶν, ἅπλο τελευτῆς διαφολαζέσθαι. τότε δὲ κληρὼ λα-
B ρῶν Σικελίας, διέβη μὲν εἰς Συρακούσας· πικρομυθος δὲ Ἀ-
σίνιον Πολλίωνα πρὸς τῶν πολεμίων ἀφίστασθαι μετὰ διωά-
μεως εἰς Μεσσήνιον, ἐπέμψε, λόγον ἀπαμύσσει παρὰ αὐτῆς τῆς
διαβάσεως. ἀρταπατηθεῖς δὲ λόγον ἀπὸ ἐκείνου τῆς τῶν
πολεμίων μεταβολῆς, καὶ Πομπήιον ἀκούσας ἐκλε-
λοιπότε πικρὴ τῆς Ἰταλίας, ἐν Δυρράχιον στρατοπεδέσθαι,
πολιτῶν ἐφῆ ποιεῖ (καταπλάνον εἶ) καὶ ἀσάφειαν, εἰ Πομ-
C πῆιον, ἐν οἷς ὑγιᾶς ὅσθεν ὅσθεν δόξαμον ἐπορεστέον, ἀτήτητον γε-
νόμην (ἡ νῦν ὅτε τὴν πατείδα βούλε) σάξαι, καὶ τὴν ἐλθεσθαι
ἐσθλὰ μαχέσθαι, ἀπλοτέροις δὲ ἀπλοχέιν. Ἀσίνιον μὲν οὖν
ἔφη διωατὸς εἶ) Σικελίας ἐκβόσθαι, δῆλως δὲ μείζονος ἐσθ-
χρηδῆς διωάμεως, οὐ βούλεσθαι τὴν νῆσον ἐν πολεμῶ
ἀπλοέσθαι. χωρῆν δὲ πρὸς τὸ κερατοῦ καὶ σάξασθαι παρα-
νέσας Συρακούσας, ἀπλοτέροις. ἀφίστασθαι δὲ πρὸς
D Πομπήιον, ἀεὶ μὲν εἶχετο μίας γνώμης, χρονοτελεσθεῖς τὴν
πόλεμον· ἐλπίτων διαλύσει, καὶ μὴ βουλομένως ἐν ἀγωνί-
χίρῳ χρομῶν τὴν πόλιν αὐτῷ ὑπὸ αὐτῆς παρῆν (κα-
εσθλα σιδήρῳ διακρίθεισάν, δῆλον δὲ τῶν ἀδελφῶν Πομ-
πῆιον ἐπεισε καὶ τὴς συνέδροις ψηφίσασθαι, μῆτε πόλιν ὑ-
πὸ τῶν Ρωμαίων διαρπάξαι, μῆτε ἀνδρα Ρωμαίων ἐξὼ πα-
ρεσθλῆσας ἀμαρῆν· καὶ διέσας ὑπέσχε, καὶ παρεσθλῆσθε πολ-
λοις τῇ Πομπήιον μερίδι, τὴν ἅπλοτείας αὐτῆς καὶ τὴν ἡμερῶν
ἀπασσαμένως. ἐκπεμφθεῖς δὲ εἰς Ἀσίαν, ὡς οἷς ἐκεῖ συνά-
γῃσι πλοῖα καὶ στρατὸν ἀφέλιμος χροῖτο, Σερβιλίας ἐπη-
γάγετο ἀδελφιδίῳ, καὶ τὸν Λοκροῦλου παιδίον ἐξ ἐκεί-
νης γενῆς. ἡχλοῦσθε γὰρ αὐτῶν χροῖσθαι, καὶ πολὺ τῶν
εἰς τὸ ἀκρόεσσον αὐτῆς διαβολῶν ἀφίσθαι, ἀπλοτέροις τὴν
ἅπλο Κάτωνι φροσεῖν καὶ πλαίσι καὶ διαμτῶν ἐκροίως. δῆ-
E ὅγε Καίσαρ ὅσθεν τῶν ἀπλο ἐκείνη βλασφημιῶν τῶν Κάτωνος
ἐφείσαστο. πρὸς μὲν οὖν ἅπλο, τῶν Κάτωνος ὅσθεν (ὡς εἰ-
κεν) ἐδέσθασθαι οἱ Πομπήιον στρατηγί· Ροδίοις δὲ περὶ
παρεσθλῆσθαι μῆτος, καὶ τὴν Σερβιλίας αὐτῶν καὶ τὸ παιδίον
ἀπλοτείων, ἐπὸ μῆθῃ πρὸς Πομπήιον, ἡδὴ πεζικῆς τε λαμ-
πρῆς καὶ ναυτικῆς διωάμεως ποιεῖ αὐτὸν οὕσης εἶσαι δῆ-
καὶ μάλιθα τῆς γνώμης ἀφῆσθαι ἔδοξε γενέσθαι Πομ-
πῆιος. ἀρμῃσθε μὲν γὰρ ἐν χροῖσθαι τῶν Κάτωνι τὴν τῶν
νεῶν ἡγεμονίαν· (ἦσαν δὲ πεντακροσίῳ μὲν ἐσθλὴ ἐλθέσιαι αἱ
μάχμοι, λιβυρικῆς δὲ καὶ ἀφροσθλῆσθαι καὶ ἀφροσθλῆσθαι,
παμπληθῆ) ἀπλο ἐκείνης ἡ διδαχθεῖς ἀπλο τῶν φίλων,
F ὡς ἐν ἐσθλὴ κεφαλαίον Κάτωνι, πάσης πολιτείας ἐλθεσθλῆ-
σθαι τὴν πατείδα, καὶ ἡγήσθαι κύριος τηλικαύτης διωά-
μεως, ἢς ἀπλο ἡμέρας ἀφροσθλῆσθαι Καίσαρ, τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἀπλοσθλῆσθαι καὶ Πομπήιον ἀπλο ἀφροσθλῆσθαι, καὶ
οἷς νόμοις ἐπέσθαι, μετέγγω, καὶ ἀπλο ἡδὴ διελγυμένως αὐτῶν, καὶ Βύβλον ἀπλοεῖξεν ναυαρχον. οὐ μὲν ἡδὴ πρὸς γε-
πρὸς ἐσθλὸς τῆς παρεσθλῆσθαι τῶν Κάτωνος ἀμβλυτέρας· ἀλλὰ καὶ λέγεται πρὸς ἵνα μάχην πρὸς τῶν Δυρράχιον,
V V V iij

αὐτὸς τε Πομπηίου παρορμητικῶς πλὴν δυνάμιν, καὶ τῶν ἄλλων ἔχασαν ἡγεμόνων εἰπεῖν ἡ καὶ παρὰ βέλφαυ καλῶντος, δόξας καὶ σιωπῇ τῆς στρατιῶτας ἀκρόν. Κάτωνος δὲ μὲν πρῶται, ὅσα καὶ ἐν εἴχε τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἀκρόν λεγόμενων παρὰ ἐλθεῖν καὶ δόξης καὶ θανάτου καὶ δόξης, διχθόντος ἀποπαθῶς, καὶ τελευτήσας βέλφαντος τὸ λόρον εἰς τὰν ἀνάκλινον, ὡς παρόντων καὶ ἐφορώντων τὸ ὑπὸ τὴν πατρὶδος ἀγῶνα, τηλικυτόν ἀλαλαχμόν ἡρέσας καὶ ἔσθον κίνημα τῆς στρατίας ἐπαρθείσης, ὡς τε πρῶτας ἐλπίδων μεσοῖς ὅτι τὸ κίνδυνον ὀρμησῶν τῆς ἡγεμόνας. βέλφαντος δὲ καὶ κρατησάντων ἀφείλετο πλὴν πρῶτην νίκην ὁ Κάτωνος δαίμων, τῆ δὲ Πομπηίου χησάμνος ἀλαβεῖα καὶ ἀπίστια παρὰ τὸ ὑπὸ τῆς χησάμνος μὲν οὖν ἐν τῆς παρὰ Πομπηίου γέγραπται. χαίροντων δὲ πρῶτων καὶ μεγαλιώντων ὁ ἔργον, ὁ Κάτων ἀπεδάκρυε πλὴν πατρίδα, καὶ πλὴν ὀλέθριον καὶ κακὸν δαίμονα φιλαρχίας ἀδύρετο, πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὄρων πολίτας ὑπὸ ἀλλήλων πεπιχῶτας. ἐπεὶ δὲ Κάτωνος δαίμων Πομπηίος εἰς Θεσσαλίαν ἀνέβη, πολλὰ καὶ ἀλιπῶν παρὰ Δυρράχιον ὅπλα καὶ χησάμνος καὶ σώματα συνήθη καὶ οἰκεία, πρῶτων ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ φύλακα τὸ Κάτωνος, πεντεκάδεκα αἰεῖρας ἔχοντα στρατιῶται, δι' ἀπίστια ἄμα καὶ φόβον τῶ ἀδρός. ἡγεμόνα μὲν γὰρ, πρῶτων εἶ) βέλφαντος ἐν ὁμίξει. εἰ δὲ νίκη, μὴ ὅτι βέλφαντος παρόντα χησάμνος τοῖς παρὰ στρατιῶται, ὡς παρὰ ἔρηται, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ὅτι φασὶν ἀνδρῶν ἀπερρίφθησαν ἐν Δυρράχίῳ μετὰ Κάτωνος. ἡγεμόνα δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἡγεμόνας, οὕτως ἔστῃ τοῖς λογιμοῖς ὁ Κάτων, ὡς εἰ μὲν τὸ βέλφαντος Πομπηίος, εἰς ἰταλίαν τῆς σὺν αὐτῶν παρὰ ὡσαν, αὐτὸς δὲ παρὰ ὡσαν τῆς τυραννίδος ὅτι φυγῇ βιωσόμενος. εἰ δὲ σώζοιτο, πρῶτως ἐκείνῳ ἀφελῶν πλὴν δυνάμιν. οὕτω δὲ ἀφελῶν εἰς Κέρκυραν, ὅπου ὁ ναυτικὸν ἔω, ἐξίστατο μὲν Κικέρωνι τῆς δόξης, ὡς ὑπατικῶν στρατηγικῶν οὐ δόξα μὲν ὅτι Κικέρωνος, ἀλλ' ἀπείρητος εἰς ἰταλίαν, ἰδὼν δὲ Πομπηίον ὑπὸ ἀναδείας καὶ φρονήματος ἀκρόν βουλόμηνον καλῶν τῆς ἀπὸ πλέοντας, παρὰ τὸν δὲ μέλλοντα τῶ Κικέρωνι παρὰ φέρειν τῆς χείρας, ἐνούτῃσεν ἰδίᾳ καὶ κατεπαύεν ὡς τε τὸ Κικέρωνα παρὰ ὡσαν αἰεῖ ἐν θανάτου, καὶ τοῖς ἀγῶσι ἀδελφῶν παρὰ ὡσαν. τεκμαίρομαι δὲ Πομπηίον Μάγνον εἰς Αἴγυπτον ἢ Λιβύην διεκπεσεῖσθαι, καὶ αἰεῖδων παρὰ ἐκείνῳ, ἀγῶσι μὲν ἔχων ἀπύρτα, ἔπλει δὲ, παρὰ τὸν ἀπείρητος διδοῖς καὶ ὑπολείπεσθαι τῆς οὐ παρὰ ὡσαν συστρατιομένων. ἀφελῶν δὲ Λιβύης καὶ παρὰ πλέων ἐπιτυχῶν Σέξτω τῶ νεωτέρῳ τῶ Πομπηίου παίδων, ἀγῶσι μὲν πλὴν Αἴγυπτου τῆ παρὰ τῆς τελευτήσας. πρῶτες μὲν οὖν βαρέως ἡγεμόνας, ὅτι ἔστῃ ὅ μετὰ Πομπηίον ἡγεμόνας, Κάτωνος παρὰ τῆς ἀκρόν ἀγῶσι ἡγεμόνας. δὲ καὶ Κάτωνος ἀδούμνος καὶ οἰκτεῖρων ἀδρᾶς ἀγαθοῖς, καὶ πίστεως δεδωκῶτας πείραν, ὅτι ἔστῃ ἐρήμοις καὶ ἀπύρτα ἀπολιπεῖν, ὑπὸ ἔστῃ τε πλὴν ἀγῶσι, καὶ παρὰ ἔστῃ εἰς Κυρήνην. ἐδέξατο γὰρ ἐκείνῳ, ὁλίγῃς ἡμέραις ἐμπαρῶσθαι ἀποκλείσαντες Λαβιόν. ἐν τῶτα πρῶτος ἀπύρτα Σκιπίωνα τὸ Πομπηίου περὶ ἔστῃ ὑπὸ ἰόθα τῆ βασιλέως ἀνελήφθαι, καὶ Οὐάρον Ἀππίον, ὁ εἰ μὲν ὑπὸ Πομπηίου Λιβύης ἀποδειγμένους ἡγεμόνας, εἰ) σὺν ἀγῶσι μετὰ δυνάμιν, ἐδέξατο περὶ ἡγεμόνας ὡσαν, πολλοὺς μὲν οὖν ὡσαν καὶ ἔστῃ σὺν ἀγῶσι.

A & ipse exercitum Pompeius adhortaretur, & ducem quemq; alium incitare oratione aliqua imperaret milites, segniter eos & cum silentio fama est audiuisse ceteros: at vbi omnium nouissimus Cato, quæ tempus suggererat ex philosophia afferre, de libertate, virtute, morte, gloria, magno animi sui motu differuit, atq; extremam orationem ad deorum implorationem quasi presentium, & illud pro patria inspectantium certamen, conuertit, tantum sublatur clamorem fuisse, tantumq; excitati motum exercitus, ut duces concitarentur spei pleni omnes ad discrimen. Cæterum vincen-

B tibibus & pellentibus hostes extorsit consummatam victoriam fortuna Cæsaris, nimia Pompeij vfa cautione & successus diffidentia. Cæterum hæc sunt in historia Pompeij explicata. Quâlibet omnibus atq; rem gestam extollentibus, Cato patriam deflebat, ambitionemq; lamentabatur funestam & infelicem, quod multos & egregios ciues conspiceret mutua exde cõfectos. Quum iam Pompeius ad persequendum Cæsarem in Thesfaliam castra moueret, magnam autem vim relinqueret apud Dyrrhachium armorum hominumque, propinquorum & necessariorum: ducem & custodem omnibus Catonẽ præposuit, attribuitq; ei quindecim cohortes quod pariter fideret ei & timeret. Nam victo, omnium fore existimabat sibi firmissimum: sin vinceret, non permittiturum, ut diximus, presentẽ rebus ad nutum suũ uti. Complures præterea cum Catone illustres viri ablegati Dyrrhachium sunt. De victo ad Pharsalum Pompeio ita constituerat Cato, si cecidisset Pompeius, eos quos secum habebat in Italiam transportare, atq; ipse quàm remotissimè à dominatu transigere vitam in exilio: quod si incolumis foret, omnino eas copias illi conseruare. Ita in Corcyram, vbi classis erat, traiecit, & Ciceroni imperio, ut consulari prætorius, cessit. Reijciente id Cicerone & abnauigare in Italiam parante, videns Pompeium minorem ex intempestiua peruicacia & ferocia grauius consulere in discedentes, ac primò manus afferre moliti Ciceroni, castigauit seorsum eum placauitque. Atq; ita Ciceronem haud obscurè à morte eripuit, ac securitatem præbuit alijs. Pompeium Magnum in Ægyptum vel Africam conijciens elapsum, properansq; ad illum, conscendit cum omnibus, atque vela fecit, potestate tamen antè abeundi & remanendi facta illis qui non prompti erant ad sequendum. Vt Africam attigit, in legendo littore Sextum conuenit minorem Pompeij filium, ex quo Pompeij Magni fatum intellexit. Eam rem tulerunt omnes grauius, nec cuiusquam à Pompeio voluerunt præsentẽ Catone alterius ducis audire mentionem. Quapropter Cato pudore & miseratione bonorum virorum qui fidem suam probauerant, in terra peregrina desolatòs relinquere & inopes non sustinens, suscepit imperium, atque Cyrenas appulit, vbi à ciuibus est admissus, quũ paucis diebus portas clausissent Labieno. Ibi Scipionem Pompeij focerum ab rege Iuba intelligit receptum, & Aprium Varum, cui data à Pompeio prouincia Africa fuerat, illis se cum exercitu coniunxisse. Ita itinere pedestri brumali hora est præfectus. Magnam vim afinorũ ad aquam portandã coegerat,

magnam etiam prædã egerat. Currus insuper & Pſylos appellatos trahebat secum, qui serpentium icibus medentur venenum ore exugentes, ipsasque incantationibus hebetant & sopiunt serpentes. Dies septem continuos agmine factò signa antecessit, neque equo vel iumento est usus. Cœnabat sedens ex eo die quo cladem Pharsalicam intellexisset, idque ad cæterum luctum addidit, neque recumbebat nisi somni causa. Exacta in Africa hyeme eduxit milites, qui non multo minus decem millia erant. Res erant Scipionis & Vari malo in loco ob diffensionem & distractionem assentantium atque obseruantium Iubam: cuius ob opes & vires intolerabile erat supercilium & fastus, utpote qui quum congressurus primo esset cum Catone, sellam suam mediam posuerit inter Scipionem & Catonẽ. Quod ut vidit Cato, transposuit ad alterum latus sellam suam, mediumque Scipionẽ quamuis inimicum, qui ediderat etiam in ipsum probris refertum scriptum, accepit. & hoc nihili faciunt. Quòd vero Philostratum in Sicilia philosophiæ honoris causa acceperit in deambulando medium, id exagitat. In præsentia igitur retudit Iubam, qui Scipionẽ & Varum tantum non pro satrapis suis habuerat, illosque reduxit in gratiam. Petentibus omnibus ut imperium susciperet, Scipioneque & Varo cedentibus ei ac ductatum tradentibus, negavit conuulsurum se leges, quarum causa oppugnarent conuellentem, neque se proprætorem proconsule præsentem imperaturũ. Nam creatus Scipio proconsul fuerat, ac spem victoriæ vulgus ex nomine trahebat imperantis in Africa Scipionis. Ut tamen assumpto imperio Scipio Vticæ statuit in gratiã Iubæ omnes sine discrimine ætatis interficere, urbemque quasi cum Cæsare sentientem excindere, non tulit id Cato, verum præsentem testarus, vociferatusque in concilio & deum fidem implorans, ægre exemit illos miseros horum crudelitati, ac partim eis orantibus, partim contendente Scipione custodiam vr̄bis recepit, ut neque volens neque inuita coniungeretur Cæsari. Erat enim locus ille ad omnia opportunus & affluens obrinentibus, qui multo magis est à Catone firmatus. siquidem eo ingentem numerũ frumenti inuexit, muros fulciuit, turres in altum excitauit, fossis altis & vallis urbem sep̄sit. Vticenses puberes armis sibi traditis intra vallum imperauit cõmorari, reliquos in vr̄be continuit magna adhibita cura ne qua iis à Romanis iniuria vel malum offerretur. Magnam vim armorum, pecuniæ, frumenti in castra misit. Profusus fecerat belli illam urbem promptuarium. Quòd autem ante Pompeio, idem tunc cõsulebat Scipioni, ne cũ homine bellatore & acri signa conferret, sed traheret tempus, quo omnis viriditas, qua valet tyrannis, emarcescat. Hęc Scipio ex peruicacia floccificet, ac Catoni semel ignauia improperas scripsit, satisne esset ei quòd in vr̄be & intra mœnia desideret, nisi etiã prohiberet aliis cõsilio pro tẽporo uti audacter? Ad ea rescriptit Cato paratũ se cũ eo peditatu & equitatu quos in Africam aduexerat traicere in Italianam, Cæsaremque retrahere & vertere ab ipsis in se-

A πολλὴν δὲ λείαν ἐλαύνων, ἐπὶ δὲ ὄρματα καὶ τοὺς κεραι-
 μύτους Φύλλοις ἀπαγόμενος, οἱ τὰ δὲ δῆγματα τῶν θηρίων
 ἰόντων τοῖς σῆμασι ἐλκόντες ἰόν, αὐτὰ τε τὰ θηρία καπι-
 πάδοντες ἀμβλυώουσι καὶ κηλοῦσιν. ἡμέρας δὲ συνεχῶς
 ἐπὶ τῆς πορείας ἤμοιός τις, πρῶτος ἠγήσατο, μή τι ἴππων
 μήτε ὑποζυγίων χησαίμενος. ἐδείπνεν δὲ καὶ θήμενος, ἀφ'
 ἧς ἡμέρας τὴν κατὰ Φάρσαλον ἐγνώθησαν καὶ τὸ τοῦ
 λοιπῶ πρῶτος ἐπείθει ὅ μὴ κατακλιθῆναι πλὴν κα-
 θεύδων. ἐν δὲ Λιβύῃ ἀφ' ἧσιν τῶν χησαίμενος ἐξήγαγε τὴν
 γραπταί. (ἦσαν δὲ μυρίων ὀλίγων ἀποδόντες) τὰ δὲ
 B πρῶτα κακῶς εἶχε τοῖς πρὸς Σκιπίωνα καὶ Οὐάρον,
 ἐκ ἀφορέας καὶ γαστρὸς ὑποδυομένων καὶ τετραπέλοισι
 τὸν Ἰόβαν, οὗ ἀνεκτὸν ὄντα βαρύτερη φρονήματος καὶ
 ὄγκου, ἀφ' ἧσιν πλοῦτον καὶ δυνάμει ὅς γε Κάτωνι πρῶτον
 ἐντυγχάνει μέλλον, μέσον εἶχε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον τῶν Σκι-
 πίωνος καὶ τῶν Κάτωνος. ὁ μὲντοι Κάτων ὡς εἶδεν, ἀφ' ἧσιν
 ἑαυτοῦ θρόνον μετέθηκεν ἐπὶ τὰ πρῶτα, μέσον λαμβάνων
 τὸν Σκιπίωνα, καὶ πρὸς ἑσπέρων ὄντα, καὶ πικρὰ βιβλίον ἐκδε-
 δωκῆτα βλασφημίας ἔχον τῶν Κάτωνος. εἶτα τὸ μὲν εἰς
 C σὸσθένα ἦενται λόγον· εἰ δὲ Φιλόστρατον ἐν Σικελίᾳ μέ-
 σον εἶχε πρὸς τῶν ἐπιτημιῶν φιλοσοφίας, ἐγκαλοῖσι. τὸ
 τε δὲ αὐτὸ καὶ τὸν Ἰόβαν ἐπαυσεν, μοιροεχὶ σατραπείας πε-
 ποιημένων ἑαυτοῦ τοῖς πρὸς τὸν Σκιπίωνα, κακίνοις διήλ-
 λαξεν. ὀξιοῦτων δὲ πρῶτον ἀρχὴν αὐτὸν, καὶ πρῶτον τῶν
 πρὸς Σκιπίωνα καὶ Οὐάρον ὀξιομένων καὶ πρῶτον τῶν
 τῶν ἠγεμονίαι, οὗ ἐφη καταλύσει τοῖς νόμοις, πρὸς ἧσιν τὰ
 καταλύουσι πολεμοῦσιν, οὗ δὲ ἑαυτὸν ἀντιγράφον ὄντα,
 παρόντος ἀνυπάτου πρῶτος εἶναι (ἀνυπάτος γὰρ ὁ Σκι-
 πίων ἀπεδέδεικε) καὶ τῆσιν εἶχον οἱ πολλοὶ ἀφ' ἧσιν τοῦ
 D μα καπορθώσειν (ἀρχόντος ἐν Λιβύῃ Σκιπίωνος) ἐπεὶ μὲν-
 τοι τὴν δεξιὴν ὁ Σκιπίων πρῶτος ἔλαβεν, οὗτος ἐβούλετο
 Ἰόβαν χησαίμενος Ἰτυκίους ἠβηδὸν ἀποκτεῖναι, καὶ κα-
 τασκάσαι τὴν πόλιν, ὡς τὰ Κάτωτος φρονούσαν, οὐχ
 ὑπέμεινεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ μὲν πρῶτος καὶ κεκραγῶς
 ἐν τῶν συνεδρίῳ, καὶ θεοκλυτῶν, μόλις ἐξείλετο τῆς ὀμί-
 τητος αὐτῶν τῆς ἀντιθέτου· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν δεξιῶντων,
 τὰ δὲ τῶν Σκιπίωνος ἀξιοῦτων, ἀνεδείξατο φρονούσαν τὴν πό-
 λιν ὡς μήτε ἐχούσα, μήτε ἀκούσα Κάτωτος πρῶτος ἦντο.
 E καὶ γὰρ ἡ εἰς ἀπῆρτα τὸ χρεῖον ὠφέλιμον καὶ ἀφ' ἧσιν
 τοῖς ἐχρῆσιν. ἐπὶ δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῶν Κάτωνος ἐρρωσθη, καὶ
 γὰρ αὐτὸν εἰσήγαγον ὑπερβάλλοντα πλῆθει, καὶ κατεσκόλα-
 σε τὰ τείχη, πύργους ἐπαγόμενος, καὶ τὰ φρουρὰ ὄγκου καὶ
 χησαίματα πρὸς τῆς πόλεως βαλλόμενος. Ἰτυκίων δὲ
 τοῖς μὲν ἠβηδῶν ἐν τοῖς χησαίμασι ἐτάξεν οἰκῆν, τὰ ὀ-
 πλα πρῶτον αὐτῶν, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν,
 ἰσχυρῶς ἐπιμελούμενος μὴ ἀδικεῖσθαι μηδὲ πάσχειν κακῶς
 ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὅπλα δὲ πολλὰ καὶ χησαίματα καὶ σι-
 τον ἐξέπεμψε τοῖς ἐπιγραφοπέδου, καὶ ὅλως εἶχε τὸν πόλε-
 μου τὴν πόλιν ταμίον. ἀφ' ἧσιν Γορπηῶν συνέβη ἄλλοις πρῶτος
 F ἔσθον. ἀλλὰ τὰ χησαίματα, πᾶσαν ἀκμὴν ἡ τυραννὶς
 κατεφρόνει. καὶ ποτε τὰ Κάτωνι δφίλια οἰκιδίον ἐξα-
 νεν, εἰ μὴ μόνον αὐτὸς ἀγαπᾷ καὶ θήμενος ἐν πόλει καὶ τείχεσιν, ἀλλὰ μηδὲ ἑτέροις ἢ πρὸς τὸν χησαίμενος διαρ-
 σῶς χησαίματι τοῖς λογισμοῖς. πρῶτος ταῦτα ὁ Κάτων ἀνέγραψεν ὡς ἐπομιός ἐστιν, οἷς ἠγαγὼν αὐτὸς εἰς Λιβύην ὀπλί-
 τας καὶ ἵππους, πρῶτος ἔλαβεν, εἰς Ἰταλίαν πρῶτος, καὶ Κάτωτος μετῴσαν καὶ τρέπειν ἀπ' ἐκείνων πρῶτος αὐτόν.

ὡς δὲ καὶ τούτων ὁ Σκιπίων κατεγέλα, πῶς δὴ ἄλλος ἢ καὶ
 ἀφροσύνη ὁ Κάτων τῆ ᾧ ἀναγνώσει τῆς ἀρχῆς, ὡς οὔτε
 τῶ πολέμου καλῶς τὸν Σκιπίωνα χρησόμενον, οὔτε (ἀν
 ᾧ ἀλόγως ἐπιτυχίῃ) μέτερον ἐπιτελεῖν παρὰ τοῦ
 πολέμου ἐσόμενον. διὸ καὶ γνώμην εἶχεν ὁ Κάτων, καὶ
 παρὰ τοῖς σιωπῆσι ἐλεγε, οὐ χρηστὰς μὲν ἐλπίδας ἔχειν
 ἕως τῆς πολέμου, δι' ἀπειρίας καὶ ἀρασύτητα τῶν ἡγε-
 μόνων· εἰ δὲ οὖν ἐπιτυχία τις ἦροιο, καὶ καταλυθῆναι Κά-
 τωνα, οὐ μὲν ἐν Ρώμῃ, φάσκειν δὲ τὴν χαλεπότητα καὶ
 πικρίαν τῆς Σκιπίωνος, ἥδη τότε δεινὰ καὶ ἕσθη φαίους
 ποιουμένων καὶ πολλῶν ἀπειλῶν. ἀπέβη δὲ μετὰ τὸν ἡγε-
 εδοκῶ καὶ παρὰ ἐσπερῶν βαθεῖαν ἤκεν πρὸς γρατοπέ-
 δου τριτάτος, ἀγγέλλων ὅτι μάχης μεγάλης παρὰ Θά-
 ψα ἡγεμονίας, διέφθαρται πρὸς τὰ παλαιὰ, καὶ
 κατὰ Κάτωνα τῶν γρατοπέδων. Σκιπίων δὲ ἰόσας, σιωπῶν
 λίγους ἐκπεφύλασιν ἢ δὲ ἄλλη δυνάμις ἀπόλωλεν. τού-
 των παρὰ πρὸς τῶν, ἢ μὲν πόλις οἷον εἰχὸς ἐν νυκτὶ καὶ πολέ-
 μῳ, παρὰ τοιοῦτον ἀγγέλλων μικρὸν δὲ ἐκφρων ἡγε-
 μη, μόλις ἐαυτῶ ἐπιτοῦ τειχῶν κατεῖχεν. ὁ δὲ Κάτων παρὰ
 ἐλθὼν, τότε μὲν ὡς ἐκείνοις ἀπήντα, ἀφῆκε καὶ βοᾶσιν
 ὅτι λαμβανόμενος καὶ παρὰ μὲν τοῦ μύθου, ἀφῆκε τῆς δέου-
 ὅτι παρὰ μὲν καὶ παρὰ μὲν, ὡς οὐ τηλικούτων ἴσως γε-
 γυότων, ἀλλ' ἀπὸ μείζονος ἀρετῶν τῶν λόγων καὶ κατε-
 σθη τὸ ἴδιον. ἄμα δὲ ἡμέρα τῆς τριακισίου οἷς ἐχρη-
 τοβουλή, Ρώμους μὲν ὄντας, ἐν δὲ Λιβύῃ παρὰ μὲν τοῦ
 μύθου ἀπὸ ἐμπορίας καὶ δανεισμοῦ, εἰς ἱερὸν Διὸς ἐκ-
 ρυθῆναι σιωπῆσαι, καὶ ὅσοι παρὰ μὲν ἀπὸ συγκλήτου, καὶ παρὰ
 μὲν αὐτῶν. ἐπὶ δὲ συλλεγεμένων ἐκείνων, παρὰ μὲν ἀ-
 ἰσχυρῶς καὶ μὲν ἀναγνώσεως, ὡς παρὰ μὲν τοῦ γυρό-
 πος, βιβλίον ἔχων ἐν ταῖς χερσὶν ἀνεγίνωσκεν. ἢ δὲ ἀνα-
 γραφῆ τῶν παρὰ τὸν πόλεμον ὄργων, ὅπλων, σίτου, πό-
 ζων, ὅπλων. ἐπεὶ δὲ σιωπῆσαν, ἀφῆκε μὲν ἀπὸ τῶν τρια-
 κισίων, καὶ διελθὼν πολλῶν ἐπαυον τῆς παρὰ μὲν αὐτῶν
 καὶ τῆς πίστεως, ἢ δὲ ἐπεδείξαντο, καὶ χεῖρασι καὶ στήθεσι
 καὶ βελῶν ὡφελιμώτατοι ἡγεμόνοι, παρὰ μὲν μὴ ἀφ-
 λυθῆναι ταῖς ἐλπίσιν ἐκείνοις αὐτῶν, φυγῶν ἰδίαν ἢ ἀπὸ-
 δρασιν ἐνὰ περὶ τῶν. ἀπὸ δὲ τῶν συμμέτρων, καὶ
 πολεμουμένων ἦτον καταφρονήσιν Κάτωνα, καὶ φείσεσθαι
 μὲν δεομένων. βουλεύεσθαι δὲ ἐκείνοις αὐτοῖς ἕως
 αὐτῶν, ὅσοι τε μεμψόμενος, ἀλλ' εἰ μὲν τρέποντο τῆ
 γνώμῃ παρὰ τὴν τύχην, τῆς ἀνάγκης. ἡγεμόνος τὴν μετα-
 βολίαν ἰσχυρῶν δὲ παρὰ τὰ δεινὰ, καὶ δεχομένων τὸν ἕσθη
 τῆς ἐλπίδας κίνδυνον, ὅσοι ἐπαυόμενος μόνον, ἀλλὰ
 καὶ θαυμασόμενος τὴν ἀρετὴν, καὶ παρὰ μὲν ἐαυτὸν ἀφ-
 χοντα καὶ σιωπῆσαν ἡγεμόνον· ἀπὸ οὗ τ' ἐχάτην τύχην τῆς
 παρὰ μὲν οὗ ἐξελέγεσθαι, ἢ οὐχὶ ἰσχυρῶν, ὅσοι ἀφῆκε
 τὸν οὐδὲν, ἀλλὰ Ρώμην, πολλὰς ἐκ χαλεπωτέρων
 σφαλμάτων ἕως μεγέθους ἀναφέρεσθαι. πολλῶν δὲ αὐτοῖς
 εἰς σωτηρίαν καὶ ἀσφάλειαν ἕσθη μὲν, καὶ μετὰ, παρὰ
 ἀφῆκε πολεμῆν ἐπὶ πολλὰ τοῖς χερσὶν ἀφῆκε μὲν, ἰσχυ-
 ρίας τε παρὰ Γομπήιον ἀφῆκε τὸν νέον, αὐτῆς τε τῆς
 Ρώμης οὐκ ἀφῆκε πρὸς τὰ παλαιὰ δεδωμένης τὸν
 χαλινόν, ἀλλ' ἀναξιοπαθούσης, καὶ σιωπῆσαν ἀφῆκε παρὰ
 μεταβολίαν, ἐδὲ τὸν κίνδυνον ἐπὶ φθικτόν, ἀφ-
 λῶν ἔχειν διδάσκαλον τὸν πόλεμον, ἀφῆκε τῆς ψυχῆς ἐπὶ ταῖς
 μετὰ ἀφῆκε, οὐκ ὡς παρὰ μὲν αὐτοῖς, εἰς τὸν
 ἐπιτυχία τὸν βίον καταρῶσιν, ἢ πλάσσειν εἰς τὸν ἐκεί-
 νων θάνατον, τὴν ἀφῆκε τῆς πολέμου τελευτῆν.

A Quæ ubi irrisit Scipio, præ se tulit aperte pœnite-
 re se quòd imperium permisisset ei, ratus nec bel-
 lum recte Scipionem administraturum, nec si
 præter spem successum habuisset, usurum victoria
 in ciues moderate. Itaque hæc sententia fuit Ca-
 tonis, atq; apud familiares prædicavit, ob ducum
 imperitiam & ferociam nullam habere se de bel-
 lo bonam spem. quòd si prospere quid cecidisset
 & oppressus esset Cæsar, non remansurum se Ro-
 mæ, sed sævitiam & acerbitatē fugiturum Scipio-
 nis, qui iam tum grauitè & superbe multis mini-
 taretur. Id verò citius quàm expectabat euenit: ac
 B circa primas tenebras accurrit quidam qui tertio
 die venerat ex castris, annuncians ingenti prælio
 ad Thapsum contracto omnia perdita esse, Cæsa-
 rem castris potitum, Scipionè & Iubam cum pau-
 cis effugisse, omnem cæsum reliquum exercitum.
 Hoc casu ciues, vt verisimile est nocte & in bello,
 ad eum nuncium pene amentes facti, vix conti-
 nuerunt sese intra mœnia. At Cato progressus, vt
 cuiq; occurrit, discurrentes & clamantes retinens
 consolansque, abstergebat timentibus trepidatio-
 nem & exanimationem, cladem dicens forsitàn
 non esse tantam, sed extolli sermone in maius. Ita
 turbam composuit. Simul atque diluxit, conuoca-
 C uit per præconem in templum Iouis trecentos (hi
 ciues Romani erant qui in Africa negotiabantur,
 & sænus exercebant) simulq; omnes senatores &
 eorum filios. Dum illi coguntur, accedens com-
 posito & tranquillo vultu, quasi nihil accidisset
 noui, libellum què tenebat manibus, legebat. Bre-
 uiatium erat instrumenti belli, armorū, frumen-
 ti, telorum, militum. Vbi conuenerunt, exorsus à
 trecentis, laudata eximie eorum alacritate & fide
 quam demonstrauerant, quòd pecunia, corpori-
 bus, consiliis rempublicam enixissime iuuissent,
 D exhortatus eos est ne diuersam spem intenderent,
 alius aliam fugam & errorem querentes. Nam si
 vna cohærent, & bellantes minus Cæsarem de-
 specturum, & magis parsurum supplicibus. Mo-
 nuuit autem eos vt de rebus suis deliberarent: de
 neutro se consilio incusaturū ipsos: verum si ani-
 mo ad fortunam inclinarent, adscripturum varie-
 tatem eorum necessitati. Quod si resisterent ma-
 lis, & discrimen pro libertate subirent, non com-
 mendaturum modo, sed etiam virtutē eorum ad-
 miraturum, præbiturumq; ipsis ducem se & com-
 militonem, quoad nouissimam patriæ fortunam
 E explorassent, non Vticam eam neq; Adrumetum,
 sed Romam esse: quæ sæpe ob magnitudinē suam
 erexisset se ex grauioribus lapsibus. Ipsi vero cum
 multa ad salutem & incolumitatem patere, tum il-
 lud maxime, quòd bellum gererent cum homine
 qui in diuersa temporibus retraheretur. Hispani-
 am ad Pompeium iuuenem defecisse. Ipsam Ro-
 mam iugi insolentē nondum plane recepisse fra-
 num, verum indigne calcari, atque ad omnem ex-
 urrecturam mutationem. Neque porro refugien-
 dum esse periculum, sed doctorem eos habere ho-
 stem ipsum, qui quo maxima scelera transigat, mi-
 nime parcat vitæ: cui nō sicut ipsis in felicissimam
 F vitam, si victores fuerint, aut, si impegerint, in
 mortem gloriosissimam incerta belli terminatura.

Veruntamen debere eos ait secum rem perpendere, vota facientes vt superiore pro virtute atque animi propensa voluntate quæ deliberassent, fauste ac feliciter euenirent. Postquam finem dicendi Cato fecit, fuerunt quibus etiam faceret oratio eius animos. Plerique vero ob constantiam eius, animi celsitudinem & humanitatem, periculi pene obliti præsentis, tanquam vnum hunc inuidium ducem & omni superiore fortuna, orauerunt vteretur ex sententia sua & ipsorum corporibus & facultatibus & armis. præstare enim illi parentes vitam abicere, quam incolumes esse virtute prodita tam eccellente. Quum ibi mentionem quidam intulisset decernendam seruis libertatem, idque comprobassent plerique, negauit id se Cato facturum. neque enim id legitimum vel iustum esse: verum si domini ipsi manumisissent eos, recepturum se adultos. Multis hic pollicitationibus factis, quum nomina dare quibus placeret iussisset, digressus est. Paulo post literæ ei à Iuba & Scipione sunt redditæ. Iuba in monte quodam abditus quærebat quid consilii cepisset Cato. nam expectaturum ostendit se cum, si Vticam defere-ret: & si ferre decreuisset obsidionem, suppetias ei cum exercitu venturum. Scipio sub promontorio quodam nõ procul Vtica in ancoris stans id ipsum responsum expectabat. Igitur Catoni visum retinere tabellarios, dũ certi quid statuissent trecenti. Omnes enim senatorii ordinis alacres erant, seruosq; extemplo manumisissos armabāt. At trecentis nauiculariis scilicet & foeneratoribus, qui maximam facultatum partem habebant in seruitiis, non diu Catonis oratio adherescens effluxit. Sicut corpora aliqua facile calorem admittunt, rursusq; emittunt amoto igne frigescentia: haud aliter illos ad spectus excitabat & feruefaciebat Catonis. cæterum reputantibus rem secum, extorquebat Cæsar's metus Catonis & honesti reuerentiam. ita enim dicebāt, Qui nos & cui dedignamur dicto esse audientes? Nonne Cæsar hic ad quæ omnis populi Romani recidit potētia? Nemo nostrum Scipio est, vel Pompeius, vel Cato. at quo tempore omnes mortales animos præter dignitatē ex metu sum miserunt, hoc nos ad tuendā populi Romani libertatē gerimus ex Vtica bellum aduersus eum cui fugiēs Cato cum Pompeio Magno Italia cessit. Seruos libertate donamus, quibus ipsis tantum est libertatis quantum illi visum erit relictum. At etiam nunc ò miseri cognoscentes nosmetipsos, veniam petamus à victore, & legatos supplices mitamus. Hæc moderatissimi trecentorum subiiciebant. Maxima vero pars insidiabatur senatoribus, tanquā si hos corripuissent, iram in se Cæsar's placaturi. Odoratus est Cato consilii mutationē, non tamen excussit, sed Scipioni & Iuba remisit tabellarios per quos scripsit iis Vtica vt abstinerent, ob suam de trecentis diffidentiam. At equites qui profugerant ex pugna non contemnendo numero, profecti Vticam tres miserunt ad Catonem, non erant tamen eiusdem omnes sententiæ. Nam alii recipere se ad Iubā, alii adiungere Catoni moliebantur, pars intrare timebant Vticam. His Catoni nunciatis, M. Rubrio imperat vt trecentis intendat,

A οὐ μὲν δὲν ἐκείνους γε δεῖν ἔφη βουλεύεσθαι καὶ ἑαυτοῖς σιωδὸν ἀποδοῦναι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς παρὰ τὸν ἄρχειον καὶ παρὰ τὴν αὐτοῖς τὰ δόξα ἔστω σιωπῆς. τοιαῦτα τῷ Κάτωνος εἰπόντος, ἦσαν μὲν οἱ καὶ τοῖς λόχοις ἀγρόμοι παρὰ τὸν ἄρχειον, οἱ δὲ πλείστοι, παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ γυνάμον αὐτῶν καὶ φίλων, ἄλλοι δὲ οὐκ ὀλίγοι δὲ ἐκλατόμοι τῶν παρόντων, ὡς μόνον ἔστω τὸν ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας, καὶ πάσης κρείττονα τύχης, ἐδέοντο χεῖρα καὶ σώμασιν αὐτῶν καὶ χεῖρασιν καὶ ὀπλοῖς ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε. κρείττον γὰρ ἐκείνῳ πειθομένους ἀποθανεῖν, ἢ σώζεσθαι παρὰ τοῖς ἀδελφῶν ἑσθαι. εἰπόντος δὲ ἑλίου ὡς χεῖρα φησὶσα δούλοισι ἐλδοθεῖαν, καὶ τῶν πλείστων σιωπεπαγεσάντων, οὐκ ἔφη τῷ ποιήσῃ ὁ Κάτων οὐ γὰρ εἶ νόμιμον ὅσδε δίχαρον αὐτῶν μὲν τοῖς δεσποτῶν ἀφίεντων τοῖς ἐν ἡλικίᾳ δέχεσθαι. ἡγομένων δὲ πολλῶν ὑποχέσθαι, κελύσας ἀπογράφεσθαι τὸν βουλομένον, ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς καὶ μετὰ μικρὸν ἦκεν αὐτῶν χεῖρα ματὰ τὸν Ἰόδα καὶ Σκιπίωνος Ἰόδα μὲν, ἐν ὅροις κεκρυμμένου μετὰ ὀλίγων, ἐρωτῶντος ὁ, ἡ παρὰ τὸν δέδοκται τῷ Κάτωνι (καὶ γὰρ παρὰ τὸν Ἰτύκιον ἐκλιπόντα, καὶ πολλοὺς μὲν μετὰ στρατῶν ἐπιβοηθήσειν) Σκιπίωνος

C δὲ παρὰ τὸν ἄρχειον ἐν ναυλοχοῦντος, οὐ πόρρω τῆς Ἰτύκης ὅτι τοῖς αὐτοῖς κεκαδοχοῦντος. ἐδόξεν οὖν τῷ Κάτωνι τὴν χεῖρα ματὰ τοῖς ἀφίεντοις ἀπὸ τῆς ἀφίεντων, ἀλλ' οὐ βεβαίως τὰ παρὰ τὸν ἄρχειον. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ βουλῆς, ἦσαν παρὰ τὸν ἄρχειον, καὶ τὸς οἰκέτας ἀφίεντες ἐλδοθεῖς ὀπλοῖς. τῶν δὲ τριακοντίων, αἵτε δὴ πλωτικῶν καὶ δαναειστικῶν ἀφίεντων, καὶ ὁ πλείστον ἐν τοῖς οἰκέταις τῆς οὐσίας ἐχόντων, οὐ πολλοὶ οἱ Κάτωνος λόχοι χεῖρα ἐμμένοντες, ἔξερρύθησαν. καθὰ τὸν τῶν σωματῶν τὰ μὲν ἀναδέχεται ῥαδίως τὴν θερμότητά, καὶ πάλιν μεθήσει, τῶν πυρὸς ἀπαρξέντος ψυχρότητα: παρὰ τὸν ἄρχειον ἐκείνους ὁ μὲν Κάτων ὀφείλοντο ἀνέξωπύρει καὶ διετάρμασιν. αὐτοῖς δὲ ἑαυτοῖς λόχον διδοῦναι ὁ Κάτωνος φόβος ἔξερρυσσε τῆς παρὰ τὸν Κάτωνος καὶ τὸν κελὸν ἀφίεντοις. Τίνες γὰρ (ἔφασαν) ὄντες, καὶ τίνι ὁ παρὰ τὸν ἄρχειον ποιεῖν ἀπαξιομένῳ; οὐ καὶ Κάτων μὲν οὗτος εἰς ὃν ἡ Ρωμαίων ἀπαντα παρὰ τὸν ἄρχειον; ἢ μὲν δὲ Σκιπίων ὁσδεῖς, ὁσδεῖς Πομπηῖος, ὁσδεῖς Κάτων; ἀλλὰ ἐν οἷς καὶ οἱ πλείστοι ἀφίεντοι ταπεινοτέρων τῶν παρὰ τὸν ἄρχειον ἀφίεντων ἀφίεντος φερονόσιν, ἐν τούτοις ἡμεῖς ὑποχέσθαι τῆς Ρωμαίων ἐλδοθείας, πολέμου μὲν δὲ Ἰτύκης ὁ Κάτων μὲν Πομπηῖος Μαγνὸς φέρον ὑφείπτο τῆς Ἰταλίας: καὶ δούλοισι ἐλδοθεῖσιν κατὰ Κάτωνος, οἷς αὐτοῖς ἐλδοθείας ὅσον αὐτὸς ἐκείνος ἔλη μετέστιν. ἀλλ' ἐπὶ νῦν, ὡ μολοῦσι, γίνοντες ἑαυτοῖς, παρὰ τὸν ἄρχειον τὸν κεκαδοῦντα, καὶ πέμψασιν τὸς δεησομένους. ταῦτα οἱ μετεώρεται τῶν τριακοντίων παρήνοισι. οἱ δὲ πλείστοι τοῖς συγκλητικῶν ἐπεβούλευον, ὡς, εἰ τούτους συλλάβοιεν, ἰλασόμενοι τὴν παρὰ τὸν ἄρχειον ὀργὴν τῶν Κάτωνος. ὁ δὲ Κάτων ὑπονοῶν τὴν μετὰ τὸν ἄρχειον, οὐκ ἠλεγχεν. τῶν μὲν τοῖς Σκιπίωνι καὶ τῶν Ἰόδα χεῖρας ἀπέχεσθαι τῆς Ἰτύκης, ἀπὸ τῆς τῶν τριακοντίων, ἔξερρυσσε τοῖς χεῖρα ματὰ τοῖς ἀφίεντοις τῶν ἰππέων οἱ ἀφίεντοις ἀπὸ τῆς μάχης, δεῖ

F θμός ἐκ ἀκαταφρόνης, παρὰ τὸν ἄρχειον τῆς Ἰτύκης, πέμψασιν τὸς Κάτωνος τῆς αἰδρας ἐ τὴν αὐτῶν γῶμῳ ἀπὸ πύργων ἔχοντας. οἱ μὲν γὰρ ἀπέναι παρὰ τὸν Ἰόδα, οἱ δὲ τῶν Κάτωνος παρὰ τὸν ἄρχειον ὀργίλλο. τοῖς δὲ καὶ δέος εἶχεν εἰς Ἰτύκιον παρὰ τὸν ἄρχειον. ταῦτα ὁ Κάτων ἀκούσας, τοῖς μὲν τριακοντίοις ἐκέλευσε παρὰ τὸν ἄρχειον Μάρκον Ρούβριον,

ἀτρέμα τὰς ἀπογραφὰς τῆς ἐλευθερωτῶν δεχόμενον, καὶ
 μὴ προσβιάζομενον αὐτὸς ἢ τὰς συγκλητικὰς ἀναλα-
 βῶν, προσήλθεν ἔξω τῆς Ἰτύκης, καὶ τοῖς ἵππαρχοῖς ἐπέτυ-
 χεν, δεόμενος μὴ προσέειναι ῥωμαίων ἀνδράσιν ἀποβουλήν
 ἑσπύτοις, μηδὲ ἰόβαν ἐλεᾶσαι γρατηγὸν ἀπὸ Κάτωνος· ἀλ-
 λά σῶζεσθαι κοινῇ καὶ σώσειν, παρελθόντας εἰς πόλιν οὔτε κα-
 τὰ κράτος ἀλώσιμον, εἰς ἔτη ἢ πᾶμπολλα οἶτον καὶ τὴν ἀλλήν
 πῶδρα κοινῶν ἔχουσαν. ταῦτα δὲ καὶ τῆς συγκλητικῶν δεο-
 μένων καὶ δακρυόεντων, οἱ μὲν ἵππαρχοι διηλέγοντο τοῖς
 ἵππαρχοῖς, ὁ δὲ Κάτων ἐπὶ γόματός ἑνος κατῆσας μετ' τῆς
 συγκλητικῶν, ἀνέμεινεν τὰς ἀποκρίσεις. ἐν δὲ τούτῳ παρῆν B
 ὁ Ῥούβειος, σὺν ὀργῇ κατηγορῶν τῆς τριαχσίων ἀκροασίαν
 πολλῶν καὶ φόβον, ὡς ἀφισαμένων καὶ ἀφισαμένων
 τῶν τῶν πόλιν. ἐφ' οἷς οἱ μὲν ἄλλοι, πρῶτα πασιν ἀπο-
 γινόντες ἑαυτῶν, εἰς δάκρυα καὶ ὀδυρμοὺς ἄξεπεσον· ὁ δὲ
 Κάτων ἐκείνοις τε θαρσύνων ἐπέειπε, καὶ πρὸς τοῖς
 τριαχσίοις ἐπέμψεν, ἀναμείναι κελύων. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς
 ἵππεων ἦχον, οὐ μέτρια προστάτηντες. ἔφασαν γὰρ οὔτε
 ἰόβα δεῖσθαι μαθολογοῦντος, ἔτε Κασσαρε φοβεῖσθαι,
 Κάτωνος αὐτῶν ἀρχόντος. Ἰτυκίοις δὲ, φοίνισιν ἀνδρα-
 ποῖς διμεταβόλοις συγκατείργουσαι, δεινὸν εἶναι. καὶ γὰρ C
 εἰνὴν ἀτρεμοῦσιν, ὅταν Κασσάρ ἐπιή, σιωπεπληθεῖσαι καὶ
 προσδώσειν. εἰσὶν οὖν δεῖται τις αὐτῶν συμπολεμουμένων
 καὶ συμπαρόντων, ἐκβαλὼν ἀπὸ μὲν Ἰτυκίοις ἢ ἀφ-
 φτίρας, οὕτως εἰς πόλιν καταστῆναι πολεμίων καὶ βαρ-
 βάρων καλεῖται. ταῦτα ὁ Κάτων ἀγρία μὲν δεινῶς ἠγεί-
 το καὶ βαρβάρει, πρὸς δὲ ἀπεκρίνατο, βουλόμεσθαι μετ'
 τῆς τριαχσίων. καὶ παρελθὼν αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν ἐπέτυγ-
 χαν τοῖς ἀνδράσιν, ἐκ ἐπισημῶν ἔδε πῶδρα γὰρ πλάσ-
 σόμενοι ἔσονται αἰδοῖς πρὸς αὐτὸν, ἀπικρὶς δὲ χαλεπαίνου-
 σιν, εἴ τις αὐτοῖς βιάσεται πολεμῆν Κασσαρε, μὴ διωαμέ- D
 νοις μηδὲ βουλομένοις. ἐνιοὶ δὲ καὶ παρεφθέροντο πρὸς τῆς
 συγκλητικῶν, ὡς κατὰ κτεῖον ἐν τῇ πόλει Κασσάρος παρόντος.
 ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ἐκ ἀκρούσας ὁ Κάτων παρήκεν (καὶ γὰρ
 ἡ ἑσπύτω φώτερος) ὡς δὲ τις αὐτῶν προσελθὼν ἀπήγειλε,
 τοῖς μὲν ἵππεῖς ἀπίενα, φοβηθεὶς μὴ πρῶτα πασιν οἱ τρια-
 χσίοις μετ' τῆς συγκλητικῶν ἀπονοηθῶσιν, ἐβάδιξε μετ' τῆς
 φίλων Ἐξανασῆς καὶ θεασάμενος ἠδὲ πρὸς ἐκχωρηθῆσθαι, ἵππων
 λαβῶν, ἐδίωκε πρὸς αὐτοὺς. οἱ δὲ ἰδόντες ἀσπυροὶ πρὸς ἑαυ-
 νοῖσθαι, καὶ ἐδίξαντο καὶ παρεκάλειν σῶζεσθαι μετ' αὐτῶν. τότε
 καὶ δακρύσαντ' Κάτων ἀφασίν, ὑπὸ τῆς συγκλητικῶν δεόμε- E
 νοι καὶ προστείνοντα τὰς χεῖρας, ἐνίων ἢ καὶ τοῖς ἵπποις ἀνα-
 σπρέφοντα, καὶ τῆς ὀπλων ἀπὸ πλάμβανόμενον, μέχρι ἔκαστην
 γάσπα, τὴν γὰρ ἠμέραν ἐκείνῃν ὅτι μείναντας, ἀσφαλῆ τοῖς
 ἀνδράσι φυγῆναι πῶδρα εἶναι. ὡς οὖν ἔχον αὐτοὺς ἀφίκετο, καὶ
 τοῖς μὲν ἐπὶ τὰς πύλας κατέστησεν, τοῖς ἢ τ' ἀκρῶν φυλακῆν
 παρέδωκεν, ἔδεισαν οἱ τριαχσίοι μὴ δίκαιον δῶσιν τ' μετὰ βο-
 λῆς καὶ πρὸς τ' Κάτων ἀπέμποντες, ἔδεινοντο πρῶτος ἀφικέ-
 σθαι πρὸς αὐτοὺς. οἱ ἢ συγκλητικῶν πρὸς ἑλθόντες ἐκ εἰων, οὐδὲ
 ἔφασαν προήσασθαι τ' κηδεμόνα καὶ σωτήρα τοῖς ἀπίστοις καὶ
 προδόταις. σαφές αὐτῶν γὰρ (ὡς εἰκόθεν) ἀμειψισίς τότε παρέ- F
 σθη καὶ ποδος καὶ γαῦμα τ' τὸ Κάτωνος ἀρετῆς πᾶσιν ὀμαλῶς
 τοῖς ἐν τῇ Ἰτύκῃ ἡμοῦσι, ὡς ἔδεν ἄρα κίβδηλον ἔτε ἀ-
 πατηλὸν ἐμῆμικτο τοῖς πρὸς ἀπὸ μὲν αὐτῶν. πάλαι δὲ ἀνδραποῖς ἑαυτὸν ἐγνωκῶς ἀελεῖν, δεινοῖς πόνοις ἐπό-
 νει καὶ φρονίδια καὶ ὠδίνας εἶχεν ὑπὸ ἄλλων, ὅπως εἰς ἀσφαλῆς καταστῆσας ἀπὸ μὲν ἀπαλλάξαι τοῦ ζῆν.

A ac nomina silentio recipiat seruos manumittentium, nec cogat quemquam. Tum assumptis se- cum senatoribus extra urbem progressus praefectus equitum conuenit, orans ne proiicerent tot Romanos senatores, neq; ducem pro Catone caperent Iubam, verum in communi salutem quaerent, & urbem ingrederentur. Esse eam profus inexpugnabilem, in qua comitatus & alia necessaria in multos annos sint. Eadem senatoribus rogantibus lacrymantibusq; praefecti conuenerunt equites. Interea Cato in aggere quodam sedens cum senatoribus, responsum operiebatur. Rubrius inter haec aduenit ira inflammatus, trecentorumque magnum fluctum & tumultum infestatus est deficientium & ciuitatem sollicitantium. unde multi abiecta semel salutis spe in lacrymas & lamentationes se coniecere. Cato vero cum hos confirmauit, tum ad trecentos misit petitem ut aliquantisper sustinerent. At praefecti non mediocria postulata equitum retulere. Ostenderunt enim nec quere eos ut Iuba forent mercenarii, nec se Caesarem duce formidare Catone, caeterum cum Vticensibus ut concluderentur, hominibus Punicis & leuibus, id sibi esse graue. Etenim ut nunc conquiescant, ubi aduenerit Caesar conspiraturos in ipsos proditurosque. Proinde si quis societatem & praesentiam expetat sua, ut ille eiectis vel interfectis Vticensibus cunctis ita ipsos in vacuam inuitaret hostibus ac barbaris urbem. Haec nimium fera Cato & barbara censens, respondit benigne cum trecentis se deliberaturum. Reuersus in urbem conuenit eos. At illi non iam circuitiones reuerentia eius neq; delinimenta in speciem fingere, sed aperte stomachari, si quis non valentes & nolentes bellum gerere cogeret cum Caesare. Aliqui etiam obiter senatorum meminerunt, retinendos in vrbe in aduentu Caesaris. Verum id se audisse dissimulauit Cato. etenim erat furdaster. Quum autem nunciaffet ei quidam abscedere equites, veritus ne omnino consulerent scelestius trecenti in senatores, cofestim profectus est cum amicis ad illos. Vbi conspexit aliquantulum progressos, equo accepto, est eos insequutus. Illi leti aduentem viderunt receperuntque, orantes secum quaereret salutem. Ibi Catonem lacrymas quoque ferunt profudisse, dum precatur pro senatoribus & manus supplices tendit: aliquorum equos quoque circumegisse atque arma corripuisse, quousq; impetrauit ut illum saltem diem remaneret, & fugam praestaret senatoribus securam. Postquam cum his rediit, ac partim in portis collocauit, partim tradidit eis arcem custodiendam, trepidauerunt trecenti, ne poenas penderent inconstantie suae: missiq; certis ad Catonem, obsecrauerunt eum ut omnino ad ipsos veniret. verum circumfusi ei senatores prohibuerunt, negaueruntque perfidis & proditoribus permissuros se tutorum suum & feruatorem. Tunc enim clarissime, meo iudicio, amplexi & admirati sunt senatoresq; Catonis virtutem ex aequo omnes qui Vtica tunc erant, nihil fuisse profecto in Catonis factis admissum, adulterinum vel fucatum. qui quum iam dudum mortem sibi statuisset afferre, miros labores, sollicitudines, dolores suscepit pro aliis, quo illos quum in tuto collocasset, tum deponeret vitam.

Neq; verò erat obscurum, quantumvis diffimular-
 ret, hunc ei esse consciscere sibi necem. Itaq; leni-
 tis senatoribus, gessit morè trecentis, solusq; est ad
 eos profectus. Illi gratias ei egerunt, precati; sunt
 in cæteris vt opera sua vteretur ac fideret ipsis.
 Quod autem Catones non essent, neq; animos ca-
 perent Catonis, ignosceret infirmitati suæ. Decre-
 uisse se deprecari Cæsare, atq; legatos ad eum mit-
 tere, qui præcipue pro ipso essent & primo depre-
 caturi. Si non obtinuisserent, ne concessum quidem
 ipsis beneficiũ recepturos, verũ dum spiraret pro-
 pugnaturos pro eo. Ad ea Cato, cõmendata illorũ
 beneuolètia, respondit, propere eis esse pro ipso
 salute mittendum, & nihil pro se exposcendũ pre-
 cibus. Victos enim supplices esse, atq; eos qui deli-
 querunt veniam debere petere: se vero per totam
 vitam non inuictum modo permanisse à Cæsare,
 verum etiam esse, quatenus vellet, victorem, Cæ-
 saremq; virtute superare & iustitia, illũ victum esse
 & captum. quæ enim moliri iamdudum inficiatus
 esset in patriam, nunc conuictum de his atque de-
 prehensum. Ita ad trecetos fatus, abscessit. Quum
 allatum esset Cæsarem iam cum toto exercitu esse
 in itinere, Pape, inquit, vt in viros nos ille! Ac con-
 uersus ad senatores, monuit eos vt maturarent, &
 dum equites ibi operirentur, cõsuleret saluti. Inde
 cæteris obseratis portis, ex vna, quæ spectabat ad
 mare, distribuit suis naues, curamq; gessit vt fieret
 omnia ordine. Iniurias repressit, tumultus sedauit,
 inopibusq; præbuit viaticum. Quum M. Octavius
 cum duabus legionibus prope urbem confidisset,
 missisq; legatis postularer à Catone vt statueret se-
 cum quatenus vtriusq; imperium esset: nihil illi re-
 spondit, sed ait ad amicos, Et miramur nos res cõ-
 cidisse nostras, quum ambitionẽ retinere nos in ip-
 so videamus exitio? Interea equites audiens disce-
 dere, & bona Vticensium pro præda diripere, pro-
 perauit ad eos incitato cursu, assequutusq; primos
 extorsit ablata. Mox reliquorum quisq; festinauit
 id quod haberet proicere & deponere, omnesq;
 præ rubore muti & deiectis in terrã oculis facer-
 fere. Tum Cato conuocatis in urbem Vticensibus
 orauit pro trecentis, ne Cæsarem incenderet in il-
 los, verum procurarent in communi inter se salu-
 tem. Mox reuersus ad mare, cõsiderauit conscen-
 dentes, amicosq; & hospites, quos quidem perpel-
 lere potuit, salutauit & prosequutus est. Filio non
 persuasit vt nauem arriperet, neque adhaerentem
 parenti duxit auertendum. Statyllius quidam erat
 vir in flore ætatis, qui forti pectore esse & Catonis
 subsequi infractũ & immotũ affectabat animum.
 Hunc orauit vt abnauigaret. nam illustre erat eius
 in Cæsarem odium. Vbi recusauit, Apolloniũ Stoi-
 cum & Demetrium Peripateticum intuitus Cato,
 Vestri, inquit, muneris est tumentem mollire atq;
 adducere ad id quod ex vsu eius est. Inde reliquos
 dimisit, & vacauit illis qui operã requirebant suã.
 qua in re totam noctem consumpsit & magna ex
 parte diem posterum. Quum L. Cæsar C. Cæsaris
 propinquus, qui legatus erat pro trecentis iturus,
 oraret Catonem vt adiuuaret se in concinnan-
 da oratione quam esset pro illis habiturus, Nam
 pro te, inquit, etiam manus eius attingere
 & ad genua mihi fuerit honestum procumbere.

A καὶ γὰρ ἡ ἀδελφὴ ἢ πατρὸς τὸν θάνατον αὐτῆς φοβῶν, καὶ ἄλλο
 οὐ πάροχος. ὡς ἤκουσεν οὖν τότε τοῖς τριακασίοις, ὡς ἔ-
 μισησάντων τοῖς συγκλητικῶν καὶ μόνος ἦκεν παρὲς αὐ-
 τοῖς, χάριν ἔχειν ὁμολογησῶν, καὶ δεομένων τὰ μὴ ἄλλα
 χρῆσθαι καὶ πειθεῖν· εἰ δὲ Κάτωνος οὐκ εἰσὶν, ὅσπερ δὲ Κά-
 τωνος φρόνημα χωρῶσιν, οἰκτεῖρειν τὴν ἀδελφίδα αὐτῆς.
 ἐγνωχότες δὲ οὖν Καίσαρος δεῖσθαι καὶ πέμπειν παρὲς αὐ-
 τὸν, ὑπὲρ ἐκείνου μάστιγα καὶ παρὰ τοῦ ποιήσασθαι δέησιν·
 εἰ δὲ μὴ πείθοιεν, ὅσπερ αὐτοῖς διδομένην δέξασθαι τὴν χά-
 ριν, ἀλλ' ἀρχὴν αἰ ἐμπέσωσιν πολεμήσειν ὑπὲρ ἐκείνου.
 B παρὲς ταῦτα ὁ Κάτων ἐπαμείνας τὴν βίον, ἔφη χρῆσθαι
 τῆς αὐτῆς σωτηρίας ἐνεκα πέμπειν κατὰ τάχος, ὑπὲρ αὐτῆς
 δὲ μὴ δεῖσθαι. κερατημένων γὰρ εἶ) δέησιν, καὶ ἀδικησῶ-
 των παρὰ τῆσιν. αὐτὸς δὲ οὐ μόνον ἀτήτητος γέγονεν αὐτῶν
 πόντων τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ νικῶν ἐφ' ὅσον ἐβούλετο καὶ κερα-
 τῆν Καίσαρος τοῖς καλοῖς καὶ δικαίοις. ἐκείνον δὲ εἶ) τὸν
 ἐαλωχότα καὶ νεικημένον. ἀ γὰρ ἠρνεῖτο παρὰ τῶν κατὰ τῆς
 πατείδος πάλαι, νῦν ἐξηλέγηται καὶ πεφωροῦσθαι. ταῦ-
 τα ἀφελθεῖς τοῖς τριακασίοις ἀπηλλάχθη· καὶ πυθ-
 νός Καίσαρα πᾶσαν ἀρχὴν τὴν γραβατὴν ἤδη καθ' ὅσον
 C εἶ), Γαπαῖ (εἶπεν) ὡς ἐπ' ἀόρατος ἡμᾶς ἐκείνος, καὶ τρα-
 πόμοις παρὲς τοῖς συγκλητικῶν, ἐκέλευε μὴ μέλλειν, ἀλλ'
 εἰς τὸν ἄλλοις οἰ ἰππεῖς σώζεσθαι. καὶ τὰ μὴ ἄλλας ἀ-
 πέκλεισε θύρας, μᾶ δὲ τῆ παρὲς θαλάσσαν φερούση, τὰ τε
 πλοῖα τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν διένειμεν καὶ τάξεως ἐπεμελῆτο,
 παύων τὰς ἀδικίας, καὶ ἀφελὼν τοῖς θορύβους, καὶ τοῖς ἀπό-
 ρως ἔχοντες ἐφοδίζων. ἐπεὶ δὲ Μάρκος Οὐκάβιος, ἀγων-
 δύο ἄρματα, πλησίον κατεστρατοπέδουσιν, καὶ πέμπων ἠ-
 ξίου τὸν Κάτωνα παρὲς δεξιῶν διορίσασθαι παρὲς αὐτὸν, ἐκεί-
 να μὴ εἶναι ἀπεκρίνατο, παρὲς δὲ τοῖς φίλοις εἶπεν, εἴτα ταῦ-
 D μᾶζοι μὲν ὅπως ἀπόλωλε τὰ παρὰ τῶν φίλων, τὴν φιλαρχίαν
 ὁρῶντες ἡμῖν ἐπ' αὐτῶν τὰ ὀλέθρα βέβηκασιν ὡς ἀμύνοισιν,
 ἐπὶ τούτῳ δὲ τοῖς ἰππεῖς ἀκέρως ἀπὸ τῶν ἡδὴ φέρειν καὶ ἀγειν
 τὰ τῶν ἰτυχίων ὡς ἄλλοις λαφύρα, δρόμον σιωπέτεινε παρὲς αὐ-
 τοῖς, καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἐπιτυχίων ἀφρηῖτο· τὴν δὲ ἄλλων ἕκαστος ἐ-
 φθανερίπων καὶ κατὰ τῶν μόνων, πόντες δὲ ὑπ' ἀρχμῆς, σιω-
 πῆ καὶ κατὰ βλέποντες ἀπέσασιν. ὁ δὲ Κάτων εἰς τὴν πόλιν τοῖς
 ἰτυχίους στυαγαγῶν, εἰδὲτο παρὲς τῶν τριακασίων, μὴ πα-
 E ρεξίωσιν Καίσαρα κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι τὴν σωτηρίαν
 παρὰ τῶν ἀλλήλοισι. εἴτα πάλιν τραπεζομῆτος παρὲς τὴν θα-
 λάσσαν, ἐπεσκέπει τοῖς ἐμβάμοντας, καὶ τῶν φίλων καὶ ξένων
 ὅσοις ἐπέσειν, ἠσπάζετο καὶ παρὰ τῶν πέμψων. τὴν δὲ ἡὸν οὐκ
 ἐπέσει λαβὴν πλοῖον, εἰ δὲ ἄετο δεῖν ἀποτρέπειν παρὲς ἐχόμενον
 τῶ παρὲς. ἡ δὲ πῖς Στατύλλιος, ἀνὴρ τῆ μὴ ἠλικία νέος,
 ἰχυρὸς δὲ τῆ γνώμῃ (βουλόμηνος εἶ), καὶ τῶ Κάτωνος ἀπο-
 μιμῆσθαι τὴν ἀπάθειαν. τὸν ἡξίου πλησῖν (καὶ γὰρ ἡ κατὰ
 Φανῆς μισοκαίσαρ) ὡς δὲ οὐκ ἠτελεν, Ἀπολλωνίδης τὰς
 Στωϊκῶν καὶ Δημοκρίτου τὰς Περσικῶν παρὰ τῶν ἐχόμενων
 ὁ Κάτων, Ὑμέτερον (εἶπεν) ἔργον οἰδοῦν τῶν μαλαξῶν,
 καὶ καταρῖσαι παρὲς δὲ συμφέρον. αὐτὸς δὲ τοῖς λοιποῖς
 F συνεκπέμπων, καὶ χρηματίζων τοῖς δεομένοις, τὴν τε νύκτα
 διέτριβεν παρὲς ταῦτα, καὶ τῆς ἑπιπέσης ἡμέρας τὸ πλεῖστον
 μέγας. ἐπεὶ δὲ Λόκιος Καίσαρ, οἰκείος μὲν ὢν Καίσαρος ἐκεί-
 νου, μέλλων δὲ παρὲς εἶναι ὑπὲρ τῶν τριακασίων, παρεκάλει τὸν Κάτωνα λόγον αὐτῶν σιωποῦσθαι πιθανὸν, ὡς χρῆ-
 σεται παρὲς ἐκείνων. (Ὑπὲρ σοῦ μὴ γὰρ αὐτῶ καὶ χειρῶν ἐμοὶ καλὸν ἀφασθαι, καὶ γὰρ ἡμῶν παρὲς πεσῖν Καίσαρος)

νου, μέλλων δὲ παρὲς εἶναι ὑπὲρ τῶν τριακασίων, παρεκάλει τὸν Κάτωνα λόγον αὐτῶν σιωποῦσθαι πιθανὸν, ὡς χρῆ-
 σεται παρὲς ἐκείνων. (Ὑπὲρ σοῦ μὴ γὰρ αὐτῶ καὶ χειρῶν ἐμοὶ καλὸν ἀφασθαι, καὶ γὰρ ἡμῶν παρὲς πεσῖν Καίσαρος)

« ὅτι εἴα τούτα ποιῆν ὁ Κάτων αὐτόν. Ἐμοὶ γὰρ (εἶπεν) εἰ σώ-
 « ζεσθαι χάριτι Καίσαρος ἐβουλόμην, αὐτῷ βασιλεύον ἕ-
 « παρὸς ἐκείνον μόνον. οὐ βούλομαι ὅτι τὰ τυραννικὰ χάριν ἐ-
 « χεῖν ἕπαρ ὡν παύομαι. παύομαι δὲ, σώζων ὡς κύριος
 « ὡν αὐτὰ δεσπόζειν ὅσον παρὸς ἦκεν. ὅπως μὲντοι παρατή-
 « ση τὴν πειρασίους, κρινῆσθε πῶς εἰ βούλει. ἤμοιμος ὅ-
 « παρὸς τούτω μὲν τῷ Λούκιου, τὸν ὕον αὐτῷ σιωπῆσαι καὶ
 « τοὺς ἐταίρους ἀπιόντι καὶ παρῆμψας ἐκείνον καὶ δεξιω-
 « σάμενος, ἐπὶ ἠλθεν εἰκαδὲ καὶ τὸν ὕον καὶ τοὺς φίλους σιω-
 « γαγῶν, ἀλλὰ τε πολλὰ διελέγη, καὶ πολιτείας ἀπέπει-
 « ἀφασθαι τὰ μειρακίω. Ὁ μὲν γὰρ ἀξίως Κάτωνος, ὅτι ἐπὶ
 « τὰ παρῆμψα δέξασθαι. ὅτι ἄλλως, ἀγρόν ἐπὶ καὶ παρὸς ἐ-
 « παρὸν ἦδη τε ἐπέτα παρὸς τὸ βαλανθρον. ὅτι τὰ λέγει τῷ
 « Σπατυλλίου μνησθεῖς, καὶ μέγα φηγεσάμενος, Ἐξέπεμψας
 « (εἶπεν) ὦ Ἀπολωνίδη τὸν Σπατύλιον ἀπὸ τῆς φρονήματος
 « ἐκείνου κατελών; καὶ πέπλωκεν ὁ ἀνὴρ, μηδὲ ἀσπασάμενος
 « ἡμαῖς; ὅθεν; (εἶπεν ὁ Ἀπολωνίδης) καίτοι πολλὰ διελέ-
 « γθημεν, ἀλλὰ ὑψηλὸς ὅτι καὶ ἀτρεπτός, καὶ μὲν φησὶ καὶ
 « παρῆμψα ὅτι, ἡ αὖ σὺ παρῆμψα. παρὸς τούτα φασὶ τὸν Κά-
 « τωνα μειδῆσαι, καὶ εἶπεν, Ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτίκα φηγε-
 « ται. λουσάμενος ὅτι, μὲν πολλῶν ἐδείπνη κατήμενος, ὡς παρὸς
 « εἰώθει μὲν τὴν μέγαν. οὐ γὰρ κατεκρίθη πλὴν καθεύδων.
 « σιωπῆσαι ὅτι πᾶσι τοῖς ἐταίροις, καὶ τῷ Ἰτυχίω οἱ ἀρχον-
 « τες, καὶ μὲν τὸ δεῖπνον ὁ πότος ἔχε μοῦσαι πολλῶν καὶ χάριν,
 « ἄλλων ἐπὶ ἄλλοις λόγων φιλοσόφων κυκλοῦντων. ἀχρὶ οὐ
 « παρῆμψα ἢ ζήτησις εἰς τούτα δὴ τὰ παρῆμψα καλεμέ-
 « να τῷ Στωικῶν, τὸ Μόνον ἐπὶ τὸν ἀγαθόν, ἐλθόντων δούλους
 « ὅτι τοὺς Φαύλους ἀπὸ μῆρας. ὅτι τούτα δὴ (ὡς εἰχὸς) ἀπὸ μῆ-
 « ρος τῷ παρῆμψα, σφοδρὸς ἐμπεσὼν ὁ Κάτων, καὶ τόνον
 « παρῆμψα καὶ τραχύτητα φωνῆς, ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν τὸν
 « λόγον, ἀγῶνι θαυμάσιον ἡγεσάμενος ὡς τε μηδὲνα λαθεῖν
 « ὅτι τὰ βίβρα πέρας ἐγνώκεν ἔπιθεῖς ἀπαλλάττεσθαι τῷ πα-
 « ρόντων διὸ καὶ μὲν τὸν λόγον σιωπῆσαι καὶ κατηφείας ἡμο-
 « μῆρας, ὅτι πᾶσιν ἀγαθὰ μὲν αὐτοῦ καὶ ἀπαγῶν τῆς ἕσπο-
 « ψίας ὁ Κάτων αὐτῆς ἕπαρ τῷ παρόντων ἐπέβαλλεν ἐρω-
 « τήματα καὶ φρονιτίδας, ὡς δεδιὼς μὲν ἕπαρ τῷ πλεόντων,
 « δεδιὼς ὅτι ἕπαρ τῷ ὀδδόντων ἐρημίαι ἀνύδρον καὶ βάρβα-
 « ρον. οὐτῶ δὲ ἀγαλῦσας ὁ σιωπῆσαι, καὶ παρῆμψα μὲν
 « τῷ φίλων τὸν σιωπῆσαι μὲν τὸ δεῖπνον παρῆμψα, καὶ τοῖς
 « ἀρχοῖσι τῷ φυλάκων ἀχρὸς ἕπαρ παρῆμψα ἀπιὼν εἰς ὁ
 « δωμάτιον, ἦδη τὸν τε παῖδα καὶ τῷ φίλων ἔχεσον, μῆλλον
 « ἢ παρῆμψα εἰώθει, παρῆμψα ἡγεσάμενος καὶ φιλοφρονηθεῖς, πᾶ-
 « λιν ἕσποψα παρῆμψα τῷ μέλλοντος εἰσελθὼν ὅτι καπακλι-
 « θεῖς, ἐλαβεν εἰς χεῖρας τῷ Πλάτωνος ἀγαλῶν τῷ παρὸς
 « ψυχῆς καὶ διελθὼν τῷ βιβλίῳ τὸ πλεῖστον, καὶ ἀναβλέψας ὑ-
 « παρ κεφαλῆς, ὡς ἐκ εἰδὸν κρεμνάμενον τὸ ξίφος (ὑψηλὸν γὰρ
 « ὅτι πᾶς ἐπὶ δεῖπνον αὐτῷ) καλέσας οἰκέτω ἡρωτησεν ὅτι
 « λάβοι τὸ ἐγχειρίδιον. σιωπῆσαι ὅτι ἐκείνῃ, πάλιν ἕπαρ ὁ
 « βιβλίον καὶ μικρὸν ἀγαλῶν, ὡς παρὸς οὐ σιωπῆσαι εἰπέ-
 « γῆμος, ἀλλως ὅτι ξίφος ἔπιθεῖται, ἐκείλῃσε κρημίσαι.
 « ἀγαλῶν ὅτι γινόμενης, καὶ μηδενὸς κρημίζοντος, ἔξασαγοῖς
 « τὸ βιβλίον, αὐτῆς ἐκάλεσε καθ' ἕνα τῷ οἰκέτῳ καὶ μῆλλον
 « εἰπέτεινε τὴν φωνὴν, τὸ ξίφος ἀπατήσθαι. ἐνὸς ὅτι πύξ τὸ σῶμα
 « παρῆμψα, ἡμαῖζε τὴν αὐτῆς χεῖρα, χαλεπαίμων, καὶ βροχῶν ἦδη μέγα, παρῆμψα τῷ πολέμῳ γυμνὸς ἕπαρ τῷ παιδὸς
 « αὐτοῦ καὶ τῷ οἰκέτῳ. ἀχρὶ οὐ κλάων ὁ ὕος εἰσέδρα με μετὰ τῷ φίλων, καὶ παρῆμψα ὡδύρετο καὶ καλῆκέτῳ.
 « ὅτι Κάτων

A vetuit id Cato ei ne faceret. Mihi enim, inquit, si
 incolumitatem habere Caesaris beneficio vellem,
 ipsi erat ad eum soli eundum: sed nolo tyranno ha-
 bere de ipsius flagitiis gratiam. quippe in eo flagi-
 tium committit quod conseruat ut dominus illos
 in quos non spectat ad eum dominatio. Verum
 quemadmodū pro trecentis deprecari, inter nos,
 si videtur, consideremus. Cui rei postquam cum
 Lucio vacauit, filium abeunti & amicos comen-
 dauit. Prosequutus illum dextramq; complexus,
 inde domum regressus est, filioque & amicis con-
 tractis cum alia multa disseruit, tum filio ne attingeret
 temp. interdixit. quippe eam, ut dignū esset
 Catone, haud integrū fore posthac capeffere: alia
 ratione turpe esse. Circa vesperum iam vertit se ad
 balneum. In balneo Statyllii memor, atq; alta voce
 loquutus, Dimisisti, inquit, Apollonide Statylliū,
 eiq; spiritus illos detraxisti, & discessit ille in saluta-
 tis nobis? Haudquaquā, inquit, tamen multa dis-
 putauerimus, Apollonides: verū animo celfo est
 & inflexibili, ait que permansurum se, & quicquid
 te viderit agentem, id se sequiturū. Ad id Catone
 ferūt arrisisse ac dixisse, Id vero mox patebit. Lotus
 inter frequentes, cenauit, ut cōsueuerat post præ-
 lium, sedens. neque enim nisi somni causa decum-
 bebat. Cenauerunt cum eo amici & magistratus
 Vtiensium. Sub cenam multa fuit inter pocula
 erudita confabulatio & festiuitas, aliasque ex aliis
 disputationes philosophicas versarunt. Dum dis-
 putat, deuenit ad hec Stoicorum admirabilia, que
 paradoxa vocantur, Solum bonum virum liberū
 esse, omnes malos seruos. Ibi iam insurgenti peri-
 patetico acriter obiiciens se Cato, cōtenta & aspe-
 ra voce produxit in longum disputationem, ac
 mirifice pugnavit, neminem ut falleret statuisse
 vitæ eum finem imponere, seque ex presentibus
 explicare molestiis. Quapropter quum silentium
 & mœstitia esset hanc disputationem cōsequuta,
 quo omnibus modis erigeret eos & abduceret ab
 ista suspitione Cato, disceptationes iterū de rebus
 presentibus & curas mouit, quasi metuens nauigantibus,
 metuens etiam terra pergentibus perfi-
 cientem & barbaricam solitudinem. Ita soluto cō-
 uiuium, vbi solennem à cenā deambulationē cum
 amicis absoluit, & prefectis excubiarum que tem-
 pus requirebat imperauit, recipiēs iam se in cubi-
 culum, filium & amicorum quemq; arctius quam
 assueuerat amplexus est & salutauit. quare suspi-
 cionem de integro mouit cōsiliū sui. Ingressus cubi-
 culum vbi decubuit, Platonis dialogum de animo
 sumpsit in manus, libroq; prope euoluto suspexit
 supra caput. vbi non vidit suspensum gladiū, (filius
 enim cenante adhuc patre subtraxerat eum) seruum
 vocauit rogauitq; quisnam ensē abstulisset. Conticescente illo
 repetiit librū, paruoq; interposito interuallo, quasi non
 instaret neq; vigeret, sed fortuito requiret et gladiū,
 præcepit eū adferri. Intercedente mora quū adferret
 nemo gladiū, perleto libro acciuit denuo singulos seruos,
 ac vocem magis intēdit, ensēq; reposcit, vñ etiam pugno
 percussit manumq; cruentauit, fremens atq; alta
 iam voce vociferans nudū se prodi à filio & seruis
 hosti, quousq; flens filius accurrit cū amicis, ruēsq;
 in complexū eius cœpit lamentari & obsecrare eū.

Ibi exurgens Cato , ac sustollens oculos toruē,
 Quando tandē, inquit, ego & vbi in apertam de-
 mentiam incidi imprudens? Cur admonet nemo
 me, nec abducit ab his, vbi parum rectē videar cō-
 fuluisse, sed consilia mea prohibeor exequi, armif-
 que denudor? Quin simul homo præclarè con-
 stringis parentē, manusq; post tergum illigas, do-
 nec veniens Cæsar offendat ne defendere quidē
 me ipsum valentem? Neque enim in me ipsum
 requiro gladium , quum etiam spiritu breui tem-
 pore compresso atque afflicto semel ad parietem
 capite exanimari liceat. Dum ita fatur, eiulans
 adolescens omnesq; reliqui cubiculo excessere.
 Demetrium verò & Apollonidem restitantes le-
 nius iam compellans, Vtrum vos quoque, inquit,
 huius ætatis virum retinere vi statuistis in vita, de-
 fidentesq; hic taciti asseruare? An rationem affer-
 tis, non esse indignum neq; scdum, quum aliun-
 de desperet salutem Cato, eam expectare ab hoste?
 Quin igitur hoc demonstratis nobis persuadetif-
 que atq; docetis, vt placitis & doctrinis illis prio-
 ribus, in quibus ætatem triuimus, explosis, redditi
 per Cæsarem sapientiores maiores ei agamus gra-
 tias? Atqui nihil equidem de me ipso constitutum
 habeo, sed debet in manu esse mea, vbi delibera-
 ui, exequi consilium. Consulam autem quodam
 modo vobiscum, quum deliberem cum præcep-
 tis quibus vos commentamini vt utamini. Abite
 igitur fidenter, atque filio meo dicite, quæ docere
 non valet patrem, eaq; cogat. His nihil Demet-
 rius & Apollonides reluctati, sed manantibus la-
 crymis digressi sunt. Inde per pusillū puerum in-
 trofertur gladius, quem vt accepit, distinxit & cō-
 siderauit eum. Vbi mucronem directū vidit atque
 aciem integrā, proloquutus, Nunc mei iuris sum:
 posuit ensem, & librū ex integro relegit. Bis eum
 referunt totū peruolutasse. Mox alto somno dor-
 miuit, vt qui foris erant perciperent stertentem.
 Circa noctis conticinium libertum Cleanthem
 medicum appellauit & Butam, quo præcipue in
 reip. negotiis utebatur. Hunc misit ad mare visum
 an soluissent omnes, idq; vt sibi referret. Medico
 autem manum ex ictu, quem seruo inflixerat, in-
 flammata præbuit obligandam. id quod omnes,
 quasi viuere vellet, reddidit hilatiores. Mox ad-
 fuit Buta renuntians ceteros vela fecisse, Crassum
 verò propter occupationes aliquas hære adhuc
 illic, sed eum quoque iam iam conscensurū, tem-
 pestatem autē ingentem & vehementē ventum in
 mare incubuisse. Quo audito ingemuit Cato na-
 uigantiū miseratione, Butamq; misit iterū ad por-
 tum visum si quis fortē recurrisset rei alicuius in-
 digus, id sibi vt referret. Iam aues concinebant, ac
 paululum denuò in somnum est relapsus. Reuer-
 so Buta, magnumq; silentium renuntiante in por-
 tu esse, iussit ei ianuam claudere, reposuitq; in le-
 ctulum se, quasi reliquum noctis quieturus. Di-
 gresso Buta strictū gladium sub pectore impressit.
 quia verò ictus fuit ex manus inflammatione le-
 uior, non subito exanimatus est, verū animam
 agens decidit cubili, & strepitū edidit deiecto ab-
 aculo quodam geometrico, qui iuxta locatus erat.
 Quod sentientes ministri sustulerunt clamorem,
 filiusq; & amici confestim ingressi sunt ad eum.

εαυτον, ἀλλὰ δυσθανατῶν ἐξέπεσε τῆς κλίνης καὶ φόβον ἐποίησεν, καταβαλὼν ἀβάκιον πὶ τῶν γεωμετρικῶν πα-
 ρακείμενον. ὥστε τοὺς θεράποντας ἀποθνήσκουσιν ἀπαθροῦσαι, καὶ τὸν υἱὸν αὐτίκα καὶ τοὺς φίλους ὑποεισλθεῖν.

A ὁ δὲ Κάτων ἐξαισῶς ἀπέβλεψεν τε δῆλον, καὶ πότε (εἶ-
 πεν) ἐγὼ καὶ ποῦ λέληθα τὸ θάνατος ἢ λωκίας, ὅτι διδάσκει μὲν
 ὁ δὲ δὲ μετὰ πείθῃ πρὸς ὧν δοκῶ κακῶς βεβηλόσθαι,
 καλύομαι δὲ χεῖρας τοῖς ἑμαυτοῦ λογιμοῖς καὶ παρρησί-
 ζομαι. τί δὲ οὐκ ἔστι σιωπῶν, ὡς ἡμεῖς, τὸν πατέρα, καὶ τῶν
 χεῖρας ἀποσφραῖς, μέχρι δὲ ἐλθὼν Καῖσαρ δὴ με μὴδὲ
 ἀμυνάσθαι διωάμενον· οὐ γὰρ ἐπὶ ἑμαυτὸν γε δέομαι εἰ-
 φοῖς, ὅπου καὶ τὸ πνῦμα βραχίον χεῖρον ὅτι χεῖρα, καὶ τῶν
 κεφαλῶν ἀπ᾽ αὐτῶν πατᾶσα κατὰ τὸν ὄγκον, ἀποθανεῖν
 εἴεστιν. ταῦτα λέγοντος αὐτῶν, τὸ μὲν μείρακιον ἐξήλθε μὲν
 B κλαυθμοῦ καὶ πόνυτες οἱ λοιποὶ. τὰ δὲ Δημητρίω καὶ τὰ
 Α' πολλωνίδη μόνους ὑπολειφθεῖσι παρότερον ἢ δὴ λα-
 λῶν, ἢ ποῦ καὶ ὑμῖν (εἶπη) δέδοκται βία κατέχῃ ἀδρα πο-
 σοδοτὸν ἡλικίας ἐν τῷ βίῳ, καὶ καθεμένους αὐτῶν σιωπῆ πα-
 ραφουλάσσειν, ἢ λόγον ἤκετε χεῖριζοντες, ὡς οὐ δῆλον ὁ δὲ αἰ-
 χροῦν ὄσιν, ἀποσφραῖς σωτηρίας ἐτέρας Κάτωνα, τί τὸ ἀπὸ
 τῆς πολέμου ἀμυνάμεν; τί οὖν αὐτῶν λέγεται πείθοντες ἡμᾶς
 ταῦτα καὶ μετὰ διδάσκοντες; ἵνα τῶν πατέρων δέξασθαι κεί-
 νας καὶ λόγους οἷς συμβεβηκόσθαι, ἐκβαλόντες, καὶ ἡμέ-
 ροι καὶ Κάτωσιν ἀσφώτεροι, μείζονα χεῖρα εἰδῶμεν αὐτῶν;
 C τῶν βεβηλόσθαι μὲν οὐδὲν ἐγῶν πρὸς ἑμαυτῶν· δεῖ δὲ
 μὲν βουλοῦσθαι μὲν οὐδὲν ἐγῶν πρὸς ἑμαυτῶν· δεῖ δὲ
 σομα δὲ ἔσθαι τινὰ μετὰ ὑμῶν βουλοῦσθαι μὲν τῶν λό-
 γων, οἷς καὶ ὑμεῖς φιλοσοφεῖτε, χεῖρας γὰρ ῥοῦντες οὖν
 ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ κελεύετε τὸν υἱὸν, ἀμὴν διώσθαι τὸν πατέρα πεί-
 θῶν, μὴ βιάσθαι. πρὸς ταῦτα μὴδὲν ἀντιπάντες οἱ πρὸς
 τὸν Δημητρίον, ἀλλὰ δακρύσαντες, ὑποεξήλθον. εἰς πέμ-
 πεται δὲ ἀπὸ παιδίου μικροῦ τὸ εἰς χεῖρας καὶ λαβῶν ἀπα-
 ρατο, καὶ κατενόησεν. ὡς δὲ εἶδεν ἑστῶτα τὸν ἀθέρα καὶ τὴν
 ἀκμῶν ἀμυνάσθαι, εἰπὼν, Νῦν ἐμὸς εἰμι, τὸ μὲν εἶφος ἐ-
 D θηκεν, τὸ δὲ βίβλιον ἀδῆς αἰεθίνωσθε, καὶ λέγεται δις ὄλον δι-
 ἐξελθῆν. εἶτα χεῖρας ὑπὸν βαθῶν, ὥστε τοῖς ἐκτός ἀμυν-
 θαι, πρὸς μέσας νύκτας ἐκάλει τῶν ἀπελθόντων Κλεάνθη
 τὸν ἰατρὸν, καὶ Βούταν, ὡς μάλιστα πρὸς τῶν πολυκῶν παρ᾽ αὐ-
 ξεῖς ἐχρήσθαι. καὶ τῶν μὲν ὅτι θάλασσαν ἐπέμψεν, ὅπως
 σκεψάμενος εἰπὼντες ἀνηγμένοι τυχερώσιν, φράσῃ πρὸς
 αὐτὸν τὰ δὲ ἰατρῶν τῶν χεῖρας φλεγμῶνουςαν ὑπο τῶν πλη-
 γῶν ἢ ἐπληξῆε τὸν οἰκτιρῶν ὅτι ὄσθαι παρέθεν. καὶ πρὸς
 ἐποίησεν ἡδῶν ἀπ᾽ αὐτῶν, ὡς ζωικῶς ἐχροντος αὐτῶν. μετ᾽
 ὀλίγον δὲ παρῶν ὁ Βούτας, ἀπαγγέλλων τοῖς μὲν ἄλλοις αἰ-
 E θῶν. Κεῖρα δὲ τὸν λείπεσθαι ὑπο ἀσθλίας πῆος· ὅσον δὲ οὐ-
 πω καὶ πότον ἐμβῶνεν· πολλὴ δὲ χεῖρας καὶ μέγα πνῦ-
 μα κατέχῃ τὴν θάλασσαν. πῦτο ἀκρῶσας ὁ Κάτων ἐξ-
 ναξεν, οἴκτω τῶν πλεόντων, καὶ πάλιν ἐπέμψεν τὸν Βού-
 ταν ὅτι θάλασσαν, εἰ τις ἀρεὰ παλινδρομήσας δέοιτο πῆος
 τῶν ἀναξίων, ἀπαγγέλλωντα πρὸς αὐτὸν, ἢ δὲ ὄρνιθες ἢ-
 δον, καὶ μικρὸν αὐτῶν κατέμψθη πρὸς ὑπὸν. ἐπ᾽ αὐτῶν ὄντος
 δὲ τῶν Βούτα, καὶ φράσαντος πολλῶν ἡσυχίαν πρὸς τοῖς
 λιμῶν εἶναι, πρὸς ἐτάξεν αὐτῶν τὴν ἡσυχίαν κλείσθαι, καὶ
 καθεῖκεν αὐτὸν εἰς τὸ κλινίδιον, ὡς τὸ λοιπὸν ἐπὶ τῆς νυκτός
 F αἰαπαυσάμενος. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Βούτα, ἀπασάμενος
 τὸ εἶφος, ἔωσεν μὲν ὑπο τῶν ἐπῶν· τῆ δὲ χεῖρας κρυφότερον
 ἀπ᾽ αὐτῶν φλεγμονῶν χεῖρας ἀμυνάμενος, οὐκ ἔδῃς ἀπ᾽ αὐτῶν
 ἀπ᾽ αὐτῶν φλεγμονῶν χεῖρας ἀμυνάμενος, οὐκ ἔδῃς ἀπ᾽ αὐτῶν

ιδόντες ὃ πεφυρμένον αἵματι, καὶ τῶν ἐντέρων τὰ πολλὰ
 πεπεπωκέναι, ζῶντα δὲ αὐτὸν ἐπιχειρήσαντα, δὴνός
 μὲν ἀπορτύνει, ὃ δὲ ἰατρὸς παρελθὼν ἐπέειπε, τῶν ἐν-
 τέρων ἀδύτων διαμεινάντων, ζῶντα τε καὶ αἶμα, καὶ ὃ
 ψαῦμα διαρρήσειεν. ὡς οὖν αἰώεικεν ὁ Κάτων καὶ σιω-
 φρήσειεν, τὸν μὲν ἰατρὸν ἀπέωσατο, ταῖς χερσὶν δὲ ἐντέρα
 παραξάνας καὶ ὃ ψαῦμα ἐπαρρήξας ἀπέθανεν. ἐπὶ δὲ
 οὐκ αἶ τις ἄλλο χροῖον τοῖς καὶ τῶν οἰκίαν παύσας ἠδῆσθη
 ὁ πάρος, ἐπὶ ταῖς θύραις ἦσαν οἱ τετρακῆσσοι, καὶ μικρὸν ὑ-
 σερῶν ὁ δῆμος ἠδῆσθη τῶν Ἰτυχίων, μιᾶ φωνῇ τὸν Διεργέ-
 τῶν καὶ σωτήρα, καὶ μόνον ἐλθόντα καὶ μόνον ἀνήτητον κα-
 λουμένων. ἐπὶ ταῦτα ἐπεσπῆσαν ἀγέλλομένου παρσιέναι Καί-
 θρος· ἀλλ' οὔτε φόβος αὐτοῖς, οὔτε χολακεία τῶν κραυγῶν,
 οὔτε ἡ παρὰ ἀλλήλους διαφορὰ καὶ χάσις ἀμβλυτέρως ἐ-
 ποίησεν τῆ παρὰ Κάτωνος τιμῆ. χρησθήσαντες δὲ ὃ σῶμα
 λαμπρῶς, καὶ πομπὴν ἐπιφανῆ παρὰ χροῖοντες καὶ γὰρ φαίντες
 παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐν τῷ αἵματι ἐφέσηκεν αὐτὸν Ἰφιφίης, ἔ-
 τως ἐβλάπτοντο παρὰ τὸ σῶμα ἐαυτοῦ καὶ τῶν πόλιν. Καίθρος
 δὲ πικρὰν ἰδέμενος παρὰ τῶν ἀφικνουμένων ὑπομνήσειεν ἐν
 Ἰτύκῃ τὸν Κάτωνος μηδὲ φύλακιν, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις παρ-
 πέμπειν, αὐτὸν δὲ καὶ τοῖς ἑτέροις καὶ τὴν ὄν ἀδελφὴν ἀνασφρέ-
 σαι, δις τεκμήριον ἠγεῖτο τῶν γυναικῶν τῶν ἀνδρῶν, ἅτε δὴ τὴν
 πλείστον λόγον ἔχον ἐκείνου, καὶ παρσηῖν μὲν τῆς δυνά-
 μεως ἐπειρήμενος. ὡς δὲ ἤκουσεν τὸ θάνατον αὐτοῦ, λέγεται
 τοσοῦτον εἰπεῖν, ὦ Κάτων, φρονῶ σοι τὸ θάνατον· καὶ γὰρ ἐ-
 μοὶ σὺ τῆς σαυτῆς φρονείας ἐφρόνησας. ταῦτα γὰρ ὄντι σωθῆναι
 Κάτωνος ἀναρῶμενος ὑπὸ Καίθρος, οὐκ αἰούτω δοκεῖ κα-
 ταχρῆσαι τὸ αὐτοῦ δόξαν, ὡς χρησθήσασιν ἐκείνου. ὃ δὲ παρ-
 σερῶν, ἀδελφόν. εἰπάσεται δὲ τὰ χρηστότερα παρὰ Καίθρος. ἐτε-
 λούσῃ δὲ Κάτωνος ἔτη δυνεῖν δεόντα πεντήκοντα βεβιωκώς. ὃ
 δὲ ὅς αὐτὸν ὑπὸ Καίθρος μὲν οὐδὲν ἠδίκηθη· λέγεται δὲ
 ῥάθυμος θνήσκειν, καὶ παρὰ γυναικῶν οὐκ ἀνεπίληπτος. ἐν
 δὲ Καππαδοκίᾳ ἐξέφυγε τῆν χρησθῆμενος Μαρφαδάτη τῆ βα-
 σιλικῶν, ἔχοντι γυνάμον ὑπερέπες, καὶ πλείονα παρὰ αὐτοῖς ἢ
 καλῶς εἶχε δὲ παρὰ τῶν χροῖον, ἐσκώπητο, τῶντα παρὰ φόν-
 των εἰς αὐτὸν, Ἀύειον Κάτωνος βαδίζον μὲν τετρακῆσσοι ἡμέρας.
 καὶ Πόρκιος καὶ Μαρφαδάτης, δύο φίλοι, ψυχῆ μία. (ψυχὴ
 γὰρ ἐκκαλεῖτο ἢ Μαρφαδάτη δὲ γυνάμον) καὶ ἐπὶ, Εὐρήνης καὶ
 λαμπρῶς ὁ Κάτων βασιλικῶν ψυχῶν ἔχον. ἀλλὰ πᾶσαν
 γὰρ τῶν τῶν αὐτῶν ἐξήληψε καὶ ἠφαισε τὰ θάνατον δις-
 κλειαν. ἀγωνίζομενος γὰρ ἐν Φιλίπποις παρὰ Καίθρος καὶ
 Ἀντωνίου ὑπὸ τῆς ἐλθερίας, καὶ κληρονομίας τῆς φάλαγγ-
 γος, οὔτε φυγεῖν οὔτε λαθεῖν ἀξιώσας, ἀλλὰ παρκαλούμε-
 νος τοῖς πολεμίοις, ἐμπαροσθεν ἐαυτὸν ἐμφανίζων καὶ σιωπῶ-
 ρμῶν τοῖς συμμένοισι, ἐπέσειν, ψαῦμα τῆς δρετῆς τοῖς ἐ-
 ναντίοις παρὰ χροῖον. ἐπὶ δὲ μάλλον ἢ θυγάτηρ τῶν Κάτωνος, ἔτε
 φρεστωμένης, ἔτε ἀνδρείας ἀπολέθεισα. Βρούτῳ γὰρ σιω-
 φῶντι παρὰ κτείναντι Καίθρος. αὐτῆς τε τῆς σιωμοσίας μετέ-
 χεν, καὶ παρὸν τὸν βίον ἀξίως τῆς θυγατρῆς καὶ δρετῆς, ὡς
 ἐν τοῖς παρὰ Βρούτου γέγραπται. Σκατύλλιος δὲ, φήσας μι-
 μεῖσθαι Κάτωνος, τότε μὲν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐκωλύθη, F
 βουλόμενος ἐαυτὸν ἀγέλειν· ὑστερῶν δὲ τὰ Βρούτου πιστότατον ἐαυτὸν παρὰ χροῖον καὶ χρησιμώτατον ἐν Φιλίπποις ἀπέ-
 θανέν.

A qui conspicientes sanguine foedatum, & intesti-
 na pleraque procidisse, spirantem eum tamen
 adhuc & intuentem, omnes ingenti perfusi sunt
 dolore. Medicus accurrens intestina conabatur,
 quia manserant illaesa, reponere & vulnus con-
 suere. Vt igitur recreari Cato cepit atque ad se
 redire, repulit medicum, interanea manibus la-
 ceravit, diuulsoque expiravit vulnere. Quo au-
 tem spatio non crederes eum casum resciscere
 omnes domesticos potuisse, adfuerunt ad fores
 trecenti, ac mox populus Vticensis concurrir,
 vna voce benefactorem, seruatorem, solum li-
 berum, solum inuictum appellantes, eaque age-
 bant quum nunciaretur adesse Caesarem. Cate-
 rum neque metus eos, neque assentatio victoris,
 neque mutua dissensio vel discordia ab hono-
 rando retardauit Catone: sed corpus eius ma-
 gnificè exornatum & splendidis elatum exequiis
 funerauerunt iuxta mare, vbi nunc quoque sta-
 tua eius ensen tenens posita est. Inde conuersi
 sunt ad suam vrbisque salutem expediendam.
 Caesar accipiens de iis qui ad ipsum ventitabant,
 remanere Vticae Catonem, neque fugae consu-
 lere, verum alios dimittere, ipsum verò cum a-
 micis & filio intrepidè agere, non potuit expli-
 care eius consilium. Quare, quòd illius haberet
 maximum respectum, cito agmine perrexit. Vt
 fatum eius audiuit, tantum aiunt eum dixisse,
 Inuideo tibi Cato mortem, quando salutem mi-
 hi tuam inuidisti. Nam reuera si recipere Cato à
 Caesare tulisset incolumitatem, non ita suas vi-
 detur maculaturus fuisse, quàm illustraturus Ca-
 saris laudes. Euentus autem in obscuro est, sed
 benigniorem augurantur à Caesare. Decessit Ca-
 to annos natus duodequingenta. Filius eius
 nihil est à Caesare violatus. Perhibetur hic se-
 gnis fuisse nec vacasse lasciuiam. In Cappadocia
 diuersatus apud quendam ex familia regia, cui
 venusta erat vxor, quia diutius apud eum quàm
 honestum foret agebat, detrusus est à scribenti-
 bus in eum hæc, Cras Cato discedet post trigin-
 ta dies. & Porcius & Marphadates amici duo, a-
 nimus vnus. Psychæ enim nomen erat Marpha-
 datis vxori, quod animum significat. Præter-
 ea, Generosus & egregius Cato regium habet a-
 nimum. Cæterum omnem eam morte expun-
 xit notam. Nam in Philippis contra Octauium
 Caesarem & Antonium pro libertate decertans,
 quum inclinata acie neque fugere, neque late-
 bras sustineret querere, hostes laceffiuit, coram-
 que iis qui esset declarans, ac stantes adhuc in a-
 cie incitans, cecidit magna virtutis suæ apud ini-
 micos relicta admiratione. Multo magis filia, Ca-
 tone nec castitate nec fortitudine inferior. Nam
 quum Bruto nupta Caesaris interfectori, & con-
 iurationis illius esset cōscia, vitam vt nobilitate &
 virtute eius erat dignum profudit, vt in vita Bruti
 differuimus. Statyllius, qui Catonem æmulatu-
 rum dixerat se, inuitus id temporis manus probi-
 bitus est à philosophis sibi inferre. Hic postea in-
 signem fidem & operam præbuit Bruto, atque in
 Philippensi acie occubuit.